

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

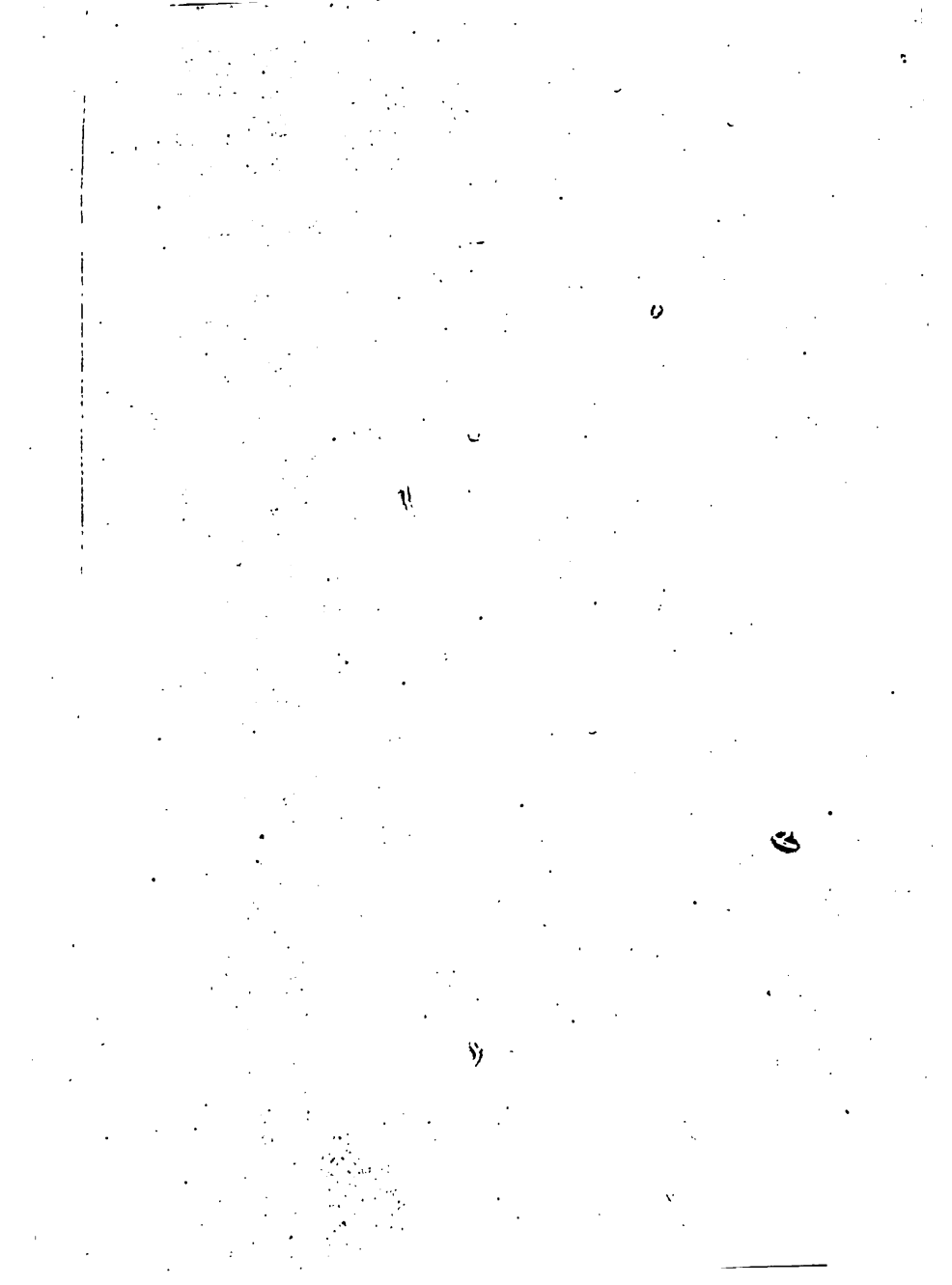
48

49

50

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50

Accedit

Prob. Stephani Gallicae Gram-
maticae libellus 1550.

Estienne, Henri

HYPOMNESES
DE GALL. LINGVA;

PEREGRINIS EAM DISCEN-
tibus necessaria: quædã verò ipsis
etiam Gallis multum
profutura.

*Inspersa sunt nonnulla, partim ad Græcam, partim
ad Lat. linguam pertinentia, minime un'garia.*

Autore HENR. STEPHANO: qui & Galli-
cam patris sui Grammaticen adiunxit.

CL. MITALERII EPTIS
De vocabulis quæ Iudæi in Galliam
introduxerunt.

M. D. LXXXII.

218382

15

LOAN STACK

HENRICVS STEPHANVS
LECTORI GALLICAE
linguae studioso S. D.

S I paulo diutius suae Gallici sermonis Grammaticae superuixisset Robertus Stephanus, pater meus, hoc quicquid est laboris nequaquam mihi reliquisset, neque alia quam sua manu hoc corollarum (si tamen hac uti voce hic possum) operi vel potius opusculo suo adici passus fuisset. Nunc vero, quum nec ille, morte praeventus, praestare id potuerit, nec alius tandem has illius partes suscepit: pio me officio ac verè meo funtuum esse putavi, si eius vivientis desiderio, etiam eo defuncto, satisfacere: satisfacere quidem certè conarer. Inuitavit me (ut verum fatear) is quoque amor quo hanc patriae meae linguam, pro eo ac debito, prosequor: & alacriorem simulque audentio-rem (audacior enim nolim dicere) ad opus aggrediendum reddidit, iam natiua circa eandem linguam opera. Quum enim refillendi mihi coram rege nostro essent qui sermonem Italicum nostro anteponebant (qua de re li-

*.ij.

bellum etiam edidi postea qui de Gallica lingua præ-
telligentia est inscriptus) penitus quàm antea unquàm
introspectenda mihi omnes nostri sermonis partes
fuerunt.

Quinetiam, alia ex parte, tot extraneorum me mi-
serebas, qui discenda lingua nostra cupidi, quasdam
Grammaticas Institutiones legunt, in quibus multa
docentur quæ dedoceri necesse habent. Quum enim
pleraque ibi non Gallica sed pseudogallica sint, hæc
dediscant, illa horum loco (si voti cōpotes esse volunt)
discant oportet. Qualia autem sint hæc, satis multis e-
xemplis ostendi: auctorum tamen nominibus parcens,
& quota quidque pagina scriptum sit, annotare con-
tentus. Equidem quod exteri iis nihilominus, tan-
quam de se bene meritis, gratiam habent, id non inni-
deo: quod ipsi bene de exteris mereri studuerint, non
reprehendo: sed quod illos non admonuerint, sibi us-
quequaque fidendum non esse, (utpote nec in ea Gal-
lia parte natis, quæ, excepto vulgo, magis quàm alia
ulla verè Gallico sermone utitur, nec inter purè lo-
quentes educatis) id verò dignum reprehensione
existimo.

Sed quanam tandem ea est Gallia pars quæ hoc
nomine commendari queat? Ea profectò quæ propriè
Francia nominatur. Verum ut Francia præ aliis Gal-
lia partibus, iisque potissimum quæ in eam sunt consi-
stunt, hanc laudem mereatur: ita Francia urbes quæ Lu-
tetia circūvicinæ sunt, alias aliis ea digniores esse nō
inficio: sic tamen ut hæc quoque ab illa superentur.
Seronis enim verè Gallici (sicut & ipsius Gallie)
metropolis esse Lutetiam dico.

An igitur Gallice lingue puritatem Lutetianis
pomæriis includis? Imo verò ne tota quidem Francia
ita eam includo, ut reliqua Gallia prorsus excludam:
sed qui purè loquantur, per totam Galliam esse fateor:
sic tamen ut hanc puritatem alie urbes velut nati-
uam, alie tanquam aduentitiam potius habeant.

Quid? an ex iis qui Parisiis nati sunt, & inter eos
qui purius quàm ceteri loqui existimantur, fuerunt e-
ducati, nulli in sermone quicquam peccant? Hoc ego
minimè negauerim, si quis eorum etiam qui in preci-
puiis Franciæ urbibus nati sunt (vulgus semper exci-
pio) singula examinare verba voluerit, fieri non posse
quin nonnulli aliquid vitii, ex sua quisque, retinere
comperiantur, siue in alicuius vocabuli pronuntiatio-
ne, siue in usurpatione cuiuspiam, quod vix urbis il-
lius pomæria egreditur. Atque adeo fateor posse con-
tingere eorum quoque nonnullis qui in pure loquen-
tium numero ponuntur, ut quemadmodum eius sermo
qui Aurelia natus est, aliqua in parte Aurelianiza-
bit, sermo nati Blesius, seu Blesis, Blesizabit, nati a-
pud Turones, Turonizabit: ita etiam nati Lutetia,
alicubi Lutetianizet: sed talia, non tam vitia in ora-
tione quàm idem. quod nauos in pulchra facie esse di-
co. Sic certè eos Linij locos in quibus Patavinitatatem
deprehendit Pollio, nihil habere putandum est quod
barbarum potius quàm Latinum dici queat: sed tan-
tùm aliquid quod à genuina Latini sermonis elegan-
tia aliquantum discedit.

Cum talis autem exceptione intelligendum est quod
antea de Lutetia dixi, eam non minus sermonis verè
Gallici & puri, quàm ipsius Gallia, esse metropolin,

Nisi quis, sicut *Arbena* *Gracia* *Gracie* appellata fuerunt, ita *Lutetiana*, ad sermonem etiam quod attinet, *Franciam* *Francia* vocare malit. Ac meritis certe urbs ista primum hac etiam in laude locum habuerit, non quod ab aula frequentetur (fuit enim tempus quum in ea sermonis puritas querenda esset: at nunc in eo sicut & aliis in rebus, miram & planè deprauatricem licentiam usurpat) sed quod eam curiam habeat quæ *Parliam* entum vernacula voce nominatur: ubi licentiis sermo tam raro, quàm frequenter in aula, auditur: & quum hic ei applaudatur, illic ex-
plauditur.

Quoniam autem *Græca* in lingua præcipue quidem sermo *Atticus* laudatur, sed ita viperspecularem quandam laudem alicubi unaqueque dialectus mereatur: sic profecto, quumvis *Gallica* lingua in ea potissimum quam dixi *Galliæ* parte sedem habeat, non paruum tamen illi decus atque incrementum sunt dialecti: atque ibi quidem commoratur, sed tamen ita ut per has, tamquam colonias, longè illi sit iucundissimum aliquando expatiari, ac nonnulla quæ illis propria sunt vocabula domum referre. Scio & aliis quibusdam vernaculis linguis suas esse dialectos: sed non quæ eodem modo *Latina* lingua opes inter se sint partita. Singula enim fere quæpiam *Latiorum* vocabula, ad est ab eorum sermone oriunda, sibi peculiariter habent: quorum nonnulla (sicut & aliorum quæ illa aliunde acceperunt) usurpant interdum etiam qui alioqui sermonem suum intra eos quos dixi fines continent. Eodem sanè modo *Atticam* linguam, quæ in plerisque ab ea quæ communis appellatur non discrepat,

pat, ab Ionibus multa, nonnulla etiam à Doribus mutuata esse videmus. Atque ut Attici vocibus quas inde sumpserunt, terminationem suam, tanquam novam vestem, detracta veteri, dederunt: (apuli enim dixerunt, exempli gratia, non apuav, cum Doribus: quanuis hanc ab illis vocem mutuati sint, ut quidam tradunt) ita & nos in quibusdam qua ex quapiam dialecto sumpsimus vocabulis, fecisse comperiemur. Neque enim qui Gallica retinere lingua puritatem volet, Puar la vigne dicere audebit: (quod Puar ex Putare factum est (nam & apud Virgilium Putare vitem legimus) at Puer la vigne dicere, in versu praefertum, non timebit. Itidem vero non Arar (quo videntur idem qui illo Puar) sed Arer ab eo dicitur.

Quinetiam contingit in quibusdam Latinis vocibus ut ipsa quidem, parva cum immutatione, in una Gallia parte sint usitata, at verbalia qua ex eis facta sunt, in alia. Ne longè abeam, ubi illud verbum Arar in usu est, vix audas Arable: ubi vero valde usitatum est Terre arable, non est item Arar, aut Arer, mutata terminatione. Ex Latino verbo Arare factū à nostris maioribus fuit & nomen verbale Arer: quod unum alicubi usurpatur. Esse autem antiquum, ex antiquo proverbio constat, Les gros bœufs ne font pas les grandes arces.

Quid quod in quarundam rerum appellationibus una Gallia pars Latinum, altera Graecum vocabulum est mutuata? In nonnullarum vero, unum quidem sermonem pars una, eius sumendo vocem: alterum autem altera, vim vocis illius exprimendo, est sequuta. Exemplo erunt, Pimar & Becquebo. nam qui

Pimart dicunt, *Latinorum Picum Martium* repræsentant: (quum Pimart sit Picus Martinus, & initio quidem Picmart, per utriusque vocis Latine apocopen, postea verò Pimart dictum fueris, exempta mollioris soni ergo lura c) at quibus in usu est Bequebo, ab iis planè vis Græci vocabuli *δρυοκαμία* hic representatur.

Laudanda verò & hic maiorum nostrorum prudentia, quòd quum Latinos in quibusdam vocabulis è Græco sermone sumptis unam ex eorum significationibus viderent omisisse, eam tamen & ipsi in suis prætermittere vocibus noluerunt, licet eas non à Græcis sed à Latinis mutuarentur. Exempli gratia: Sic ut ex Latino Differre, fructu è Græco *δifferen*, sumptum Differet, ita Different & Difference, ex Differens & Differentia: verum quum Græcos *δifferen* non pro eo tantum usurpare viderent pro quo Latinis in usu est Differens, sed etiam pro dissidio & controuersia: placuit illis vocem iidem suam Different in hac quoque significatione usurpare.

Nec verò quarundam duntaxat vocum, quas ut ipsi à Latinis accipiebant, ita hi à Græcis sumpsérat, significationem ita extenderunt: sed in aliis quoque idem fructum ab illis fuit. Quum enim dicimus, Il me souuiert de cela, est quidem hoc Souuiert ex Latino Subuenit factum (ut Aduient, Reuient, Suruiant, &c. ex Aduenit, Reuenit, Superuenit, &c.) sed in hac significatione imitatur Græcum verbum *επιχρηται*, quod propriè illi Latino, ob similem planè compositionis formam, responder. Sic tamen ut fatear, non minus frequenter, vel potius, magis etiam frequenter

Quenter *ἐπιπρέπει* dici quod nobis in mentem venit.
Hoc quoque non omitam, nos, istam significationem
Verbo Latino dantes, in prima syllaba uti mutatione,
qua non videm utimur quum verbo Subuenire suam
succurrendi significationem damus. Dicimus enim
Subuenir.

Minimè autem, quod dico de nostra Græci ser-
monis in duobus illis vocabulis imitatione, novum il-
lis videbitur qui vocibus etiam planè Cæcus abun-
dare nostram linguam (quarum pleraque ex ipso fon-
te hausta à maioribus nostris fuerunt, non autem ex
Latinorum rivis ad nos emanarunt) & eadem ex
eo esse numero aliquot, quarum vim nulla lingua vera
nacula, sicut nec Latina, ullo assensu modo possit.
Inter qua omittendum non fuerit *ἐπιπρέπει*.

Verum, ut nunc de iis tantum loquar qua sumpta
è Latino sermone fuerunt, quæ vel hoc nomine asti-
mandus est sermo noster, quod eius notitia ad Latini-
tatis quoque cognitionem aliquid confert? Primum
quidem dubitationes nonnulla ab eo tolluntur. nam
quum alij Excludere oua, alij autem Excudere oua
dicant, Gallicum *Esclorre*, quod non ex hoc Excu-
dere, sed ex illo Excludere, factum, hac ipsa de re in
usu est, utra illarum vocum Latinarum recipi debeat,
ostendit. Sic, *Marculus* dicendum non esse. (cum
plerisq;) sed *Marrulus*, Latine loqui volenti, restatur
nostra *Martel* & *Marteau*. Deinde propria Latini
vocabuli significationem Gallicum quod ex illo factum
est, aliquando patefaciens, eos qui male illud expo-
nunt refellit. ut ab usu nostri verbi *Ordire*, sine
Ourdir, refelluntur qui *Ordire* telum tradunt idem

esse quod *Texere*, Nec, fortasse, melius alicubi *Fluida* corpora quæ exponere quam nostrare *Flouets*.

Postremo quarundam *Latinarum* vocum, quæ in iis quos habemus scriptoribus minimè extant, nos admonet: ut simplicium verborum, *Buere*, & *Serare*: quum aliquis ex *Buere* compositum *Imbuere*, ex *Serare* composita *Obscrare* & *Rescrare* valde sint usitata. *Addam* & *Iuencius*, quod quum apud *Horatium* *Porphyrus* quoque annotet velut nouum, tamen nostra vox *Iuenceau* minimè nouum nobis videri sint.

Multo autem plura è *Latino* sermone petita esse vocabula quàm quæ prima fronte illinc originem habere animaduertuntur, meus iste tractatus docebit. Hoc certè propemodum ausim dicere, pauca esse *Latina* vocabula, ex iis quorum frequentiores apud scriptores videmus esse usum, quæ in *Gallico* sermone non inueniantur, si quidem omnes etiam dialectos *Gallia* eo nomine complectamur. Quæ etiam ubi *Latinitas* duo, quæ synonyma sunt, habet, plerumque ab illa utrumque accepisse comperiemur: sed ita interdum ut in verè *Gallico* & puriore sermone unum, alterum in quapiam dialecto remanserit: & alicubi non omnino exactè differentia seruata fuerit. Exempli gratia, quasi *Latini* *Bubonem* & *Vlulam*, vnâ eandemq; aum appellarint, ita *Galli* *Hibou* & *Vlotte* de eadem dicunt: sed *Picardica* dialectus ex *Ulula* facit *Vlotte*, cæteræ ex *Bubo*, *Bubou*, deinde *Hubou*, tandem *Hibou* fecerunt. Nonnunquam verò, quum nomen primitiuum aliqua dialectus usurpet, nos deriuato dumtaxat utimur. Nam *Aura* pro vento *Sabaudi*

*bandi & quidam alij dicunt : quam in verè Gallico
& puriore sermone usurpetur tantum quod ab eo de-
rivative est Aurage, pro nimbo, procella, turbine, tem-
pestate. (Plerique omnes tamen Orage, non Aura-
ge, scribunt, hanc derivationem non animadverten-
tes.) Ceterum quod in hoc vocabulo, idem & in ver-
bali nomine Arable contigit, (sicut antea ostendi)
ut hoc in usu sit, quanvis ipsum verbum à quo dedu-
ctum est, tantum dialecti quadam suo in sermone
habeant.*

*Ne hoc quidem omittam, nostram linguam non-
nulla etiam vocabula produxisse, quæ eiusmodi sunt
ut fundamentis à Latina iactis esse superstructa, ne-
mo sit inficiaturus.*

*Sed multo etiam maiorem nostra lingue irinriam
facerem, si hanc eius laudem prætermitterem (quan-
vis aptiorem inter illa quæ præcedunt locum habuis-
set) plurima esse in scriptoribus Grecis vocabula, nec
paucæ loquendi genera, quæ tam facile est ex Grecis
Gallica, quàm difficile Latina facere. Quod si quis me
amori patriæ linguæ aliquid hic dare sufficiatur, illum
oratum velim ut libri mei De Gallici sermonis cum
Græco convenientia partem eam legat, in qua hæc de
re dissero, & exempla etiam affero. mea enim (scio)
sententia statim subscriba.*

*DE aliis vero in quibus peculiarem quandam
lingua nostra laudem, minimeque cum Italica vel
Hispanica communem, meretur, disserui in eo quem
de præcellentia eius (linguæ inquam nostræ) scripsi
libello. Metaphorarum multo quàm illas diuitem
esse ostendi, quod eas non inde tantum unde & illæ,*

perat, sed ab aucupio etiam & venatione multas elegantes pariter & iucundas: quoniam hac quoque studia liberalibus ingeniis dignissima, supra quamvis nationem & amant Galli & exercent. Quin etiam à quibusdam ludis nonnullas: sed à pile praefertim ludo (qui apud eos frequentior quam alium quenguam populum est) non paucas.

Enimvero nec cedere gravitate nostrā linguā alterutri illarū, quin potius hac quoque in parte superiorē illis esse, si modo verborum delectus habeatur, ibidem docui. Nec tacui, Hispanica quidē talem gravitatem inesse quae Thraësonicum quiddam praefert: Italicam autem, ideo graviores nostrā quibusdam videri, quod sermonem habeat in cuius pronuntiatione nonnisi lentē festinari potest: si singula voces plenē (id est, nulla syllaba per syncopen, etiam violentiam, aut apocopen, fraudata) proferantur.

Quinetiam illi concursui vocum eandem, terminationem habentium (quo nihil magis aures offendit) nostram minime, sicut illas, obnoxiam esse, ostendi. Talis autem in Italica lingua concursus exemplum istud attuli, Signor mio, io dico da vero ch'io nō ho disinentigato, & non disinentigaro mai, l'obligo ilquale ho appresso il vostro fratello: & che come fin adesso ho fatto tutto quello ch'ò potuto per il negotio suo, & non ho mancato dal mio douero in officio nessuno: desidero anchora far tanto che sia satisfatto, mostrando mi in ogni suo bisogno non manco prompto à servirlo, che son stato per il tempo passato.

It's autem hic vocabulorum in vocalem o desinentium

uentium concursus aures radit, vel potius obtundit: sic alibi eorum quæ vocali a finiuntur: veluti in hac oratione, Io prego la signoria vostra per la nostra vecchia & intrinseca amicitia, & per quella anchora che mi mostraua tutta la famiglia quando staua in casa vostra, che per questa volta sia contenta di far mi questa cortesia.

Hæc quæcum ita sunt, eorum summo opere laudandum consilium est qui nostra lingua potius quàm Italica aut Hispanica dant operam: aut trium harum ita sunt studiosi, ut illis quicquid utcumque discere, nostram autem cupiant perdiscere.

Eorum quidem ceriè desiderio hunc meum libellum magna saltem ex parte satisfacturum spero: ac mihi gratiam esse habituros quod primus eos de nonnullis monuerim, ad quæ lingua eorum ita impingere solebat, ut quod pedesunt caspites, id ei esse illa dici possent. Vale.

H A S P A G I N A S, Q V A E

A L I O Q V I V A C A T V R A E

erant placuit iis quæ sequuntur implere, excerptis ex meo de Gallica lingua præcellentia libro. Ibi enim quanto sermo noster Italico sit copiosior ostendere volens cum aliis argumentis nitior, tum verò quedam Italica loquendi genera, ex eorum numero quibus Aldus Manutius lingua illius vbertatem manifestam reddere conatur, profero: & paucissimis Italicis Gallica quamplurima oppono.

Ita igitur ille in titulo De republica.

Deus ogniuno attendere alla republica, co-

me al proprio interesse.

Deue ad ogniuno essere à cuore l'interesse publico, non meno che il proprio.

Debbiamo amare il ben commune, L'utile della cita, Il commodo publico, Tutto cio che puo giouare alla republica, con quell' istesso affetto che amiamo e noi stessi, e le cose nostre.

Ecce primum totidem Gallicas quæ illis Italicis omnino respondent.

(Animaduerte autem, literas s & t & quasdam alias iis in locis ubi incusuram habens, non pronuntiari: ac totum hunc locum illis quæ in isto libro acuti recte pronuntiationis exemplis adice: simulq, ad eas quæ de ea tradita ibi sunt præceptiones examina.)

Chacun doit penser à la republique, comme à chose où il va de son interest.

Chacun doit auoir à cueur l'interest du public, non moins que le sien propre. *Vel*, Chacun doit prèdre à cueur l'interest du public, &c.

Nous deuons aimer le bien commun, L'utilité de la ville. Le proufit public, Tout ce qui peut aider à la repub'ique, avec ceste mesme affection que nous portons à nousmesmes & à nos affaires.

Sed ecce alias multis partibus plures, quas ibi adiecti ad illas quæ Italicis respondent.

Il faut que nous ne facions moins nostre deuoir pour la republique, que pour nos familles. *Vel*, Il faut ne nous mettre moins en tout deuoir pour la republi-que que pour nos familles.

Chacun

Chacun doit auoir en recommandation ce qui concerne le bien public, autant que ce qui touche son particulier. *Vel*, Chacun doit auoir le bien public pour recommandé, autant que le sien propre.

Le bié public nous doit estre d'aussi pres que le nostre. *Vel*, Nous deuons auoir le bien public autant à cueur que le nostre.

Chacun doit procurer l'auancement du bien public comme du sien. *Vel*, Chacun se doit employer à l'auancement du bien public, &c.

Vel, Chacun doit tenir la main à l'auanc. &c.

Vel, Chacun doit veiller à l'auanc. &c. *Vel*, Chacun doit auoir l'œil sur l'auanc. &c. *Vel*, Nous deuons auoir deuant les yeux le proufit public, aussi bien que le nostre.

Il faut porter la mesme affection à ce qui reuient au proufit du commun, que nous portons à ce qui doit reuenir au nostre. *Vel*, Il ne se faut moins affectionner à ce qui est pour le bien public, qu'à ce qui concerne le nostre.

Il ne se faut moins formalizer pour le bien public, que pour le nostre.

Chacun doit pourchasser d'aussi grand courage le bien de la republique que le sien.

Chacun doit autant chercher l'auantage du public, que le sien propre.

Nous ne deuons nous estudier moins à faire ce qui est expedient au public, qu'à ce qui le seroit à nostre particulier.

Il ne faut pas postposer les affaires du public

aux nostres. *Vel*, Il ne faut preferer nos affaires aux publiques.

Nous ne deuons point mettre de difference entre les negoces de la republique & les nostres.

Nous deuons mettre les affaires publiques au mesme reng q̃ les nostres, *I'el*, au mesme degré.

La raison veut que nous espouuions les affaires du public comme les nostres.

Nous deuons estimer que les affaires de la republique nous touchent autant que les nostres. *Vel*, d'aussi pres que les nostres.

Nous ne deuons pas moins faire estat de ce qui tourne au proufit de la ville, que s'il tournoit au nostre. *I'el*, moins faire d'estat.

Il est raisonnable que nous facions estat de ce qui importe à la republique, comme s'il importoit à nos affaires domestiques.

Nous sommes tenus d'embrasser les affaires de la republique comme les nostres.

Nous ne deuons estre moins promts à faire seruice au public, que nous sommes songneux de nostre faict.

Il conuient que nous soyons aussi songneux des affaires publiques que des nostres.

Il nous faut procurer les affaires du public avec aussi grand soin & diligence que les nostres.

Il n'est raisonnable que nous prenions moins de pene apres les affaires de la republique qu'a pres les nostres.

Cetera ibi vide, quum hac pagina plura capi non possint.

HYPOMNESES DE GALLICA LINGVA,

EXTRANEIS EAM DIS-

centibus necessariz, quædam verò
ipsis etiam Gallis multum
profuturæ.

QUO Gallicus sermo aliis plerisque est volubilior, simulque volubiliores Galli, magna ex parte, quàm cæteræ gentes habent linguas: eo diligentius admonendi sunt extranei qui discendi sermonis huius desiderio tenentur, ut attentam pronuntiationi aurem præbeant. Sed initio eos quærant qui lentè, non qui celeriter pronuntiant: (quod alioqui ad discendum aliis etiam cuiuslibet nationis sermonem multum prodest) aut certè obtineant ab iis ipsis quibus illam linguæ volubilitatem natura dedit, ut ea, tantisper dum ipsi eorum sunt auditores, non utantur. Sic enim continget ut maiorem vna hebdomada

A.j.

progressum faciant quàm totis duobus essent mensibus facturi.

Minimè autem is quem pronuntiationis habere magistrum volent, aliquis sit è fæce plebis, sed qui saltè aut non omnino sit illiteratus, aut certè cū iis qui nō illiteratè ideòq; satis purè loquūtur versatus. Ipsa enim plebis fæx, ac (penè dixerim) tota plebs, nō eas solū suppressit literas quas & cæteri, verū alias etiam quæ sunt valde necessariæ, vt R & L in fine vocabulorum: sicut exemplis, quū ad eas ventum fuerit, ostendam. Sed nec eos vicissim sibi in pronuntiatione sequendos proponat qui cum quadam affectatione pronuntiantes, (quales sunt quos vulgò *pindarizæ*, id est, pindarizare, dicere solemus, qui tinnula quadam voce vtuntur) literas quæ aut omnino aut magna saltem ex parte suppressi deberent, exprimunt. Siquidem hac re, in nostro præsertim sermone, nihil est putidius. Literas enim is (si quisquam alius) multo plures quàm quæ pronuntiandæ sint, vult scribi: non inutiles tamen, sed originis vocabulorum indices, aliquando verò ad tollendam ambiguitatem adiutrices.

Interim verò hæc meæ Hypomneses cum varia ad sermonis Gallici cognitionem pertinentia eos docebunt, tum verò ad illam quam dixi alicuius bene pronuntiantis auditione præparabunt. Quinetiam hunc ipsum fortasse, de quibusdam admonitum, diligentiorē cautioremq; ad tradendam iplis pronuntiationem reddent.

PRIMI

PRIMI elementi A pronuntiatio talis in Gallicis est vocabulis qualis in Latinis, ut quidem proferre ea solemus. Non enim aliter sonat a in *Labour*, quàm in Labor: in *Maiour*, quàm in Maior: in *Ardour*, quàm in Ardor: denique in *Aine* & in *Lame*, quàm in Anima & Lamina.

Ac nullam certè literam esse puto cuius pronuntiationem non solum cum Latinis sed cum Græcis etiam magis communem habeamus. Hoc saltem constat, hanc in nostra quoque pronuntiatione illum *πλαττασμός* habere, qui Doriæ dialecto, literam hanc amanti, obiiiciebatur. Idem verò nunc obiiici cuidam è nostris dialectis potest: ei nimirum quæ in Galliz nostræ sinibus, sermone quem Romantium vocant, utitur. Dicit enim illa, *La cle*: sicut *Dores* *κλαξ* dicebant, (quum cæteri Græci *κλεις*) & Latini *Clavis*: quum tamen Gallicæ linguæ puritas non aliud admittat quàm *La clef*. In aliis verò multis vocabulis ad vitandum illum qui aures offendeat *πλαττασμός* hanc literam a in ai maiores nostri mutarunt. Quum enim Sabaudi atque alij qui Romantio sermone uti se aiunt, Latina vocabula, Clarus, Manus, Fames, Panis, Facere, per syncopen truncantes, dicant, atque adeo scribant (quoties à sui sermonis idiomate discedere nolunt) *Clar*, *Man*, *Fam*, *Pan*, *Fare*: placuit maioribus nostris non solum syncope uti, sed etiam literam i, ut mollior sonus esset, interiiicere: ideoque in locum illarum vocum Latinarum substituerunt *Clair*, *Main*, *Faim*,
A.ij.

Pain, Faire. (sic tamen ut, quod attinet ad primum illud nomen, non tantum *Clairté* ex eo derivatum, sit in usu, sed etiam *Claré*, tanquam ex *Clar*, nō *Clair*. Idē porro in aliis quā plurimis vocabulis factū ab utrisque fuit. Sed nos nonnulla quæ illi per *a* efferunt, suntque itidem à Latinis eam habentibus, tamen per *e* non *ai* scribere solemus. Nam quum illi *Pare* & *Mare* dicant, nos scribimus *Pere* & *Mere*, atque adeo ore minus aperto pronūtiamus quàm si *Paire* & *Maire* scriberetur. Quæ tamen & ipsa scribuntur, sed in aliis significationibus. Hæc autē admonitio, lector, præterquā quod te non omnino novum illius Romantij sermonis auditorem esse sinet, si quando in eum incidas, magis etiam perspicacem circa derivationes reddet. Nam (exēpli gratia) qui audit *Deman*, celerius animadvertit à *De mane* derivatum esse, quàm is à quo non aliud quàm *Demain* auditur.

Quamvis autem ex his qualisnam in Gallico sermone sit sonus huius elementi *A*, possis cognoscere: haud pauca tamen vocabula quæ illud habent, non rectè pronuntiabis, nisi de hoc quoque præmonearis, in quibusdam vocabulis longum, in aliis, & quidem multo pluribus, breve esse. Sicut enim ampliorem quendam quàm alia vocalis habet sonum, ita error in quantitate syllabica hîc à pronuntiante commissus, facilius quàm alibi deprehendetur.

Ut igitur exemplis ostendam, huic vocali *A* magis quàm alijs vîvenire ut longiorem in certis

iis quibusdam vocabulis sonum habeat: iubebo
 te diligenter attendere ad pronuntiationem vo-
 cabuli *Grace*, quod ex Latino Gratia ortum ha-
 bet. nam qui rectè proferet, aliquantulum aut
 saltem aliquantululum *τῆ ἐκφράσεως* huius literæ
 immorabitur: id verò nequaquā faciet quū pro-
 fert *Race*, *Trace*, aut etiam *Face*, *Place*, *Glace*.
 Idemq; de vocc *age* ætatem significante (cuius
 vocis alia etiam scriptura, videlicet *aage*, inue-
 nitur: à quibusdam verò *eage* & scribitur & pro-
 nuntiatur) quod de illa *Grace*, dicendum est, quod
 ad literæ *a* productionem attinet: at verò de vo-
 cabulo *Rage*, necnon de *Page*, idem quod de illis,
Race, *Trace*, &c. quantum attinet ad eiusdem li-
 teræ correptionem. Loquor autem tam de illo
Page quod Paginā significat, quàm de eo quod
 puerum siue ephebum principis viri asseclam
 declarat. In qua tamē significatione (vt hoc ob-
 iter doceam) scribi etiam potest *Paie*. (ita quidē
 vt i sit consonans) esse enim à Græco παῖς, mani-
 festum est.

SICUT autem elementum *a* natura lon-
 gum est in *Grace* & *Age*, & in aliis quibusdam
 vocabulis (disyllabis præsertim) ita longum per-
 positionem esse constat in multis, in quibus du-
 plici consonante excipitur: & quidem plerun-
 que duplici *f*, veluti in *Grasse*, *Lasse*, *Basse*, *Clas-
 se*, *Brasse*, *Passe*, &c. Sic verò in nominibus *Paste*,
Haste, &c. & in verbis, *Gaste*, *Taste*, &c. Denique
 in *Masse* & *Passe* (aut *Palle*) atque aliis huius-
 modi eadem quæ in illis productio huius ele-

menti auditur.

Dixi porro, in multis, non, in omnibus : quia hoc elementum *a* minimè longum est quoties dux consonantes ipsum sequuntur: præsertim si non sint duo *ff*. Exempli gratia, minimè producit in *Vache*, *Tache* (quod maculam siue labem declarat) *Hache*: at in *Sache*, *Cache*, *(rache*, potius longum est quàm breue: ac potissimum in *Sache*.

At verò ubi ipsum *a* tres consonantes sequuntur, minimè de eius productione dubitandum est: vt in *Masche*, *Lasche*, *Fasche*, *Tasche*.

Quinetiam (quod diligenter animaduertendum est) nōnulla quæ malè pronuntiata, eadem viderentur, bene pronuntiata, (id est, ita vt vel productio vel correptio ostēdatur) valde significatione differunt. Ac certè pleraque horum, quum rectè & superioris temporis more scribuntur, literam vnā in productione amplius quàm in correptione habent. Nam quum illud *Tache* quod maculam siue labem esse dixi, habeat *a* breue: contrà in *Tache* quod pensum significat (è Græco τὰχος) longum est: sed ita vt in hac significatione scribi potius soleat *Tasche*, adiuncto *s*. Eodémque modo verbum *Tasche*, quod Nitor seu Conor declarat: quum dicitur, *le tasche de faire cela*. Alia huius rei aptissima exempla suppeditant voces *Matin* & *Pate*. nam *Matin* & Mane significat, & canem, (sed vilem, quales sunt plerunque villatici; non ad aliud quàm ad custodiam domus vtilis) verum pro

pro cane scribitur potius *Massin*, assumpta litera *s*. Sic etiam *Pate* & de pede quorundam animalium dicitur, siue palma pedis (vt, *La pate d'un lion, d'un loup, d'un chien, d'un chat*) & de massa quoque: si modò ita vocanda est farina ad pinsendum comparata. Sed quum vox ista hunc vsum habet, litera *s* itidem ascita scribi solet *Paste*. Hòc inquam scribunt modo, *Paste, Massin, Masse*, ij qui rectam superioris temporis scripturam sequuntur. Alioqui inuenies etiam scriptum apud quosdam è recentioribus, *Pâte, Mâtin*, accentu circumflexo literæ *a* superposito. Atque hi eadem ratione pro illo *Tasche* pensum significante scribant oportet *Tâche*. Sic pro *Masse*, id est masculus, scribendum illis fuerit *Mâle*, vt discernatur à *Male*, quo Pera seu Hippopera intelligitur: necnon à *Male* quod malam (à malus) significat. Itidem *Hâle* de ardore solis, vt distinguatur ab *Hale*, de foro rerum venalium. Eodem denique pacto *Bâle*, non *Basse*, scribere necesse habebunt pro Basilea, vt distinguatur à *Bille*, quod sarcinam declarat.

Quamuis autem in his, aliisque multis, differentia in scriptura constituatur (siue cum *s*, siue absque *s*, circumflexi nota literæ *a* superposita, scribere ea velimus) sunt tamen & quæ in diuersa pronuntiatione nequaquam diuersam sicut præcedentia scripturam habent. vt *Chasse*, a correpto, venatio (præsertim quum dicitur *Aller à la chasse*) eodemque scribi modo videmus *Chasse* pro serculo, seu phœtetro, & quidem eo pro-

A. iij.

8 HENRICI STEPHANI
priè quo alicuius sancti reliquiæ sunt incluse.

SED quum hætenus in exemplum productionis vel correptionis literæ *a* disyllaba tantum protulerim vocabula, quod in iis præsertim (vt antea monui) discrimen hoc obseruetur: nunc & trisyllaba quædam proferenda sunt. Vt igitur in *Grace* producit^r *a*, ita in composito *Disgrace*, (quo nonnulli vti cœperunt) atque vt vicissim corripitur in *Placè*, ita etiam in *Desplace*. Eodémque modo, vt breue est in *Glacè*, à Latino Glacies, ita in verbis, *Glacè*, *Desglacè*, *Reglacè*. Itidémque correptio quæ est in *Face*, à Latino Facies, seruatur in *Chichèface*: necnon in *Effacè*, quod est Delet, seu Obliterat. (nam à nomine *Face* oriundum est istud verbum: quoniam is qui aliquid in charta, aut tabella, aut tela, vel in alia re delct & expungit, illi siue chartæ siue tabellæ faciem auferre suam videtur) at de verbo *Face*, cuiusque compositis, *Desface*, *Resface*, *Persface*, idem dici posse non videtur, sed *a* in his produci.

Ad ea etiam quod attinet quæ desinunt in *asse*, longum potius quàm breuem in illis sonum habet *a*: quum homœocatalecta, sed *ace* in fine habentia (apud eos quidem qui emendatè scribunt) corripì potius soleant. Exemplo est quod pro Pica scribitur *Agacè*, vbi posterius *a* breuiter pronuntiatur: at in verbo *Agasse*, productè. Sic *Beccacè* auis, *a* correptor: at *Beccasse* verbum, cuius infinitiuus modus est *Becquer*, *a* producto: vt si quis dicat, *Afin que ie beccasse*. Sed quamuis

quamuis ea propemodum omnia quæ in *asse* desinunt, producantur potius quàm corripiantur, in nonnullis tamen magis quàm in aliis sentiunt aures productionem. Ex his est *Entasse*, ex nomine *Tas*, quo Cumulus seu Aceruus significatur, originem habens. In horum numero sunt etiam quædam composita, quorum ipsum quoque simplex producit. Longum enim est in verbo *Brasse*, non minus quàm in *Embrasse*: itidemque in *Passe*, non minus quàm in *Repasse*, *Trespasse*. Tum verò potissimum producit *a* in *asse*, quum hæ syllabæ optatiuum vel subiunctiuium claudunt: veluti quum dicitur *Aimasse*, *Portasse*, *Louasse*, *Changeasse*.

Verum ut ad nomina in *age* desinentia reuertar, ea quæ trisyllaba sunt, plurima saltem eorum, cuiusmodi sunt, *Visage*, *Courage*, *Langage*, *Village*: & quædam etiam quadrisyllaba, ex quibus sunt, *Personnage*, *Marriage*, *Heritage*, *Equipage*, *Maresage*, *Auantage*: quinetiam nonnulla quinque syllabarum, ut *Desauantage*, *Apprentissage*, *Pelerinage*, *Orphelinage*, *Maquerelage*, ista inquam & huiusmodi nomina eandem fere omnia literæ *a* pronuntiationem habent: talem videlicet ut litera *a* in penultima syllaba produci potius quàm corripiri dicenda sit: sed tamen ita ut aures hanc productionem vix sentiant.

Idemque (secundum nonnullos) dici de aduerbiis multis potest desinentibus in *alement*, siue *ablement*, ut *Egalement*, *Totalement*, *Brutalement*, & *Honorablement*, *Passablement*, *Veritablement*.

ment, Raisonnement. In his enim aduerbiis talis est literæ *a* productio in antepenultima, qualem esse eius productionem dixi in nominum illorum penultima: talem nimirum ut aures eam vix sentiant.

Dixi autem, secundum nonnullos, quoniam sunt qui æqualiter hæc aduerbia pronuntiari malint: quinetiam illa nomina quorum paulo antè facta à me fuit mentio. neque certè errare dici poterit qui ita pronuntiabit. Sed quibus hæc æqualitas non placet, in *a* quod præcedit syllabam *le* seu *ble*, potius quàm alibi, productionem fieri fateantur necesse est.

Hoc vnum de ista prima litera addam, tibi in huius pronuntiatione neque plebi, (vel potius sæci plebis) neque aulicis fidendum esse. Plebs enim (præsertim Parisina) hanc literam pro *e* in multis vocibus pronuntiat, dicens *Pierre*, pro *Pierre* (siue pro Petro, quod est proprium nomen, siue pro petra significante lapidem) quinetiam *Gnarre* pro *Guerre*, aliâque multa eodem modo effert: at verò aulici ne persuadere quidem sibi possunt rectè dici *Casarre*, idcòq; *Caterre* pronuntiant. Præsertim verò aulicæ mulieres, & quæ earum sunt asseclæ aliæque extra aulam multæ, quæ aliquid confragosum habentem sermonem suæ nobilitati cōuenire non existimant, quum literæ *α πλατεισμὸν* valde oderint, multis in locis illam in *e* mutant: adeo ut aliquando earum quibusdam persuadere non potuerim, dicendum esse, sequendo
Græcam

Græcam originem, *Catarrhe* & *Cataplasme*, non autem *Caterrhe* & *Cataplesme*.

E

H V I V S elementi magnus est apud Gallos vsus pro *a*, in vocabulis ex Latino sermone sumptis. Sed in dialecto illa quæ Romantio sermone vititur, retinetur *a* plerunque: (sicut antea illam hoc retinere ostendi multis in vocabulis ubi nos in *ai* mutamus) nam quum nos ex *Clartitas* fecerimus *Clairté*, siue *Clarté*, illi *Clarta* dicunt: sic *Bonta*, *Charita*, *Santa*, *Necessita*, quum nos dicamus, *Bonté*, *Charité*, *Santé*, *Necessité*. Sic etiam quum nos dicamus *Mer* pro mari, & *Amer* pro amaro, illa dialectus *Mar* & *Amar* dicit.

Varas autem huius elementi pronuntiationes Gallica habet lingua: sed præcipue & velut contrariæ soni differentię sunt duæ, quæ faciunt ut vnum e dicatur esse masculinum, alterum vero foemininum appelletur.

E masculinum est quod clarè & pleniore sono pronuntiat: veluti quum dicimus, *Bonte*, *Granite*, vel *Accorde*, *Larde*. Atque hoc e nobis cum Græcis pariter & Latinis commune dicere possumus: ut quidem passim istud elementum in linguis illis proferri audimus. Nam (exempli gratia) quum dicimus *Bonte*, *Granite*, & *Accorde*, *Larde*, eundem huic e sonum damus, quem Græci: in syllabis *τ* & *δ*: (siue seorsum ponantur, ut quum sunt particulæ indeclinabiles: siue alicuius vocabuli partem efficiant: ut in *τῆλος* & *βοῶντι*, in *δύο* & *ἀένδ*) quem item tribuere consuevimus Latino E in syllabis *TE* & *DE*: illi qui-

dem TE, siue scorsum posito, vt quum est pronomen: siue in principio, aut medio, aut fine vocabuli. (vt in Tenuis, in Subtepidus, in Capite.) huic verò DE, & quum præpositio est, & quum dicimus Deus, vel Ademi, vel Trade.

QUAMVIS autem quum ē appellatum fuit masculinum, quum item foemininum, qui hæc ei nomina imposuit, ad finale respexerit, (quoniam ab hoc vel illo fine rhythmum esse foemininum vel masculinū dicimus, *yme femine* ne ou masculine) tamen in principio etiam aut in medio vocabuli tale ē inuenitur. In principio quidem (ad masculinum quod attinet) vt in *Merite, Memoire, Ferir*: item in *Debile, Declarer, Decliner*. (hæc enim pronuntiationem sequuntur Latinarum vocum vnde sunt oriunda, Meritum, Memoria, Ferire, &c. quamvis non in omnibus quæ suam ē Latino sermone habent originem, retineatur itidem masculinus hic literæ ē sonus: vt ostendat quum de foeminino, quod illi velut oppositum est, agam) In medio autem vocabuli vt in *Malefice, Appetit*, & Latinis Maleficium, Appetitus. Quinetiam in duobus simul locis, vt in *Benefice, Deferer, Deceder, Appelle, Maleficié, Felicité, Verité, Euité*: ex Latinis Beneficium, Deferre, Decedere, Appetitus, (quum est participium) Maleficio affectus: (q.d. Maleficiatus) Felicitas Veritas, Euitatus. Obtinuit tamen vsus vt illiæ masculino quod vocē claudit (vulgo finale dicitur) potius quàm ei quod in alia sede est, accentus acutus, id est notula accentui

tui acuto similis, superponatur. Vnde fit vt *Ver-té, Felicité*. scribatur: sicut & illa superiora, *Bon-té, Granité, Accordé*, &c.

In aduerbiis quoque multis Latinum literæ e sonum retinemus. In his enim, *Confisement, Expressément, Inconsiderement, Inopinément, Priuement, Separément*, non aliter pronuntiamus e quàm in Confusè, Expressè, Inconsideratè, Inopinatè, Priuatè, Separatè. Sed quidam vt ostendant ita debere efferri, duplicant hanc vocalem e, scribentes *Confissement, Expressément, Inconsiderement, Inopincement, Communement*, &c. Sic *Aisement, Assurement*, atque alia non pauca. Nonnulli verò vocalem hanc minimè geminant, sed ei accentum acutum superponunt. Alioqui sunt etiam aduerbia multa eadem terminationem habentia, quæ e fœmininum habent, non masculinum: vt *Saintement, Justement, Chastement, Hônestement*. Quædam verò duobus pronütiantur modis. nã illud *Confissement* ita pleriq; pronuntiant vt dixi: (nec dubiũ est quin hæc magis sit recepta pronuntiatio) sunt tamen & qui e in tertia syllaba tanquam fœmininum efferant. Sed in nonnullis non sine periculo ita sonari posset e: quoniam aliud significare vocabulum videretur, quàm quod eo declarare vellemus. Exempli gratia, si pro Separatè seu Separatim pronunties *Separément*, vt e sit fœmininum in tertia syllaba, videberis potius Separationem intelligere. Idem enim esset *Separément*, cum e fœminino in tertia, quod

Separation. Qua de re plura in e feminino.

Sed alium quoque sonum Latini e habet nostrum e masculinum. Nam quum dicimus *Acces, Deces, Exces, Proces*, non ita pronuntiamus e vt pronuntiaremus in *Assez*, sed vt proferimus in *Accessus, Deceſſus, Exceſſus, Proceſſus*: (adeo vt perinde sit acti Latina syncopen passa efferre vellemus.) at verò in *Assez*, ita prope-modum pronuntiamus e vt in *Acetum*. Sic etiam quum dicimus *Bel* aut *Belle*, eodem proferimus modo hanc primam syllabam quo quum proferimus Latinum vocabulum *Bellus*. (scimus autem alium sonum edere e in hoc vocabulo quàm in nomine proprio *Belus*) Item quum proferimus *Ver*, & *Fer*, & *Fertile*, & *Ter*, in nomine *Terre*, non alium ei sonum damus quàm quum primas syllabas harum vocum *Vermis* & *Ferrum*, (e quibus per syncopen sunt factæ) & quum *Fertilis* ac *Terra* efferimus.

Minimè autem tam cūpresso ore pronuntiamus *Fer* & *Ver* (pro ferro & verme) quàm quum syllabæ sunt claudentes verba *Chauffer* & *Lauare*: id est Calefacere & Lauare. Sic etiam illam syllabam *ter* à qua incipit nomen *Terre*, & nomen *Terme*, non ita pronuntiamus in fine verbi *Euitare*, id est Euitare. Ac de horum quidem aliarumque multarum vocum pronuntiatione, inter omnes qui bene pronuntiare existimantur, conuenit: sed quædam sunt de quibus non item, quum exempli gratia in *Mer*, quod mare significat, & in *Amer* nonnulli ita pronuntient e vt in

in *Aimer*: alij verò vt in *Fer*, & *Ver*. Quod tamen potius de *Amer* quàm de *Mer* dici potest. sunt enim qui non ita efferunt *e* in *Mer* (quod est mare) vt in *Aimer*: quamuis in *Amer* id faciant.

Cæterùm vt ad illa redeam, *Ver*, *Fer*, &c. quoniam non tam compresso (vt dixi) ore pronuntiantur, quibusdam hoc *e* vocare apertum placet: cuius qualis sit sonus, statim intelligent qui Latina illa, *Ferrum* & *Vermis*, & reliqua, eodem quo nos modo proferunt. (Quam tamen pronuntiationem nonnulli vitiosam esse censent, vnicum sonum literæ *e* in Latina lingua tribuentes: qualis est in fine verborum, *Amare*. *Docere*, *Legere*) Alioqui eos quandam per *a* *e* scripturam (quamuis nostra lingua potius *a* *i* quàm *a* *e* scribat) imaginari oportet: de qua & in proximè sequente tmemate aliquid dicam.

Sic autem & in iis quæ habent literas *st* post *e* vsuuenit vt magis aperto quædam ore quàm cætera pronuntientur: sed tamen ita vt *e* apertum non itidem vt in superioribus exemplis, Latinâ pronuntiationem (eam quidem certè quam vsurpamus) omnino imitetur. Hæc enim, *Teſte*, *Feste*, *Beſte*, *Queſte*, *Requeſte*, *Preſte*, aliæque non pauca, diducto magis ore efferuntur, idèoque sono paulo minus ad Latinam pronuntiationem accedente, magis quidem certè producto, quàm quum sonamus *Proteſte*, *Peſte*, *Moleſte*. At verò in nonnullis quæ post *e* habent *ſſ*, vt in *Proſiſſe*, *Ceſſe*, *Preſſe*, *Oppreſſe*, *Expreſſe*. Latinarum vocum ſequi sonum ſolemus, *Profeſſa*, *Ceſſat*,

Pressât, Oppressât (nam vt in illo simplici, ita & in hoc composito frequentatiui verbi formam nostra sibi lingua proposuit) Expressus, vel Expressa. Cæterum non malè fortassis hîc quoque illam per *ae* vel *a i* scripturam cuius modò (quû de *e* aperto loquerer) mentionem feci, imaginaberis: præsertim quum ea quæ ita scribuntur, in rhythmis nostris opponamus illis, tanquam correspondentem sonum habentia. nam illis *Professe, Cesse, &c.* opponimus hæc per *ai* scripta, *Laisse, Abbaïsse, Affaïsse.*

Sedenim in his quoque vocibus, *Estre, Festre, Prestre*, aliquis *e* quod est ante *st*, apertum non immeritò fortasse vocauerit, & quendam ipsum quoque repræsentare literarum *a e* vel *ai* sonum dixerit: sed ita vt mixtum & confusum ex duabus literis sonum (vt fit in diphthongo) non autem duplicem intelligamus: quod etiam de præcedentibus locis sentiendum est.

Alio etiam modo *e* masculinum imitatur sonum ipsius *a* in quibusdam vocabulis: id est, ita vt admixtus illi *a* non sit literæ *e* vel *i* sonus, sicut de præcedentibus dictum est: & potius inter *a* & *e* anceps esse, quàm ex utroque commixtus, dicendus sit: sic tamen vt magis etiam ad sonum literæ *a* accedat. Atque hunc sonum potius quàm quenquam alium, iure (vt opinor) Gallicum vocabimus. Sed in iis potissimum locis audiri sciendum est vbi consonanti *m* vel *n* illa vocalis præfixa est. vt in *Femme*, in *Temps* (pro quo scribitur etiam *Temps*, quòd sit à Latino

tino Tempus) in *Dent, V'ent, Content*. Atque ad-
co hanc ad classem pertinent omnia fere in *ent*
tam nomina quàm aduerbia. nomina quidem,
vt *Prudent, Patient, Apparent*: aduerbia autem,
vt quæ ex his ipsis sunt facta, *Prudemment, Pa-
tientement, Apparemment*. Sic *Sagement, Honeste-
ment, Ingenueusement*: quæ tamen sunt à nomini-
bus quæ non, vt superiora illa, in *ent* desinunt:
sed à *Sage, Honeste, Ingenieux*. Ex illis quidem
certè nominibus quæ à Latinis in *entum* excun-
tibus profecta sunt, nullum excipiendum est: vt
Argument, Ornement, Augment: à Latinis Argu-
mentum, Ornamentum, Augmentum. Sic au-
tem alia quosque, quibus respondentia nomina
Latina illam in *entum* terminationem non ha-
bent: cuiusmodi sunt, *Testament, Incement, Ac-
coustrement*. Enimvero & nomina substantiua
fœminini generis: vt *Prudence, Patience, Clemen-
ce, Apparence*, talem literæ e sonum in penulti-
ma habent.

Quum autem dixerim vocalem *a* in his aliis-
que huiusmodi locis neque planè vt *a*, neque o-
mnino vt *e* proferri, sed medium quendam in-
ter hos sonum habere: necesse non fuerit te ad-
monere, ne vulgus aliòsq; multos sequaris, qui
suam pronuntiationem nequaquam eo modo
temperant, sed quamuis scribatur *Tems* (aut
Tempis) *Dent, Prudent, Clement, Présent, Patient,
Apparent*: non aliter pronuntiant quàm si *Tams,
Dant, Prudent*, eodèmq; cætera modo scripta
essent. Idèmq; faciunt in *Prudence, Clemence,*

Presence, Patience, Apparence. proferunt enim *Pindance, Clemance, &c.* Quinetiam in duobus interdum eiusdem vocabuli locis hac in re peccant: veluti quum *Sautance* pronuntiant.

Neque verò te mouere debet quorundam rhythmos scribentium licentia: qui illum vulgaris pronuntiationis errorem in suum commodum vertentes, siue, illo errore suum ad commodum abutentes, versus vnum claudunt voce *Tems*, alterum vocabulo *ans*, aut *Constans*, vel *Estants*, (aut alio quod per *a* scribi necesse est) tanquam hæc sint homœocatalecta: id est, similiter desinentia. Quidam verò scripturam etiam mutare in huiusmodi locis audent, non *Tems*, sed *Tams* scribentes, eodémque modo cætera,

Quomodo igitur *a* pronuntiatur in illis, *Constans, Arrogans, Constance, Arrogance*, & similibus quæ in Latino sermone (vnde sumpta sunt) eandem vocalem habet? ita certè vt apertum & magnum $\pi\lambda\alpha\tau\epsilon\upsilon\sigma\mu\acute{o}\nu$ efficiat.

Quinetiam in principio quarundam vorum hunc sonum accipit litera *e*: vt quum dicis *Entamer*, (quod est à Græco $\epsilon\pi\tau\alpha\mu\epsilon\iota\upsilon$) *Endurer*: item *Entretenu*, *Entreprendre*: itidémque in plerisque à syllaba *en* initium habentibus: sed & aliis quorum aliud est principium. Sunt alioqui & nonnulla in quibus *e* illum medium sonum respuit: præsertimque vbi ambiguitas oriri posset: vt in *Embler*. siquidem *Embler* est Furari: at verò *Ambler*, de equi gradarij seu tolutarij (vt alij vocant) incessu dicitur. Sic in *Sarment* non minus quàm

quàm in Latino Sarmentum, sonum suum retinet: at in *Serment*, quod est iusiurandum, alterum illum accipit. Sic tamen ut iocantes confundamus, quum rationem reddimus cur in vino minime sit mentiendum. Respondemus enim, *Pource qu'il est de serment*: non aperte pronuntiantes *Sarment*, sed ambiguum inter *a* & *e* sonum edentes: sic tamen ut auditor illud vocabulum proferri potius existimet quod iusiurandum significat.

IA vero & alius est *e* masculini sonus in nominibus quæ in *ien* desinunt: ut in *Chien*, *Mien*, *Tien*, *Sien*, *J'en*. hic enim *e* ita cum præcedente *i* coalescit, ut eius sonum propemodum accipiat: non secius quàm si *Chiin* & *Miin* scriptum esset: eodémque modo cætera. Sed hoc in iis potius locum habet quæ monosyllaba sunt, aut saltem tanquam monosyllaba efferruntur: sicut illa quæ proximè præcedunt. Nam de *Lien*, *Fien*, *Moyen*, *Ancien*, *Pratticien*, idem quod de illis dici nullo modo potest.

At vero *E* FOEMINIVM obtuso minusque claro atque adeo imperfecto quodam sono, quasi faucibus inhzrente, effertur: quum alterum, quod Masculinum vocari dixi, ad dentes usque progrediatur. Veriusque autem exemplum nobis interdum una eadémque vox supeditare potest. ut *Ambages*, *Satellites*, *Cathces*, *Matrices*. nam Galli hæc nomina sunt à Latinis mutuati, absque vlla mutatione, præterquam pronuntiationis literæ *E*: quum ipsi quidem *E*
B.ij.

tanquam masculinum, at Galli tanquam fœmininum proferant. Nam quum dicis Latine, Loquitur per ambages, Habet satellites, Habet calices, Habet matrices, pronuntias & masculinum: at quum Gallicè dicis, *Il parle par ambages, Il a des satellites, Il a des calices, Il a des matrices*, pronuntias & fœmininum. Sed quod ad primum illud nomen *Ambages*, attinet, in illo pronuntiatum etiam fuisse & tanquam masculinum, ex eo apparet, quòd vulgus, aut saltem aliqua eius pars, tandem *Ambageois* dixerit, *Il parle par ambageois*. neque enim dubium est quin ex *ges* habente & masculinum, fecerit paulatim hoc *geois*.

Alioqui idem quod in illis nominibus, in aliis etiam exemplum habemus, in quibus aliqua mutatio, salvis tamen ultimis literis, interuenit: ut quum dicimus *Nourrices* pro Nutrices. Item in quibus aliud mutationis genus cernitur, per syncopen videlicet: in *Princes*, ex Principes: in *Forces*, ex Forcipes.

Verum una etiam eademque lingua (nostra nimirum) sæpe utrumque sonum in vno eodemque vocabulo exhibet. auditur enim illud & masculinum, quum dicis, *Il a marqué*, id est, Notauit: vel, *Il est marqué*, id est, Notatus est, aut Notatum est. Sic, *Il a tempesté*, Tempestatem vel tumultum excitauit, aut Tempestate agitauit. aut, *Il est tempesté*, (ut, *Ce lac est tempesté*) Tempestate agitur. vel, *Il a esté tempesté*, Tempestate agitatus fuit. At verò nostrum & fœmininum auditur, quum *Marque & Tempeste* significant

Notam

Notam & Tempestatem. Itidémque quum verba sunt. Nam *Marque* (quum dicitur, *Il marque*) est Notat: interdum verò, *Marque*, est imperatiui modi, idem quod Notato. Idémque de *Tempeste* intelligendum est. Exemplo esse possunt & hæc, *Porte*, & *Porté*: quum *Porté* sit Portatus, at *Porte*, sit Porta, seu Portato. & *Il porte*. Portat. Sed porta quoque, illa voce nostra *Porte* significatur. In omnibus autem verbis quorum infinitiuius est in *e r*, idem quod in præcedentibus vsuuenit, vt indicatiuus & imperatiuus habeant *e* scemininum, at verò participium *e* masculinum. Ita enim dicitur, *Il aime*, Amat: *Aime*, Ama: at *Aimé* pro Amatus. Sic *Il seme*, Seminat: *Seme*, Seminato. at *Semé*, Seminatus.

Idem discrimen cernitur & in quibusdam vocibus, quarum vna est nomen, altera participij formam habet potius quàm est participium. vt in *Pestifère*, & *Pestiféré*. nam *Pestifère* est Pestifer, at *Pestiféré*, Peste correptus, seu Peste infectus, quod participij speciem præ se ferre, potius quàm participium esse, ideo aio, quia verbum non extat à quo deductum dici queat.

Iam verò & in vocibus quarum vtræque est nomen, hæc scripturæ & pronuntiationis pariter differentia spectatur: vt in *Paste* & *Pasté*: quarum posterior declarat id opus pistorium quod quidam Artocreas vocarunt: (vulgus autem malè Pastillum appellare solet) at illa prior *Paste*, est Massa, seu Farina aqua subacta ad conficiendum panem.

SICUT autem dixi de E masculino, quamvis quum hoc ei nomen fuit impositum, eius quod est in fine vocabulorum, habita ratio fuerit, (quoniam ob talem finem rhythmum nostrum esse masculinum dicimus) tamen in principio etiam aut in medio vocabuli tale E inueniri: ita certè & de E fœminino dicendum est. Nam fœmininum est in principio horum verborum, *Venir, Tenir, Mener, Vener*, eodémq; modo per totam coniugationem, *Venons, Venez, Venois, Venions*, &c. quod & de reliquis intelligendum est. Sic *Ferois, Feray, Ferons, Ferions*, &c. Sic in principio harum vocum, quæ non verba sunt, sed nomina: *Geline*, (id est Gallina) *Genice*, vel *Ienice*, (id est Iunx, Bucula) *Genest*, (id est Gennista) *Geneure*, (id est Iuniperus) *Felon*, (id est Ferox) *Velours*, id est Sericus pannus. De illis quidem certè nominibus quæ sunt à verbis habentibus e fœmininum, minimè dubitandum est quin tale in illis etiam sit. Exempli gratia, dubium esse non debet quin e in *Veneur* (id est Venator) sit fœmininū, quum tale sit in *Vener*, id est Venari. Sed ex verbis compositis quæ è Latino sermone oriunda sunt, quædam in præpositione, e masculinum seruant, quædam in fœmininum mutant. Nam vt ex Decedere, Declinare, Deferre, Dedicare, Deducere, Defendere, Deferre, Referre, Redintegrare, dicitur cum e masculino, *Deceder, Declarer, Decliner, Deder, Deduire, Defendre, Deferer, Referer, Reintegrer*: ita etiam dici solet, mutâdo masculinum

Latinæ

Latinez vocis sonum in fœmininum, *Deuenir*, ex *Deuenire*: *Demourer*, ex *Demorari*: *Retenir*, ex *Retinere*: *Relouer*, ex *Relcuare*: *Refaire*, ex *Reficere*: *Redire*, tanquam ex *Redicere*: *Recevoir*, ex *Recipere*. Ac certè quod ad composita ex *RE* attinet, multo plura in Gallico sermone e fœmininum quàm masculinum habent, vt vicissim multo plura composita ex *DE* habent masculinum quàm fœmininum. Quædam verò utroque pronuntiantur modo: vt *Decenir*, ex *Decipere*: *Refrenier* & *Relascher*, ex *Refrenare* & *Relaxare*: *Detenir*, ex *Detinere*. sic tamen vt magis vsitatus sit sonus masculinus. Sed & in *Desirer*, ex *Desiderare*, duobus modis pronuntiat: rectius tamen cum e fœminino. At verò in *Devoir*, ex *Debere*, non alius quàm fœmininus audiri debet sonus.

Exempla autem e fœminini in medio vocabuli, habemus in multis aduerbiis: vt in *Sagement*, *Instement*, *Doucement*, *Cordialement*, *Principalement*, *Totalement*, *Estrangement*. Sic in nominibus, *Jugement*, *Accoustrement*, *Passetemps*. Et in verbis, *Souuenir*, *Contenir*, *Abstenir*, *Appartenir*, *Fuicilleter*, *Plumeter*. vbi etiam obserua e fœmininum excipi e masculino. Idem certè & in aliis videbis: vt in *Entierement*, *Donillettement*, *Doucettement*. Sed & e fœmininum in duabus contiguis syllabis inuenitur: vt in *Retenir*, *Reuenir*, *Recevoir*, *Receler*, *Redemander*. Sic *Retenons*, *Reuenons*, *Receurons*, *Recelons*, *Redemandons*: sic etiam *Refrons*. Alicubi verò tres contiguz syllabz illum literæ e sonû habent: vt in *Recelerons*.

Ex infinitiuis autem qui sunt è Latino sermone sumpti, alij *e* scëmininum, alij masculinũ habent: Scëmininum, *e* p̄cedente *r*: vt *Dire*, per syncopen ex Dicte: *Faire*, ex Facere: *Escrire*, ex Scribere: *Lire*, ex Legere: Masculinum *r* contrà p̄cedente *e*: vt *Aimer*, ex Amare: *Lauer*, ex Lauare: *Admonester*, ex Admonere.

Quinetiam sicut aduerbia multa quæ à Latinis mutuati sumus *e* masculinum habere ostendi, ita etiam non pauca habet scëmininum. Nam vt dicimus *Saintement*, *Iustement*, *Chastement*, *Honestement*, pro Sanctè, Iustè, Castè, Honestè: ita etiam *Asprement*, pro Asperè, *Mollement*, pro Molliter, *Bonnement*, pro Bene. Sic verò & in nominibus multis hoc scëmininum *e* inuenitur: vt in *Iugement*, *Pensément*, *Accoustrement*, *Habillement*, *Ornement*. Quinetiam nonnulla habemus vocabula, quæ quum nomen sunt, *e* scëmininum est: at quum aduerbia, *e* masculinum. Tale est certè vltimum illud, *Ornement*: tale etiam *Ausément*. Nam *Ornement* est Ornamentum: *Ornement* autem aduerbium, est Ornatè, cum ornatu. Sic *Ausément*, est Cogitatio; siue Consideratio, aut Quod in mentem venit: at verò *Ausement* aduerbium, est Cogitatè, Consideratè. Circumspectè. Verum scribitur potius *Ornement*, vel *Ornément*, itidémque *Ausement*, vel *Ausément*, quum sunt aduerbia.

A D hunc *e* scëminini titulum pertinent omnes tertix personæ pluralis numeri, siue indicatiui, siue alius modi, quæ in *ent* desinunt: quæ
ruin

rum quædam habent literas *oy* ante *ent*. vt *Il* *ai-*
ment, *Il* *aimoyent*, *Il* *aimerent*, *Il* *aimassent*, *Il* *ai-*
meroyent. Eodémque modo in aliis coniugatio-

nibus: vt in coniugatione verbi, *Voir*, & *Faire*,
Dire. quum dicitur, *Il* *voient*, *Il* *vooyent*, *Il* *vi-*
rent, &c. Sic, *Il* *sont*, *Il* *susoyent*, *Il* *sirent*, &c. Iti-

démque, *Il* *disent*, *Il* *disoyent*, *Il* *dirent*, &c. Non
 minus autem syllaba *oyent*, quàm altera illa *ent*,
 pro monosyllaba in pronuntiatione habetur:

estque talis pronuntiatio vt literæ *n* exilis tan-

tum sonus ad aures perueniat. Sed litera *e* in syl-

laba *oyent* paulo longiore sono effertur, vt hac
 longitudine tertia pluralis à tertia singulari di-

stinguatur: *aimoyent* ab *aimou*, & *disoyent* à *disit*:
 atque in cæteris itidem locis.

Neque hoc ignorandum est, tam in his aliis-
 que huiusmodi vocabulis, quàm in aliis omni-

bis quæ *e* fœminino clauduntur, contingere in
 nostris rhythmis (quos *rymes* appellamus) vt si
 in fine versus collocentur, is vna syllaba longior
 sit quàm qui in fine vocem *e* masculino termi-

natam habet. Fitque hæc syllabæ accessio, quam
 aures vix sentiunt, ad compensandum id quod
 fœminino sono deest, & in quo ipsum masculi-

nus superat.

Allicubi verò hoc *e* fœmininum adeo bre-
 uem sonum habet, vt etiam omittatur interdū.
 Sic enim *Esperit* & *Esprit* (atque hoc frequētius)
 vt Latinos non solum Tyberis sed Tybris quo-

que dicētes audimus. Quinetiam tam *Vrayment*
 disyllabè quàm *Vrayement* trisyllabè pronun-

tiatur.

Alia verò sunt vocabula in quibus quamvis scribatur, nullum sonum edit, sed productionem literæ præcedentis indicat. Talia sunt, *Ambiguent*, à nomine *Ambigu*: *Estourdement*, (quod etiã dicitur *A l'estourdie*) ab *Estourdir*. *Remuemēt*, à verbo *Remuer*: *Remiement*, à *Remier*. Fortassis autem, Hebræorum exemplo, in talibus locis, ac præsertim in duabus illis primis vocibus quiescentem literam appellare possumus. Otiosa est certè & apud Græcos poetas in *μουσιων*, *αριων*, *πασιων*, aliisque huiusmodi, quum duas tantum syllabas efficiat: perinde ac si *μουσιων*, *αριων*, *πασιων* scriptum esset. Ac (quod vt rarius est, ita magis miretur aliquis) *βασιλιων* etiam inuenitur in Anthologia epigrammatum ita positum vt nulla in eo habenda sit ratio literæ.

Neque tamen vbicunque nullum sonum edit, vsum illum habet, sed plerunque ad mollicendam vocabuli pronuntiationem adhibetur. vt in *Bourgeois*, in *Dongeon*, *Bourgeon*: item in verbis, vt in *Rengeois*, *Chargeois*, *Iugeois*: & *Rengeons*, *Chargeons*, *Iugeons*: itidemque in participiis, *Rengeant*, *Chargeant*, *Iugeant*. In his, inquam, aliisque huiusmodi locis ponitur ad molliendam pronuntiationem: id est, ad indicandum, non debere pronuntiari *g* cum *e*, vt in Latinis, *Mango*, *Fingo*, *Ringo*: sed perinde ac si adhibita *i* consonante scriptum esset *Bourlois*, *Donlon*, *Bourlon*, eodemque in cæteris modo. At verò in Græcis illis quæ protuli vocabulis, *αριων*, *μουσιων*, *πασιων*, aliisque ciusmodi, ponitur quidem similiter, vt sonus

sonus sit mollior: sed non itidem ad distinguendam pronuntiationem vnam ab altera.

Quòd si & quantitatem vtrarumque vocum scire cupit lector, id est, tam earum quæ e fœmininum habent, quàm e masculinum habentium: (est enim ad bene pronuntiandum necessaria quantitatis syllabicæ cognitio) primum meminerit eius discriminis quod inter quædam partim aduerbia partim nomina posuimus. Neque enim dubium illi esse potest quin syllaba in qua est e fœmininum (vt syllaba *ste* in *Chastement*, & *Iustement*, syllaba *ge* in *Sagement*) sit brevis: & vicissim illa in qua masculinum sonum edit, sit longa: vt in *Separement*, *Expressement*, *Inconsiderement*, *Inopinement*. nam etiam duplici scribi dixi, *Separement*, *Expressement*, eodémq; cætera modo: aut certè, accentu acuto literæ e superposito. Quinetiam in vno eodémque vocabulo sicut vterque sonus, ita etiam vtræque quantitas inuenitur: vt in *Ornement*, *Anisement*, *Separement*, (quorum antea mentionem feci) correctio quidem literæ illius, quum sunt nomina: productio autem, quum aduerbia.

Ne hoc quidem silentio præteribo, quod quum observatione sit dignissimum, tamen à paucissimis fuisse puto observatum: syllabam quæ e fœmininum præcedit, potius extendi (nimirum ad compensandam sequentis breuitatem) vt in *Coste*, *Fosse*, *Paste*, *Marche*, *Porte*, *Pene*, *Escume*: at quæ e masculinum antecedit, potius breuè esse: vt in *Costé*, *Fossé*, *Pasté*, *Marché*, *Porté*,

vel *Porter, Pener, Escumer*. Ac de his quidem aliisque huiusmodi nulla omnino esse dubitatio potest: sed addam quæ in dubium aliqui fortasse vocabunt: nimirum vnam eandemque syllabam in eodem verbo, in presenti quidem tempore (quum enim hîc verbum dico, vnam ex quatuor partibus orationis intelligo) produci at in præterito, corripî: quòd nimirum hîc quidem præcedat literam *e* habentem sonum masculinum, illic verò antecedit literam *e*, cuius sonus est fœmininus. Exempla sunt, *le passe, le lasse, le casse, le brasse, le conte, le porte, l'oste*: & *J'ay passé, J'ay lassé, J'ay cassé, J'ay brassé, J'ay conté, J'ay porté, J'ay osté*. Ideo autem hanc posteriorem observationem aliquos in dubium vocaturos dixi, potius quàm illam priorem, quoniam sunt etiam qui hoc discrimen neque ipsi in pronuntiatione constituunt, neque pronuntiationem eorum à quibus constituitur (qui certè haud pauci sunt) observant.

I

L I T E R A E I pronuntiatio Latina, (nisi alia quæpiam est quàm quæ passim auditur) Gallica quoque est. Ac certè pleraque Latinorum verba (verba quum dico, vnam ex octo orationis partibus intelligo) quæ hac vocali clauduntur, in tertia persona singulari, necnon in modo infinitivo, partim integra, partim cum parva mutatione, retinemus. Nam pro Gemit, à Gemo, nos quoque *Gemus* dicimus: itidemque *Fremît & Rugit*, vt illi *Fremît & Rugit*, à *Fremo & Rugio*, Necnon

Necnon *Polu*, vt illi *Polit* à *Polio* : item *Ferit* & *Perit*, sicut ab illis dicitur *Ferit*, à *Ferio*: *Perit*, à *Perco*. Sed nobis *Feru* est potius præteriti, at *Perit* tam præsentis quàm præteriti temporis. In modo autem infinitiuo, vt *Polir*, *Ferir*, *Perir*, pro *Polire*, *Ferire*, *Perire*. Sic *Ordir*, vel *Oudir*, *Partir*, *Memir*, pro *Ordiri*, *Partiri*, *Mentiri*. Eodémque modo *Mourir*, non à *Mori*, sed ab antiquo & analogiam seruante infinitiuo *Moriri*. Ad verbum autem *Ordir*, seu potius *Oudir*, quod attinet, sciendum est (vt lectorem hoc obiter doceam) Gallicum huius verbi vsu ad cognitionem primæ & propriæ significationis verbi Latini *Ordiri* nos ducere, atque ostendere, *Ordiri* telam non rectè exponi *Texere*. Verùm vt ad alia exempla pergam, multa etiam per syncopen ex Latinis hanc literam habentibus facta fuerunt: vt *Dit*, ex *Dicit*: *Lit*, ex *Legit*: *Eserit*, ex *Scribit*: *Rit*, ex *Ridet*. Sed & in plerisque infinitiuis huius syncopes exempla inueniuntur, vt videbis vbi agam de quantitate syllabarum quæ hac litera scriptæ sunt.

Atque vt Latinis litera *I* sæpe est vocalis, sed nec rarò consonans, ita etiam nobis: & quidem plerunque in illis vocabulis quæ ab illis mutati sumus. vt in *Ia*, à *Iā*: in *Iuste*, *Ien*, *Iuger*, *Iurer*, *letter*, à *Iustus*, *Iocus*, *Iudicare*, *Iurare*, *Iactare*. Sed & intra ipsum vocabulum: vt in nomine *Iniure*, ab *Iniuria*: in verbo *Coniindre*, à *Coniungere*.

Verùm alicubi ex illorum etiam vocali consonantem facimus: veluti quum *Simia* vetimus

in *Singe*: & Vindemia in *Vendenge*. quæ deriuat-
tiones paulo essent apertiores si hæc cū I, quod
consonans esset, scriberemus, *Simle. Vendemle*.

Quinetiam v consonans cum i iunctum mu-
tamus in g: vt quum pro Abbreviare dicimus
Abbreger: & ex Seruiens facimus *Sergent*.

Nonnulla verò sunt in quibus litera G locum
huius I consonantis accipit. vt quum Iunice
vocamus *Gemice*, vel *Gemisse*. Sed non malè altera
etiam scriptura per I consonans, vtemur, *Jeni-
ce*. Sic certè pro puero magnatis alicuius asse-
cla tam *Page* quàm *Paie* scribi potest. Sed malim
Paie, aut cum litera maiuscula (vt magis appa-
rens lectorem admoneat) *Pale*: vt *Page* signifi-
cationi paginæ reseruetur.

Sedenim litera G, in altero quoque sono, hu-
ius locum alicubi occupat. quod enim dicimus
Jambe, multæ dialecti (ex quibus est Picardica)
Gambe appellant: ita pronuntiantes hanc lite-
ram vt in Latino verbo Interrogare pronuntia-
re solemus. Quamuis autem qui pure loqui exi-
stimantur, illud *Gambe* pro *Iambe* minimè vsur-
pent, non reiciunt tamen *Gambade* ex illo *Gam-
be* factam: nec *Gambader*, quod ex isto nomine
Gambade est deductum. Atque adeo illi voci
Gambe optime conuenit ex Græco γαμψη deri-
uatio.

L i teram hanc I, quum est vocalis, quibus-
dam vocabulis adhibent nonnulli, alij præter-
mittunt. Scribitur enim & *Danger* & *Dangier*,
nec solum *Estranger*, sed etiam *Estrangier*. Ea-
démque

démque prorsus est hæc *διτλεγαρία* qualis apud Latinos in Carthaginensis & Carthaginiensis, Sed ad nostrum sermonem quod attinet, non dubito quin vetus scriptura literam *i* in illis vocabulis aliisque similibus posuerit. Sûntque mihi argumento infinitiui multorum verborum modi qui in *er* tidem desinunt: vt *Aider*. nam *Aidier* itidem dicebant, & *Hebergier*. Atque hæc pronuntiationem nonnulli ex Picardis, seu iis quos VValones appellamus, hodièq; retinent.

Verum & aliis hanc literam locis insertam fuisse scimus, quum diceretur, *Le liene*, *l'esliene*: quæ à nonnullis hodièque vsurpantur, sicut & *Le griene*. Atque hoc certè facilius defendi quàm illud posset, quum etiam *Grief* dicatur, sicut *Brief*: potius tamen *Greue* dicendum est, absque *i*, sicut *Leue*: potiusque *Bref* quàm *Brief*. Quum enim aliquod vocabulum duobus modis esset, illi potius standum est pronuntiationi quæ ipsius vocabuli origini est consentanea. Vtus tamen obtinuit vt *Grief* potius dicatur quàm *Gref*: sed hic est *ie* pro *a* Latino: (scimus enim esse à Grauis) illic autem esset pro *e*. Iam vero & aliorum quorundam verborum ita mollitam fuisse olim pronuntiationem constat, interpolatione litteræ *i*. quorum è numero est *Mene*, cum suis compositis. Quamuis autem non omnino ratione carere videri possit hæc pronuntiatio, quòd verbum vnde est oriundum *Mene*, habeat: (est enim Mino) tamen siqui hodie ita pronuntiant, exploduntur. Sic certè & apud

Græcos non dubito quin olim multis adhibita fuerit vocabulis hæc litera : quam quum postea visum esset prætermittere, placuit saltem notulam quæ illius esset index, ei cui ipsa litera subiungi solebat vocali, subiungere. Sic certè in ἀῖς talem esse notulæ subscriptæ vsum, satis constat ex antiquo ἀῖς. Sed & pro αῖ in quibusdam locis videmus α tantum scribere maluisse nonnullos : vt αἶτρός quàm αἶτρός, & αἶα quàm αἶα. Quinetiam Latinos poetas alicubi elisionem huius literæ sibi permisisse constat : vt docebo in litera V.

Hæc litera in quibusdam aliis vocabulis non omittitur quidem, sed tam breuiter pronuntiatur vt multa disyllaba in quibus hanc sequitur e, transeant in monosyllaba. De his autem in diphthongo I E dicendi locus erit.

Quantitas autem syllabarum quæ hanc literam habent, interdum ex scriptura cognosci potest, sed aliquando deriuationem sequitur. Scriptura enim eam indicare potest, quum exempli gratia, scriptum videmus *Il gemist.* veluti quum dicitur in modo subiunctiuo, *Combien qu'il gemist.* vel, *Asin qu'il gemist.* Id est, Vt gemitet. Ista enim literæ s interpositio nobis ostendit alium hic sonum literam sedere, quàm quum dicitur in præsentis tempore *Il gemit*, id est Gemit : nimirum vt hic breuem, ita illic longum. Sic *Il dist.* (*Asin qu'il dist*) *Il fist*, *Il vist*, vt distinguatur à præsentibus vel præteritis indicatiui modi *Il dit*, *Il fit*, *Il vit*. Quinetiam eadem manente scri-

scriptura, mutatur tamen quantitas. paulo enim longior est sonus literæ *i* in *Prie*, quum dicis in subiunctiuo modo, *Combien que ie prie*, vel *Assu que ie prie*, id est, Quamuis precer, vel Vt precer: quàm quum in præsenti dicis, *Je prie*, id est Precor. Idem verò de *Crie*, aliisque multis, dici potest. Quinetiam illud quod in litera *e* annotauimus, hanc, quum fœmininum habet sonum, producere præcedentem, vicissimque breuiare tum eam quæ antecedit, quum masculinus est eius sonus: locum habere hic quoque intelliges, si attentus sis bene pronuntiantium auditor. Siquidem literam *i* corripientes audies in *Prie*, & *Prier*: at in *Prie*, potius producentes: licet minus in *Prie* pro Precor, quàm quum Precer significat.

At verò ex deriuatione innotescere nobis potest quantitas, quum vocabuli originem considerantes, syncopen factam esse videmus, simulque apocopen: vt in *Dre*, ex Dicere: in *Lire*, ex Legere: in *Frire*, ex Frigere: in *Rire*, ex Ridere: in *Fier*, ex Fidere. Nostri enim sermonis naturam poscere vt aliqua productione hic utamur (licet eam multi negligant) ex oppositione aliorum vocabulorum, quæ eandem in alia significatione scripturam habent, satis apparet. Exempli gratia, nemo negare ausit, in verbo *Fier*, factò per syncopen pariter & apocopen ex Fidere, & id ipsum significante, cum aliqua productione efferri literam *i*: nequaquam verò in nomine *Fier*, factò ex Ferus. Idemque de *Lire*
C.j.

pro Legere, & de *Lire* (vel *Lyre*) pro *Lyra*, dicendum est: hic quidem breue potius, at illic longum esse.

O QVOQUE non aliter quàm Latina in lingua pronuntiamus, siue sit in vocabulis ex ea petitis, siue in aliis. Sed in nominibus quæ in *io* vel *mo* desinunt, ita retinemus, vt literam *n* addamus. Nam pro *Occasio* & *Superstitio* & *Rasón* dicimus: eodémque modo *Sermon* pro *Sermo*. Sic etiam in nominibus propriis eam literam vocali *o* adiungimus. nam *Simon*, *Ciceron* & *Caton* dicere solemus, non *Cicero* & *Cato*. Quæ in re Hebræos & Græcos imitamur. Nam Græcos *Καί:ω* & *Καί:τω* & *Σίμων* scimus dicere, itidémque Hebræos קַיִם & קַיִטוֹ.

Sed in quibusdam vocibus *o* in *ou* mutamus. Nam pro *Nos* & *Vos*, habet nostra lingua *Nous* & *Vous*: pro *Totus*, vel *Totum*, *Tout*. Sic pro *Dolor*, dicit *Douleur*: & pro *Color*, *Couleur*: & pro *Coluber*, *Couleuvre*. Eadémque in multis aliis mutatione vtimur: sed ita vt de omnibus inter omnes non conueniat. Nam pro *Voluntas*, non tantum *Voulonté*, sed etiam *Voloné* dicitur, quamuis *Vouléir* duntaxat in vsu sit. Sic pro *Tormentum*, & *Tourment* & *Torment*. itidémque *Coulom* & *Colom* pro *Columbus*. (sed magis receptum est *Coulom* quàm *Colom*: licet *Colombier*, quo significatur *Columbarium*, non minus in vsu sit quàm *Coulombier*. Denique pro *Porcus* non tantum *Pourceau*, sed & *Porceau*.
Quin-

Quinetiam in quibusdam quæ eandem originem habent, utrumque sonum admittimus. quavis enim *Donloir* & *Douleir* dicamus, non *Do-loir* & *Doleir*, tamen *Dolance* dicere solemus.

O quoque finale vertimus in *on* in quibusdam nominibus: ex quibus est Amor. nam pro eo dicimus *Amour*. Quinetiam pro Labor dicimus *Labour*, sed intelligentes de agricultura seu agricolatione, quam etiam *Labourage* vocamus: quum alioqui *Labour* pro Labore dicatur: sicut in Color, in Dolor, in Ardor, aliisque multis, syllabam *OR* in *eur* mutamus: dicentes *Couleur*, *Douleir*, *Ardour*.

Ad verba autem quod attinet, in nonnullis quidem *o* in *on* mutamus, sicut in nominibus quorum facta fuit mentio. (nam *Mourir* dicimus, ex Mori, seu potius Moriri, antiquo: item *Prouvoir*, ex Prouidere: & *Prouuer*, ex Probare.) verum sunt etiam quædam in quibus tam in *en* quam in *on* litteram illam vertimus. siquidem nō *Demourer* tantum sed & *Demeurer* in usu est, ex Demorari. Ac fuisse olim dictum etiam *Labenrer*, ostendit vetus proverbum, *En peu d'heure Dieu labenre*: quamvis vice versa *Douleurs* potius quam *Donleurs* tum diceretur: ut ex alio non minus vetusto proverbio liquet,

D'oïseaux, de chiens, d'armes, d'amours,

Pour un plaisir mille douleurs.

Quinetiam quavis *Prouuer* dicatur potius quam *Prenuer*, tamen nomen *Prenue* receptum esse videmus, potius quam *Prouue*.

Huius literæ o sonū nonnullis dedimus vocabulis quæ AV in Latina lingua habent, vnde sunt petita. Nam pro Aurum dicimus Or: pro Auricula, Oreille. Pro Paulus autem tam Paul quàm Pol scribitur. Sed olim Pol receptum fuisse coniiicio ex his prouerbialibus rhythmis,

Si aussi sage es que saint Pol,

N'ayant rien, es réputé fol.

Et tamen memini me vetustos libros legere in quibus Aur, non Or, scriptum esset.

Literam o quidam superiori tempore geminarunt ad indicandam productionem, cum in aliis vocabulis, tum verò in Role. scribebant enim Roole, quòd constet tam longum esse hîc o, quàm breue est in rôle, ac multis aliis. Sic autem aage scrip:um fuisse dixi, vt itidem productio ostenderetur: item ee, in Aisement, Expressément, Separement. Magis tamē in o quàm in ill s literis duplicatio talis mihi placeret, quoniam Græcum O mega (id est magnum) ex duobus paruis conflatum, imitari dici posset. Sed tamen hîc quoque nonnulli accentu acuto, aut certè notula accentui acuto simili, vti malunt. De illis autem, Coste & Costé, itidémque Fesse & Fossé, ac similibus, vbi & longum & breuem sonum habet hæc litera in vno eodémque (si diuersitatem literæ excipias) vocabulo, dixi antea.

V

Huius vocali V, (in cuius pronuntiatione nullum literæ o sonum admiscemus, vt faciunt Germani.

Germani, & quidam alij) idem quod I, vsue-
nit, vt non vocalis tantum sed consonantis quo-
que officio fungatur, & quidem in nonnullis e-
tiam vocabulis è Latino sermone sumptis, vbi
tamen est vocalis. Nam pro Tenuis dicimus
Tenue: nimirum quia sermo noster idem si-
bi quod Virgilio licere existimauit, dicenti,
Georg. lib. 1.

Tenuia nec lanx per cœlum vellera ferri.

Et lib. 2.

Velleráque vt foliis depestant tenuia Seres.
Eodémque modo in Tenuis facere v consonan-
tem sibi permisit eodem in libro,

Tenuis vbi argilla, & dumosis calculus aruis.
Eandémque in Genua quam in Tenuia & Te-
nuis licentiam vsurpauit. Scio tamen fuisse qui
aliud licentiz genus hîc imaginati sint, tan-
quam nimirum poeta alienum pedem in suos
versus intrudente: sed legimus itidem apud Lu-
cretium vocem Tenuis in fine versus,
Propterea quia corpus aquæ, naturáq; tenuis.
& apud eundem poetam (Virgilium inquam)
habemus etiam Arietat, & Parietibus, initio ver-
sus, & Abietibus: item Abiete alibi in fine, &
Ariete. est autem his quoque in locis multo ma-
gis rationi consentaneum, fateri eum vocalem
i pariter in consonantem vertisse.

Verum ad litteram v quod attinet, hanc vicis-
sim ex consonante vocalem facere sibi permise-
runt poetæ, Dissoluisse dicentes pro Dissoluisse.
Adcoque vulgaris hæc siue libertas siue potius

C. iij.

licentia fuit, vt ne Tibullus quidem ea vti dubitaret: legimus enim apud eum,

Sit satis ornatas dissoluisse comas.

Quinetiam in vna eademque elegia semel atque iterum est vsus. Nam libri primi elegiam septimam ab his versibus inchoat,

Hunc cecinere diem Parca fatalia nentes

Stamina, non vlli dissolüenda Deo.

vel (vt alij legunt) non vlla dissolüenda die. Legimusque in eadem, circa finem,

Bacchus & agricolæ magno confecta labore

Pectora tristitiz dissolüenda dedit.

Horatius quoque idem sibi permisit in vocabulo sylüz, duobus in locis. nimirum hoc in versu odes vicesimæ tertiz libri primi,

Aurarum & sylüz metu.

Et in isto, qui legitur in epode decimatertia,

Nunc mare, nunc sylüz.

Denique aduersus hanc literam V magis fortasse quàm aliam (quæ quidem in vocalium numero habeatur) audaces fuerunt poetæ. Nam vt in locis quos attuli *disipion* (quam alij *disipion* appellant) habemus, ita vicissim *euuapion* in hac ipsa litera, apud eundem Horatium, coalescente nimirum v cum i, in vnâ syllabam: vt ostendam in diphthongo vi. Quinetiâ Statium hanc elidere ausum fuisse videmus, vbi dixit,

Sperno coli tenuiore lyra.

Nisi fortè elisionem literæ i potius quàm v ab eo factam aliquis existimandum putet: quæ certè exemplo minimè careret.

Verum,

Verum, vt ad Virgilianum Tenuia reuertar, facere hoc debet vt nemo nostrum *Tenne*, miretur: quanuis alioqui fatendum sit, potius in principio vocabulorū esse consonans. sicut & apud Latinos qui nobis illa mutuarūt. Nam ita pronuntiamus hanc literam in *Van*, *Vain*, *Vean*, *Vent*, *Verité*, *Virginité*, *Volonté*: sicut illi in *Vānus*, *Vanus*, *Vitulus*, *Ventus*, *Veritas*, *Virginitas*, *Voluntas*. Sic in verbis, *Je vais*, *tu vas*, *il va*, & in *Vaisir*, *Vouloir*, *Voler*, *Vener*, non aliter proferimus hanc ipsam literam quā illi in suis, *Vadere*, *Vallere*, *Velle*, *Volare*, *Venari*.

Alicubi verò ex *v* vocali consonantem fecimus, præfixa litera *i*. Nam pro *V*sq̃ue placuit dicere *Iusque*.

Sed *u* consonans, sequente *r*, nostrum est potius quā Latinorum: nimirum ex illorum *a* factum. Nam *Fieure*, *Lsure*, *Ture*, sunt ex *Febris*, *Liber*, *Ebrius*. Alicubi tamen & ex alia litera factum fuit: vt in *Lieure*, quum illi Leporem dicant. Quinetiam in aliis vocibus quas à Latinis non accepimus, hoc *u* consonans, sequente *r*, habemus, vt in *Seurer*, quo significatur Ablactare; & in *Naurer*, quod est Vulnereare: à quo *Naura* (quum dicitur, *Il naura*) est Vulnerauit: quum *Naura*, in quo *u* est vocalis (quæ cum *a* diphthongum efficit) significet Non habebit.

Sed antequam de *v* consonante dicendi finem faciam, de hoc quoque te monebo, nos in nonnullis in vocibus mutasse. nam ex *Vastare* fecimus *Gaster*; ex *Velpa*, *Gasse*: ex *Vagina*,
C.iiij.

Gnaïne. Sed Picardica dialectus in hoc, sicut & in quibusdam aliis quæ per g efferimus, à nobis dissentit.

Quinetiam sequente hanc literam v vocali i, eadem nostræ linguæ mutatio placuit. Nam pro *Seruiens* dicimus *Sergens*: pro Abbrenuare, *Abbreger*: itidemque pro Allecuiare, *Alleger*.

Y

H V I V S elementi apud nos alius non est sonus quàm i Latini (aut saltem quod Latinis est cum Græcis commune) sed alius certè locus. Adhibetur enim ab orthographiæ peritis non vbicunque vulgus adhibere ipsum consuevit, sed vbi non aptè alterum poneretur. veluti in *Loyal*, *Moyen*, *Doyen*, *Payer*. quæ ita propemodum pronuntiantur vt si cum duplici i scriptum esset *Lozial*, *Mosien*: ita quidem vt prius i adhzrescat præcedenti o, ad efficiendam diphthongum: at verò posterius sit potius vocalis quàm consonans: ideòque possit ita notari, *Lozial*, *Mosien*. Ac sunt qui putent, quum olim duplex i Latinum scriberetur, sed ita vt posterioris tibia (vt vernaculam metaphoram imiter, qua literæ alicui iambæ tribuuntur; id est tibiæ) longior quàm prioris esset, hoc modo, *Lozial*, *Moyen*, tandem hæc y in y mutari cœpisse, cuius aliquam formam haberent.

Quamuis autem hanc esse veram talium vocabulorum pronuntiationem minimè dubium sit, inuenies tamen in quibusdam Lutetiæ vicinis vrbibus qui non aliter illa proferant quàm
si *Mogen*,

si *Mogen & Payer* scriberetur: à qua valde rustica pronuntiatione præmonitus cauebis. Nam ad nomen quidem quod attinet, ita pronuntiandum esse constat vt si scriptum esset *Moyien*: verbum autem, quasi legeres *Payer*, aut certe *Payer*.

Quibus autem adhiberi soleat locis hæc litera *y*, ab iis quidem certè qui cum aliquo iudicio scribunt, ex patris mei Grammaticæ huic libro subiuncta disces.

DE DIPHTHONGIS ET TRIPHTHONGIS.

NON tantum diphthongos habet lingua nostra, vt Græca & Latina, sed triphthongos etiam. Vtrarumque autem (ac præsertim quarundam tam ex his quàm ex illis) recta pronuntiatione difficultate quidem non caret: sed qui hanc superauerit, is labore qui longè omnium maximus est, quod ad pronuntiationem attinet, perfectum se meritò dixerit.

De diphthongo *AI*.

SI Gallicum *Pais*, id est Pascis, proferre velis, memineris quomodo Græcum *παῖς* pronunties. Vt enim nos hanc Græcam vocem proferimus, eundem planè sonum in ea edimus. Quum autem eadem in *Vain* & *Pain* sit diphthongus quæ in illo *Pais*, minimè dubium tibi relinquitur quin ore magis aperto proferre debeas *Vain* (id est Vanus, vel Vanum) quàm *Vin*, quo vinum significatur: itidèmq; *Pain* (quod est Panis) aliter quàm *Pin*, id est Pinus. Scio ta-

men esse qui in rhythmis, cum qui syllaba ~~an~~ clauditur, illi quem claudit simplex ~~an~~ opponere non dubitent: sed licenter potius quàm rectè hoc à se fieri, nequaquam (vt opinor) mihi negauerint.

In multis certè verbis quæ sunt è Latino sermone oriundæ, & i, quæ ibi in diuersis sunt syllabis, in vnâ coalescunt, per diphthongum. Nam pro Facis, Facit, dicimus *Fais, Fait*: sic pro Radis, Radit, *Rais, Rait*: & pro Pascis, pascit, *Pais, Passt*, cum *ss* in fine. Eadèmq; fit in nomine *Pain* coalescentia, sed ita vt etiam transpositio interueniat. Fit enim ex Panis.

De diphthongo A V.

H A N C diphthongum in multis quoque habemus Latinis vocabulis, eodèmq; modo in vtrâque lingua eam proferimus. Neque enim in nostris, *Auditeur & Audience*, in *Andace*, in *Auteur*, in *Automne*, secus pronuntiamus hanc diphthongum quàm in Latinis, Auditor, Audientia, Audacia, Autor, Autumnus. Sic *Auguste*, vt illi Augustus: pro quo Græci (quibus diphthongus *au* locum huius *au* obtinet) dicunt *αὐγούστος*.

Quum autem hæc ita sint, non minus in hanc diphthongum peccant ij qui *Mau* (siue *Maux*) significans mala, eodem proferunt modo quo *Mots*, (id est vt proferrent Latinum Mos. nam *t* in *Mots* muta litera est) quàm peccare in diphthongum *ai* dixi eos qui eodem sono nomina *Vain & Pain*, quo *Vin & Pin* effertur: quum his
Vinum

Vinum & Pinus, illis Vanus, siue Vanum, & Pannis, declarentur. Et tamen sicut aduersus veram huius diphthongi *ai* pronuntiationem, ita etiã aduersus pronuntiationem illius, grassata est quorundam è nostris quoq; licentia, in suorum rhythmorum compositione.

Cæterum quamuis aliquot protulerim vocabula è Latino sermone sumpta, in quibus hanc diphthongum *au* retinemus, iisque addi alia possint: tamen habere etiam nonnulla in quibus *au* in *o* mutauimus, ostendi vbi de hac ipsa litera differui.

Sed vicissim in quædam vocabula à Latinis mutuò sumpta diphthongum hanc inieccimus, quum ea in suo sermone non *au* sed *ai* haberent. nam pro Palma, Malua, Alba, diximus *Paume*, *Manne*, *Aube*. Nam *Aube espine* est Alba spina. Et quum dicimus *Aube du iour*, (siue *L'aube du iour*) Auroram ita vocamus, quasi albam (quamuis Homerus *ῥοδὸς ἀέχου* eam passim vocet, quasi roseos digitos habentem. quos Virgilius in roseas bigas mutans, simulque luteam appellans, dixit, Aurora in roseis fulgebat lutea bigis) atque adeò Italos *L'alba* ita vsurpantes audimus. Sic verò & Album oui appellamus *L'aubin d'un œuf*. Alicubi verò *L'aubus* dicitur, quod propius etiam accedit.

Quinetiam interueniente alia mutatione: ut in *Chauus*, ex Caluus: *Chaud*, ex Calidus: *Haur*, ex Altus: *Sauge*, (aut *Sanie*, cum *i* consonante) ex Salvia. Item *Aucun*, ex Aliquis.

De diphthongo EI.

IN multis vocabulis quæ istam diphthongum habent, nullus auditur (vt quidem plerique proferunt, rectæ pronûtiationis alioqui periti) literæ *i* sonus: sed tantum literæ *e* productio. Talia sunt, *Peine*, *Veine*. nam priorem horum syllabam produci constat: quum contrà in *Mene* corripiatur. Ideoque male quidam *Meine* scribunt: peius etiam faciunt qui vocem istam non solum scribunt cum hac litera, sed aliquo etiam modo eam sonant. Quamuis enim non placeat auribus eruditis hic literæ *i* sonus in duobus illis prioribus vocabulis, quæ sunt ex Latinis *Pœna* & *Vena*, (vbi minime eam habemus) multo tamen magis aures offendit in illo verbo *Meine*. Nam quum vocabulum istud ita sonatur, est nomen cuiusdam fluuij qui Ligerim ingreditur. Qui verò *Pleine* scribunt, non *Plene*, pro *Plena*, suam ex masculino *Plein* defendere scripturam possunt. Hoc autem *Plein* non aliter proferimus quàm Græcum *πλεῖν*, siue quod est à *πλείω*, siue quod Atticè pro *πλεῖν* vsurpatur.

Quemadmodum porro diphthongus ista perperam ponitur in illis *Peine* & *Veine*, atque aliis vbi satis esse posset *e*: ita etiam malè in nonnullis quæ litera *i* contenta esse possent, vt in *Pindre*, *Findre*, *Cindre*: quum sint à *Pingere*, *Fin gere*, *Cingere*.

Quidam verò malè hac diphthongo nonnulla scribunt in quibus diphthongus *ai* locum sibi vendicat. vt quum pro *Planus* scribunt *Plein*:
quum

quum ex Planus quidem sit *Plain*, at ex Plenus, *Plen*. Sed & *Fontaine* quidam malè non scribunt solùm sed pronuntiant etiam, pro *Fontaine*.

De diphthongo *ev*.

H V I V S pronuntiatio aut nihil aut parum ab ea differt quæ auditur in *Euge*. Ac certè si, quemadmodum in *Euge* pronuntias, quod est in *ew*, ita etiam in *eu* Latinam illam (quæ saltem nunc à plerisque pro Latina habetur) pronuntiationem eidem vocali *eu* dare velis, eundem propemodum edes sonum quem nos quæ vocem proferimus qua ignem significamus. ea enim est *Fen*. Cui similia sunt, quod ad sonum attinet, *Pen*, *Lien*, *Dien*: & *Veu*, id est *Votû*. Quin etiam (accedente aliqua litera) *Peur*, id est *Pavor*: *Plent*, id est *Pluit*.

Verùm hic admonendus es, nonnulla esse quæ quanuis eodem à multis modo scribantur quo & præcedentia, non tamen eodem proferri modo debent. Nam *Plent* quum scribant non pauci, tum etiam quum significat *Placuit*, tamen quum in prima persona dicimus *ſay plen*, non alium edimus sonum quàm in priore syllaba verbi *Pluit*: neque verò alius editur in *Plent*, quàm in *Plen*, nisi quòd sonatur etiam litera *t*. Atque adeo diphthongum huic loco non adhibere, satius esse dico. Idemquæ dixerim & de *Pen*, cuius infinitivus est *Pennoir* (id est *Posse*) nimirum non esse cur cum diphthongo, potius quàm cum *v* solo scribamus, *Pa*, quum dicimus,

P'aypu, id est Potui, nam aliter non proferimus quàm priorem syllabam verbi Puto, aut Pudor, aut Puer. Ac potest sanè, quum diphthongus *u*-*triq*; loco adhibetur, ambiguitas interdū oriri, quū illi has voces, *P'ay pen*, nō minus significare velint Potui, quàm Habeo parum. Sedenim est etiam quoddam *Ven*, quod minimè ita efferri solet ut id quod Votum declarare dixi. nam quum dicis, *P'ay ven*, intelligens Vidi, perinde pronūtiās *ven*, ac si diphthongus *eu* hīc nō esset, sed tantū *u* & *v* consonans cum *n* vocali: & pronuntiandæ tibi essent hæ literæ in Latinis, Vulgus, aut Vultus, aut Vultus.

Denique in *Secur* quoque pro Securo, & *Meur* pro Maturo, alius est sonus quàm in primis illis, *Fen*, *Pen*, &c. perinde nimirum ac si *Sur* & *Mur* scriberetur: in quibus certè non alium edit litera *n* sonum quàm ea quæ est in penultima Latinarum vocum *Securus* & *Maturus*, ex quibus illæ factæ sunt. Nam *Sur* pro *Secur*, itidēque *Mur* pro *Matur*, dici constat. ex *Securus* & *Maturus*. atque adeo illud *Secur* quædam hodieque dialecti vsurpant.

De diphthongo *oe*.

ETIAM *oe* inter diphthongos Gallicas quidam numerant. Quoniam autem sunt qui per *oe* scribant nonnulla quæ alij per *eo*, in hac diphthongo de illa quoque disseram.

De diphthongo *oi*.

S O N V S diphthongi istius ambiguus est quodammodo inter sonum literarum *oi* & literarum

ra
P
S
q
n
h

de
de
T
ro
fu
ca
ge
hs
gi
da
me
pr
tia
Fe
cto
qu
qu
ter
qu
tie
cu
qu
aut
os

rarum *oe*: quum dicimus *Mois, Foie, Trois, Pois*. Sed magis sonum suum in hac diphthongo retinet litera *i*, in vocabulis ubi hanc sequitur *n*, ut in *Coins, Moins, Pains, Soins, Bœufs*, magis in hac diphthongo (inquam)sonum suum litera *i* retinet sequente *n*.

Magis tamen ad antiquam pronuntiationem diphthongi Græcæ *oi* puto priorem illam accedere: præsertim quum *Moi & Toi* (vel *Moy & Toy*, ut frequentius scribitur) ex Græcis *μοι & τοι*, (nam *τοι* pro *τοι* Doribus in usu esse scimus) sumpta esse constet. Cum his enim particulis earum quoque sonum ad nostram transiisse linguam existimo: ac postea, quum multis vocabulis è Latino sermone petitis eadem diphthongus per literarum transpositionem accommodata fuisset (veluti, quum Gloria in *Gloire*, Memoria in *Memoire* transiisset) substitutam etiam pro *e* in quibusdam fuisse. adeo: ut (exempli gratia) ex *Crere* pro Credere, ex *Bere* pro Bibere, ex *Fé* pro Fide, ex *Lé* pro Lege, ex *Ré* pro Rege, factum fuerit, *Cronre, Boire, Foy, Loy, Roy*. Ac certè quod dico verisimile reddunt etiam dialecti quæ hodièque illa, *Fé, Lé, Ré*, usurpant. Siue autem scribas *Foy*, siue *Foi*, (idem de cæteris quoque intellige) nihil interest, quod ad pronuntiationem attinet: sed paulo etiam vltior est cum *y* scriptura, sicut de pronomibus dixi quæ ex Græcis *μοι & τοι* accepimus. Videndum autem ne cum multis extraneis, ita pronunties *oi* in hisce omnibus vocabulis ut in Græco *οι*.

pronuntiatur. Ita enim multi *Foi* pronuntiant, quasi scriptum esset *Foi*, non coalescente per diphthongum litera *i* cum *e*.

Ad illa verò quod attinet quæ prima in exemplum attuli, *Mois*, *Fois*, *Trois*, *Pois*, monendus es de quadam ineptissima eorum aliorumque huiusmodi pronuntiatione: quasi nimirum literis *o* & *e* in diphthongum coeuntibus scriptum esset, *Mous*, *Fous*, *Trous*, *Pous*. Ita enim non pauci, errorem vulgi (Parisini præsertim) sequentes, pronuntiant.

Sed quum hæc literæ *oi* in diphthongum coalescentes, ad *oe* potius quàm ad illas *oa* accedant, atque adeo quendam ambiguum (vti dixi) & ancipitem inter *oi* & *oe* sonum in illis vocabulis audiamus: non mirum est quosdam per *oe* scribere quæ ab aliis per *oi* scribuntur. (Ac certè videmus Latinos itidem per *oe* scripsisse ea quibus Græci diphthongum *oi* adhibebant: vt Phœnix pro $\Phi\acute{\alpha}\iota\acute{\nu}\iota\varsigma$, & Oeneus pro $\text{Ο}\acute{\iota}\nu\epsilon\upsilon\varsigma$. eodemque modo per *e* quæ Græca lingua per *oi* scribebat.) Sed ex iis quibus hæc per *oe* scriptura placet, alij passim ea vtuntur, vt in *Moes* (pro Mēsis, vel Mēses) & cæteris: paritèrque in *Pœure*, *Fœt*, *Soer*. Alij verò qui in tribus his vocabulis, literis *oe* quàm *oi* vtj malint, nequaquam idem & in voce illa quæ Mensem seu Menses significat, cæterisque, fecerint. Ad *Soer* quidè certè quod attinet, si in Latina voce Sero literæ *o* sedem mutes, ex ea Gallicam *Soer* facies. Vnum est de cuius per *oe* scriptura, magis quàm de
alius

alius cuiusquam, inter multos conuenit. Id autem est *Moelle*, id est Medulla. sed hinc literas *oe* diphthongum efficere plerique non immerito negabunt: quum vox illa trium potius quàm duarum sit syllabarum.

De diphthongo *ov*.

E A D E M quæ apud Græcos est diphthongus. eundem enim sonum damus vocabulis quæ diphthongum istam habent, quem Græcis *ou* habentibus. Nam (exempli gratia) hoc in sermone, *je sçay bien ou il est*, pro his, *où il est*, dices, *où il est*. habenda autem hic non est ratio spiritus in pronuntiatione, ut conueniat cum nostra) & pro hac interrogatione, *Où est-il?* dicendum erit, *où il est*;

A L I A E insuper enumerantur diphthongi: sed quæ fortasie videntur diphthongi, potius quàm sunt. Ideo autem videntur diphthongi, quòd earum quibus adhibentur vocum plurimæ proferantur tanquam monosyllabæ: ut *i* & *e* in *Mien*, *Tien*, *Sien*, *Chien*. Sed etiamsi in plurimis hanc *μωοευλλαβία* habeamus, non tamen in omnibus. Neque enim in *Ancien*, *Præficien*, *Grammairen*, hæc vltimæ literæ *ien* vnicam syllabam efficiunt. Quinetiam ista, *Miel*, *Fiel*, facta è Latinis *Mel* & *Fel*, non ita sunt monosyllaba ut non & disyllaba esse possint. Videndum autem annon in istis *Miel* & *Fiel* talem usurpemus litterarum *ie* synæresin qualis vsurpatur ab Horatio in *Vietis*, hoc in versu,

Quis sudor vietis & quâ malus yndiq; mēbris.
D.j.

Alioqui certè dicendum esset Horatium tertiam nominis huius syllabam corripuisse quæ à Lucretio producitur, lib. 3.

Nec supra caput eiusdè cecidisse victā Vestem.

Cæterùm si literæ *ie* diphthongi nomen accipere non debent, certè nec quædam aliæ, quibus tamen inter diphthongos Gallicas locum nonnulli tribuerunt. Excipio tamen syllabam *ui*. hæc siquidem literæ in diphthongum coalescere videntur non tantùm in *Nuit* & *Nuit*, (id est Nox & Nocet) *Cuit* (id est Coquit) *Mui*, *Hui*: sed in nonnullis etiam quæ aliam formam habent.

Quemadmodum autem literas *iz* in Latino itidem vocabulo Victus per synæresin in vnam syllabam coire ostendi, ita etiam istis *vi* idem vsuuenire videmus, in voce Pituita. Hoc enim versu ab eodem poeta clauditur epistola libri prioris prima.

Præcipuè sanus, nisi quum pituita molesta est. Alioqui certè in huius nominis quantitate syllabica discedere à cæteris dicendus esset.

Ad Gallicas autem voces ut redeam, sunt qui in diphthongo *oi*, pro *i* certis quibusdam in locis scribant *y*. Ut igitur *oy* pro *oi* scribi dixi supra in *Moy*, *Toy*, *Foy*, &c. ita *vy* scribi dico in nonnullis vocabulis, ex quibus est *Muy*. Sed hæc scripturæ differentia minimè vllam pronuntiationis differentiam vel hîc vel illic efficit.

DE TRIPHTHONGIS.

SATIS apta triphthongorum exempla tibi suppe-

suppeditabit patris mei Grammaticæ. Omnium certè difficillimam pronuntiationem habent OEI & VEI. Non eodem autem omnes modo pronuntiant vocabula quæ alterutram harum triphthongorum habent. Nam hæc, *Oeil*, *Dueil*, *Accueil*, *Orgueil*, & alia huiusmodi, ita proferuntur à nonnullis ut e longum, cum tenuissimo literæ i sono, audiatur: ab aliis, ita ut quidam literæ u sonus ad aures perueniat. Non loquor autem de u quod est ante ei, sed de alio quod quæ in fine non scribatur, tamen aliquis eius sonus audiri videtur. Verùm ad *Orgueil* quod attinet, in adiectiuo inde deriuato *Orgueilleux*, non itidem seruari hæc posterior pronuntiatio sine auriu offensione potest: quæ alioqui magis quàm altera frequentatur.

Malè porro adduntur quidã literarum terniones (ut ita dicam) quasi coeuntes & ipsi in diphthongos. Ex quibus ternionibus sunt, EAI (vel EAY) & EOI, necnon VEV. Primus, qualem habemus in *Geay*, & *Mangeay*, *Chargeay*, ac similibus: secundus, qualis est in *Bourgeois*: tertius, qualem videmus in *Guenx*. Nam in hoc quidem ternione, litera u, in illis autem, primo & secundo, litera e non pronuntiatur, sed potius ad ostendendam literæ g pronuntiationem ponitur. Si enim (exempli gratia) *Gay* scribas, non *Geay*, (ut perinde sonetur ac si scriptum esset *Gay*, consonante) aliam omnino significationem habebis. In exemplum verò illius ternionis, VEV, nihilo magis profuerit afferre vocem *Guenx*, quàm

illam *Gueux*. Manifestum enim est, vt in *Gueux* ponitur prius *n* ad indicandam literæ *g* pronuntiationem, ita in *Cueux* poni ad ostendendam prolationem literæ *e*: nimirum ne quis alioqui *e* fracto sono ita pronuntiet ibi ante *eux*, vt ante *eux* pronuntiatur in *Ceux*. Atque adeo non sonari literam *n* quæ est in principio nominis *Cueux*, vel ex eo apparet, quod ij qui non *Cueux* sed *Cæux* scribunt, eodem tamen modo efferunt. Scio autem posse alicui videri, eandem esse illiusternionis *VEI* rationem: nimirum *n* indicem esse prolationis literarum *e* & *g*, in *Accueil* & *Orgueil*, ac similibus: verum si non aliam ob causam poneretur, nequaquam in *Dueil* quoque, aliisque nonnullis eam haberemus.

DE CONSONANTIBVS.

IN CONSONANTIBVS operæpretium est earum non tantum pronuntiationem, (quam earum nonnullæ non ubiq; eandem seruant: vt *e* & *g* non eundem huic vel illi vocali præfixæ sonum edunt) sed alicubi & permutationem considerare: id est, quomodo vna pro altera ponatur, interdum quidem in vno eodémque vocabulo: interdum verò, ita vt in primitiuo vnā habeamus, at in deriuato alterā. In vna eadēque voce, vt videmus pro Flamma dici non solum *Flamme*, sed etiam *Flambe*: & à *Flambe* quidem sunt, *Flambeau*, & *Flamber*, ac *Flamboyer*: à *Flamme* autem, *Flammerole* & *Flammèche*. In primitiua autem & in deriuata: vt *Liure* & *Libraire*. Sed nunc de quarundam pronuntiatione potius

potius agam, sic tamen ut quæ à patre meo dicta iam de ea fuerunt, prætermittam.

LITERAE C à quibusdam subappingitur notula, (nos vulgo caudam appellamus) hoc modo, *c*. Ostendit autem hanc literam iis in locis fractum quodammodo sonum habere, & pronuntiari ut *c*. exempli gratia, *Commença, Avança, Commançons, Amançons: Leçon, Façon*: perinde ac si scriptum esset *Commerça, Avança*, (codemque pacto cætera.) non autem eo modo quo pronuntiatur C in Cato, Caput, Capió, Capillus, Copia, Condo, Como. Quum autem illud *c* caudatum nõ ponitur, solet *e* inseri, ad indicandam quam dixi pronuntiationem: hoc modo, *Commançons, Avanceons*, itidemque in reliquis.

Cadiunctã habens literã (seu aspirationem) *h*, plerumque sonat ut *χ* Græcũ. Nã in *Chere* (siue significet vultum siue id quod declarat in isto loquendi genere, *Faire bonne chere*) ita pronuntiatur ut vulgò in *χαῖρε*: à quo dicere etiam possumus esse deriuatum. Sic in *Cher* (quod utramque nominis Carus significationem habet) & in *Chair*, quod est Caro. Sic in *Chien* cum audis sonum quem in priore nominis *χρῆς* syllaba.

Quinetiam in *Chole* (quum dicitur, *À la chaude chole*, vel, *En sa chaude chole*) item in *Cholere*, in *Chorde*, non alium audis literarum *ch* sonum quam literæ *χ* in his Græcis, *χαλδ*, *χάλερ*, *χρῆς*: à quibus illa sunt. Sed quum apud Græcos ante *e* quoque eundem quem ante *o* sonum habeat (ut in *χαῖρε*, in *χαμῆς*) nos eundem illi

damus quem ante *e*: vt videre est in *Champ, Cha-
ble, Chamere, Chancro, Changer*. Hinc fit vt *Careffo*
scribatur, non *Chareffo*, quamuis sit à *χαίρει*, seu
χαρίζομαι.

Sunt autem plurima Latinorum vocabula,
quæ Gallica lingua in suum transferre vsum no-
luit, nisi literam *b* (seu aspirationē) literæ *c* ad-
iungendo: aut (si mauis) nisi tenuem literam mu-
tando in aspiratam. Neque verò putandum est
facilia cognitu esse quæcunque hanc mutatio-
nem sunt passa. Nam facile quidem est animad-
uertere, *Chaste, Chastaigne, Chandele, Chalumeau,
Chancre, Chanter, Chastier, Chastier, esse à Castus,
Castanea, Candela, Calamus, Cancer, Cantare,
Castigare, Castrare*: (codemque modo aliorum
multorum originem manifestam esse dicere pos-
sumus) sed non itidem cuiusuis fuerit deprehen-
dere originem nominis *Charme*: quamuis hic,
præter interpositionem literæ *b*, nulla fere sit
vocis Latinæ mutatio. Est enim à *Carmen*, eam
quidem huius nominis significationem acci-
piendo, qua pro incantamento ponitur. Præser-
tim verò vbi præter tenuis mutationem in aspi-
ratam, alia mutatio interuenit, hoc originem a-
liqua ex parte abscondit. Exempli gratia, vbi
mutatur etiam aliqua vocalis in aliam: (vt *a* in *o*
in *Chenu*. est enim à *Canus*) & quæ aliqua con-
sonans interiicitur. vt in *Chambre*: est enim, ex
Camera. Item quum *a* transit in *au*: vt in *Chau-
ne, Chaud*. sunt enim à *Caluus*, & *Calidus*. Præ-
sertim verò vbi alia etiam vocalis, literæ *e* præ-
fixa

fixa eandem mutationem accipit: vt videre est in *Chanme*. hoc enim ortum est à Culmus: ac potius *Chaubne* scribitur, litera *l* nullum sonum edente, sed tantum originem, vt in aliis plerisque vocibus, testante. Sed hoc sciendum est, esse nobis quandam dialectum, quàm Picardicam vocamus, quæ iis quibus nos *b* interponimus, minimè interponit: (dicit enim *Kandeile*, *Kien*, *Kat*, *Katoniller*, *Kanter*, non vt nos, *Chandelle*, *Chien*, *Chat*, *Chatoniller*, *Chanter*) vicissimque interiiicit vbi nos non interiiicimus. dicit enim *Cberf*, *Chent*, *Cheluy*, *Chelle*, *Chenx*, *Cbela*, *Chedule*, pro *Cerf*, *Cem*, *Celuy*, *Celle*, *Ceux*, *Cela*, *Cedule*.

Huius autem rei te admonco, tum vt nõ planè noua tibi sit hæc pronuntiatio, (si fortè in illam dialectum incidas) tum etiam vt videas derivationem modò cum vna, modò cum altera scriptura congruere.

Vetum ne hoc quidem prætermittendum est, quædam esse quæ vtroque modo effcrantur: interdum quidem vna eadèmq; significatione: vt *Chablè* & *Cablè*: (ideòque vel ab Hebraica vel à Græca voce originem habere dici potest) interdum verò diuersa, vt *Champ* & *Camp*:

De consonante *D*.

QVARTAM litteram *D*, in fine vocabulorum (veluti in *Grand*, *Friend*) sonare vt *t*, non rectè quidam scripserunt. Potius nanque fateri oportebat, non posse huiusmodi in locis poni à pronuntiante discrimen inter *d* & *t*. Nam *d* non accipere sonum litteræ *t*, in nominibus *Grand*,

D.iiij.

Friand, apparet ex vocibus *ſceminipis*, *Grander*, *Friande*: & ex deriuatis, *Grandeur*, *Grandir*: *Friandif*, *Friander*. Addendum igitur erat, licet illa diſtingui non poſſint, quod ad pronuntiationem attinet, poſſe tamen quod ad ſcripturam: atque hanc vel ex origine, vel ex genere ſceminino & deriuatis cognosci: interdum verò ex his ſimul & ex origine. vt videre eſt in *Grand*: hoc enim oriundum eſſe ſcimus à *Grandis*, præterquam quòd & ſcemininum nomē ex eo factum, & deriuata, literam *d* habere videmus. At verò in *Gland*, ſola origo ſcripturam nobis indicat. Neque tamen nego in pauculis quibuſdam *d* Latinum in *l* tranſiſſe: vt in Appendix. ex eo enim fecimus *Appetit*. Quinetiam, quamuis dicamus *Marchand* per *d*, tamen Latinos ſcimus mercantem dicere: vnde illud manauit. Sed ne de ſcriptura nominis *Marchand* dubitemus, faciunt, *Marchande*, *Marchandiſe*, *Marchander*. At verò *Marchant*, cum *s*, eſt ambulans, ſeu incedens.

Sæpe etiam infinitiuus ſcripturam docet. Exempli gratia, quum dicamus *Craindre*, *Pindre*, *Findre*, ſcribendū eſſe apparet, *Craind*, *Pind*, *Find*. Quinetiam quum hoc pacto hæc tertia perſona ſingularis, modi indicatiui, ſcribatur, altero ſcribi debet eadem vox quum eſt participium. Nam pro Formidatus ſcribendum eſt *Craint*, non *Craind*: vt oſtendit ſcemininum *Crainte*, Formidata. Atque idem de aliis duobus, ac de cæteris huiusmodi intelligendum eſt.

Ex

Ex illis autem quorum scripturam origo duntaxat declarare potest, sunt *Quād* & *Quant*: hoc à Quantum, illud à Quando. Vulgus tamen, & plurimi etiam qui è vulgo non sunt, scribere *Quant* consueverunt, etiam quum temporis, non quantitatis, aduerbio vtuntur.

F

L I T E R A hæc alium nobis non edit sonum in principio vocabulorum, aut medio, aut etiam in fine (sequentibus tamen in eadem syllaba aliis literis) quàm cum quem illi damus quum Latina pronuntiamus. Nam in *Face*, *Facile*, *Difficile*, *Fimr*, *Effect*, *Persuad*, non secus proferimus quàm in Latinis vocibus quæ his respondent. Sic & in monosyllabis, vt *Fin*, *Fils*, *Fil*. Idemque & de illorum dicere pronuntiatione possumus quæ suam è Latino sermone originem non habent.

Dixi autem, In fine vocabulorum, sequentibus tamen aliis in eadem syllaba literis: quoniam hoc nobis proprium, non autem cum Latinis aut Græcis commune habemus, vt eam ultimam etiam in plerisque vocibus ponamus. Dicimus enim *Nenf*, *Oenf*, *Venf*, item *Bref*, *Nef*, *Clef*. Quibus in vocabulis considerandum est quomodo litera *n* in *f* transierit: vbi quidem est vnica, in *f* tantum: vbi verò duplicata est, in *n* & *f*. Siquidem *Bref*, *Nef* & *Clef*, sunt ex Breuis, ex Nauis, & Clavis, mutato etiam *n* in *e* in hisce duobus: at verò *Nenf*, *Oenf*, *Venf*, esse scimus ex Nouus, Ouum, Viduus. Sic tamè vt aliqua etiam

quæ sunt à Latinis vnicum & habentibus, eodem quo ista modo scribantur, ac pronuntientur. Nam pro Nouem quoque vtimur voce illa *Nenf*, & Bouem appellamus *Benf*. Vicissim autem vbi duplex erat & apud Latinos, vnica litera *f* contenti fuimus in quibusdam: vt quum pro Seruus & Ceruus diximus *Serf* & *Cerf*. Atque ex hoc esse numero arbitror vocabulum *Nenf*, siue *Næf* (disyllabè, vtrocunque modo scribatur) nam quin ex Latino Natiuus ortum habeat, minimè dubito: præsertim quum significatio optime respondeat.

Exprimitur porro in omnibus illis Gallicis vocibus litera *f* (quum quibusdam aliis consonantibus contingat vt in fine vocabulorum supprimantur) communemque sonum habet cum eo quem literæ *φ*, aut etiam literæ *υ*, in diphthongo *eu*, dare solemus. veluti quum syllabam *νεφ* in *νεφες* seu *νεφέλα*, vel quum vculam monosyllabam *εφ*, aut etiam *υφ* in nomine *νευφες*, pronuntiamus. ita enim hanc literam, præcedente *e*, proferimus, in *Nef*, *Clef*. Exempla autem pronuntiationis earum vocum in quibus diphthongus *eu* præcedit literam *f*, non possumus quidem in hac lingua itidem inuenire: sed clarum in illorum quoque sine sonum habere sciendum est. Cæterum quanuis in omnibus illis vocibus exprimi literam istam *f* dixerim, à vulgo tamen & nonnullis etiam qui è vulgo non sunt, in quibusdam interdum supprimitur: ac præsertim in *Clef*. Sed qui in hoc nomine supprimunt, nequa-

ne
ciqu
ru
lic
ce
su
su
prrat
m
tra
luc
edvid
no
est
E
(qu
scri
tère
rem
que
tio
pro
Lat
te

nequaquam idem & in *Cerf*, cum vulgo, faciunt.

Addam, tanquam huius loci corollarium, aliquid quod obseruatione dignissimum est: nimirum haud vll'm (meo iudicio) *διγάρματος* AEOlici insignius exemplum afferri posse quàm voces *Serf* & *Cerf*, & quæ eodem à Latinis modo sunt deriuatæ. Si enim verum est, scriptum olim fuisse *SerPus* pro *Seruus*, nos certè scribentes ac pronuntiantes *Serf*, planè id retinemus.

Verùm & hoc obiter considera, Latinos literam *u*, quam nos postea in *F* mutauimus, adeo *amasse* vt multas Græcorum voces suum in vsum transferre nisi inserta illa litera (*u* inquam) noluerint. Ex illis autem sunt *ὠὴ* & *δῆ*: nam pro *ὠὴ*, Ouum, pro *δῆ*, Ouis dixerunt.

De consonante *g*.

Quæ litteram *G* duobus proferri modis videamus, ab his mollius, ab illis vehementius, non hoc sed illo pronuntiari modo sciendum est in Gallicis vocibus, cuiusmodi sunt, *Regner*, *Esparagner*, *Besingner*, *Tesmigner*, *Soigner*, *Coigner*, (quæ tres postremæ etiam littera *n* ad *i* addita scribuntur, *Tesmoinigner*, *Soingner*, *Coingner*) pariterque in *Magnanime*, *Magnifique*. Molliorem autem voco pronuntiationem qualis est quum proferimus Latinum *Agnus*: vehementiorem, qualis est quum Græca *ἀγν* & *ἀγνῆ* pronuntiamus, aut quum *Μάγνη*, quod Græci è Latino *Magnus* acceperunt. Ante *i* autem & ante *e*, non aliter efferimus quàm in Græca & La-

tina lingua ante easdem vocales efferremus.

Verum quum in illis quæ dixi vocabulis aliisque huiusmodi, de pronuntiatione huius litteræ inter omnes conueniat, sciendum est non itidem de eius in quibusdam vocabulis prolatione conuenire, quum vocali præfixa est. Nam (exempli gratia) quum omnes pronuntient, *Changea, Chargea, Rengea*, perinde ac si cum consonante scriptum esset *Chanla, Charla, Renla*, eodémque modo *Changer, Charger, Renger*: tamen non itidem omnes proferunt *Interrogea & Interroger*: sed ex plerisque, vehementi potius quam molli hîc utentibus pronuntiatione (nam & hîc ita vocare posse videmur) audis *Interroga*, eundem edente sonum postrema syllaba quem edit in Latinis verbis *Interroga & Interrogaui*. Ac pariter in infinitiuo, *Interroguer*, non *Interroger*. Atque hæc vehemens seu fortis (vt ita dicam) pronuntiatio alteri præfertur.

Hæc etiam de re monendus es, hoc potius ex stulta quadam mollis soni affectatione quam ex Gallicæ linguæ natura proficisci, vt à multis hæc littera *g* non soletur ante *n*: & non *Regne, Regner, Digne, Signer, Assigner, Assignment*, proferatur: sed perinde ac si absque *g* scriptum esset, *Rene, Rener, Dine*, itidémque cætera.

De consonante, seu aspiratione, *H*.

ITIDEM de consonante *H* (si hæc aspiratio inter litteras obtinere locum debet) à me moneberis, ne multis fidas, illam negligentibus, aut etiam per inscitiam prætermittentibus. Quum autem

autem litera hæc utrunque Græcæ linguæ spiritum nobis repræsentet, & lenem & densum, hic de denso loquor: qualis auditur (audiri quidem cerre debet) in *Hoqueton*, *Hardi*, *Harpe*, *Haut*, *Honte*, *Haquenee*. Sed multi aspirationem præmittentes, perinde pronuntiant ac si scriptum esset, *Vn'oqueton*, (non *Vn hoqueton*) & *Vn'aute maison* (non *Vne haute maison*) sic *Vn'onte*, *Vn'aquenee*, *Vn'arpe*, (non *Vne honte*, *Vne haquenee*, *Vne harpe*) eodémque cætera modo proferunt. Et in quibusdam verbis: ut *Il m'ait*, pro *Il me bait*. quum *Il me bait*, sit, Me odit: at *Il m'ait*, sit Habeat me. Atque hic certè error nostra in lingua haud levis habetur: ut vicissim siquis huic literæ densum spiritum tribuat, ubi lenem postulat. velut in *Homme*, in *Hôte*, *Hôtellerie*, *Honneur*, *Honeste*, *Honesteté*. Hic enim par, aut certè haud multo minor committetur error, dicendo *Vne hôtellerie*, *Vne honesteté*: quum sonari hæc debeant perinde propemodum ac si absq; *h* scriptum esset, *Un'ôtellerie*, *Vn'onnesteté*. Gallica enim lingua in his, aliisque quamplurimis, literam *h* ad indicandam derivationem potius quàm pronuntiationem, retinuit: sic tamen ut eam simulque eius aspiratricem vim nonnullis dare vocabulis sibi permiserit, in quibus Latini eam respuebant. ut videmus in *Haut*, ex *Altus*: Quinetiam in nonnullis quæ ex Græco sermone sumpsit, aspirationem diligenter servavit. ut in *Harpe*, ab *ἁρπη*: in *Hoqueton*, ab *ἡχέων*: in *Hale*, ab *ἅλως*, siue *ἅλως*. Item in *Hale* (quum di-

citur: *Le hale du soleil*: malè enim vel scriberetur vel pronùtiaretur *L'ale du soleil*) à Dorico ἀλλος, pro ἄλλος.

Cæterùm nomina fœminina quæ suam in pronuntiatione aspirationem sonari volunt, ab aliis dignosces, obseruâdo vtrum è duobus pronomen illis præfigatur. Quum enim in *Honte* densum spiritum habeat *h*, dicitur *Ma honte*, *Ta honte*: non *Mon honte*, *Ten honte*. quum verò contrà lenem habeat in *Honesteté*, dicitur *Mon honesteté*, *Ten honesteté*: non *Ma honesteté*, *Ta honesteté*. Sic certè *Mon hoïtesse*, non *Ma hoïtesse*.

Quomodo autem hæc aspiratio nostræ linguæ in certis quibusdam vocabulis placuerit, idèoque in illis ex litera tenui *c* fecerit aspiratam *ç*, dictum fuit in illa consonante *c*.

De consonante *l*.

H A E C consonans, quum geminatur, molliorem sonum habet quàm quum vnica ponitur: & quidem talem plerunque vt vnâ tantum *l*, quam sequatur *i*, videaris audire. Præsertim verò sequente vocali *e*, vel *o*. Sequenti *e*: vt in *Piller*, pro Przdari, seu Diripere. Eodem enim ferè modo pronuntias quo *Piler*, quod *Pilam* seu *Columnam* significat: longè certè aliter quàm pronuntiares *Piler*, pro *Tundere*. Sic longè aliter finem verbi *Bailler*, quàm verbi *Baler*. Atque hîc obseruandum est, vocalem *i*, aut per diphthongû cum alia vocali coalescentem (vt in *Bailler*, in *Grenouille*) aut etiâ solâ, & absque alia positam (vt in *Piller*) præcedere hanc literæ *l* gemi-

gminationem. In qua alioqui nō semper hunc sonum audiri, ostendit verbum *Raller*. Hic enim duz *ll* minimè sonum illum edunt quem in *Rasiler*: sed tantum paulo fortiolem quam si *vnica* / scriptum esset *Raler*. Et hæc quidem sint exempla pronuntiationis duarum *ll*, quas præcedit *i*, & sequitur *e*. Ex iis verò in quibus sequitur *o*, sunt, *Bonillon*, *Souillon*, *Brouillon*, *Paulillon*. Nam (vt ultimo exemplo sim contentus) propemodum tibi videris audire *Paulion*. Atque adeo hæc pronuntiatio optimè cum deriuatione congruit: quum sit à Latino Papilio.

Ad / autem finale quod attinet, monitum te velim ne iis fidem adhibeas qui in fine quarundam vocum, (earū præsertim in quibus *o* ipsum / præcedit) pronuntiari dicunt vt *u*. Nam hæc pronuntiatio, *Fon*, *Con*, *Mon*, planè est ex abusu, pro *Fol*, *Col*, *Mol*: quanuis non solum vulgus sed multi etiam qui è vulgo non sunt, altèta illa pronuntiatione vtantur, vel potius abutantur. Suam verò imperitiā produnt iidem quum in exemplum afferunt etiam *Sol*, pro Satur: quū Gallicæ linguæ puritas nullo modo hoc nomen admittat, sed tantum *Soul* dicat, pro quo plerumque scribitur *Saoul*.

Hoc elementum /, vnum est ex iis quæ dixi in fine multarum vocum à pronuntiantibus præteriri. itti. Huius certè rei exemplum habemus in eo quod vltimū proposui vocabulo, nam quanuis *Soul*, aut potius *Saoul* scribatur, & scribi debeat, sequendo originem (est enim non à Satur,

sed ab eius diminutio Satullus) vtplurimum
tamen ad aures peruenire tantum solet *Saou*, ab-
sque *l*: vel potius *Sou*, nam *a* in *Saou* ad testan-
dam potius originem, quam ad sonum aliquem
edendum, ponitur. Ceterum omissionis illius e-
xempla habemus & in *Sourci*, in *Gri*, *Conti*, *Fusi*.
Constat enim pronuntiandum esse *Sourcil*, *Gril*,
Contil, *Fusil*. Quinetiam *F*, vel *Fis*, pro Filio di-
centem vulgus audies, non *Fils*: at pro filo,
nunquam aliter quam *Fil*, cum *l*.

De hoc elemento addam & aliud quod scire
te operæpretium est: nimirum in iis verbis in
quorum præsentem geminatur, non manere & in
cæteris omnibus eorum temporibus gemina-
tum. Pronuntiamus enim *l'appelle*, cum *ll*: item
l'appelleray: sed *l'appelois*, potius quam *l'appel-
lois*: item *l'ay appelle*, potius quam *l'ay, appelle*.
Ac certè in hoc præferrim tempore vnicum *l*
proferri animaduertis. Obseruandum autem ti-
bi est nos in his præteritis id facere quod Græci
in futuris verborum quæ in *λλω* desinunt, facere
consueverunt. Sic enim quum *Α' ιατέλλω*, *Α' πο-
σείλλω*, *Ε' πισείλλω*, in præsentem dicant, tamen futu-
ra esse videmus, *Α' ιατελλῶ*, *Α' ποσειλλῶ*, *Ε' πισειλλῶ*.

De consonante *m*.

DE HVIVS consonantis pronuntiatione
non tam habeo quæ te doceam, quam quæ de-
doceam. Dediscas enim volo (si fortè didicisti)
quod quidam de hac docuerunt: nimirum ante
b & *p*, & ante aliam *m*, proferri vt *n*. vt in *Trem-
bler*, *Combler*, *Embaler*, *Embraſer*, *Embraſſer*, *Em-
busches*:

busches: in *Empereur*, *Empire*, *Empirer*, *Empeschet*,
Emplir, *Empoisonner*. Neque enim qui bene pronuntiant, in illo horum *m*, tanquam *n*, proferunt.
 Sic etiam sequente eadem littera, ut in *Emmener*,
Eminuer, *Emmeubler*, *Emmonceler*, nequaquam
 priori *m* sonum litteræ *n* dare periti recte pronuntiationis solent.

Ne hoc quidem verum est, in fine vocabulorum, non aliter quam *n* pronuntiarī. Aliquo enim modo, ac certe quantum possumus, particulam negatiuam *Non* à *Nom* significante *Nomen*, distinguimus. Atque ut in *Nom*, ita etiam in *Reptom*, in *Faim*, *Daim*, aliquid discriminis inter hanc illā ponimus. Sed quum hanc sequitur alia consonans, tū certe nō facile ab *n* distinguimus: ut (exēpli gratia) in *Chams* (pro quo scribi solet *Champs*) quo campi significantur, vix alium dare possumus huic litteræ *m* sonum, quam damus litteræ *n* in *Chants*, id est Cantus, vel Cantica.

De consonante *n*.

HÆC consonans in quibusdam vocabulis geminatur, quum tamen in iis quæ ex illis sunt deriuata, simplex ponatur. Exemplo esse possunt, *Honneur*, *Honeste*, *Honorer*, *Honorable*. Quamuis enim in *Honneur* duplicetur hæc littera, simplex in deriuatis ponitur: seruando hic, non item illic, Latinam orthographiam. Magis tamen peccabit qui *Honneur* scribet vnica *n*, quam quæ in illis deriuatis duplicem ponet.

Nullum autem hanc litteram sonum edere in tertiis verborum personis pluralibus, desinen-

tibus in *oyent*, vel *ent*, (non præcedentibus illis literis *o* & *y*) docui quum de litera *e* differerem.

De consonante *p*.

H V I V S consonantis in fine positæ sonus interdum exprimitur, nonnunquam supprimitur. Exprimitur, velut in *Beaucoup*, (licet vulgus plerunque hanc non sonet) item in *Trop*: vbi non aliter sonamus quàm in illis nauticis acclamationibus, *ad* & *sonen*, sonaremus. At verò supprimitur (aut omnino, aut magna ex parte) velut in *Champ*. A quo si quis distinguere velit *Chant*, quod cantum seu canticum declarat, tanto expressiorem (discriminandi causa) dat sonum finalibus huius nominis literis, quanto minus finalem illius nominis *Champ* literam conceditur exprimere. Et tamen in *Camp*, non itidem omnino mutam esse illam finalem literam permittimus.

De consonante *q*.

S V N T è Latino sermone sumpta omnia fere vocabula quibus hæc consonans adhibetur: ac certè quem in illo sermone, eundem in hoc usum præstat. Sed & quædam per *Q* scribuntur quæ etiam per *C* scribi possent. vt pro *Quenx* (id est coquus) scribi posset (*uenx*. Atq; adeo nonnulla quæ sunt è Latino vocabulo litera *C* scripto, nos per *Qu* scribere solemus. vt *Quene*. est enim à nomine *Cauda*.

De consonante *r*.

H A N C nos non aliter quàm Græcos suam pronuntiare, vel ex vocula *ῥ* coniiicio: si quidem rectè

r
i
c
e
n
L
f
S
l

v
n
P
g
n
&
m
a
L
f
z
d
r
t
v
l
a
f
q
illu
i

rectè hîc consonantem istam proferimus. Nam inter γδ Græcam & nostram *Car*, nullum soni discrimen, nisi in primis literis, ponimus. Sed nec Latinam huius consonantis pronuntiationem esse aliam puto: vt quidem moris est nobis Latina vocabula pronuntiare. Nam in Gallico *Parents* nō secus proferimus *r*, quàm in *Parentes*. Sic etiam in nomine *Terre*. vbi geminatur, talem damus illi sonum qualem in *Terra*.

Vulgus (Parisiiorum præsertim & vicinarum urbium) pro hac litera, in multis vocabulis pronuntiat *s*, siue *r*. Dicit enim *Masi* siue *Mazi*, & *Peze*, *Meze*, pro *Mari*, & *Pere*, *Mere*. Quam linguæ titubationem mihi nouam videri non sinunt quæ de priscis Latinis legimus, eos *Fusius* & *Valcius* pro *Furius* & *Valerius* dixisse. Sed mirum hoc potius est, idem vulgus vicissim in aliis vocabulis *r* pro *s* sonare. veluti in *Courin*, *La vairon*, *La saison*: pro *Confin*, *La raison*, *La saison*. In illo autem *Sairon* pro hoc *Saison*, siue *Saison*, videtur contingere vt lingua errans verum dicat. Nam quum nostra voce *Saison* Græcam χαῖρον repræsentare velimus, (quod certè Latini tam apto facere vocabulo non possunt) illi χαῖρον vicinius esse *Sairon*, quàm *Saison*, fatendum est. Iam verò & in nomine *Carague*, vulgi γάρου ἀμαρτάνουσα τὰ λουδιὰ, seu τὸ ὀρθεῖν λέγειν. nam *Carague*, quo vtuntur qui è vulgo non sunt, nequaquam tam bene cum veteri appellatione, quàm illud alterum, consentit.

Hanc literam in fine vocabulorum ita præ-

termittit. idem vulgus, vt tu, nisi pramonitus, multa eam habere non sis animaduersurus, quibus tamen adiunctam esse constat. Dicit enim, *Plaisir, Mestier, Papier, Resuen*: pro *Plaisir, Mestier, Papier, Resuen*. Eodémque in infinitiuis peccat modo, quum verbum in *r* desinens à consonante excipitur. vt, *Il faut parle à us*, pro *Il faut parler bas*. Sic, *il faut disne de bonne heure*, vel, *Il faut soupe de bonne heure*: pro *Disner & Soupper*. Atque adeo hunc vulgi errorem sequentes ij etiam qui in vulgo minimè sunt numerandi, proferunt, *Après disné, Après souppé*, pro *Après disner, Après soupper*. Nam dicitur *Après soupper*, sicut *Après boire*, vsurpando infinitiuum more Græco: vt si dicas *μὲν τὸ δεινῶν*. Sic, *Le disné, & Le souppé. Nôtre disné, & Nôtre souppé*, malè absque *r*. Itidémque *Nôtre mange*, pro *manger*. vt apparet ex adiuncto *Boire*. Dicitur enim *Son boire & son manger*. vt, *On luy fournit son boire & son manger*: hîc quoque infinitiuis vice nominum fungentibus, more Græco. Ita enim dicunt *τὸ πίνειν* & *τὸ φάγεῖν*.

Sedenim hoc fatebor, quum duo vocabula in *r* desinentia, sunt contigua, aut saltem valde vicina, tum in alterutro, & quidem in priorè potius, nullum aut p̄texiguum dari sonum huic literæ. vt, *Il faut aller disner chez luy*. Potius enim *alle* pronuntiatur quàm *alier*. Sic, *Il faut alle chercher nôtre homme*. potius quàm *aller chercher*.

De consonante s.

SICVT in Latinæ linguæ pronuntiatione (qua-

(qualem quidem vulgò usurpamus) duobus modis hanc consonantem proferimus: ita etiam in nostrâ. Nam quum dicimus, *Sage, Sentir, Simple, Sobre*: item in his, *Il pensa, Il recompensa, Il pressa*, ita sonamus ultimam syllabam vt in Latinis, *Sapiens, Sentire, Simplex, Sobrius*: item in *Pensauit, Compensauit, Pressauit*: ex quibus illa facta sunt. Et in *Accusa, Recusa*, non aliter proferimus sâ quàm quum dicimus *Accusauit, Recusauit*. Sed an recta sit hæc pronuntiatio, in dubium vocari potest: præsertim quum etiam pro *Causa*, in quo syllabam sâ eodem quo illic modo sonamus, videamus esse qui contendant scribendum *Causa*. Verùm ex his disces saltem qualis nostra sit in illis vocibus Gallicis pronuntiatio, atque hisque eiusmodi, etiamsi è Latino sermone, sicut illæ, minimè sint ortæ: aut saltem nequaquam ex vocabulis ortæ quæ hanc ipsam litteram habeant. Nam in infinitiuis *Pefer, Rafer*, (quod est à Latino quidem verbo, sed non eandem habente litteram: quum sit à *Radere*) non aliter proferimus sâ quàm in *Accuser, Recuser*: perinde nimirum ac si littera x hæc scriberentur. Qua de re vide & patris mei admonitionem: cui hoc etiam addo, vt diligenter caueas ne pronuntiationem huius litteræ, vbi simplex ponitur, confundas cum pronuntiatione vocabuli in quo duplicatur. Magni enim, ob valde diuersam significationem, nasci hinc errores possunt. Exempli gratia, si in *Poisson*, quod Piscem significat, non satis hæc litteræ sâ duplicationem sono

tuo exprimas, incidet in *Peisſu*, quod toxicum significat. Et vicissim exprimendo duplicem vbi simplex est exprimenda, pro voce *Chofſi*, quæ Res significat, vti videberis voce quæ Caligas declarat. ea enim est *Chauſſes*: in qua *au* prope-
modum literæ o sonum accipit: quod facit vt au-
res facilius hanc vocem pro illa accipiant, si li-
tera *s* in pronuntiatione non geminetur.

Hæc litera quamplurimis in locis minimè sonatur, sed originem simulque productionem declarat. Ac interdum quidem simplex, sequen-
te *t*, vel alia consonante: interdum duplex, (& tum muta non est) sequente vocali, ponitur. Exempla sunt, *Pescbe*, id est Piscatur. hic enim prior producitur, quum in *Pecbe*, quo significa-
tur Peccat, breuietur. Sic *Masle*, pro masculino, priore longa: quum brevis sit in *Male*, quo pe-
ram significamus. Sic *Ieuſne*, id est Ieiunium, priore producta, quæ brevis est in *Ieuue*, id est Iuuenis. Adſſ autem quod attinet, multa huius productionis (absq; obmutescencia) exēpla sup-
peditant verba in *aſſe* desinētia. Præsertim verò in *ſteam* productionē cum obmutescētia audi-
mus. vt in *Maistre*, *Paistre*. Sic *Maslin*, de cane villatico. Ac tum potissimum apparet produ-
ctio quum ei opponitur *Matin*, id est Mane. (quemadmodum paulo ante talium oppositio-
num exempla proposui.) Quinetiam accidit in-
terdum vt vox duplici *t* scripta breuem sonum habeat, quum ea quam literis *ſ* scribimus, sit longa. vt videmus in *Hotte*, qua voce corbē meſ-
soriā intelligimus: & in *Hoſte*, qua Hospitem.

Iam verò & in monosyllabis productionem quandam efficit: vt in *Paisst*, id est Pascit. Præsertim verò apparet hæc productio in monosyllabis quæ sibi opponuntur: id est, quorum vnum litera sola scribitur, alterum literis *st*, ab iis quidem certè qui rectè scribunt. vt, *Alors il vint, & veit, & dit, & fit*: id est, Tum venit, viditque, ac dixit, & fecit. At verò assumpta litera *s*, productionis ergò, *Asin qu'il vinst, & qu'il veist, & qu'il dist, & qu'il fist*. id est, Vt veniret, videretque, & diceret, ac faceret.

Hæc litera interdum in verbo non sonatur, contrà in verbali. Nam in *Monstre, Monstret, Demonstre, Demonstrer*, nullum ei sonum damus: contrà in *Demonstration*. Sed animaduertendum est, hoc potius in verbali quod formam Latinam habet, quàm in alio, vsuuenire. Nam (exempli gratia) sicut in *Remonstrer* nullus auditur literæ huius sonus, ita nec in verbali *Remonstrance*: quod vt Latinam formam haberet qualem illud *Demonstration*, dicendum esset *Remonstration*. verùm in vsu non est. Iam verò & quæ in *Monstre* planè muta sit litera *s* (quum dicitur *La monstre*) contrà in *Monstre*, quum Monstrum significatur, apertissimum sonum edit.

Hoc quoque ista de litera est addendum, ei in fine quorundam vocabulorum planè idem quod Græco *ειρηνη* vsuuenire: nimirum vt interdum addatur, interdum omittatur: ante vocalem quidem adiiciatur, ante consonantem verò prætermittatur. Atq; adeo in quadam etiam

voce hoc contingit quæ idem significat quod Græcæ quibus hoc vsuuenit. Nam *αἴξ* & *μῆξ* idem valent quod nostrum *Insque*, (quod ex *Vf-* que est factum) atque vt *αἴξ* vel *μῆξ* ante consonantem, ita etiam *Insque*: vt *αἴξ* vel *μῆξ* ante vocalem, ita etiam *Insques*. Eodémquæ modo & *Encore* & *Encores* dicimus.

De consonante τ.

Hæc de litera quædam à me dicta fuerunt vbi egi de litera δ. Illius certè sonum ab huius sono minimè distingui posse constat in multis locis: veluti quum dicitur *Craind*, vel *Craint*. & tamen rectam sequendo scribendi rationem, *Craind* debet scribi pro Formidat: (nam infinitiuus est *Craindre*) at *Craint* in participio, pro Formidatus: cuius scæmininum est *Crainte*, Formidata. Qua voce formidinem quoque significamus. Sedenim in fine quorundam vocabulorum post vocalem apertissimum sonum edit: veluti in *Trop*: præsertim quum timemus ne videamur pronuntiare *Trop*.

Quemadmodum autem Latini (prisci saltem) literam *d* inferebant plerunque inter duas vocales, ne hiulca esset oratio, (vt videre est in *Mederga*, atque adeo in nonnullis verbis quibus & posteri eorum sunt vsi: quorum è numero est *Redintegro*) ita etiam à Gallis interponi literam *t* sciendum est, sed in pronuntiatione potius quàm in scriptura. Multi enim pronuntiat, in interrogatione, *Aimet-il? Donnet-il?* vel, *Aimet-elle? Donnet-elle?* quanuis hæc litera *t* cum articulo

articulo potius quàm cum verbo iungi videatur. Sic *At-il? Vat-il?* Atque adeo quibusdam in locis adscribere literam *t*, moris etiam est, non tantùm ante illa pronomina, verùm & alibi: præsertim verò in *At & Vat.* vt *Il at ouy: & Il vat ou r'ay dict.*

De consonante *x*.

IN huius consonantis pronuntiatione peccatur (vt præmonitus caueas) tribus modis. Nam quum proferri debeat vt *cs*, quidam potius vt *gs* pronuntiant, præsertim in principio vocabulorum. Quidam enim (exempli gratia) ita pronuntiant *Xenophon*, vt potius *Gsenophon* quàm *Csenophon* audias. At verò *Exemple*, & *Exercer*, nonnulli ita efferunt, vt potius *Ezemple* & *Ezercer*, quàm *Ecsemples* & *Ecfecer*, ad aures tuas perueniat. Tertium peccatum ab Italis est oriundum, qui pro hac litera *x*, geminum *s* pronuntiare solent. Sunt enim qui, vt illi *Alessandro* pro *Alexandro*, & *Massima* pro *Maxima* dicunt, ita etiam *Alessandre* & *Massime*, potius quàm *Alexandre* & *Maxime*, sonant. In quibusdam autem vocabulis, è Latino sermone sumptis, hæc litera *x* quæ est in Latina voce, non solum pronuntiationem, sed scripturam etiam literarum *ss* accipit. Nam pro *Lixiuum* scribimus *Lossine*: & *Issir*, quasi *Essir*, pro *Exir*, à verbo *Exire*. Itidemque *Aissien* vel *Essien*, pro *Axis*. Quidam verò & *Aisseul*. Alicubi autem pro *x* vnicum *s* pronuntiant nonnulli, quum alij literæ *x* sonum retineant. Nam pro *Excusare*, alij *Escuser*,

alij (& melius illi quidem) *Excuser* proferunt. At verò quum pronuntiatur vox à nomine *Excessus* deriuata, audiri videtur *e* pro *x*. haud enim aliter sonat quàm si *Ecces* scriberetur. Verùm & in Latina voce *Excessus* eundem fere sonum litteræ *x* dare cogimur: id est, ita eius sonum enervare atque infringere.

In fine vocabulorum non aliter pronuntiatum quàm si *s* scripta esset: multis tamen in locis, discriminis ponendi causa, illa potius quàm hac litera utimur. Nam si *Païs* scribas, non minus hæc scriptura conveniet vocabulo significanti *Païs*, id est *Pascis*, necnon ei quo significatur *Regio*, vel *Patria*: quàm ei quo *Pax* à nobis declaratur. Scribitur itaque *Paix*. Nec verò si *Duo* significare volens, scribas *Dens*, aliquis (præsertim qui linguæ non valde sit peritus) minus legat vocem Latinam pro qua dicimus *Diem*, quàm Gallicam quæ nobis sonat *Duo*. Quinetiam verisimile est, vocem illam *Paix*, quod à nomine *Pax*, desinente itidem in *x*, orta esset, hanc litteram retinuisse: ac vocem illam, & si qua præterea est de qua dici idem possit, occasionem alias quoque eodem scribendi modo præbuisse. Vide tamen & eam quæ à patre meo affertur rationem, in Grammaticæ huic libello subiuncta: simulq; ea diligenter lege quæ ibi de reliquis duabus consonantibus ab eo scribuntur: illis addens tamen quæ suprâ de *y* à me fuerunt dicta.

A D I E-

HYPOMN. DE L. GALL. 75
ADIECTIO AD EA QVAE
DE SYLLABARVM QUAN-
titate sparsim dicta in præceden-
tibus fuerunt.

QUANVIS iam antea, quum de vocalibus tractarem, syllabicarum multarum vocum quantitatis mentionem obiter fecerim: tamen ex professo quoque, breuiter tamen, de hac agendum esse putavi: præsertim quum alios eam non solum prætermisisset, sed etiam ignorasse, plerumque; verò ne cogitasse quidem de ea videam. Ac ne à me quidem fortasse cognosci potuisset, nisi quædam vocabula inter se opposuissem, deinde horum tanquam vestigia sequens, cæterorum pronuntiationem indagassem. Quum enim nomina *Ienne & Ieusne* (id est Iuuenis & Ieiunium) item *Matin & Mastin* (id est Mane & Canis villaticus) quum verba *Pecher & Pescher* (id est Peccare & Piscari) inter se opposuissem, idemque in aliis tam nominibus quam verbis fecissem: & ex istis ea quæ insertam literam *s* habent, produci, quæ non habent, corripere, aperte cognouissem: tandem absque oppositione etiam, quantitatem aliarum præterea multarum syllabarum animaduerti. Sed quoniam quæ à me in præcedentibus dicta fuerunt, repetere non statui, ad ea te remittens, alia nonnulla productionis vel correctionis exempla proponam, simulque de his dignoscendis disseram.

Primum igitur sicut de hac terminatione *asse*

dixi antea, litteram *a* tunc potissimum in ea produci quum hæ syllabæ optativum modum claudunt: veluti quum dicitur *Aimasse*, *Portasse*, *Louasse*, *Changeasse*: sic etiam de aliis coniugationibus dici potest: id est, de iis earum locis in quibus alia littera vel quæpiam diphthongus has litteras præcedit: nimirum hanc siue litteram siue diphthongum planè produci: vt *Disse*, *Fisse*, *Misse*, *Eusse*, *Beusse*, *Leusse*. Verùm & alibi quàm ante has litteras, productionem illam esse sciendum est. Siquidem in his quoque *Dines*, *Fimes*, *Mimes*, & *Eumes*, *Beumes*, *Leumes*, (quibus omnibus quidam litteram *s* inserunt, *Disines*, *Fisimes*, &c.) priorem esse longam constat. Ac certè ad verbum *Dimes* quod attinet, ad cuius formam cætera etiam efferuntur, productionis eius causa in promptu est. nam per syncopen ex *Disines* factum esse constat, qui pluralis habet primam singularis personam, *Disi*. Dictum enim olim fuit, *Je disi*, pro *le di*, id est dixi. Ac certè accidit in hoc verbo quod non item in cæteris illis quæ proposui. Nam dicitur *Vous dites*, tam in præsentì, pro *Dicis*: quàm in præterito, pro *Dixisti*. Atque hîc vel maximè productio observatur, non in præsentì, sed in præterito. Contrà enim in præsentì corripì potius dicendum est. Sic autem & in reliquis longum habemus, in *Futes*, *Mutes*, &c. verùm non itidem his accidit vt eadem præteriti quæ & præsentis vox sit.

Sed & in monosyllabis personis aperta est (vt antea attigi) productio: & quidem differentiz causa

causa, & ipsa. Nam vt breuem sonum in hisce audis, *Il dit, Il fit, Il mu, Il eut, Il bent, Il lent*: id est, Dixit, Fecit, Posuit, Habuit, Bibit, Legit: ita audis longum hic, *Afin qu'il dist, vel Combien qu'il dist, Fist, Mist, Enst, Benst, Leust*: id est, Vt diceret, Laceret, &c. Idem de his quoque dicendum est, *Il vint, Il tint*: & *Afin qu'il vinst, qu'il tint*. Posset autem & scripturæ diuersitas lectorem diuersæ quantitatis admonere: sed à plerisque eodem vtraque modo scribuntur.

In præsentī etiam quædam, licet monosyllaba, quandam præ aliis productionem possunt: & in his quoque ab iis qui rectè scribunt, litera sponitur. Nam *Tau, Fast, Rait*, & alia huiusmodi, absque s scribunt: at verò *Paist*, cuius longus est sonus, vt illorum brevis, (id est Pascit) cum s. Sed & *Plust*, id est Placet, eadem scriptura pariter & quantitate, vt differat à nomine *Plaid*, à quo verbum *Plaider*.

Quod autem in illo verbo *Paist* videmus, nimirum quantitatem origini respondere, idem & in aliis multis videre poterimus, si obseruare libeat. Idē verò & in nominibus. nā *Fluste, Cruiste, Lutte*, quæ priore producta efferuntur, sunt à *Fistula, Crusta, Lucta*. Quāuis enim in *Lutte* (pro quo quidam in *Lute*) minus producat litera s quā in duobus præcedētibz, nō tamen ita corrigitur vt in *Bute*, siue *Butte*, quod scopū significat.

Iam verò & hoc sciendū est, quāuis nonnulla sint quæ aliis opposita, præ illis breuia sunt: tamen quædam his etiam paulo breuiora repe-

riri. Exempli gratia, quanuis dixerim, *Male*, quod peram significat, habere priorem breuem, at *Male* quod masculinum declarat, (pro quo scribunt plerique *Masle*) longam: tamen *Male*, quo Mala (fœmininum à Malus) significatur, paulo etiam breuius esse videtur. Atque hoc ex oppositione ista cognosci potest, *Mettre en la male grace*, id est, (ad verbum) Ponere in mala grátia: *Mettre en la male grasse*, id est, Ponere in pera pingui. Breuius enim illud *Male*, quod malam significat, quàm hoc quod peram, pronuntiatur.

Quanuis porro multæ voces, vt eiusdẽ formæ ac scripturæ sunt, eiusdem quoq; sint quantitatibus, tamen hoc perpetuum non est. Nam in *Nestre* & *Vestre*, potius breue quàm longum est *o*: contrà verò in *Apostre*, potius longum quàm breue.

Hoc vnum adiiciam, fuisse olim multis hanc consuetudinem (cuius obiter mentionem suprà quoque feci) vt in quibusdam syllabis quæ apertam & maiorem etiam quàm aliz productionem haberent, vocalem geminarent. Cuius rei admonitus, nequaquã vtriq; vocali sonũ dabis, sed vnicam producto sono pronuntiabis. Exempla sunt, *Bailler*, id est Hiare, vel Oscitare: item nomen *Seel*, & verbum ex eo factum *Seeller*, id est Obfigmare. Sic *Age*, quod est Aetas. Item *Roole*, Catalogus. Atque alicubi quidem, discriminis etiam causa vsurpata fuit hæc scriptura (vt in verbo *Bailler*, vt distingueretur à *Bailler*, quod

quod est Dare, Præbere: sic in nomine *Seel*, vt distingueretur à *Sel*, (significante Salem) sed alibi etiam vbi discrimen ponendum non erat: vt in *Age*, & in *Roule*. Pro quo *Roule* dicitur etiam *Roule*.

DE LITERIS QVAE INTERDVM NON PRONVNTIANTUR, atque ideo mutæ vocari possunt.

LITERIS multis interdum contingit vt nullum sonum edant: quum ab eo qui pronuntiat, tanquam superuacaneæ, prætereantur. Ideoque mutæ non malè appellatæ fuerunt. Sed huius obmutescentiæ (vt ita dicam) duo sunt genera. Nonnullorum enim vocabulorum ea est natura vt quædam literæ in ipsis obmutescant: in aliis verò per accidens potius obmutescere dicendæ sunt. Prioris generis sunt ista, *Nôstre*, *Vôstre*, *Apostre*: *Monſtrer*, *Oſter*, *Preſter*, *Arreſter*. his enim vocibus velut naturale est vt nullum in ipsis sonum litera sedat. Posterioris autem generis quædam habes in ista oratione, *Puiſqu'il eſt a plen tant faire pour nous & les nôſtres, nous ſommes tous tenu de prier Dieu pour ta proſperité*. Hic enim in *tant* mutum est & finale: itidemque in *et*, pronuntiatur enim & duntaxat, non *et*: ſicut *tan*, non *tant*. Sic litera *s* muta est in *nous*, & in *ſommes*, & in *tous*. pronuntiatur enim, *non ſomme* *ton tenu*, &c. Obserua porro me non dicere, mutam esse itidem literam *s* in eodem pronon-

mine *now*, quod priore loco positum est. Ideo autem muta non est, sed pronuntiatur, quia sequitur vocalis, non consonans. Quinetiam in *tenus* mutam esse literam *sn* non dixi: quia plerique eorum qui recte pronuntiant, solent postquam in fine aliquot vocabulorum quæ cõtigua sunt; huius consonantis vel alius sonum prætermiserunt, eam quæ in ultimo est (id est illis proximo) non itidem sono suo priuare. Scio alioqui esse qui ne in illa quidem voce *tenus* finalem literam pronuntiarent. Quinetiam non deesse scio qui hoc in loco, *Puisqu'il i'a plen*, nullum literæ *l* sonum darent in particula *il*: sed pronuntiarent, *Puisqu'i i'a plen*: verum hæc ab imperito profecta vulgo pronuntiatio, planè est explodenda: quippe quæ reprehensione multo etiam sit dignior quàm altera illa eorum qui in illo *tenus* mutam *sf* faciunt.

Verùm antequam de hoc posteriori genere literarum obmutescentium fusius disseram, de priori (id est, de altero cuius exemplo priorem locum dedi) quæ dicenda præterea videntur addam. Primum autem istud erit, non eandem hîc quæ illic esse controuersiam. Nam (vt potes ex iis quæ modo dixi cognoscere) literæ quæ per accidens obmutescunt, in multo pluribus locis hoc patiuntur, quàm in certos quosdã pronuntiatores incidunt, quàm quàm in alios: at verò quæ à natura istud habet, apud ipsum vulgus nõ magis (aut certè nõ multo magis) quàm apud cæteros, obmutescunt. Ac de istis sciendum hoc quoque est:

carum

rum alias obmutescere, & nulli præterquam ad declarandam vocum originem, vsui esse. (neque enim si *Notre, Votre, Montrer*, scribatur absque *s*; alium illis sonum dare possis quàm das quum legis *Nôstre, Vôstre, Monstret*) alias verò ita obmutescere, vt interim aliquem pronuntiationi vsum præstent. Cuius rei euidentia in iis exempla habemus quæ oppositam quantitatem habent: vt *Matin* pro Mane, & *Matin* pro cane vilatico: itidémque *Jeune* pro Iuene, & *Ieune* pro ieiunio. Qui enim scriptum inueniet *Matin*, non *Maſtin*, pro cane villatico, continget fortasse vt perinde pronuntiet ac si Mane significaret: itidémque si pro Ieiunio scriptum sit *Ieune*, non *Ieusne*, pronuntiationem ei dabit fortasse quæ alteri significationi conuenit. Idémque de *Pecher* & *Pescher* sentiendum est: quorum prius, Peccare, posterius, Piscari significat.

Neque tamen in iis tantùm vocabulis quæ alia tam apertè sibi opposita habent, sed & in quamplurimis præterea quæ vel nullam vel non tam obuiam oppositionem habent, hæc productio manifesta est, id est, hanc consonantem *s* (sicut aliam alibi) productionem indicare pronuntianti est manifestum. Exempla sunt, *Mesme, Blesme, Cresme*: item, *Beste, Creste, Feste*: item, *Pasmer, Gaster, Haster*. Nam si *Meme* scribatur absque *s*, nescias an hic potius quàm in Latina voce *Meme* (in qua ptonomen *Me* geminatur) producenda sit prior syllaba: etiam si alioqui non eandem quam illic esse vocalis pronun-

tiationem non ignores. Sic etiam, quum *bestiam* significare volens, scribes, non *Beste*, sed *Bete*, nonne fieri poterit vt aliquis (prout in talem vel talem locum incidet) *Betam*, non *Bestiam*, legere se existimet? Nos enim *Betæ* etiam nomen retinuimus, vocantes *Bete*, & interdum pluraliter, *Des betes*. Ac certè similis omnino error alicui accidere poterit si pro capite scribatur *Tete*, non *Teste*: quum *Tete*, quoque, *Gallica* sit vox pro *mamma*.

Sed fateor, multis etiam in locis nec sonum vllum edi, nec vllam productionem, sed tantum originem ostendi ab aliqua ex literis quæ obmutescere dicuntur. Quum enim scribis *Soulci*, quod *Solicitudinem* significat, consonantem *l* mininè pronuntias, nec verò ob eam longiorem sonum illi syllabæ tribuis: sed tatummodo eius ortum ostendis. Atque idem cum de aliis multis vocabulis, tum verò de *Compte* dici potest. nam (quod ad pronuntiationem attinet) perinde omnino est ac si *Comse* absque litera *p* scriberes. vt scribitur quum *Comitem* significamus: quæ est recens appellatio dignitatis cuiusdam ultra eos qui simpliciter nobiles sunt. In exemplum autem afferrem & verbum *Escrire*, & quædam alia huiusmodi, nisi iam pridem exprosa hæc scriptura esset. Ac meritò certè: quum neque de hac, neque de alia vulgari quarundam vorum scriptura idem quod de illis *Soulci* & *Compte* dicere possimus: nimirum *characteristicas* (vt ita loquar) originis literas in ea retineri.

Sed

Se
st
ab
it
m
co
pl
iu
ni
qu

tra
ab
tre
cu
ter
Pr

ali
fe
ce
la
ab
ny
ne
ed
no
ui
me
qu
tu

Sed nec ponendæ sunt illæ quæ licet characteristica dici possint, si origo sit declaranda, tamen ab ipsis etiam Latinis prætermisæ fuerunt. Cuius rei exemplum habemus in *Omittere*. Scimus enim, ex *Ob* & *Mittere* verbum istud esse compositum: sed Latinos tamen *Omittere* scripsisse, & quidem etiam corripuisse primam huius verbi syllabam. Sed quanvis hoc ita sit, inuenies qui quandam *παρομοιωσιν* scripturam sequentes, non aliter scribant quàm *Obmettre*.

Iam verò & multæ ex iis scripturis in quibus triū est consonantiū cōcursus, in desuetudinem abeūt: magis etiā in qui. best quatuor: vt in *Presbtre*. Quanvis enim *b* ab ipso vocabuli ortu profiscatur, & omitti nullo modo possit in *Presbytere* (id est *Presbyterium*) tamen scribitur potius *Presbre*, absque illa consonante.

Quinetiam sunt nonnulli ex iis quoque qui alioqui minimè reiiciendas omnes literas censent, quæ mutæ quidem sed originis sunt indices: sunt inquam, ex iis quoque nonnulli qui illas iis adhibere vocabulis nolint quorum origo absque illis etiam manifesta esse potest. Cuiusmodi sunt, *Temis* & *Cors*. ita enim scripta hæc, non autem cum *p*, *Temps* & *Corps*, nihilo minus esse ex *Tempus* & *Corpus* orta, nemo est qui non possit statim animaduvertere. Verum, quanvis hac de re ab illis non valde dissentiam, tamen quædam esse vocabula dico, in quibus quod putamus maiores nostros originis tantum declarandæ causa fecisse, etiam ad consti-

Fij.

tuendum discrimen fecerint. Ac, ne longè abeamus, non dubito quin scribentes *Corps*, cum *p*, simul etiam à *Cors* distinguere voluerint: quæ voce utebantur pro nostra *Cornet*. Atque adeo ab illo *Cors* mansit nobis illud loquendi genus, *À cors & à cri*.

VERUM eam nobis proponamus orthographiam (ita enim & hanc scribendi rationem vocare non dubitabo, licet à plerisque improbetur) quæ præ quavis alia superuacaneas literas, utpote mutas, habeat: quid in ea peregrinus agget? Videat quæ commodè pronuntiari non possunt, & has prætermittat: raro certè continget ut à recta pronuntiatione aberret. Quoniam tamen non idem omnium esse hac de re iudicium potest, quum etiam aliquis sonus qui nationi vni durissimus videtur, alteri minimè durus videri possit (ut Germanis concursui multarum consonantium suo in sermone assuetis, multa in pronuntiatione aures non offenderent, quibus nostræ offenderentur) aliam cognoscendæ eius rei faciliorem rationem ostendam, addens quomodo incommodam pronuntiationem à commoda possis discernere. Vbi igitur quatuor simul consonantes inuenies, ne dubites quin vna saltem muta esse debeat. Atque adeo duas etiam plerunque in tali scriptura obmutescere scito: ut in *Prebître*. Quinetiam vbi tres tantum consonantes occurrent simul, id est, con-
tiguæ, memineris in iis plerunque locis vnam obmutescere: & quidem vel *s*, vel *t*, vel *p*, vel *e*,
vel

vel *d*, frequentius quàm aliarum vllam. S quidem (cui primum dedi locum quòd omnium frequentissimè obmutescat) vt in *Lasche, Masche, Fasche*: in *Nôstre, Vôstre, Êstre, (Cognoître, Maîstre, Paîstre, Empeîstre*. item in plerisque verbis quibus particula *Des* per compositionem præhigitur: vt in *Desborder, Desbaucher, & Desbauche, Descharger, Desployer, Destourner*. *T*, autem, vt in *Ments* (id est Mentiris) *Présents, Absents*, id est, Præsentés, Absentés. Item in *Forts*, (id est fortes) *Ports*, (id est portus) *Morts*, (id est mortui) *Ouverts, Couverts*. *P*, vt in *Temps, Corps, Compte, Escripts*. *C*, vt in *Sainct, Feinct, Teinct, Poinct*. *D*, vt in *Dards, Accords, Mords*. Obserua autem hoc postremum *Mords* habere literam *d*: quum paulo antè scriptum fuerit *Morts*, litera *t*: obmutescente illic litera *t*, vt hîc muta est *d*. Vtrobique autem discriminis etiam causa adiicitur consonans: nimirum vt ambo distinguantur à *Mors*, quod est Morfus: & *Il a mors*, pro Momordit. Quanuis & *Mords*, de freno equi, à mordendo sit dictum. Quod autem hîc, in aliis quoque multis fieri existimandum est (vt suprà quoque monui) nimirum literas mutas discriminis quoque causa plerunque poni. In talibus verò præsertim locis omitti consonans, quanuis obmutescens, non solet: quæ alioquî plerunque prætermittitur, vt certè non *Escripts*, plerique sed *Escris* scribunt: quemadmodum etiam *Tems & Corps* à multis absque *p* scribi dixi.

Sedenim obmutescere etiam interdum consonantem quampiam sciendum est, quanuis vnicam duntaxat adiunctam habeat: minus tamen frequenter. Nulla certè est cui intra ipsum vocabulum frequentius hoc accadat, quàm litera *s*. Nam sæpe ante *l* obmutescit. vt in *Messe*, *Gresse*, *Fresse*, *Masse*. Sæpe etiam ante literam *t*: vt in *Prester*, *Apprester*, *Arrester*, *Gaster*, *Taster*, *Gouster*, *Oster*, *Appaster*: & in nominibus, vt *Passe*, *Haste*, *Teste*, *Beste*, *Tempeste*.

In horum enim vnoquoque litera *s* obmutescit, sed ita vt interim vocalem proximè præcedentem producat, aut saltem originem vocabuli indicet: in plerisque certè vtrumque vsum præstet. Sunt tamen alioqui & nomina & verba in quibus hæc litera eidem literæ *t* præfixa, sonum suum retinet. vt, *Peste*, *Celeste*, *Moleste*, *Reste*: *Rester*, *Molester*, *Contester*, *Protester*, *Desister*, & quæ eiusdem familiz sunt, *Persister*, *Affister*, *Resister*, *Consister*, *Obfister*. In his enim omnibus compositis pariter non minus sonum literæ *s* retinemus quàm in Latinis, *Desistere*, *Persistere*, *Affistere*, *Resistere*, *Consistere*, *Obfistere*.

Verùm nationes quædam literam istam proferunt in nonnullis etiam in quibus purior sermo eam sono priuat. Exempli gratia, in *Apprester*, sonum quorūdam in ore edit litera *s*, quem nec Parisiis, nec in aliis vicinis vrbibus audias. Atque adeo sunt qui in *Honeste* & *Honesteté* hanc nolint literam obmutescere, quæ in illis vrbibus muta hic est. Eodémque modo (vt de hoc quoque obiter

obiter moneam) sunt qui *Honneſte* & *Honneſteſe* duplici *s* pronuntient, non minus quàm *Honneur*, quum tamen ex plerisque vnicum in illis vocabulis audias.

Hoc quoque animaduertendum eſt, nonnulla eſſe in quibus pro diuerſa ſignificatione litera *s* vel aliquem vel nullum ſonum edat. Nam quum dicis *Accoſter queleunt* (quod verbum ab Italico ſermone manauit) pronuntias: quum verò *Accoter un pot* (ex quibus compositum nomen *Accotepot*, quod, ſicut & ferreum instrumentum eo ſignificatum, Pariſiis potiffimum in vſu eſt) nullum ei ſonum tribuis. Sedenim ex vocabulis etiam quæ eiufdem familiæ ſunt, nonnulla ſonum huius literæ ſeruaffe comperies, quum cætera amiſerint. Nam vt omittam *Demonſtrer* & *Demonſtration* (in quorum priori non auditur litera *s*, at in poſteriori contrà) quum dicis, *Beſte* & *Beſtiſe* & *Beſtail*, non pronuncias *s*: at quum pro *Du beſtail* (quod antiquius & purioris ſermonis eſſe exiſtimo) dicis *Du beſtial* (pro quo nonnulli ſcribunt *Beſtail*) vel dicis, *Cela eſt beſtial*, (q. d. Hoc eſt beſtiale, id eſt, naturæ beſtiæ potius quàm hominis conuenit) tum verò os tuum literam hanc otioſam eſſe non ſinit. Sic etiam dicis *Tempeſte*, & *Tempeſter*, obmutefcente litera *s* quæ tamen in *Tempeſtatiſ* muta eſſe non vult. Dicis *Paiſtre* & *Pature*, nullum huic literæ dantes ſonum, quum tamen dare cogaris in *Pature* (pro quo nationes quædam dicunt *Pastre*, & ipliſq; ſonum dantes huic literæ) & in *Pastoral*.
F.iii.

Denique in *Baston* tacet *s*, at non in *Bastonade*:
 tacet in *Tesse*, at non in deriuato verbo *Tessu-*
ner. Rationem autem huius rei inuenisse me ar-
 bitror. hoc enim ex eo cōtigisse existimo quòd
 ista quæ sonum literæ *s* retinent, multo sinè aliis
 posteriora, & tum demum vsurpari cœperint
 quū longus iā vsus literam illā in aliis velut at-
 triuisset, vel potius extriuisset. Multo esse poste-
 riora, *Demonstration*, quàm *Demonstrer*, *Bestial* &
Bestialis quàm *Beste*, *Tempestatis*, quàm *Tempe-*
ste, ex eo apparet quòd vulgus *Demonstrer*, *Beste*,
Tempeste, at illa non item intelligit: præsertim
 verò *Demonstration* & *Bestial* vel *Bestialis*. Nam
 voce *Tempestatis* vulgus quoque alicubi, ac præ-
 sertim Parisiis, vitur: licet quin & ipsa multo
 post in vsum venerit, nulla dubitatio relinqua-
 tur. At verò *Pasteur* vulgo, & ipsum ignotum
 fuisse, ex eo mihi persuadeo, quòd *Pastoureaux*
 quod hodie quoque in aliquo vsu est, maiores
 nostros dixisse sciam: obmutescente (vt credibi-
 le est) quemadmodum & hodie, litera *s*. Quòd si
Pasteur, vulgo ignotum, multo certè magis *Pa-*
storal fuisse putandum est. Multo autem magis
Bastonade (in quo sonum edit litera *s*, quum nul-
 lum edat in *Baston*) incognitam vulgo fuisse
 vocem credibile est, vel potius certum est: quū
 hodieque ab illo, nisi ex coniectura, non intel-
 ligatur: parū quidem certè illi in vsu sit, vtpote
 Italicam formam habens, sicut etiam ex Italico
 sermone manauit.

Litera huic proxima *T*, obmute scit & ipsa
 non

non rarò, etiam vbi vnicam consonantem adiunctam habet. Ea autem sæpenumero est: vt in *Mets, Promets*: in *Hauts, Cauts* (id est *Cauti*) in *Faits, Perfais*: in *Dits*. Sed nonnulli cum *e* etiam scribunt, *Faills, Dills*, non rectè illi quidem, vt antea monui.

Inter cæteras autem obmutescentes literas non vltimum locum tenet *l*. Passim enim scriptum inuenias, *Oulre* (ab *Ultra*) *Doulx, Doulceur, Mseulx, Vienlx*: item in *Pouls & Poulice* (id est *Pulsus & Pollex*) necnon in *Fault, Vaut, Haut, Saulr, Saulter*: & in pluralibus, *Maulx, Anmaulx, Cheaulx*. In his enim omnib. nullus planè literæ huius sonus ex rectè pronuntiantium ore auditur. Quinetiam sunt qui *Mauluais* cum litera *l* scribant, & *Malpiseux, Mauldire*: quum ne hic quidem audiatur.

Sed quorundam sententiam (cui subscribo) refert pater meus, superuacaneam prorsus esse in iis literam *l* existimantium, quum, ad originem etiam quod attinet, syllabam Latinam *AL* in *AV* lingua nostra mutauerit. Fecit enim *Haut* ex *Altus*, sicut *Saut & Saute* ex *Saltus & Saltare*: eodem pacto quo *Paume* ex *Palma*, *Sauf & Sauuer* ex *Saluus & Saluare*. Atque adeò quædam duobus efferri modis videmus, & cum *l*, manente ex Latino sermone, & cum *u*, in quod illa litera versa fuit. Dicitur enim & *Malpiseux & Maupiseux*, item *Malplaisant & Mauplaisant*, aliæque itidem multa: (& ita tamen vt quæ syllabam *mau* habent, suam antiquitatem

magis redoleat quàm quæ mal) at quum *Mant-*
piceus scribis, adiiciens / literæ *n*, duas scripturas
 in vnam confundis. Iam verò & in multorum
 nominum pluralibus manifesta est syllabæ *al* in
au mutatio: quum *Mal* & *Chenau* & *Animal*, in
 singulari, at *Maux* & *Chenauux* & *Animalux* in
 plurali dicamus. cur igitur literam *l* in aliâ esse
 mutatam dicemus, & tamen eam retinebimus,
Maulx ac cætera itidem scribêtes? Eadē autem
 ratione *Aucun*, non *Aulcun* cum *l*, scribendum
 fuerit. Quauis porro de reliquis dici idem
 non possit, quæ habent literam istam *l* post
 diphthongum *ou* vel *eu*, multi tamen ibi quoq;
 eam non scribunt: quos libenter sequor: præser-
 tim in quibus huius literæ prætermisio origi-
 nem non occultat. Hoc vnum ista de litera ad-
 dam, esse tamen quasdam voces è Latino ser-
 mone sumptas, in quibus nihilo minus quàm il-
 lic sonum suum retinet. Earum è numero sunt
Coulpe & *Poulpe*, à Culpa & Pulpa.

Ex obmutescantibus interdum literis sunt
 etiam *b* & *c*. Litera *b* intra vocabulum ipsum,
 vt in *Doubter*: in fine, vt in *Plomb*, *Conlomb*, siue
Colomb. quanquam multi literam *b* hîc non scri-
 bunt. At verò *c* præcedente *t* non rarò obmu-
 tescit: in medio, vt in *Ieller*, ex *Lactare*, *Allaister*,
 ex *Adlactare*. (quum alioqui potius pro illo *Al-*
laister, dicendum sit *Lactare*) In fine, vt in *Faist*,
Dist. Sic in participiis quæ triplici consonante
 finiuntur: vt *Feint*, *Peint*, *Taint*, *Atteint*. No-
 tandum est autem, multos in illis quidem prio-
 ribus,

ribus, *letter* & *Allaitter*, ac similibus, quanuis sint à Latinis habentibus *l*, tamen pro *c* scriberes, (ita vt hæc litera geminetur: hoc modo, *letter*, *Allaitter*) at verò in posterioribus vocabulis eam prætermittere. Verùm nihil magis rationi consentaneum videtur, quàm vt in istis quæ vel nomina vel participia sunt, vel vtraque simul, litera *c*, quæ in Latinis vocabulis est, retineatur: ad statuendum inter hæc siue participia siue nomina, & ipsa verba, discrimen. Statuitur enim quum pro Facit quidem & Dicit, scribimus *Fait*, *Dit*: at pro Factum & Dictum, quum participia sint, necnon quoties sunt nomina, scribimus *Faitt*, *Ditt*. Sic etiam quum in participiis Latinis, Fictus, Pictus, Tinctus, retinemus, distinguimus à verbis præsentis temporis, indicatiui modi, *Feint*, *Peint*, id est, Fingit, Pingit. Quanquam verior & magis ratione nitens scriptura esset, si litera *d* finirentur: quum infinitiui modi sint, *Fendre*, *Peindre*.

Verùm quod attinet ad illa, *Faitt* & *Ditt*, pro Factum & Dictum, sunt qui in eorum itidem pluralibus *c* retinent, scribentes *Faitts* & *Ditts*: sed malim eam hinc abesse, quum vel articulus adiunctus, vel quod præcedit quodve sequitur, aut etiam vtrumque, satis distinguere hæc possit à vocibus quæ Facis & Dicis significant. Adde quòd *Fais* & *Dit* pro his, potius quàm *Faits* & *Dits*, scribendum est.

Hæc litera in quibusdam etiam peregrinis

vocibus, id est, ex alia lingua oriundis, sonum suum amittit. vt in *Prattique, Praticien*. pronuntiamus enim *Pratique, Praticien*. Sed quidam etiam paulo fortius, quasi *c* in *s* vertendo, scriberetur *Prattique, Pratticien*. Paucula quædam sunt in quibus hæc litera nonnullis muta est, quum ab aliis pronuntietur. Atque horum è numero est *Diston*. (quæ vox, sicut & aliæ quædam, integra nobis permansit, si pronuntiationis non exactè ratio habeatur) nonnulli enim proferunt quasi *Dison* scriptum esset, quum alij (quos sequendos puto) suum literæ *c* sonum tribuant.

D etiam obmutescit interdum, & quidem in principiis verborum præsertim: vt in *Aduancer, Aduenir, Aduertir, Adiouster, Adiourner*. Sed & in quibusdam nominibus, vt in *Aduantage, Aduis, Aduocat*: & in verbis quæ ex iis sunt deriuata, *Aduantager, Aduiser, Aduocasser*. At verò in *Aduersaire*, in *Admettre, Administrer*, nihilo magis est muta hæc litera *d*, quàm in Latinis, *Aduersarius, Admittere, Administrare*. Itidémque in quibusdam aliis sonus eius auditur, vbi à vulgo non pronuntiantur. nam hoc ista etiam in re peccat, proferens (exempli gratia) *Aministrer* pro *Administrer*.

Litera *f* muta est in *Briefue* & in *Briefuement*, quanuis minimè obmutescat in *Brief*. (sed quibus *Bref* magis placet quàm *Brief*, potius *Breue* & *Breuement*, absque *f*, quàm *Brefue* & *Brefuement* scribunt) Sic verò quanuis in *Venf* pronuntietur *f*, tamen in *Venfue* est *apoc*. Existimo autem

tem receptam fuisse hanc scēminis inferendæ literæ *f* consuetudinem, non solum quod in masculinis ea esset & pronuntiaretur, sed etiam ad indicandum literam *v* esse talibus in locis consonantem. Nam de *Trefue* (quo induciæ significantur) & quibusdam aliis, idem quod de *Briefue* siue *Brefue*. & de *Venfue*, dici non potest: quorum masculina sunt, *Brief*, siue *Bref*, & *Venf*.

LITERA *g* in multorum vocabulorum sine obmutescit: ut in *Loing*, *Befoing*, *Tefmoing*. sed hæc aliæque huiusmodi absque illa etiam scribuntur: quanvis in verbis quæ ex illis sunt derivata, pronuntietur: ut in *Esloingner*, derivato ex *Loing*: in *Tefmorgner*, deducto ex *Tefmoing*. Sic autem obmutescit ista litera & in *Cognoistre*, siue *Cognoistre*, quod Latino Cognoscere vicinius est.

Literam *b* quibusdam vocabulis nullam aspirationem dare, ostendi iam antea quum de ea dissererem. Est tamen & ad indicandam originem, & interdum ad discrimen constituendum necessaria: ut vox *Hoste*, quæ Hospitem significat, hac litera distinguitur ab *Oste*, id est Amovet.

SE D quosdam esse sciendum est quorum scriptura in quibusdam vocabulis duas simul literas obmutescentes habet: veluti qui scribunt *Haults*. hic enim nullum sonum edunt *l* & *t*. Sic etiam qui scribunt *Faills*, id est Facta: quum nec *c* nec *t* pronuntientur. Sed magis recepta scriptura est *Hauts* & *Faits*: itidemq; in scribendis

aliis vocibus concursus hic duarum consonantium quæ obmutescunt, ab iis qui orthographiæ peritiores sunt, vitatur.

AD ALTERAM autem literarum obmutescentiam quod attinet, quam minimè naturalem esse sed potius per accidens fieri dixi, quàm minus etiam quàm præcedens certis circumscribi terminis possit, eam ex orationis Gallicæ lectione discendam tibi proponam, (eandem quam suprà rationem sequens) & ita quidem ut etiam præcedentis, cuius permixta exempla erunt, te admoneam. Considera igitur hanc orationem,

Vous me dites toujours que vostre pays est plus grand de beaucoup & plus abondant que le nostre, & que maintenāt vous pourriez bien y vivre à meilleur marché que nous ne vivons depuis trois mois en ceste ville : mais tous ceux qui en viennent, parlent bien un autre langage: ne vous desplaise.

Eam sic pronuntiabis, nullum illis dans literis sonum quæ obmutescere in recta & minimè affectata pronuntiatione debent.

Vous me dite toujours que votre pays est plu grand de beaucoup & plus abondan que le nostre, & que maintenā vous pourrie bien y vivre à meilleur marché que non ne vivon depuis troi mois en cete ville: mai tou ceux qui en viennent, parlet bien un autre langage: ne vou déplaise.

Considera hîc, in vocula plu priore quidem loco mutam esse literam s, quòd sequatur consonans:

sonans: at in posteriore nequaquam, quoniam
sequitur vocalis. Sic etiam in *grand* non obmu-
tesceret *d*, neque in *plus*, si vocabula ita colloca-
res, *est plu grand & plus abondan que le notre.*

Animadvertite item, me in *sonours* retinere
literam *s*, quanvis sequatur consonans: quod
precedant aliquot aliz voces contiguz. in qui-
bus illa obmutescit, & illz quidem tam citò una
post alteram pronuntientur vt propemodum
efficere vnicum vocabulum videantur: at verò
post *sonours* aliquantulum interquiescat qui
loquitur. Quz res, vel sola, in causa est interdum
cur hanc literam aut aliam sono suo non priue-
mus: præsertim tamen vbi paulo etiam plus
quàm hic interquiescendum est. Veluti quum
dicitur, *C'est un propos qu'on tient sonours, quand
on ne sçait que répondre.* vel, *C'est un propos qu'on
tient sonnent, quand &c.* Ita enim proferes, *C'est
un prope qu'on tien sonours, quand on ne sçait que
repondre.* vel, *qu'on tien sonnent*, dando sonum lite-
raz *s*, aut literaz *t*. Atque adeo sunt etiam qui pro-
pos pronuntiarent, non obmutescente litera *s*:
nec male certè, quòd hic quoque aliquantulum
interquiescatur, licet minus quàm post illud
sonours, vel illud *sonnent*. Neque verò hic de
imperito vulgo loquor. id enim nullam huius
rei rationem habet: imò verò non vnicam lite-
ram finalem, sed duas, in illo adverbio sono suo
priuat, proferens *sonou*.

De hoc quoque te przymoneo, vulgus sonare
viennè & parle, absque *t*, in locis illis, *mai son ceuz*

qui en viennent, parles bien un autre langage: quum ij qui recte pronuntiationis & studiosi & periti sunt, non omnino nullum sed tenuem quendam sonum relinquunt huic literæ, quæ est in integris viennent & parlent. Atque adeo hæc pronuntiatio eo magis consentanea rationi est, quod alioqui pro pluralibus singularia pronuntientur. singularis enim numeri sunt viennent & parle.

Observa autem in illa priori oratione, alia obmutescentiz alterius exempla de qua dictum antea fuit. Nam in *tonjours* & in *voſtre, notre*, & in *deplaiſe*, litera *s* non per accidens, sed more suo, obmutescit (itidẽmque in *repondre* in illa posteriori oratione.) At verò in fine aduerbij *depuis* eam per accidens dico obmutescere, quoniam suum sonum haberet, si vocalis sequeretur. Diceret enim, *Depuis un mois*, *Depuis onze mois*: non autem, *Depui un mois*, *Depui onze mois*. Sic etiam in illa oratione, *C'est un propos qu'on tient toujours*, si mutare velis aduerbium *tonjours*, in aduerbium *ordinairement*, quod à vocali initium habet, non obmutescet *t*. pronuntiabis enim, *C'est un propos qu'on tient ordinairement*.

Verum & hoc sciendum est, quod ad literarum suppressionem attinet, etiam ab iisdem lentius loquentibus non supprimi alicubi eas ipsas quas supprimerent si celeriter loquerentur. Satiùs autem plerumque est in illam quàm in hanc partem peccare.

Omnibus quidem cerè vsitatæ sunt elisiones quæ

qui
cis
par
mo
(le
di
pha
dun
sub
qui
Qu
habet
belli
faci
res
illu
Atq
di
seru
alici
etia
verſi
thea
ut p
pro
V
apost
Gra
lem
tame
peric

quæ per apostrophum fiunt, quas nos cum Græcis communes habemus. Præsertim verò post particulas fieri solent, vt *Ce*, (*c'est luy*) *Le*, (*l'amour*) *Que*, (*ce qu'il a dit*) *Te*, (*tu t'abuses*) *Me*, (*ie m'abuse*). Sic certè Græcis post vocalas $\mu\iota, \sigma\iota, \delta\iota, \gamma\iota, \tau\iota$, vſitatissimæ sunt $\epsilon\alpha\theta\lambda\iota, \phi\alpha\varsigma$ per apostrophum. Sed in nostro contingit sermone interdum, quum monosyllabum vocabulum alij subiungitur, vt tum eo videatur coherere, quū quis celeriter loquitur, veluti in hoc prouerbio, *Qui terre a. guerre a.* (id est *Qui terrā* (i. prædia) habet, guerram habet. Vocamus autē guerram bellū) quia enim pronū: iatur, *Qui terr' a. guerr' a.* facta vtroque elisione per apostrophum, aures non assuetæ pro vnico accipient vocabulo illud *terr'a*: itidemque *guerr'a*, pro vno tantum. Atque adeo quibusdam in locis facta huiusmodi $\epsilon\alpha\theta\lambda\iota, \phi\iota\varsigma$ ambiguitatē iis etiam qui peritissimi sermonis sunt asserre potest: & quidem talem alicubi quæ risum moueat. Quæ res in Græca etiam lingua vsuuenit: adeo vt hic Euripidis versus, *Εκ κυμάτων γδ αὐδῆς αὐ γαλῆν' ὄρα*, toti theatro risum excitaret: vtpote ita pronuntiatum vt potius *γαλῆν' ὄρα* quàm *γαλῆν'* (quod esset pro *γαλλῆν'*) ad aures accideret.

Verū sciendum est, quandam etiam esse per apostrophum elisionem nobis minimè cum Græcis communem: eam nimirum qua vocalem sequente etiam consonante elidimus. Vix tamen alibi quàm post litteram δ id fieri comparietur: quum dicimus, *Une grande chose*, (*c'est qd*)
G.j.

quæ
cis
pi
mi
(u
di
ph.
du
sub
qu
Qu
hat
bel.
fac
res
illu.
Atq
dis
seru
alic.
etia
verſ.
thea
vt p
prou.
V
apost.
Græ
lem
tam
peric

pas grand' chose. Itidémque, *J'ay grand' peur.* utro-
 bique enim *grande* dicendum, si hæc interueniret. Eadem in verbo *Garde* li-
 bertate vtentes, dicimus, *Dieu vous gard' de mal,*
 & *Dieu vous gard' monsieur*, pro *Dieu vous garde.*
 Quibus tamen locis plerique apostrophi no-
 tam minimè adhibent, præsertimque post hoc
garde. Cæterum, quanuis dixerim elisionis
 sequente etiam consonante factæ exemplum
 vix alibi quàm post literam *d* inueniri, non i-
 gnoro tamen esse etiam qui ea post literam *v* v-
 tantur: vt *mil* pro *mille* dixit horum versuum
 autor,

Si vivre en doute, & faire longues traites,

Par mil' dangers, sans argent ni retraites.

Quinetiam scio à quibusdam pronuntiari *Quel'*
qu'elle soit, pro *Quelie qu'elle soit*: sed sicut valde ra-
 ram iis qui è vulgo non sunt, ita malam esse
 hanc pronuntiationem dico: sic tamen vt hic
 quàm illic (id est, quàm post illud *mil*) tolerabi-
 liorem esse elisionem fatear.

E N imuero de alio etiam elisionum genere
 monendus es, quæ vocari potius syncopæ de-
 bent: suntque vulgo quidem potissimum, sed
 tamen aliis etiam, quum celeriter loquuntur, v-
 sitatæ. Loquor autem de locis illis in quibus nō
 solum litera vna, sed etiam dux, & quidem se-
 quente consonante, intercidunt. Neque enim
 tantum dicitur *Qu'a-tu*, pro *Qu'as-tu*: sed etiam
Qu'a-vois, pro *Qu'avez-vous*: non tantum quū
 hic sermonem sistimus, sed & quum aliquid ad-
 dinus:

dimus: veluti quum dicimus, *Qu'a-vous à me dire?* Tale est, *N'a-vous, pro N'avez-vous. vt, N'a-vous pas fait ce que i. a. dît?* Tale etiâ, *Sça-vous, pro Sçavez-vous. vt, Sça-vous bien ce qu'il a dît?* Quemadmodum autem in his scribendis pronomen *vous* iungere cogimur cum *a*, quod post syncopen remanlit, ita fortasse & in superioribus syncopis, melius *Qu'a-vous* & *N'a-vous*, itidémque *Qu'a-in*, scribi existimo.

Ac talia quidem (vti dixi) ex eorum etiâ ore qui è vulgo non sunt. interdum audiuntur. Habet alioqui illud & peculiaria sibi nōnulla, quæ huius generis sūt. Quorū è numero est *Plamour*; Parisiis præsertim. ibi enim sæpe plebs verba hæc *Pour l'amour* in illud *Plamour*, per miram syncopē. conuertit. Verūm, vt de iis potius loquar quæ non ita plebi seu vulgo peculiaria sunt, in eadem vrbe aliisque vicinis, audis, *Saluostre honneur*, & *Saluostre grace*: pro *Saluostre honneur*, & *Saluostre grace*: (nisi hic quoque locum habere posse masculinum *Saluostre* existimemus, tanquam aduerbialiter positum) id est; Saluo honore tuo, & Salua gratia tua. Dicunt autem *Saluostre honneur*, qui præfari honorem volunt, vt Latini loquuntur.

Verūm, quandoquidem hunc in sermonem incidi, aliarum etiâ vocum exempla proponam quæ syncopen sunt passæ: quarum quum nonnullæ compositæ sint, à syncope aut simplici aut etiâ duplici deprauantur, & compositio eorum occultatur.

DE ALIIS VOCABVLIS

SYNCOPEN AVT APOCOPEN
passis. De nonnullis compositis quæ à syn-
cope aut simplici aut duplici deprauantur,
ita vt etiam compositio eorum lateat.

Item, De aliis compositis, in quibus duæ aut
plures voces quæ apostrophæ nota sciunge-
bantur, in vnam conflatæ fuerunt.

SIC VT igitur quædam literæ, quauis scri-
bantur, tamen obmutescunt, ita etiam quædam
non solum literas sed etiam syllabas obmute-
scere vidisti in plerisque vocabulis modò in e-
xemplum allatis: verum quæ non itidem scri-
buntur, sed per syncopen interciderunt. Sed illis
& alia addam quæ diuerso à præcedentibus mo-
do syncopen passa fuerunt. Incipiam autem à
syncope quæ in quibusdam sit futuris, eique si-
milis est quæ in quibusdam Græcis verbis spe-
ctatur. Dicimus enim *l'amerray*, facta syncope,
pro *l'ameneray*: itidemque *Je dorray*, pro *Je don-
neray*. Quidam tamen hic pro rr ponunt mr, scri-
bentes *dorray*: sed malim literam post syncopen
geminari, vt fit in Græca lingua in καβαλε &
καπνισσι, syncopen itidem passis. sunt enim facta
ex κατίβαλε & κατίπισσι. Atque vt hæc poetis
sunt peculiaria, ita etiam illa carmini Gallico
potius quàm solutæ orationi sunt in vsu, præser-
timq; illud *Dorray*, siue *Donray*. Syncope autē
vtimur & in *Craindray*, *Findray*, ac similibus.

Ex iis porro quæ apocopen passa sunt, est vo-
cula

cula *Roſt.* qua vulgus Pariſinum frequenter uti-
tur, & quidem pronuntians etiam *Ro*, abſque vl-
la adiectione. Eſſe tamen dicendum *Roſti*, extra
omnem controuerſiam eſt.

Verùm ad compoſita quod attinet, in quibus-
dam eorum ſyncopæ, non itidem licet ut illa
cuius exemplum in nonnullis futuris attuli, in-
 teruenerunt: & quidem tales ut ab iis compoſi-
 tio ipſa occultetur. Huius generis eſt aduerbium
Dorenauant. (pro quo vulgus pronuntiat etiam
Dornauant) id eſt, In poſterum, Poſthac. hoc e-
 nim factum eſt ex iſtis vocibus, *D'ores en auant.*
 q. d. De nunc in poſterum. (Sic autem dicimus
 interdum, *D'ici en auant*) neq; dubium eſt quin
 emendatè, loquatur qui ita eſſert. Talis certè
 ſyncope eſt etiam in *Deſormais*, quod idem va-
 let. dicitur enim *Deſormais* pro *Des ores mais*:
 atq; ita de tempore uſurpatur *mais*, ut in *Iamais*.
 Sed tamen *Deſormais*, non *Des ores mais*, haud à
 vulgo tantum, verùm etià à linguæ peritiſſimis
 dicitur: neq; iam illud mutare in iſtud liceret.

Sic vulgò, *Samdeſſus deſſous*, quaſi vnicam vo-
 cem, pronuntiamus: quum ſignificare velimus,
Ce que deſſus, deſſous: atque adeo hæc quatuor vo-
 culæ in illud vocabulum per ſyncopen & depræ-
 nationē coaluerunt. Tale eſt autem *Samdenam-*
derriere, pro *Ce que denant, derriere*.

Exempla huius de qua diſſero deprænationis
 extant non pauca & in quibusdam vocabulis è
 Latino ſermone ſumptis. Ex quibus eſt *Span-*
dant, pro Interim. ita enim ſæpe multos ut pro-

nuntiantes, ita etiam scribentes vidi: (sed ex iis præsertim qui è vulgo erant) quum & pronuntiandum & scribendum sit, *Ce pendant.* id est, Hoc pendente, sub tempore. Atque adeo istud nomen non minus frequenter addimus, ad eandem rem significandam. Neque enim rarò dicimus etiam *Ce temps pendant*, id est, hoc tempore pendente. In hac autem re, sicut in aliis infinitis, consuetudinem Græcorum sequuti sumus: in hac ellipsi, inquam. ita enim illi sæpe post pronomen relinquunt subaudiendam vocem qua tempus significant. Dicunt enim ἐν ταύτῃ, subaudientes τῷ χρόνῳ (sicut & quum dicunt ἐν τῷ μῆτι) Sic μέλλει ταύτῃ, pro μέλλει ταύτῃ τῷ χρόνῳ. Item, ἐξ ἐκείνῃ, pro ἐξ ἐκείνῃ τοῦ χρόνῳ. Scribitur autem & coniunctè *Cependant*: sed malim neque coniunctè neque omnino disiunctè scribere: hoc nimirum modo, *Ce-pendant.*

Aduerbiū *Antem* in eorum ponere numero possumus, quorum, quum è Latino sermone petita sint, compositionem occultari dixi. Quotusquisque enim hæc duas Latinas voces Ante annum in illam Gallicam esse constatas animaduertit? Verum in hoc vocabulo nequaquā, vt in præcedente, à vulgo magis quàm à cæteris peccari dicere possumus. Imò verò vulgus, quod apertè hîc pronuntiat *a* in fine, melius profert quàm nonnulli qui è vulgo non sunt, quasi scriberetur *Antem*.

N v n c ad exempla venio aliorum compositorum in quibus duæ aut plures voces, quæ
apo-

*Ap*ostrophī nota sciungebantur, in vnam con-
*at*z fuerunt. Incipiam igitur à nomine *Debon-*
*n**aire*, in quo insigne eius rei exemplum habe-
mus. Dicitur enim *Debonnaire* pro *De bonne ai-*
re, vel potius (adhibita apostrophī nota) *De bôn-*
aire. Estque ab auibus quas prädatrices voca-
mus, trauislatio, quarum nidus propriè appella-
tus fuit *aire*, vel scēminino (quod magis placet)
 vel masculino genere. Quod tamen si ita est, di-
 ctum olim fuit & scriptum, *De bon aire*.

Sic etiam aduerbium *Auourd'huy* (id est Ho-
 die) vna voce profertur, quum ex quatuor vocu-
 lis coaluerit, *Au iour de huy*: sed potius adhibi-
 ta apostrophī nota scribebatur & proferebatur,
Au iour d'huy.

In *Naguere* (quod pariter est aduerbium tem-
 poris) coalescunt itidem plures voces in vnam.
 Siquidem *Naguere* dicitur pro *N'a guere*. id est,
Il n'y a guere. Intelligitur autem, *Il n'y a guere*
de temps.

Itidem quum dicimus, *Il y est allé d'aguet*,
 perinde proferimus ac si litera *d* ad vocabulum
aguet pertineret, & scriberetur *daguet*: quum ta-
 men compositum sit ex præpositione *de* &
aguet.

Quod autem in duobus proximè præceden-
 tibus contingit in principio, in quibusdam aliis
 vocabulis contingere in fine videmus. Ex qui-
 bus est *Pieça*. dicitur enim *Pieça* pro *Piece a*, &
 cum apostrophī nota, *Piec'a*. Nam pro his, *Cela*
est fait pieça, dices etiam, *Il y a bonne piece que*
 G.iiiij.

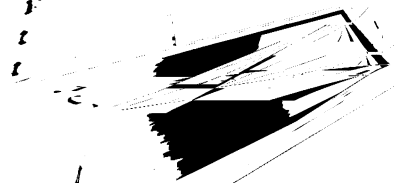
HENRICI STEPHANI

Intelligitur autem, *Bonne piece de*

um verò vocabulorum numero quæ
acta fuerunt, non disiunctis antea per
um, est aduerbium *Toujours*, quo si-
Semper. est enim ex *Tou & iours*. q. d.
ous, vel Totos dies. (pro quo Picardi-
us dicit *Toudi*) Sed plebs ita pronun-
e compositionem vix animaduertas.
non solum prius, verum etiam poste-
adeo literam *r*, sono suo priuat: pro-
on. Quidam verò literam *r* malè trans-
pronuntiant *Tourien*.

ARIIS MUTATIO-
VS QVAE VOCABVLIS
contigerunt, in Gallicam linguam
ntibus.

IN præcedenti capite in exemplum
afferrem composita vocabula, quæ
tino sermone oriunda, quum tamen
præ se ferant: multa alia huiusmodi
composita partim simplicia in mentem
erunt, quæ quum illius loci non essent,
reseruanda censui. Tandem verò non
m quæ mihi tunc temporis memoria
egresserat, sed alia quamplurima quæ
um à me sollicitata suppeditauit, pro-
tibi esse, atque adeo de variis differen-
tationibus existimaui, quæ Latinis vo-
cabulis

abulis contigerunt, antequam in Gallicam
transire linguam possent.

Non mediocrem certè hoc ex labore fructum referre extranei præsertim poterunt. Multæ siquidem sunt voces, quarum origo cognita, non solum multo eas melius memoriæ infiger, sed ad cognoscendam etiam significationem multum adiumenti est allatura. Cæterum extraneos multas ex his derivationibus mirari (sic tamen ut *ἀναλογία* nullam de iis dubitationem eis relinquat) minimè mirum mihi erit: quum exuideam fore ut idem ipsismet Gallis (eorum quidem certè plurimis) vsuueniat: quippe qui de his nunquam cogitarant, ac fortasse ne cogitatu- quidem unquam erant.

L A T I N A igitur vocabula antequam fieri Gallica possent, quatuor potissimè obnoxia mutationibus fuerunt. Neq; enim tantum literæ a- et aliarum locum occuparunt, sed plerunque transiit, seu (ut vulgò loquimur) transpositæ fuerunt: frequenter etiam per syncopen aut apocopen, aliòve pacto abiectæ quæpiam fuerunt: aut contra externa quæpiam interpenit: nec raro harum mutationum duæ aut tres simul contigerunt.

Sed quum primæ illius partis tractationi pariter meus immoratus sit, reliquarum verò non item: ego illam quidem attingam duntaxat (sic tamen ut insignia aliquot exempla iis quæ ipse attulit adiuciam) de reliquis autem fusius disseram.

is mutationis literarum
 quæ est v. sicut in voca-
 e in Latinum traductis,
 allicus è Latino est mu-
 it, sed in non paucis e-
 consonantem mutata.
 cis, Βάλανος, Βαλανέων,
 unt Balanus, Balneum,
 liam illic quàm hîc pro-
 litera illa, si verum est
) & tamen iidem ex Βία,
 αδω (vnde βαδίζω) Vado
 li ex Latinis, Batuere,
 ,fecerunt *Batre*, *Blandir*,
 ta vt etiam mutare hanc
 em in certis quibusdam
 int. Nam pro Liber, *Li*-
 bra, *Livre*: pro Ebrius,
 pro Faber, *Fevre*: (vnde
 licubi tamen *Fauve* non
 uber, *Coleuvre*, siue *Con-*
uerne: pro Caballus, *Che-*
uer dixerunt. Sed ad pri-
 tinet, non absimile vero
 o *Libre* sed *Livre* dixisse,
 ur is quem Latini Libe-
 certè nullam huius rei
 en *Librare*, in quo litera
 am, nullum hæc vox con-
 t: sic tamen vt responde-
 istam deriuatam longo
 post

Post illam primitiuam tempore in vsum
e. quum illa mutatio literæ *b* in *v* iam in
tudinem veniret.

Cæterum litera *b* ab *v* consonante se
in illis vocabulis expulsa, par pari alicubi
lit. Vnde factum est vt ex Coruus non
ius *Cornean*, sed *Corbean*: ex Curuus &
ic, non *Courue* & *Courner*, sed *Courbe* & *C*
ex Riualis non *Riuand*, sed *Riband*.

Verum, vt de litera *v* in sedes alienas n
te pergam dicere; in hanc ipsam muta
res potissimum fuerunt, *L*, *N* & *P*. Sed qu
quidem in *v*, consonantem itidem,
fuit, at illæ duæ, in *v* vocalem, aut salte
iphthongi pars esset: vocabula in quibu
ersum in *v* fuit, prius proponam.

P igitur in *v* consonantem, vt in *Aur*
nomen mensis. nemo enim ex Latin
factum esse non videt. Sic *Onurrer*, *Com*
aurer, ex Aperire, Cooperire, & Recu
c *Sanon* ex Sapo: sic *Rane* & *Naues*, ex
apus: sic *Cune* ex Cupa.

L in *n*. (non itidem consonantem, sed
diphthongum coalescentem) vt in
Anne, *Aube*, *Sauf* vel *Sanne*, & *Sanner*.
nim oriunda hæc constat à Latinis, *Paln*
a, *Alba*, *Saluus* & *Salua*, ac *Saluare*. Qu
in *n* quæ cum *o* in diphthongum coal
his, *Mon*, *Con*. haud enim aliter vulgus,
rique eorum etiam qui è vulgo non sunt
tamen in vfu etiam sint *Mel* & *Col*, qu

tijs Mollis & Collum sunt tantum *Mollitia*, non etiam *Mollitas*. Sic autem & *Fou* plerique dicunt: quum tamen in usu sit etiam *Fol*: atque hoc non illud rectè dici ostendat femininum *Folle*, & substantivum hinc deductum, *Folie*.

N in *u* quæ cum *o* in diphthongum coalescit: ut in *Couster*. hoc enim factum esse videmus ex Conflare quod de pretio dicitur. Sic *Espons* & *Esponser* ex Sponsus & Sponsare. Sic *Conuent* ex Conventus, & *Monstier* ex Monasterium. Sic enim maiores quoque nostri pronuntiarunt, non *Conuent* & *Monstier*.

Quemadmodum autem diphthongus *ou* ad eo nobis placuit, ut *ol* & *ou* alicubi in eam verterimus: ita etiam ipsam *u* à nobis in eam versam in multis fuisse sciendum est. Nam *Sourd*, *Tourd*, *Couri*, ex Surdus, Turdus, Curtus, orta esse constat: item ex duobus substantivis *Couri* & *Cour*, hoc ex Curia, illud ex Cors, cortis, originem habere, haud negare quispiam possit. Sic *Estourneau* ex Sturnus, *Four* ex Furnus, *Foullon*, aut *Fonlon* (sequendo eos qui priorem breviter pronuntiant) ex Fullo: *Coulre* (dens aratri) ex Culter: *Consean*, pro quo olim *Consel* (quo hodièque nationes quædam vtuntur) ex Cultellus: *Moult*, vox antiquissima, ex Multum: *Doux* ex Dulcis: *Conlpe* ex Culpa, & *Coupe* ex Cupa. Sic etiam *Bouche*, ex Bucca: *Mouffe*, ex Muscus. Idemque videre est in iis vocabulis quæ inter verba (in octo partiû orationis enumeratione) censentur.

consentur. Nam pro Surgere, *Sourdre*: pro Nutrire, *Nourrir*: pro Bullire, *Bouillir* dicimus. Sed quauis sermo noster *n* in *ou* ita mutet, nequam tamen in Latinarum vocum pronuntiatione Italos imitamur, hanc diphthongum potius quàm literam illam proferentium.

Inter cæteras mutationes non vltimū locum tenet literæ *i* in *g* mutatio, vel potius in *i* consonantem. Hæc certè mutatio diligenter obseruata multorum nobis vocabulorum origines indicat quæ prorsus, incognitæ manerent. nam *Sergent* ex participio Seruiens ortum habere non animaduertemus, & *Vendemie*, ex Vendemia. Quibus similia sunt (quod ad μεταβολήν attinet) *Simie*, ex Simia. & *Saulge* ex Salvia: quinetiam *Gongeon* ex Gobio: atque adeo *Digeon* ex Diuio: item *Deluge* ex Diluuium. Denique *Legex* ex Leuis. quod certè ex verbo *Alleger* apparet. nam eodem planè modo *Alleger* ex Alleviare factum est, quo *Abbreger* ex Abbreuiare. Quum autem dixerim literam *i* in *g* mutari in huiusmodi verbis, vel potius in *i* consonantem, non dubium est quin scribi etiam hac litera possint, videlicet *i* consonante, *Vendemie*, *Saulie*, *Gouian*, *Delmie*, *Alleier*, *Abbreier*. Sic certè pro *Diuio*, ex quo similis vel potius eadem facta est mutatio, potius *Duon* quàm *Digeon*, scribi videmus. Verum (sicut & alibi dixi) I maiusculam (id est formæ maiusculæ) scribi magis placeret, ut hac re lector admoneretur: hoc modo, *Vendemie*, *Saulle*, *Goulon*, itidémque in cæteris.

Ex reliquis mutationibus quædam sunt in quibus Græcos imitatur. nam c in g ita mutari à nobis dicere possumus in *Dragon*, ex *Dra-*co, in *Figue* ex *Ficus*, in *Agu* vel *Aigu*, ex *Acutus*, & *Aguille* vel *Aiguille*, ex *Acus*: in *Maiore*, ex *Macer*, & *Alaigre* ex *Alacer*: sicut à Græcis καππα in γάμμα nonnunquam mutatur, vt in γναφίς pro γαφίς.

Sic quum τ in ρ vertimus, præcedente alia ρ, vt in *Larron*, ex *Latro*: in *Pourri*, ex *Putris*: in *Pierre*, ex *Petra*: in *Nourri*, ex *Nutrire*, dicere profectò possumus nos A E o i es imitari. illis enī tribuuntur φθίρω & σφίρω pro φθείρω & σφείρω: itidémque κλαδένος & σφενός pro κλαδέος & σφενός: necnon γένετο pro γένετο. Quoniam tamen in istis verbis non consonans sed subiunctiua vocalis (id est, quæ in diphthongo subiungitur) in consonantem vertitur, aptius fortasse fuerit κάττισεν & κάββαλεν, quæ sunt pro κατίτισεν & καίβαλεν, in exemplum afferre. Eodem enim modo hic (postquam facta est syncope) consonans in consonantem sibi contiguam mutatur. nam pro κάττισεν & κάτβαλεν dicitur καπτισεν & κάββαλεν. Atque vt καββαλέιν pro καίβαλεν, siue καββάλλειν pro καίβαλλέιν, ita etiam εββάλλειν pro εποβάλλειν legitur (& quidem apud Homerum illud vltimum.) Adscribunt autem Doribus quidam hanc mutationem.

Cætera in patris mei Grammaticæ videnda tibi relinquam: hoc vnum addens, maiores nostros in vno eodémq; vocabulo Latino diuersa
vlos

vos esse mutatione, quum etiam diuerſas ex eo voces efficere vellent. Exempli gratia, ex Liber, pro libro quidem, *Liure*: at pro libero fecerunt *Libre*, vt antea monui. Sic Cupa verterunt in *Conpe*, pro vafe ex quo bibitur: at pro vafe lacui torcularis ſimili ex eodem fecerunt *Cuve*.

Quinetiam, maiore alicubi mutatione uſi, vnum idemque vocabulum Latinum in duo Gallica verterunt, quæ cuiusdem aut fere cuiusdem eſſent ſignificationis. Nam ex Ferox fecerunt & *Felon* & *Farouche*: ex Arrogans, & *Rogue* & *Arrogant*. Sed ad illa quidem duo priora quod attinet, vix iudicare quiſquam poſſit vtrum ſit antiquius: at verò iſtud *Rogue* quin multis annis alterum, quod eſt *Arrogant*, præceſſerit, nemini eſſe dubium poteſt.

Nec hoc quidem prætercundum cenſeo, aliquando in verbo Latinam vocalem retineri, quum in verbali mutetur. Dicitur enim *Enflammer*, ab Inflammare: & tamen *Inflammation*, non *Enflammation*. Sic etiam dicitur, *Cela emporte beaucoup*, & tamen, *Cela eſt d'importance*: non *d'emportance*. Scio tamen eſſe etiam qui dicant, *Cela importe*: ſed hoc recentioris ſermonis eſt, & Italicum imitantis.

V E N I O ad reliquas mutationis partes, ſeu ſpecies, quarum tractationi patrem meum minimè, ſicut illi primæ, immoratum eſſe dixi. Necque tamen vtiliſſimam fore hanc tractationem ignorabat, ſed quum in variis rebus longè ma-

ioribus esset occupatissimus, si hoc quoque sus-
ciperet, otium ei quod suscepisset exequendo
defuturum videbat.

Quum tamen, antequam de Latinis agatur
vocalibus quæ syncopen aut apocopen passa
sunt dum in Galliam transirent, de iis agendum
aliquis existimaturus sit fortasse quæ P R O-
T H E S I N acceperunt, iam nunc te super
hac re ad illius grammaticen remitto, ad pagi-
nas videlicet 96 & 97. non pauca tamen iis quæ
ibi ab illo scribuntur adiecturus. Is igitur pag.
96, postquam primum Gallica vocabula ex La-
tinis formandi modum esse dixit, præponendo
vnam literam (hoc autem est P R O T H E S I S)
in exemplum affert *Espru* à Spiritus, & *Espine* à
Spina: pagina autem proximè sequente alia hu-
ius rei exempla proponit. Verùm his adiici mul-
ta possunt: ex quibus tamen nonnulla tantùm
sceligam.

Addere itaque potes *Estaim* & *Estain*, hoc
quidē à Stamen, illud verò à Stamnum (obser-
ua autem me hoc litera *n*, illud litera *m* finire)
quia inde est verbum *Estaimer*, per *m*. (Nec certè
absimile vero est maiores nostros Stamnum,
non Stannum, in Latino sermone scripsisse.)
Adiicere etiam licet *Estat*, à Status: & *Escrin*, à
Scrinium: *Estourneau*, à Sturnus: *Escuelle*, à Scu-
tella: *Estable*, à Stabulū: *Fschars*, à Parcus. Eiuf-
dem autem in verbis P R O T H E S E Ω s exem-
pla (quum ille nulla proferat) hæc sunt: *Escrive*,
à Scribere: *Espandre*, à Spargere: *Eslargir*, à Lar-
giri

g.
g.
le.
iu
ba
ca
p.
F
ve
co
N
ha
po
tut
qui
ma
to,
dic
vne
re,
Ho
dior
exp
pio
N
ro,
quo
pla
cab
runt

Giri : *Eſtablis* , à Stabilire : *Eſtrangler* , à Strangulare.

Sed hanc quoque obſervationem adiungam, lectori ut non infructuoſam, ita etiam non in- iucundam (ni fallor) futuram: nos idem in qui- busdam quæ ſumpſimus è Græco ſermone vo- cabulis feciſſe. Dicitur enim *Eſcharas* (pro quo Pariſiis *Eſchalas*) à *χαράξ*, *Eſtradiot* , à *στράτιωτης*: *Eſclat*, à *κλάσμα*: *Eſtuge*, à *σίγη*: *Eſquif*, à *εὐαίση*, vel potius eius diminutiuo *εὐαίσιος*: *Eſquinance*, à *συνάγχη*: *Eſcurien*, à *εὐκυῖρος*: *Eſtomach*, à *σῑμαχος*. Neque enim nos è riuo potius quàm è fonte hæc poſteriora hauſiſſe puto: (id eſt , à Latinis potius quàm ab iſſis Græcis accepſiſſe) quum tam multa alia è fonte hauſta habeamus: ex quibus ſunt illa priora. Inter quæ illud *Eſtradiot* magno olim in uſu fuit de equite leuiter arma- to, (qui expeditus , ac fortasſe ſerentarius etiam dici poſſit) & quidem Albano , vulgo *Albanois*. vnde appellationē hanc eodē quo illos tempo- re, ac non prius, in Galliam veniſſe credibile eſt. Hodie autem iocoſè *Eſtradiot*, vel *Vn petit eſtra- diot*, de eo dicitur qui & ingenio & corpore ad expedienda negotia, ſiue ad reſexequendas eſt promptus.

Ne hoc quidem lectori iniucundum fore ſpe- ro, præſertim Græcz linguæ ſtudioſo , audire quomodo quædam Græcorum dialecti hanc i- pſam literam e, quam nos Latinis plerisque vo- cabulis præfigimus, vocibus Græcis præfixe- rint. Sciat igitur Ionicam fuiſſe itidem *P r o* :
H.j.

THE SI N litera, in Εἰλωμαι, Εἰλωμαι, (à quod & Εἰλω) & Εἰλω: pro Εἰλωμαι, Εἰλωμαι, Εἰλω, atque adeo Εἰλω: ab Herodoto pro Εἰλω: ita dictum esse: eodemque modo nominibus hanc literam præfigentes dixisse Εἰλω, Εἰλω, Εἰλω. Atticos verò morem Ionum (à quibus alia multa acceperunt) in præteritis sequutos esse, dicentes, Εἰλω & Εἰλω, pro Εἰλω & Εἰλω: itidemque Εἰλω & Εἰλω, & Εἰλω. quibus similia sunt Εἰλω & Εἰλω apud Homerum. Quinetiam Εἰλω pro Εἰλω, & Εἰλω pro Εἰλω: ex hac Ionum consuetudine ad cæteros Græcos manarunt.

V T autem à Græcis ad Gallos reuertar, obseruandū tibi est eos interdum nomini substantiuo hanc vocalem præponere quum tamen adiectiuo inde orto non præponant. Nam *Estude* dicunt, à Latino *Studium*: & tamen *Studioux*, non *Estudioux*. Sic etiam *Espace*, à *Spatium*: & tamen *Spacioux*, non *Espaceux*. Sed quin hæc adiectiua longè substantiuis posteriora sint, non est quod dubitemus. Huic autem obseruationi aliam eodem pertinentem addo, nimirum nos nomini Latino hanc literam non præfigere, quum tamē verbo præfigamus. Exempli gratia, dicimus *Stable* ex *Stabilis*, & tamē *Establis*, non *Stablis*, ex *Stabilire*. In quibusdam autem verbis ex Latino composito literam hanc sumimus. nam dicimus quidem *Large* ex *Largus*, sed *Elargir*, non *Largir*, nimirum compositum *Elargiri*, non simplex *Largiri*, mutuantes. Sic etiam *Ff-*

monnoir dici fortasse queat ex *Emouere* sumptum (quanuis non eadem manente significatione, quantum quidem ex locis qui de ea vulgo afferuntur, iudicare possumus) sicut *Monnoir*, ex simplici *Mouere*.

EST aliud præterea de quo præmonendus es: quasdam Galliz nostræ nationes literam illam e quibusdam vocabulis è Latino sermone sumptis præponere, quum cæteræ quæ rectius loqui existimantur, nõ præponant. dicunt enim illæ *Les estaturs*, pro *Les staturs*: sicut *Estatne* pro *Statue*: item *Estature* pro *Statue*, & *Estimuler* pro *Stimuler*. atque adeo *Estable* pro *Stable*: quanuis vox *Estable* significationi stabuli à rectè loquentibus restructur. Iidem verò *Espacioux* dicunt pro nostro *Spacioux*. Fateor autem Parisiorum quoque & quarundam vicinarum urbium vulgus literam hanc præponere quibusdam vocabulis ubi qui rectè loqui existimantur, nequaquam id faciunt. Audies enim ibi *Escabelle* pro *Scabelle*: quinetiam *Edegré* pro *Degré*.

Sed illæ nationes quas literam e dixi præfigere vocabulis quibus à nobis non præfigitur: vicissim in nonnullis omittunt in quibus minimè à nobis prætermittitur. Dicunt enim *Semach* pro *Estemach*, eodémque alia quædam modo.

Cum terùm quanuis in præcedentibus exemplis *epolone*, huius tantùm literæ attulerim, videor tamen mihi, & alias quasdam alicubi *ep*:

H.ij.

τῶν ἁπλῶν, obseruasse. Atque adeo vnius saltem vocabuli recorder cui literam i præfigimus. id autem est Vsq̄ue. dicimus enim *vsq̄ue*. At verò de verbo *Alacriter* dubitari possit, an ex Latino Lactare factum sit, præfixa litera α, an potius literam istam habeat tanquam ex composito Adlactare factum sit, etiamsi nulla huius exempli afferantur.

II s porro vocibus quarum principio additur litera, rationi consentaneum fuerit (inco quidem iudicio) eas opponere quibus litera aut syllaba aufertur. Quæ ablatio ΑΡΗΑΕΡΕΣΙΣ Græco nomine appellatur, & Prothesi à quibusdam grammaticis opponitur. Sed ibi huius ablationis duo tantum exempla pater meus affert: literæ, vt in *Ord.* ex Sordidus: syllabæ, vt in *Iune* (vel potius *Iusne*, addita scilicet syllabæ productionem. quidam verò & *Iensne* scribunt) ex Ieiunium. At pagina 99. affert etiam *Low* in exemplum, vtpote ex Glis. gliris, ortum. (atque ita Latini, quum Læna pro Græco λῆνα dixerunt, ipsi quoque literam quæ l præcedebat, abstulerunt) At ego alia etiam in quibus primæ syllabæ vocabuli Latini facta fuit aphæresis obseruauit: ex quibus sunt, *Rogue*, cuius antea mentionem feci: (si quidem putandum sit ex Latino Arrogans factum fuisse) & *Rys*, ex Oryza (quod tamen Græcum potius habetur) passum & apocopen simul. Quinetiam nonnulla quorum primæ syllabæ litera detrahitur, me obseruare memini: ex quibus est *Mensura*. nam pro eo dicimus

dic
bu
E
Hi
int
Pu
ble
lit
tiu
lis
vid
Co
Vo
fla
Tri
ex l
S
iuf
ior
Me
rus,
tan
Vie.
Nec
Lie
mod
Liet
qua
deat

dicimus *Mesure*.

SUNT etiam vocabula quædam Latina quibus litera interiiicitur (quod à Græcis dicitur E P E N T H E S I S) quum Gallica fiunt. Huius exemplum à patre meo affertur *Pucelle*. interiiici enim videmus *e*, quum sit à nomine Puella. Affertur in exemplum & verbum *Troubler*, tanquam habens interiectam literam *l*, quum sit à Turbare. Sed aliquis fortasse mutata potius dixerit literam *r* in *l*, sicut in quibusdam aliis. Atque hoc in Græco etiam sermone fieri videmus, ac vicissim *l* in *r* mutari.

Exemplis igitur ab eo allatis alia adiiciamus Consonantis quidem, vt *d*, in *Tendre*, ex Tener: Vocalis autem, vt *e* in *Truelle*. hinc enim manifestam habemus epenthesis vocalis *e*, quum sit ex Trulla: sicut in *Pucelle*, consonantis *e*, quum sit ex Puella.

Sed literæ I epenthesis multo quàm alius cuiusquam est frequentior. Hac enim vsi sunt maiores nostri in *Miel* & *Fiel*, quum facta sint ex Mel & Fel. Sic ex Bene, *Bien*: ex Res, *Rien*: ex Ferrus, *Fier*: ex Petra, *Pierre*: (quam epenthesis imitantes Itali dicunt *Pietra*) ex Vetulus fecerunt *Vieil*. Quinetiam ex Deus, *Dieu*: ex Locus, *Lieu*. Nec verò dubitandum est quin itidem suum *Lie* ex Lætus olim fecerint. Ex quo *Læ*, prope modum obsoleto (pro quo quidam scribunt *Liet*: in qua scriptura seruaretur etiam litera *e* quæ est in Lætus) manet *Liesse*, pro Lætitia. Adde possem *Mien*, quod factum est è Meus, in
H. iij,

quo tamen qui fatebitur esse epentheticū, idem & de Tuus ac Suus fateri volet: potius quā diceret *u* in hisce duobus mutari in *i*. De vocabulis autem. *Fuere, Hiere, & Tiede*, factis ex Febris, Heri & Tepidus, ideo tacendum puto, quod magis verisimile sit in his ac similibus transponi literam *i* quā est in Latinis, quā aliam extrinsecus assumptam interponi. Et verò quod de Latino Heri, idem quoque de Græco *μῆλι* dici posset ab eo qui nostram vocem *Miel* ex illa factam esse contenderet. longè enim manifestissima est literarum transpositio, si ex Meli fiat *Miel*. Sed ego hoc alij contendendum relinquam: quod certè ut verisimile redderet, addere deberet, nos postea vocabulum istud in exemplum nobis proposuisse, quum aliis itidem hāc literam *i* ante *e* interiiceremus. De pronuntiatione autem talium vocum dixi antea.

A T quum fini vocabuli additur litera, vel syllaba, id vocatur potius PROSTHESIS, Exempla autem adiectionis literæ *u* ad finē vocum quarundam Latinarum protuli quum de illa agerem.

N V N C ad eas literæ vel syllabæ ablationes transeo, quæ syncopes vel apocopes habere nomen possunt. Aufertur autem per S Y N C O P E N interdum quidem litera tantum, & quidem consonans: interdum autem syllaba, siue ex vnica vocali constans, siue ex vocali adiunctam consonantem habente. Quinetiam duas non raro syllabas auferri videbis.

Litera

Literavnica, eaque consonans, aufertur, vt g in verbo *Fuir*: quum sit ex Fugit. (dicam autem de hac syncope & paulo post) Sic etiam d in verbo *Fier*, à Fidere. Cui simile est *Confier*, à Confidere. Sic autem in *Louer*, facto ex Laudare, illa litera intercidit. Eodémque modo e in *Loer*. ortum enim est ex *Locare*, sicut *Louer* ex Laudare. Sic etiam in *Mandier*, ex Mendicare. Sed & in multis aliis litera hæc amittitur: veluti in *Luire*, *Duire* & *Reduire*. *Construire*, *Destruire*, & *Instruire*. Sunt enim ex Lucere, Ducere & Reducere, Construere, Destruere & Instruere: mutata etiam e in i. Denique & literam s similiter in quibusdam infinitiuis detrahi videmus: vt in *Saluer*. est enim ex Salutare. Sic in *Puer*: quum dicitur *Puer la vigne*, ex Latino Putare. In quo verbo literam a more suo retinentes Sabaudi, vt & quidam alij, dicunt *Puar*: sicut nimirum pro Arare dicunt *Arar*.

Animaduertendum est porro contingere interdum, vt quanuis consonante vnica per synopen ablata, tamen Gallica vox ex disyllaba Latina reddatur monosyllaba: vt *Fait*, ex Facit: in *Rait*, ex Radit. Atque idem certè de illo *Fuir*, facto ex Fugit, dicere possumus. Sic autem ex Magis, *Mais*, ex Magister factum fuit *Maître*.

Aufertur autem syllaba, ea quidem quæ ex vocali constat: vt in *Asue*, ex Asinus. vt item in his infinitiuis, *Tendre*, *Rendre*, *Prendre*, *Tondre*, *Ressondre*. Hæc enim verba priuantur vocali e, quæ est inter literas d & r, in Latinis,

H.iiij.

Tendere, Reddere, Prendere, Tondere, Respondere,

AT verò syllaba constans ex vocali adiunctam consonantem habēte, aufertur: vt in *Dors*, ex *Dormis*: & *Dors*, ex *Dormit*: in *Ris*, ex *Rides*, & *Ris*, ex *Ridet*: in *Lis*, ex *Legis*, & *Lis*, ex *Legit*. Animaduerte autē, in hisce vltimis verbis *Lis* & *Lis* intercidere priores literas, secus quā in precedentibus. Quum enim ex *Legit* facis *Lis*, literas *e* & *g* detrahis, quæ sunt secunda & tertia: at in iis quæ præcedunt, aufers posteriores. Nam *Dors* faciens ex *Dormit*, aufers *m* & *i*, quæ sunt quarta & quinta. Sic quum ex *Ridet* facis *Ris*, duas priores & vltimam retines, *d* & *e* auferens. Sed in quibusdam verbis priorē sive an posteriores literæ per syncopen intercidant, dici non potest. vt in *Dix*, ex *Dicit*: in *Escrib*, ex *Scribit*.

Idem in nominibus fieri videmus. nā *Grans*, ex *Grandes*: *Fors*, ex *Fortes*: *Mors*, ex *Mortes*: *Pars*, ex *Partes*: *Parents*, ex *Parentes*: *Arrogans*, ex *Arrogantes*: *Princes*, ex *Principes*: *Forces*, ex *Forcipes*, originem habere scimus. Sed vulgaris scriptura in plerisque consonantem quoque Latinam cum *s* retinet. scribi enim à multis solet, *Grands*, *Forts*, eodēque modo cætera. Scio tamen fore qui apocopen potius quā syncopen hic esse contendunt: sed ego consonantis post ablatam syllabam remanentis rationem habeo.

Syncopen autem vnā cum apocope passum nomen, est *Rond*. hoc enim fieri scimus ex *Rotundus*. Nec verò dubium est quin alia illi adiici

ad

(vt
tu:
co
qu
tio
ni
qu
tar
vn
tio
bu
tu
gu
res
gle
T.
sta
cle
C.
qu
sti
Se
cu
tar
ri
su
vt
co
ve

adiici possint.

Sed est & alia quædam superioribus audacior (vt ita loquar) syncope, etiam vbi syllaba aufer-
tur quæ ex vocali sola constat, id est, adiunctam
consonantem non habente. Audaciorem voco,
quia cum syllabæ ablatione literæ etiam muta-
tio interuenit. Exempla eius habemus in nomi-
nibus, *Turre, Epistre, Apostre*. Hæc enim non tan-
quam ex Titlus, Epistla, Apostlus. facta sunt: sed
tanquam ex Titrus, Epistra, Apostrus: nimirum
vnâ cum syncope interueniente literæ / muta-
tione in r. Neque tamen in omnibus nomi-
nibus quæ huiusmodi sunt mutatio ista conspicit-
tur. Nam ex Masculus, Circulus, Articulus, An-
gulus habemus *Masle* (pro quo Sabaudi *Masels*,
retinentes c) *Cercle, Article, Angle*: itidémque *Re-
gle & Ongle*, & *Table*, ex Regula & Vngula, &
Tabula. Eam autem syncopen quæ est in *E-
stable, Tabernacle, Habitable*, necnon in *Conuer-
cle*, ex Stabulum, Tabernaculum, Habitaculum,
Cooperculum, ipsimet Latini nos docuerunt:
quippe qui in multis huiusmodi ex duabus po-
stremis syllabis vnâ faciunt: veluti quum pro
Seculum, Seclum, pro Periculum, Periculum di-
cunt (ex quo *Perul* fecimus) & quædam alia. Sic
tamen vt non assentiar multis huius ætatis poe-
tis (si tamen poetæ vocari debent quicumque ver-
sus scribunt) illa syncope in quolibet vocabulo
vtentibus: adeo vt Poculum etiam in Po- clum
contrahant: non dubitaturi (si aliter suam dare
versui mensuram non possint) & ex Stabulum

facere Stabulum, nostræ linguæ exemplo.

Vt autem ex Stabulum fecimus *Etable* per syncopen, ita *Stable* ex Stablis: eodémque modo alia multa in *BILIS* desinentia contraximus, ex Laudabilis, Honorabilis & Venerabilis, facientes *Louable, Honorable, Venerable*: itidémque ex Durabilis, *Durable*, ex Tractabilis, *Traitable*. In nonnullis verò quæ habent *I*, ante *BILIS*, à quibusdam retinetur, ab aliis in *A* mutatur. nam pro Vendibilis dicitur tam *Vendible* quàm *Vendable*: eodémque modo pro Conducibilis in vsu sunt *Duisible* & *Duisable*. Pro Credibilis etiam in vsu sunt duo, *Croyable* & *Credible*: sed hoc posterius, vt recentius ita minus Gallicum est. Multa autem (vt hoc obiter dicam) vsurpamus, partim in *able*, partim in *ible* desinentia, in quibus non itidem Latina præcuntia habemus, sed eorum quæ dicta sunt aliorumque huiusmodi formam imitamur. Talia sunt, *Faisable, Prenable, Soustenable, Recenueable, Payable, Deceuable, Mangeable*. In *ible* autem, vt *Insaisible, Incomparable, Admissible, Loisible, Nuisible, Lisible*. Sed hæc duo postrema per *a* etiam efferuntur. Quidam enim ab infinitiuis *Nuire* & *Lire, Nuisable* & *Lisable* dicere malunt: sicut à *Duire* dicitur non solum *Duisible* sed & *Duisable*. Quædam etiam ex Latinis aliter desinentibus ad hanc terminationem accommodauimus, ex Conueniens, Capax, Pacificus, facientes *Conuenable, Capable, Paisible*.

SED ad syncopes exempla vt reuertar, aliud eius

eius est genus cuius maiorem etiam quàm præcedentis (eius inquam in cuius exemplum attuli *Ture & Epistre*) audaciam esse quispiam fortasse dixerit: quum in ea syllabæ duæ, interdum etiam tres, intercident: (nisi quis apocopen syncopeæ coniunctam esse, malit dicere) ut in *Seur*, ex *Securus*, in *Mur*, ex *Maturus*. Verum nequam ita dictum fuisse initio putandum est: sed ex *Securus* seu *Securum* factum iam olim fuisse *Secur* (nam hodièque nationes quædam hoc vultuntur) tandem verò hoc quod iam contractum fuerat, per secundam contractionem redactum fuisse in monosyllabum *Seur*. Atque ut ex *Securus*, initio *Secur*, postea *Seur*, ita ex *Maturus*, primò *Matur*, tandem verò *Mur* factum fuisse existimandum est. Sed *Meur* per *eu* scribi solet, ut distinguatur à *Mur*, quo *Murus* significatur. Sic certè pro *Serotinus* seu *Serotinum* minimè dubitandum est quin primi Galli *Serotin* dixerint, quod progressu temporis (ut natio nostra breuitatis præ quavis alia est amatrix) in *Serin* contractum fuerit. Sic verò non *Saurcil* & *Persil* (in quibus est trium syllabarum syncope, ex *Supercilium* & *Petroselinū*: aut potius vnius syncope, & duarum apocope) sed *Supercil* & *Petrosil* dictum olim fuisse credo: præsertim quum hodièque vox ista *Petrosil* in aliqua dialecto audiatur. Atque adeo in dissyllabis etiam nonnullis idem quod in præcedentibus contigisse sciendum est. Nam ex *Soror* primi Galli (ut ex quibusdam vetustiss. scriptis didici) dicebant *So-*

reus: quod tandem mutatum fuit in *Sæu*.

Itidem verò *Redemçon* initio ex nomine *Redemptio* factum fuisse, haud crediderim: sed *Redemçon* primò, deinde vocem illa etiam breviorē placuisse, *Remçon*. Ac ne *Confin* quidem primis linguæ nostræ temporibus in usu fuisse puto, sed *Consanguin*: ex quo factum fortasse fuit *Consquin*, quod durum quum esset, mutatum fuit in *Confin*. Tandem verò, mutata *n* in *u*, placuit dicere *Confin*. Minimè autē caret exemplo hæc litera *u* pro *n* usurpatio, præcedente itidem *o*. Nam *Conuenit* etiam passim audimus, quum tamen *Conuenit* dicendum esse constet, ex *Conuentus*, restricta videlicet huius vocabuli (ut in aliis plerisque vsuuenit) significatione. Sed ad illa duo *Redemçon* & *Consanguin*, ut reuertar, idem & de multarum urbium nominibus sentiendum puto: nimirum ea initio talem syncopen, qualem nunc in illis cernimus, passa non fuisse. Exempli gratia, minimè crediderim iam olim *A V T V N* dictum fuisse, sed *A V G V S T O D V N*: ex Latino *A V G V S T O D V N V M*. quod *A V G V S T O D V N* processu temporis fuerit συγκομμένον in *A V G D V N*: tandem verò ablata litera *G*, & posita *T* pro *D*, mutatum in *A V T V N*. pro quo tamen sunt etiam qui *A V S T V N* scribant, literam *s*, tanquam vnā ex characteristicis retinentes: licet alioqui productionis syllabæ sit index potius quàm pronuntietur. Sic certè non *M E L V N*, sed *M E L O D V N*, dictum olim

olim fuisse arbitror, ex Latino *M E L O D V N V M*. Itidémque de nomine *M I L A N* sentio, id primis maioribus nostris in usu non fuisse: verùm *M E D I O L A N*, ex quo tandem factum sit *M I L A N*. Quam vocem ut iam olim in usu fuisse negem, hoc etiam adducor, quòd cum nomine aui quæ Miluus seu Niluius dicitur, homonymiam habeat. nos enim hanc *Milan* itidem appellamus, quod tamen fortasse ex *Miluan* (*n* consonante) per depravationem factum fuit.

Verùm, ut à propriis nominibus ad appellativa redeam, quoniam in hunc sermonem incidi de iis quæ olim aliter dicta fuerunt, addo, alia quidem esse multa, de quibus vetusta scripta nobis hoc confirmant: sed præter hæc, non pauca etiam esse de quibus idem suspicari liceat: atque adeo nonnulla variè fuisse mutata, antequam ad nostrum seculum pervenerint. Exempli gratia, pro *Nepos* dictum fuisse primùm *Nepot*, credibile est: deinde, *Nepent*: postremò mutando *p* in *n* (sicut in aliis compluribus mutatum videmus) *Nenent*. sed tandem neglectam hanc etiam finalem literam fuisse, & *Nenen* dici cœpisse: pro quo malè multi Delphinates *Nenent* cum *r* pronuntiant. Ex Neptis autem factum initio fuisse *Niepte* (nimirum addita litera *i*, ut in *Fievre*, ex Febris: & in *Miel, Fiel*, ex Mel & Fel: aut transposita, ut in *Hier*, ex Heri) postea verò pro *Niepte*, dictum fortasse fuisse *Niete*: ex quo sit nostrum *Niece*.

APOCOPE s autem exempla, consonantiſ quidem, rara eſſe puto (ſubenter enim vocabula noſtra conſonante terminamus: ſic tamen vt Latinam interdum in aliam mutemus: & quidem plerunque s in t. veluti quum pro Latino Arrogans dicimus *Arrogant*, pro Parens, *Parent*: pro Mors, Sors, *Mort*, *Sort*.) at verò vocalis ſyllabā efficientis, interdum quidem (in verborum infinitiuis) eius quæ ordine tertia eſt: vt in *Mentir*, *Mourir*, *Partir*, ex Mentiri, Moriri, (quod in vſu fuit olim pro Mori) Partiri. Frequentius verò eius quæ ſecunda eſt: vt in *Perir*, *Ferir*: in *Aimer*, *Porter*, *Appeler*, *Saluer*, atque aliis quæ eiufdem ſunt claffis. Fiunt enim ex Latinis habentibus r in fine: quū illa ſciamus ex his ſumpta eſſe, Perire, Ferire, Amare, Portare. Appellare, Salutare. Quod non itidem in aliis omnibus fit coniugationibus. Dicimus enim *Lire*, *Eſlire*, *Luire*, *Duire*, ex Legere, Eligere, Lucere, Ducere: itidemque ex *Duire* compoſita, *Induire*, *Reduire*, *Produire*: ex Inducere, Reducere, Producere.

Duarum autem aut plurium literarum ſyllabam efficientium: in nominibus quidem, vt in *Mol*. eſt enim ex Mollis deductum. Sic in *Port*, ex Portus: in *Fort*, ex Fortis: *Mur*, ex Murus: & *Dur*, ex Durus: in *Nid*, ex Nidus: in *Ris*, ex Riſus. item in *Fil*, ex Filum: in *Feſtu*, ex Feſtucā: in *Dam*, ex Damnum. Eodem certè modo metallorum nomina, quum in Galliam tranſirent, ſyncopen paſſa eſſe videmus. Nam Aurum, Argentum, Ferrum, mutata fuerunt in *Aur*, *Ar-*
gent,

p
O
v
ſ
ſ
k
b
m
x
u
ge
ſ
r
ſ
v
e
t
v
R
c
n
7
R
e
v
b
A
p
tr
u
p
O
v
ſ
ſ
k
b
m
x
u

olim dictū fuisse puto, quòd hanc scri-
pturam in quibusdam veteribus libris inueni-
am. Or nunc dicitur. Apocope autem in vo-
cibus *Respond, Tond, Mord, Put*. sunt enim
Respondet, Tondet, Mordet, Putet. Quo-
m in aliis quæ huius non sunt coniugati-
onem in *Tend, Rend, Prend*: sunt enim ex *Ten-*
reddit, Prendit. Hic enim est apocope, non
apocope: (sicut vicissim syncope, vt antea di-
xi in apocope, in infinitiuis, *Tendre, Rendre*.
reddere, Prendere.) Cæterum illis Apo-
copen exemplis quæ in nominibus est ac verbis,
num potest cuiusdam quam in aduerbiis
habemus. Dicimus enim *Ong*, ex Latino *Vno*.
At verò *Dong*, quod adiectitiā litteram habet
pro *Don*, est è Græco *ὄν* sumptum, vt do-
cet tractatu de Gallicæ linguæ cum Græcæ
conuenientia.

Quædam etiā apocopen vnā cum apli-
cata passa sunt. Sed vnus tantum recorder, *Rond*,
Oryza. quod tamen (vt antea dixi) inter
voca- bula potius numeratur. At verò non
syncopen simul & apocopen passi exem-
plum supra attuli, *Rond*. est enim ex Rotundus.
Istem quidem apocopen, sed absque syncopen
habemus in *Second*, ex Secundus. Cæterum
maduertendum est, in omnibus fere vocibus
demonstrari apocopen, quæ in exemplum attulimus
uari consonantem quæ in Latina voce se-

syllabæ initium est. In omnibus, inquam, præterquam in tribus, *Mol. Festu. Dam.* Quanquam de hoc ultimo dubitari potest. Si enim ex Græco *δαμνόν* factum est Latinum *Damnum*, (vt ego certè persuasum habeo) litera *m* cum sequentibus iungenda est ad efficiendam posteriorem syllabam.

NEC verò vna tantum syllaba *δαμόνηται*, sed interdum duæ, aut etiam plures. Nam (vt illa ipsa verba quæ modò proposui, in exemplum sumam, sed non in eadem persona) quum dicis *Respond.* ex *Respondet* factum, vnā tantum syllabam *δαμόνηται*: quum item *Ris*, vel *Rit*, ex *Rides* & *Ridet*, vnicam *δαμόνηται*, vel potius *ευχόμενηται*: at quum dicis *Te respon. Ieri*, duæ posteriores syllabæ verborum *Respondeo* & *Rideo* à te rescantur. Sic etiam duæ posteriores syllabæ verbi *Dormio*, quum dicis *Te dor.*: pro quo plerique & scribunt & pronuntiant *Te dors*, quanuis litera *s* ad secundam personam propriè pertineat, vt *s* ad tertiam: id est, hæc quidem tertiam, illa verò secundam claudere debeat.

Sic certè in quibusdam aliis vocabulis duas posteriores Latinæ vocis syllabas *δαμόνηται* videmus. Nam pro *Angelus* dicimus *Ange*: pro *Fatuus*, *Fat*: pro *Batuit*, *Bar*: pro *Mortuus*, *Mort*. Quinetiam pro *Sordidus*, *Ord*. Obserua autem, in istis omnibus (sicut & in omnibus serè præcedentibus exemplis syncopes quæ vnus tantum est syllabæ) præterquam in primo, retineri consonantem quæ in Latina voce principium penultimæ

pa
Mi
co
fo
re
tu
ha
du
Pr
La
cu
cal
ha
fit
eti
te
ca
cu
pro
In
ate
tia
tin
ba
no
dix
C
pas
pas
tea
N

penultimæ syllabæ est. Sic verò pro Panicum, Milium, Tilia, Lilium, dicimus, facta tali apocope. *Panic, Mil, Til, Lil*, pro quo malè scribi solet *Lil*: ut vel ex duobus præcedentibus appareret. Sed quum in omnibus quæ hæcenus attuli exemplis simplicem apocopen habeamus, hanc de illa tractationem insigni cuiusdam quæ duplex est exemplo claudam. Ea est in vocabulo *Picmar*, quod avis cuiusdam est nomen, quam Latini Picum Martium appellarunt, Plinius Picum arborarium: Græci *δρυοδακτύλιον*: cuius vocabuli significationi planè respondet nomen illi à Picardis impositum, *Becquebo*, quod compositum est ex verbo *Becquer* (siue *Bequer*) ex quo etiam *Becquesigne*: & vocula *Bo*, idem significante quod cæteris Gallis *Bois*, id est Lignum. Vocamus autem & *Puverd* eandem avem, q. d. Picum viridem. Sciendum est portò, sicut *Puverd* pronuntiatur potius quàm *Picverd*, ita etiam *Pumar* potius quàm *Picmar* à plerisque scribi, atque adeo proferri. Sed manifesta est in hac etiam pronuntiatione derivatio è duabus illis Latinis vocibus Picus Martius: quæ quoniam ambæ *δρυοδακτύλιον*, ad efficiendum nobis illud avis nomen, ideo duplicem in eo esse apocopen dixi.

Cæterum & quasdam sibi peculiares apocopas habere vulgus sciendum est: (sicut & syncopas) quarum è numero est vocula *Ro* (cuius antea mentionem feci) pro *Ros*, quum dicunt; *Non mangérons du ro*. Sed animaduertenda s.

mul in hoc vocabulo mutatio literæ r in R;
quum sit à Latino Tostum.

DE GALLICIS VOCABV.

LIS QUAE EX LATINIS

per literarum traiectionem seu trans-
positionem facta sunt.

QUANVIS vltimum traiectioni literarum
(aliud quàm in mea partitione ordinē sequens)
dederim locum, non vltima tamen eius cogno-
scendæ cura esse debet ei qui originis Gallica-
rum vocum notitiam habere cupit. Quædam e-
nim Latinorum vocabula sunt quæ quum Gal-
licis ortum dederint, hoc tamen nemo, nisi ani-
maduersa transpositione, sibi persuadere possit.

Primum igitur sciendum est, quum Latini à
Græcis dissenferint in terminatione nominum
propriorum, quæ r in vltima syllaba habent,
nos contrà Græcis assensisse. Quum enim Græ-
ci Αλέξανδρος dicant, Latini autem Alexander,
nos literam r non postponentes, vt hi, sed præ-
ponentes, vt illi, dicimus *Alexandre*. Sic autem
in Magister literam hanc postponentes, dici-
mus *Maître*. Quinetiam in *Libre & Livre*
(hoc librum, illo liberum significante) eandem
transpositionem videmus. Itidémque ex *Vesper*
fecimus *Vespre*: ex *Asper*, *Appre*: ex *Saluber*, *Salu-
bre*: ex *Campester*, *Champestre*: ex *Noster*, *Vester*,
Nostre, *Vestre*: ex *Dexter*, *Sinister*, *Dextre*, *Senes-
tre*. Alicubi etiam cum præcedentis literæ mu-
tatione:

tatione: vt in *Aigre* & *Alaigre*, ex *Acer* & *Alacer*: aut literæ interpositione, vt in *Tendre*, ex *Tener*. Atque adeo post hanc literam in lingua nostra literas illas R & sic amat, vt auferat vocalem E ex infinitiuis multorum Latinæ linguæ verborum, quò syllabam DRE efficere possit. dicit enim *Prendre*, *Rendre*, *Tendre*, *Tondre*, *Respondre*, ex *Prendere*, *Reddere*, *Tendere*, *Tondere*, *Respondere*: idémque & in aliis multis facit.

Etiā literam o transpositam alicubi cernimus: vt in *Soer*. est enim ex *Sero*. Ideóque cur potius *Soir* quàm *Soer*; scribi debeat, non video: modò *oe* non aliter hîc coalescere sciamus quàm illic *oi*.

Sed (quantum obseruare potui) nulla vocalis, atque adeo nulla litera in tot vocabulis transposita cernitur in quot vocalis i. Nam ex *Materies* fecimus *Matiere*: ex *Salarium*, *Armarium*, *Inuentarium*, *Commentarium*, fecimus *Salaire*, *Armaire*, *Inuentaire*, *Commentaire*. Itidémque aliis eandem cum illis terminationem apud Latinos habentibus; eandem cum his in sermone nostro dedimus: vt videbis vbi de analogia à nobis seruata disseram.

Tales autem propemòdum locos occupasse videri potest huius literæ transpositio, in *Mansin*, *Venasion*, *Orasion*, *Raision*: quum sint à *Mansio*, *Venatio*, *Oratio*, *Ratio*. Nonnulli tamen adiecitiam potius esse in illis nostris vocibus hanc literam existimant: vt paulo pòst docebo.

Vt autem à nominibus ad verba veniam, si in *Ferit* & *Quærit* transponas illam vocalem *i*, ex Latinis efficies Gallica *Fiert* & *Quiert*. Est autem valde vsitatum in veteribus scriptis illud *Fiert*: nos *Ferit*, & participiū *Ferit*, magis quàm illam tertiam præsentis indicatiui personam singularem, in vsu habemus.

Itidem verò si in imperatiuo *Veni* literam illam ante *e* ponas, ex Latina voce Gallicā *Vien* efficies. Atq; hac ipsa transpositione vtens, ex Latinis *Venit*, *Cōuenit*, Gallicas habebis, *Vient*, *Connuient*. Sic verò & aduerb. *Mieux*, ex *Melius*.

Sedenim esse etiam quædam sciendum est quæ quū literā *i* ex traiectione habere videri queant, alij eam aduentitiam seu adiectitiam esse volūt. Talia sunt, *Hier*, *Fèvre*, *Tiede*: ex Latinis, *Heri*, *Febris*, *Tepidus*. Quibus adiici posse arbitror *Niepee*, ex *Neptis*. Fortasse autē hoc eos mouet, quod in aliis quoque multis è Latino sermone sumptis hanc literā habemus, quæ tamen in eo non est: vt ostendi quum de Epenthesi agerem. Hanc ob causam nolui etiam vocabulum *Pain*, ex *Panis*, in exemplum afferre: quum & in *Vain*, ex *Vanus*, eam ponamus: & in *Lait*, ex *Lac*, vel potius ex prisco *Lacte*: nisi ex aliquo obliquo- rum alterius vocis casuum factum dicere malimus. Atque adeo nonnulla quæ sunt à Latinis literam istam non habentibus, in Gallico sermone & cum ea & absque ea scribuntur. è quorum numero est vocabulum quo Breuis significatur, nam & *Brief* & *Bref* dicitur: sic tamen vt

Brief

Br.
ex
pu
gir
V
nul
ber
Fre
ferr
ext
ear
cat
feca
I
A
tin
itid
tin
nur
Lai
nat
non
refp
furr
ta fi
exi
C
nes
con
tar.
Sin

Brief magis antiquum esse existimem. Id autem ex eo conicio quòd itidem magis antiqua scriptura existimetur *Lieve* quàm *Leve*: vt dixi pagina huius libri xxxi.

Verùm quod de vocabulo *Pain*, aliisque nonnullis, etiã si sint à Latinis literam istam habentibus, dicere nolim, non video cur de *Hier*, *Fieure*, *Tiede*, *Niepee*, dicere non liceat: ac præsertim de illo primo, *Hier*. Sed & in *Niepee*, vt si ex transpositione esse credamus hoc facit, quòd eam vox *Neneu* non habeat, qua Nepos significatur: habitura certè itidem, si in *Niepee* extrinsecus assumpta esset.

Eadem porro dubitatio & de illis mouetur, *Maisón*, *Venaisón*, *Oraisón*, *Raisón*, quæ sunt à Latinis, Mansio, Venatio, Oratio, Ratio. Possètq; itidem moueri de aliis nonnullis quæ sunt à Latinis in T I O similiter desinentibus. Quorum è numero sunt, *Comparaisón*, ex Comparatio, & *Liaisón*, ex Ligatio. Quòd si quis eandem terminationem in aliqua voce inueniat, quæ tamen non itidem è Latino sermone petita dici queat: respondebo, eam ad exemplum earum quæ inde sumptæ erant, factam fuisse. Atque hæc quum ita sint, nullum illi dubitationi locum relinquì existimo.

Cæterùm quædam etiã sunt transpositiones cum mutatione literæ aut etiã literarum coniunctæ, quæ faciunt vt illæ vix animaduertantur. In hoc est numero vocabulum *Senglot*, ex Singultus. In illo enim *Senglot* transponitur li-

tera /, sed mutando simul *n* in *e*, & *i* in *a*. Alioquin
si absque mutatione ullius literæ fieret transpo-
sitiō, diceretur *Singlus*, ex *Singultus*. Quidam
certè non *Singlor* sed *Senglous* pronuntiant: &
multi *a* in primâ syllaba potius quàm *e* sonant.
Non dubito autem quin *Singlor*, aut *Singlour*,
(retinendo primam Latini vocabuli syllabam),
dictum initio fuerit.

Libet autem hunc de traiectione seu transpo-
sitione literarum tractatum exemplo quodam
finire traiectionis, quæ si facta est, non in Latino
sed Græco vocabulo est facta. Loquor enim de
nomine *Rogue*: quod licet è Latino *Arrogans*
ortum habere antea dixerim, video tamen non
minus aptè è Græco *ῥογῆς* posse derivari: ut
in hac derivatione transpositio facta dicatur,
sicut in illa factam esse aphæresin primæ syllabæ
dicendum erat.

QVId si verò, quandoquidem in mentio-
nem incidi illius vocabuli Græci, è quo no-
strum originem habere haud absimile vero est,
Latinos ipsos idē in Græcis plerisq; ausos esse,
id est, literas in illis itidem transposuisse, osten-
dam? Iucundum (ni fallor) non minus Græcæ
linguæ amatoribus quàm iis qui Latinæ sunt
studiosi, fuerit istud *ἱεροδότης*. Sumam autem id
αἰνῶδες, nimirum ex meo DE GRÆCA-
NICA LATINITATE libro:
quem fortasse nunquam, sicut nec quosdam al-
ios à me publicæ utilitati destinatos, in publi-
cum

cum prodire continget: adeo multa mihi quotidie auocamenta ingruunt. Ac faciet sanè hic lmetus vt hanc saltem ex eo decerptam particulam libentius superioribus adtexam.

Dico igitur, minimè neuas debere videri tam multas transpositiones quas maiores nostri sibi permiserunt quum Latina vocabula suum ad vsum accommodare, vel (vt breuius loquar) è Latinis Gallica facere vellent: atq; eam adeo cuius modò mentionem feci, quum *Rogue* ex γοργος oriundum videri posse dicerem. Ecce enim Latina, Rapax, Forma, Decus, Saliua, Lac, (vel potius Lacte) per transpositionē itidem facta ex his Græcis, ῥαπαξ, μορφα, κῦδος, Σιαλος, Γάλα. Verùm ad hoc quod attinget, transpositionem euidentiore habebis si genitiuū γαλακτος aut datiuum γαλακτι consideres, in quibus sunt α & τ, sicut in prisco illo Lacte habes c & t. Illis autem addi possunt, Pulmo, Tener, Paruus, Meus, Lædo: ex Πλευµον, Τέρων, Πάρως, Εµός, Δολίω, quod in Δολός contrahitur. Item particularum Num & Item, ex Μῦν & Εΐτι.

Atque adeo, si ex Græco μέλι, non ex Latino Mel, nostrum *Miel* fecisse dicamur, litera i ex sua sede in aliam traducta, (quanuis hanc litteram in multis per epenthesein etiam nos posuisse ostenderim) ipsos nobis exemplum Latinos præbuisse respondebimus, in suo vocabulo Piper. Talem enim litteræ huius traiectionem sibi permisisse videri possunt, quum ex Πίπερι Piper fecerunt: sed aliquid etiam vltius ausi, nimi-

rum literam expungere, quum in eius locum
substituerent. Scio alioqui, non defuturos etiam
qui Latinos, Piper ex illo $\pi\acute{\iota}\pi\epsilon\upsilon\varsigma$ facientes, non
literam in fine ad principium transtulisse, sed
priorem in hac ipsam mutauisse, malit dicere.

Sed quidni ulterius progrediar, & Latinos
non literarum traiectionem solum in Græcis
vocalibus, sed alia etiam ferè omnia quæ in La-
tinis licere nobis voluimus, sibi permisisse osten-
dam? Id faciam certè, sed ita vt plenam tracta-
tionem alij tempori (si fortè vnquam commo-
dius aliquod dabitur) reseruem.

Prothefews igitur exempla pauca inueniri
fateor: sed Aphærefews (nam Aphæresin opponi
Prothesi volunt, & Aphæresin dici in principio,
vt Apocopen in fine) multa extare dico. Ex qui-
bus sunt, Remus, Dens, Mulgeo: quum facta
sint ex $\epsilon\pi\epsilon\tau\mu\acute{o}\varsigma$ (sicut pluralis, Remi, ex $\epsilon\pi\epsilon\tau\mu\acute{\alpha}\iota$:
hanc enim terminationem sequuti sunt Latini
in formanda voce sua, non alteram quæ est in
 $\epsilon\pi\epsilon\tau\mu\acute{\alpha}$) ex $\omicron\delta\acute{\omega}\varsigma$, ex $\alpha\mu\acute{\epsilon}\lambda\gamma\omega$. Atque ad $\omicron\delta\acute{\omega}\varsigma$
quod attinet $-\delta\acute{\omega}\varsigma$, quod remansit post literæ
aphæresin, in Dens mutatum esse non mirabe-
ris, quum ex $\nu\acute{\omega}\varsigma$ itidem factum esse Mens con-
siderabis. Cæterum si exemplum quæzatur a-
phærefews syllabæ, etiam non ex sola vocali con-
stantis, sed ex ea quæ consonanti adiuncta sit,
inuenietur in Mos: quum sit ex $\nu\acute{\omicron}\mu\omicron\varsigma$.

Epenthesi autem vsi sunt cum aliarum litera-
rum, tum verò earundem alicubi quæ & à nobis
ipsorum vocabulis $\pi\alpha\pi\epsilon\tau\tau\iota\delta\acute{\epsilon}\nu\tau\alpha\iota$ cernuntur. Nam
vt lit-

ut literam in quibusdam verbis interiecerunt, quorū sunt, Cludo (ex quo composita Includo, Concludo, Excludo, Præcludo) & Tendo, ex *κλῶω* & *τένω*: ita nobis (id est nostris maioribus) visum fuit, ex vocabulo illorum Tener, interiecta illa ipsa consonante, facere *Tendre*.

Syncope verò exemplā habemus multa: ex quorum vno in memoriam redibis vnius nostrorum. Sicut enim ex *μῆρος* fecerunt Mors, ita nos ex illorum vocabulis Mortes & Mortui fecimus *Mors*. In horum autem Synopes exemplorum numero ponendum censeo & Superbus. planè enim persuasum habeo esse ex *υπερβιος*. Retinuerunt tamē vocalem, (hic *συγκομιέντων*) in substantiū Superbia.

Apocopes non minus fortasse frequentia exempla sunt. Atq; ex iis in quibus non absq; alicuius literæ mutatione facta fuit, vnum est in vocabulo Marmor: quum sit à *Μάρμαρον*.

Quinetiam nostræ literarum mutationes pleræque mutationibus illorum similes competentur, si quis diligenter inquiret. Sed hoc vnum addo, nos alicubi Græcam quā Latinam sequi linguam maluisse. Nam quum Latini ex Græco *κύκλος* fecissent Circulus, nos quidem literam *κ* itidem interiecimus nostro vocabulo, sed inter literas *ε* quæ ex Græca sunt voce, haud similiter intericere vocalem *υ* placuit. Libuit enim, partim Græcum nomen *κύκλος*, partim Latinum Circulus, sequendo, dicere, *Cercle*. Ab illis discessimus & in illa literæ *κ* transpositione.

qua vtuntur, quā Alexander dicunt, magis enim (vt antea docui) placuit *Alexandre* dicere, cum Græcis, ex quorū ore audimus *Ἀλέξανδρος*. Deniq; illa. literæ n apocope quæ in multis vocib. illis placuit, nobis contrā displicuit. Neq; enim pro *Σίμων* & *Λέων* dicere libuit *Simo* & *Leo* vel *Lio*, sed *Simon* & *Leon*, siue *Lion*. Vtrunque enim dicitur, sed *Lion* vulgo magis in vsu est: ac certē ista à vulgo facta literæ mutatio obtinuit in scēminæ nomine. omnes enim propemodum *Lionne* dicunt, non *Leonne*.

DE ANALOGIA A MAIORIBVS NOSTRIS SERVATA in formandis ex Latino sermone vocabulis.

NON parum vtilitatis pariter & voluptatis analogiæ quoque consideratio affert: analogiæ inquam seruatz in formandis è Latino sermone Gallicis vocabulis. Varia itaq; eius exempla. primū quidem in Nominibus, postea verò & in Verbis, proponam.

IN NOMINVM igitur è Latino sermone sumptorum formationibus analogiam pulchrè seruarunt maiores nostri, quum vt ex Anima fecerunt *Ame*, ita ex Lamina, *Lame*: & ad horum exemplum Domina verterunt in *Dame*.

Quum item è Fragilis fecerunt *Fraisle*, sicut è Gracilis, *Grasle*. quæ tamē vulgò (nō habita derivationis ratione) cum *e*, nō cum *ai*, scribuntur, *Fresle*.

Fr

A

sta
m

su

su

tis

pr

&

ti

ni

m

Fe

G

qu

D

Sa

ai

ta

F

b

ri

it

n

p

r

Fresse & Gresse.

Necnon quum vt Acer in *Aigre*, ita Alacer in *Aigre*, Macer in *Maigre* transformarunt.

Alaim & *Estraim* : quum Latina Stamen & Stramen vnius itidem sint formæ.

Nec minus in his vocabulis, *Mil*, *Lil*, *Til*. enim ex Latinis quæ & ipsa vniformia sunt, *Milium*, *Lilium*, *Tilia*. Scio tamen à mul-
 hodie non *Lil*, sed *Lis*, scribi pariter & nuntiari : sed quin veram esse alteram illam pronuntiationem & scripturam, vel ex collatione cum reliquis duobus, cognituri sint, minime dubito. Non absimilem autem his formam habet *Panic*, ex *Panicum*.

Formata sunt ἀναλόγως hæc quoque, *Ieu* & *Feu*, ex *Iocus* & *Focus*. (quannvis alioqui *Feu* ex Græca petitem lingua videri queat) & ex iis quæ literæ i epenthesis habent, *Dieu* & *Lieu*, ex *Deus* & *Locus*.

Idem de his quoque fatendum est, *Armaire*, *Saluire*, *Inuentaire*, *Commentaire*, *Formulaire*, *Breuaire*, *Sanctuaire*, ex *Armarium*, *Salarium*, *Inuentarium*, *Commentarium*, (sæu *Commentarius*) *Formularium*, *Breuiarium*, *Sanctuarium*. Quibus adiungi potest *Donaire*, tanquam ex *Donarium*. Quinetiam quædam masculina in *ARIUS* itidem desinentia, nos ἀναλόγως in *aire* terminauimus. Nam pro *Vicarius*, *Tributarius*, *Stipendiarius*, *Librarius*, placuerunt nobis, *Vicaire*, *Tributaire*, *Stipendiaire*, *Libraire*. Cæterum

quemadmodum paulo antè dicebam de nomine *Lil*, hanc esse veram eius scripturam, vel ex collatione cum reliquis *αὐλίγας* formatis posse cognosci: ita etiam de *Inventaire* meritò dixerim, quum tamen multi *Inventaire* proferant.

Non absimilem autem formationem habet, *Gloire, Memoire, Histoire, Fave*, ex Gloria, Memoria, Historia, Foria.

Spectatur certè analogia & in illis, *Maison, Venaison, Oraison*, & aliis quorum in capite de traiectione facta fuit mentio (quibus tamen addi multa possunt) quæ à Latinis in *sio* vel *tio* desinentibus ortum habent.

At verò exempla analogiz in **VERBORUM** formationibus servatz, fuerint, *Findre, Tindre, Pindre, Cindre*, ex *Fingere, Tingere, Pingere, Cingere*: & *Poindre, Oindre, Joindre*, ex *Pungere, Vngere, Iungere*.

Bellè & in compositis servari analogiam videmus: id est, eandem quam simplici ex quo facta sunt, dari formam: & quidem melius interdum quàm in sermone Latino. Quum enim simplex sit *Aperire*, composita sunt *Cooperire* & *Discooperire*: (quod posterius raram est) at in nostro sermone, composita *Couvrir, Decouvrir, Recouvrir*, simplicis *Ouvrir* formam retinent.

Alicubi etiam non aliam verbo quàm nomini formam dederunt, quum hanc in Latino sermone eandem esse viderunt. Exemplum habemus in verbo *Pais*, ex *Pascis*. Itidem enim ex *Fascis* fecerunt *Fais*. Sed quum sit etiam verbum

Fais,

ex Facis, potius *Fais* pro Falcis scribitur.
 spectari Analogia potest in aliis item in qui-
 est alia syncope: id est, quæ alio eam modo
 facta sunt: nec minus in iis in quibus facta fuit
 syncope: in iis item in quibus transponi literæ
 contigit. Quum autem omnium exempla paulo
 prius proposuerim, ad ea te remitto.

NEQUE tamen ἀναλόγως omnia formari
 solent. Nam ex Concordia & Discordia fecimus
 Concordia & *Dyscorde*, itidemque *Misericorde* ex
 Misericordia: quanvis ex Verecundia fecerimus
Vergogne. Quibus exemplis adicere alia faci-
 tibi fuerit.

DMONITIO DE IIS

QUAE MULTARVM VO-
 cationum Gallicarum originem
 occultant.

MULTA sunt à Latino sermone oriunda
 vocabula, quæ primo aspectu hunc ortum pra-
 se non ferunt: sed multa sunt vicissim à quibus,
 vel potius à quorum aliquo origo eorum nobis
 occultatur. Quæ autem hæc sint declarabo, sum-
 pto ab ea orationis parte quam Verba voca-
 mus, initio.

Verba igitur non pauca ideo à Latinis esse
 facta non animaduertimus, quia Latina primi-
 tiua consideramus, quum frequentatiua consi-
 derari debeant, quæ primi auctores nostri ser-
 monis valde amant. Exempli gratia, nostrum

Presser non videtur esse ex Latino sermone peti-
 titum, quod longè absit à Latina voce *Premere*:
 verùm quum verbi *Premere* frequentatiuū esse
Pressare cogitabis, nostrā illam vocem quæ à La-
 tino sermone procul abesse tibi videbatur, pro-
 pè abesse statim fateberis. Sic etiam in *Oppresser*
 non ad Opprimere sed ad Oppressare respicere
 debemus. Sic in *Offenser*, non ad Offendere, ve-
 rùm ad Offensare. Sic *Raser* non à Radere est,
 sed à frequentatiuo Rasare: ex quo natum est al-
 liud, videlicet Rasitare. Sic *Penser* non à Pendere,
 sed à Pensare. (vsi sunt autem Latini hîc quo-
 que secundo etiam frequentatiuo, Pensitare di-
 centes) Sunt tamen quædam eiusdem termina-
 tionis quorum originem ab alia quapiam lin-
 gua repetere oportet. Atque ex illis est *Amasser*.
 hoc enim non à quapiam Latina est voce, sed à
 Græca ἀμαρτάνω. Sed & alia frequentatiua, id est
 aliam κατάληξιν habentia, illis placuerunt: & ea
 quidem nominatim quæ in c r o desinunt. I-
 deoque *Iesser* dixerunt, non ex Iacere sumentes,
 sed ex Iactare. vnde mansit illa per & scripturæ:
 quanuis perinde pronuntietur ac si *Ieter* aut cer-
 tè *Ietter* scriberetur.

Ad istorum autem Latinæ linguæ frequenta-
 tiuorum significationem quod attinet, sciendum
 est linguam nostram in nonnullis eam plane
 retinere: ex quibus est *Pressare*. nam & apud
 Virgilium & apud Propertium aptissimè inter-
 pretaberis *Pressare*, nostro *Presser*. Apud Plau-
 tum quoque, etiam vbi non itidem *Pressare* ali-
 quid

qu
ter
N
lib.

ba
ter
re:
re.
ne
ex
ser
pri

mi
A
fec
Et
M
(p
pl
M
tin
ze
in
ne
ex
cu
bu

ti:

quid sed Pressare aliquem dicitur. Multa autem eiusmodi exempla meus DE LATINITATE FALSO SUSPECTA liber tibi suppeditabit.

Amarunt iidem illi verba ex Nominibus verbalibus facta dixerunt enim *Augmenter, Fomenteter, Tormenter*, non ab Augere, Fovere, Torquere: sed ab Augmentare, Fomentare, Tormentare. Vititur autem verbo Augmentare Firmicus: nec dubito quin & reliquis duobus vsi quipiam ex recentioribus scriptoribus fuerint: quanuis semibarbara nobis primo aspectu, vel potius primo auditu, videri possint.

Amarunt autem in Nominibus formam diminutivam. Nam *Aureille*, siue *Oreille, Corbeille, Aueille*, siue *Abeille*, non ex Auris, Corbis, Apis, sed ex Auricula, Corbicula, Apicula, facta sunt. Et *Corneille*, non ex Cornix, sed ex Cornicula: Et *Mamelle*, non ex Mamma, sed ex Mamiilla. (pronuntiant tamen aliqui *Mammelle* cum duplici *m*, quod certè videmus esse in primitiuo Mamma) Adco quidem certè vt etiam diminutiuorum quorundam Latinorum, quorum exempla ex nullo scriptore habemus, vestigia in nostra lingua remaneant. Turturella enim ex nullo affertur (quod sciam) & tamen *Tourterelle* ex eo factum esse manifestum est. Ac ne Corbicula quidem in Vocabulariis sed tantum Corbula affertur.

Verùm in quibusdā vix etiam vestigia diminutiuorum huius formæ apparent: quam tamen ea

quoq; à Latinis talem formā habentib. esse constet. Exempli gratia, nomen *Grille* vix quicquam ex vllō Latinæ linguæ diminutiuo retinere videtur: & tamē est à Latino diminutiuo *Craticula*. Sed quū ex *Craticula* factū primò fuisset *Craticule*, atq; id progressu tēporis mutatū esset in *Cratille*, postea per syncopen dictū fuit *Crille*, deinde & litera c in g versa *Grille*. Verū ne hac quidem syncope & mutatione contentum fuit vulgus, sed apocope etiam vsū; ausum est ex dissyllabo facere monosyllabum *Gril*. Ita *Craticula* ex *Craticule* in *Cratille*, ex *Cratille* in *Grille*, ex *Grille* in *Gril* transit: sic tamen vt non minus illud tertium quā hoc quartum in vsu sit.

Nonnunquam etiam vtramque Latinorum vocem, id est, tam primitiuam quā diminutiuam, sermoni suo accōmodarunt. veluti quū ex *Nauis* *Nauire*, ex *Nauicella*, *Nacelle* fecerunt.

Nec verò diminutiuam formam in scēminis substantiuis tantū, qualia sunt hæc, consecrati sunt: sed in iis pariter quæ masculini vel quæ neutrius generis sunt. Nam *Contril* ex *Cultellus*, non ex *Culter*, & *Chastel*, non ex *Castrū*, sed *Castellum*, fecerunt. Atque adeo quod in substantiuis, in adiectiuis quoque illis placuit. Nam *Nonuel* ex *Nouellus* non ex *Nouus* fecerunt. Sed pro hac in *el* terminatione, quæ sola maioribus nostris in vsu erat, alia in *an* ab eorum posteris vsurpata fuit. Siquidem pro *Contril*, *Chastel*, *Nonuel*, dixerunt *Consean*, *Chasteau*, *Nonuean*. Sic tamen vt in quibusdam, præsertimque

himque in adiectiuis, vtrumque vsurpare sibi permiserint. Nam & *Nonnel* dicunt & *Nonnean*: sed hoc, sequente consonante: vt, *C'est vn nonnean vestement*, illud, sequente vocali: vt, *C'est vn nonnel acconstrement*: vel, *Vn nonnel habillement*. nullum enim hîc sonum edit litera *h*, ideoque non minus præfigitur *nonnel* quàm si *abillement* scriberetur. Sic autem & *Bel* & *Beau*, & alia itidem multa in vtraque terminatione vsurpant.

Cæterùm ex his adiectiuis Latinis quædã alio etiã modo in lingua sua terminarunt. nã ex Satullus fecerunt *Satonl*, quod postea in monosyllabum *Saoul* *ouen* *en*: ex Vetulus autem, *Veul*, aut potius *Vietul*! (vtendo illa literæ *i* interpositione, quã in multis aliis nominibus vsitatam illis fuisse ostēdi) quod postmodo in *Vieul*, tandem & in *Vien*, abiecta litera *l*, mutatum fuit. Et hæc quidem est vulgi pronuntiatio, aliquando & *Vienx* proferentis, quum videlicet sequitur vocalis: sed qui è vulgo non sunt, & emendatius loqui existimantur, dicunt *Vieil*: quæ terminatio cum feminino *Vieille* conuenit.

A L I A sunt non pauca quæ nobis originem quorundam vocabulorum absconderunt. Ex eorum autem numero est illa Latini *C* in *Ch* mutatio, cuius antea mentionem feci: præsertim verò vbi alia mutatio interuenit. Exempli gratia, quum ex Carmen fecimus *Charme*: ex Calamus, *Chalumeau*: ex Culmus autem *Chan-*
pe, (pro quo scribitur vulgo *Chanle*, quanuis

non pronuntietur) sicut ipsi Latini ex *καλάμῃ* quidem, illud, ex *καλάμῃ* autem hoc fecerant. Sed multo etiam minus vocabulum *Chasse* (à quo est *Enchasser*) esse à Latino *Capſa*, aliquis ob duplicem mutationem deprehendat. Sed si hoc nomen cum aliis conferamus, in quibus itidem *C* in *Cb* mutatur, & cum nonnullis in quibus *ps* in *ss* vertitur, tum certè quin ex eo factum sit non dubitabimus. Sic etiam quum multa vocabula in quibus *i* Latinum in *e* mutatur, & syncopen quam pleraque passa sunt, considerabimus, voculam *Nes* esse ex Latina *Nitidus*, nobis persuadebimus.

Quædam nomina ideo etiam non animadvertuntur è Latinis ortum habere, quòd nominatuum Latinum consideremus, quum obliquos considerare oporteat. Nam si nominatuum *Lepus* consideremus, mirabimur vnder in nostro *Lievre*: at si *Leporis*, aut *Lepori*, aut *Leporem* intueamur, in his *r* inueniemus. Ad cæteras autem duas mutationes quod attinet, primum quidem *i* primæ aliorum multorum syllabæ interiectum vidimus in præcedentibus: deinde verò *p* in *u* itidem mutantia non pauca cõmemorata à nobis fuerunt. Cæterum quod de hoc, idem & de *OEnure* dici potest, pro *OEnpre*, factò ex genitiuo *Operis*, vel datiuo *Operi*. Et verò si in voce nostra *Hosse*, qua *Hospes* significatur, idem faciamus, non erit cur eam ex Latino vocabulo *Hostis* per abusum factam esse putemus. Nam si ex Latino *Hospite* literas *p*
& *i*

& i per syncopen detrahas, habebis illam nostram vocem *Heste*.

Ibi verò præsertim hæc aliquid mirum non est, vbi duæ voces Latinæ in vnam coaluerunt: vt in *Vergl. u.* Nam hoc ex Viridis & Glacies conflatum fuit: quoniam talis glacies ad viridem colorem vergit. Tale est autem *Picmar* (pro quo vulgus dicit *Pimar*) ex Picus Martius, vt antea docui.

Nec mirum sanè si ibi quoque hæsitet vbi vna eadèque vox duo valde diuersa significat: quod videmus in hac, *Forces*. Nam vocabulo isto & Vires significantur, (præsertimque copiarum de bello agitur) & Forfices. Sed pro Forficibus dicitur per syncopen, (nam si ex Forfices eximas mediam syllabam FI, remanebit *Forces*) at verò pro viribus, seu copiis, est à Fortis. Nam ex hoc adiectiuo (pro quo dicimus *Fort*) verisimile est factum olim fuisse substantiuum *Forceffe*, pro quo dictum postea per apocopen fuerit, *Force*, & in plurali *Forces*. Sic certè priscos *Fortement* dixisse constat aduerbialiter, ex quo videmus *Fort* duntaxat remansisse. Sed enim & ipse sonus literarum *e* mutatus in *Forces*, quod ex Forfices factum est, facit vt origo non facile deprehendatur. Eadem porro est hæc soni mutatio quæ & in aliis multis, nimirum soni masculini in sonum fœmininum: de quibus antea dictum fuit. Eadem, inquam, quæ & in aliis multis vocabulis: quorum nonnulla haud alia re à Latinis differunt. Nam hæc nostra, *Satellites*,

Matrices, Calces, sono duntaxat literæ & differunt à Latinis, *Satellites, Matrices, Calices*. Quibus addi possunt, *Facile, Difficile, Debole*. Multis tamen neque illic neque hîc in mentem venit se vocabulis vti quæ excepto literæ & sono, planè Latina sunt. Ita & hîc, *Tu te persuades, & Persuade te*, habes Latina *Persuades & Persuade*.

Sic verò quum dicimus *Instruit, Destruit*, verbis utimur quæ sola pronuntiatione à Latinis differunt. Nam quum Latina *Instruit, Destruit*, trisyllaba sint, nos & cum i ita coniungimus diphthongum facientes, vt ex trisyllabis disyllaba reddantur.

Verùm vt ad illum sermonem reuertar de vocibus duo valde diuersa significantibus, hoc & de nomine *Serment* dici potest: quum & de Samento dicatur, ex quo est per apocopen factum, & de iurciurando quoque, vtpote etiam ex voce Sacramentum factum, & quidem per syncopen. Verùm in hac significatione (differentiæ causa) potius *Serment* scribitur, per e, in priori quoque syllaba. Cuius scripturæ quidam rationem habentes, & de illo nomine Latino non cogitantes, dictum esse *Serment* suspicati sunt quasi *Serrement*, à verbo *Serrere*.

Sedenim & alia multa in præcedentibus obseruare vocabula potuisti, quorum è Latino sermone deriuatio ab huiusmodi syncope occulitur. Verùm quædam præterea esse sciendum est quæ quanuis apud eos qui extant auctores non legantur, tamen tanquam ab aliquo (eorum saltem qui à barbarie non abhorruerunt) vsur-

pata proponere nobis debemus, tanquam nostrorum originem. Exempli gratia, proponendum fuerit verbum Tremulare ex Tremulus factum, ex quo per syncopen simulque literæ *b* interpositionem, factum fuerit nostrum *Trembler*. (sic autem interici hanc literam in *Comble*, ex Cumulus, & in nonnullis aliis videmus) Quod si quis in exemplum vocem quærat aliam, quæ non ita barbariem præ se ferat ut illa Tremulare, vocem inquam, aliam ex qua itidem verbum à nobis (siue syncope interueniente, siue absque illa) formatum sit, quanuis apud nullum ex iis qui extant scriptoribus inueniatur: proferam verbum Asscurare. Non dubium est enim quin hoc nostro Gallico *Assurer* ortum dederit: præcedente nimirum nomine *Seur*, quod ex *Secur* (passo apocopen ex *Securus*) factum per syncopen fuisse, antea docui.

Quinetiam diphthongus *ei*, siue *oy*, tardiores nos ad deprehendendam quarundam vocum è Latino sermone originem reddit. Siquidem ut *Ner* ex Nitidus factum esse paulo antè docebam, mutato *i* in *e*, ita etiam ex Digitus constat factum fuisse *Der*: sed pro hoc *Der*, quod olim in usu erat, dici à plerisque cepit *Doit*. À plerisque dico, non ab omnibus: quod multi è vulgo hodièque *Der* pronuntiant: atque adeo apud quasdam nationes hoc potius quàm illud audiatur. Itidem verò non *Foy* & *Loy*, sed *Fé* & *Lé* priscos dixisse (sicut & quædam dialecti etiam nunc) credibile est: præsertim quum *Leal* (ita factum

ex *Lé*, vt *Loyal* ex *Loy*) nondum omnino in de-
fuetudinem abierit, ne apud eos quidem qui a-
lioqui *Loy* non *Lé* pronuntiare solent. Constat
quidem certè priscos illos *See* non *Seze* dixisse,
& *Veez* non *Vyez*. Fortasse autem duz simul
mutationes à posteris in quibusdam vocabulis
factæ fuerunt, quum illis hanc diphthongum
darent. Nam (exempli gratia) credibile est maio-
res nostros non *Poirre* dixisse sed *Pepre*, ex Pi-
per, postea *Peure* (mutato *p* in *v*, sicut in aliis
quam plurimis) tandem verò *Poirre* dictum
fuisse.

Quemadmodum autem plerunque contra-
ctio quæ in Gallico vocabulo facta fuit, eius ex
Latino sermone originem nobis occultat: ita
etiam nonnunquam (sed raro) productio id fa-
cit. Hoc enim cum de aliis quibusdam vocibus
tum verò de illa quæ *sera* significat, dici potest.
Ea enim est *Serrure*, vox certè trisyllaba, quum
Sera disyllaba sit. Sed hoc inde contigisse puto,
quòd *Serrure* non sit *serura*, factum ex *Sera*, ve-
rùm ex *Serrer*: quod *Serrer* est ex *Serare*, verbo ex
nomine *Sera* orto: (cuius tamen exempla nulla
in vocabulariis afferuntur, sed tantùm ex eo
compositorum *Obserare* & *Reserare*.) Nam
quum ex *Serare* fecissemus *Serrer*, ex hoc forma-
uimus *Serrure*.

Alicubi autem vocem ex nomine deriuatam,
loco ipsius nominis ad vsum nostrum, id est lin-
guæ nostræ, accommodauimus: veluti in voca-
bulo *Tesmoir*. hoc enim non ex *Testis* (cuius ta-
men

men significationem habet) sed ex Testimonium fecimus: vel potius tanquam ex Testimonium, syncopen passo. Sic etiam *Hyver* non ex *Hyems* fecimus, sed ex adiectiuo quod ab eo habere ortum existimatur: veluti si quis *Hyemem* per periphrasin vocet *Hybernum* tempus. Eam autem quæ hic est literæ *b* in *v* mutationem, in alijs multis vocabulis inueniri, antea docui.

Sed nec verbum *Contreindre* ex *Cogere* fabricati sumus, verum ex *Constringere*, si non eandem, at certè valde affinem significationem habente. Qui enim aliquid facere cogitur, cum necessitate constringi (quod loquendi genus *Ciceronianum* etiam est) meritò quispiam dixerit. Hanc autem deriuationem ipsa quoque quarundam nationum pronuntiatio ostendit, quum literam / in hoc verbo sonent. Cæterum quod in isto vocabulo, idem & in alijs plerisque sibi concesserunt: ex quibus est *Plaindre*, ex *Plan-gere*.

Sunt etiam quæ formata ex vocabulo quopiam malè intellecto fuerunt. vt *Trahir*, ex *Tradere*: quod apud veterem Testamenti noui interpretem sæpe occurrit, & primo aspectu aliud quàm quod significat, significare videtur. Quoniam enim *Iudas* suum & omnium *Christianorum* dominum prodidit, ideo *Tradere* apud illum interpretem idem esse videtur quod *Prodere*: quum tamen illa voce non *apud idem* sed *apud idem* interpretatus fuerit. Est autem *apud idem*, id est *Prodere*, prius quàm *apud idem*.

& prodere possunt interdum qui non etiam tradere. Nam *tradidisti*, est, cum quem prodideris, illis quibus prodideris in manus tradere: nostro sermone, *Le livrer en leurs mains*. Nō dubito autē quin initio ex Tradere factū fuerit *Tradit*, quod inmutatū sit tandē in *Trabit*. Ceterū ab Italis eodē errore Traditor pro Proditor dicitur.

Nonnunquam metaphorice Latino vocabulo significationem dedimus, vel potius dederunt illi maiores nostri, quum id ex Latio in Galliam migrare vellent. veluti quum ex Fasce fecimus *Fascher*, deinde ex hoc verbo nomen *Fascherie*. Sed tantum abest ut hunc metaphorice usum reprehensione dignum existimem. ut contrā festiuissimē pariter & elegantissimē dicturum quempiam arbitrer, ex Virgilio,

- ego hoc te fasce leuabo.

significare volentem quod dicimus, *Je vous oste-ray ceste fascherie*. vel, *de ceste fischerie*.

Voce *Acies*, quam ex Latina *Acies* fecerunt (facta ex Græca *αἴς*) permiserunt sibi pro chalybe uti, quod *acies*, id est cuspis, ex chalybe fieri soleret: & ita ei quod cuspidis materia erat, nomen dederunt quo ipsa cuspis à Latinis vocabatur.

Quinetiam epithetum alicubi pro ea voce cui adiunctum erat, usurpare sibi licere existimarunt, ut opinor. Saltem de voce *Tenaille*, siue *Tenailles*, hoc mihi persuadeo. quum enim tenacem forcipem cum alij poetæ dixissent, tum verò Virgilius,

versant-

(- versantque tenaci forcipe ferrum)

vocabulum quod forcipem significaret, non ex ipsa voce sed ex eius epitheto *περσπινναρ*.

Obiter autem in hoc vocabulo Tenax istud quoque considerandum proponam, quomodo nomine Latino Gallicum participium fecimus. Est enim Tenax qui à nobis *Tenant* vocatur (quum dicimus *l'homme tenant*) quod cer participium est, aut saltem participij formam habet.

Sed nimium etiam sibi eos alicubi permisisse reor: quippe qui quarundam Latinarum vocum significatione aperte abusi fuerint, quum in sermone suo accommodarent. Nam voce *Parents* ex Parentes facta, non patrem & matrem sicut Latini Parentes) sed consanguineos appellarunt: & nos eadem hodieque appellatione utimur. Sic ex Luscus fecerunt *Lousche*, quod amen strabonem significat: & *Sori* siue *Souri* ex sorice fecerunt, quum tamen illud vocabulum de mure vsurpent. Plura autem huius abusus exempla, simulque aliorum quorundam quae circa Gallicarum vocum è Latinis formationem consideranda esse dixi, ille tibi suppeditabit libellus quem DE LATINITATE FALSO SUSPECTA inscripsi: in quo multo etiam plura leges in quibus contra nostrum sermonem cum Latino bene convenire mirabundus fateberis.

154 HENRICI STEPHANI
DE DISCRIMINE QVOD

ALICVBI EFFICIT ADIE-
ctium, prout substantiuo vel præpositum
vel postpositum est. Item, De quibusdam
locis vbi vel præfigitur tantum, vel tantum
postponitur: & de nonnullis in quibus vtram-
libet sedem sine discrimine occupare potest.

VOCIS aut etiam voculæ alicuius collo-
catio non parum discriminis interdum affert.
Nam si dicis *Vn gentilhomme*, cum qui ortu no-
bilis est (id est clarus natalibus) significas: at si,
Vn homme gentil, scitum hominem & lepidum,
siue elegantem, declaras. Sed aptius pro nobili
scribitur coniunctè *Gentilhomme*, aut certè adhi-
bita notula copulatrice, *Gentil-homme*. Sabaudi
autem *Gentil*, sine adiectione illius substantiui,
appellant: adeo vt plerique antequam huic no-
stri sermonis consuetudini assuefacti essent, quæ
de gentilibus, id est ethnicis, à concionatoribus
dicebâtur, de nobilibus dici putarêt. Cæterum
Gentifemme (ita enim dicitur pro *Gentilefemme*)
& *Femme gentile*, ἀγαθῆς illis, *Gentil-homme* &
Homme gentil, intelligenda esse memineris.

Exempla habes & in istis vocibus, quæ valde
sunt vsitatæ, *Vne grosse femme*, & *Vne femme grosse*:
item in his, *Une femme sage*, & *Vne sage femme*.
Nam *Une grosse femme*, & *Vne femme sage* (hic qui-
dem postposito, illic autem præposito adiecti-
uo) illud ipsum significant quod verba præ se
ferunt, & quod hæc adiectiua aliis substantiuis
iuncta

uncta significare solent: at verò *Vne femme grosse* est *Fœmina prægnans*, & *γασπις ἔχουσα*, vt Græci loquuntur: quæ à Gallis dicitur etiam *Une femme enceinte* (quod *Enceinte* esse ex illis nostris vocabulis quæ ex Latino manasse sermone vix quisquam animaduertit, docui in meo DE UNITATE FALSO SPECTATA libello.) At verò *Vne sage femme*, est obstetrix: quæ in quibusdam Galliarum locis *Matrone* appellatur, (quanuis magis recepto vsu *Matrone* id ipsum sonet quod Latine *Matrona*) Sicubi alio etiam nomine vocatur. Scribenda sunt tamen potius cum notula quæ à Græcis *ἑν* dicitur (aut certè notula hanc repræsentante) *Vne femme-grosse*, & *Une sage-femme*. Si tamen liquod adiectiuum intericiatur, possunt hæc, quæ alioqui ita restringuntur, etiam alteram illam significationem habere. veluti si quis dicat, *C'est une sage & honneste femme*, *C'est une femme grosse & grosse*. Quinetiam, non interponendo sed postponendo, *C'est une femme grosse & grosse*.

Cæterum hæc duo frequentissima sunt omnium quibus diuersa vocabulorum collocatio diuersam significationem dare solet. Sunt alioquin & alia quædam in quibus idem vsuuenit: ex quibus sunt *Bois mort* & *Mort bois*, id est, Lignum mortuum, & Mortuum lignum. Nam *Mort bois* sunt arbores minimè fructiferæ, cuiusmodi sunt, Populus, Alnus, Ulmus. Quibus opponuntur fructiferæ, quales sunt glandiferæ: vt quercus, ilex, csculus: & (quæ primum tenere locum existi-

matur)fagus. At verò *Bois mort*, sunt arbores emortuæ, aut pars earum quæ emortua est.

Quædam verò sunt in quibus nec statim nec ab ipso etiam vulgo (aut saltem, non à quouis è vulgo) error deprehendi queat. Talia autem sunt (vt ad illud substantium *homme* reuertar) *Un ieune homme*, & *Vn homme ieune*: *Vn brave homme*, & *Vn homme brave*. Nam *leune homme* est qui etiam, vocabulo prisco, *Ἰουεκεαν* vel *Ιουνεκεαν* appellatur: & qui aut imberbis est, aut certè Cui flauent prima lanugine maxæ, siue Cui prima iuuenta genas flore vestit: à Græco autem quopiam poeta diceretur *ἔτι χροῖοντας ἰούλους ἀντίλαον*, vel *φύεν* (aut etiam qui adhuc dubia regit lanugine maxas.) Alterum autem illud, *Un homme ieune*, & *Vn homme encore ieune*, dicitur ad differentiam eius qui est iam vergentibus annis, vt poeticè loqui pergam.

Iam verò & quum audimus, *Un brave homme*, aliud intelligimus quàm si diceretur *Vn homme brave*. Nam hic ad corporis ornatum, illic ad quandam animi generositatem respicitur. Sic etiam, si quidem dicatur *Vn estrange homme*, intelligimus de eo tantum quem mirum hominem Latini appellant, sicut Græci *θαυμάσιον*, & aliquando *δωμῶνιον*: at verò *Vn homme estrange*, non de hoc solum sed etiam de extraneo intelligere possumus: quem tamen frequentius *Estranger* appellamus, & quidem omisso etiam illo substantiuo. Quinetiam quum aliquis ita loquitur, *C'est vn estrange pays*, sic accipis *estrange* vt

ut quum dicis *Vn estrange homme*: at verò si dicatur, *C'est vn pays estrange*, vel, *Il est allé en vn pays estrange*, terram peregrinam & longinquam intelligis.

Ceterùm quædam etiam pronomina, vel præposita, vel præposita, valde diuersam orationis formam efficere, idemque & in quibusdam particulis vsuuenire, in proximè sequente capite ostendam.

SED de hoc quoque monenduses, quanuis adiectiua pleraque postponamus, eaque præferimus quæ colores significant, dicentes, *Cheual blanc*, *Pain blanc*, *Bonnet rouge*, vel, *Vn cheual blanc*, &c. non autem (ut quidam populi, & nominatim Picardi) *Blanc cheual*, *Blanc pain*, *Rouge bonnet*: quanuis (inquam) non ita præponere sed postponere adiectiuum soleamus, tamen hoc minimè perpetuum esse. Nam dicimus quidem, *Pain blanc*, *Pain bis*, (quod *Bis* opponitur illi *Blanc*) *Pain tendre*, *Pain dur*, *Vin blanc*, *Vin rouge*, *Vin claret*, *Chair blanche*, vel *noire*: *Chair tendre*, *Chair dure*: & tamen *Bon pain*, *Bon vin*, *Bonne chair*: *Bon veau*, *Bon mouton*, *Bon bœuf*, *Bonne perdrix*, *Bonne beccasse*: non autem, *Pain bon*, *Vin bon*, *Chair bonne*, *Veau bon*, &c. Eodemque modò, *Bon homme*, *Bon cheual*, *Bon drap*: non *Homme bon*, &c. Et quod in hoc adiectiuo, idem & in eo quod pulchrum significat, fieri videmus. Dicitur enim, *Bel homme*, *Beau cheual*, *Beau drap*: itemque *Beau pain*, *Beau vin*, *Belle chair*, &c. Et tamen quum hæc duo adiectiua coniunguntur,

utroque in iis ordine utimur. Dicimus enim *Vn bel & bon cheual*, vel *Vn cheual bel & bon*. &c. *Vne belle & bonne robbe*: vel, *Vne robbe belle & bonne*. Paulo tamen magis ordo posterior in usu esse videtur. Sunt porro & quædam alia adiectiua, in quibus utroque ordine utimur. Dicimus enim, *Un vaillant homme*, *Vn sage homme*, *Vn excellent homme*: necnon *Vn homme vaillant*, &c. Sic etiam *Vn excellent personnage*, & *Vn personnage excellent*. Nonnullis tamen adiectiuis postpositum substantiuum *homme* maiorem gratiam habet. Lubentius enim audiunt aures, *Vn habile homme*, quàm *Vn homme habile*: itidemque, *Vn galant homme*, quàm *Vn homme galant*. Quinetiâ *Vn simple homme*, *Vn sage homme*, magis illis placet quàm *Vn homme simple*, *Vn homme sage*: quæ tamen & ipsa non nullo in usu sunt. Sed idem de adiectiuo *sot* quod de illo *sage*, illi opposito, nequaquam dixi. Nam *Vn homme sot*, non meminimus me ex iis qui recti & emendati sermonis periti essent, audire: sed tantum *Vn sot homme*, vel *Vn sot*, absque substantiuo adiectione.

Ac multo etiâ minus *grand* vel *petit* postponi consuevit: verum ut dicitur *Vn bel homme*, *Un bon homme*, ita etiam *Vn grand homme*, vel, *Vn petit homme*. Cæterum quod de hoc substantiuo *homme*, idem & de *femme* existimandum est. Dici enim itidem consuevit, *Vne belle femme*, *Vne bonne femme*, *Vne grande femme*, vel *petite femme*. non autem, *Vne femme belle*, &c.

D E

D E

Q V I B V S D A M Q V A E
N P R O N O M I N I S V S V
sunt obseruanda.

I N V S V Pronominis cum alia obseruari diligenter debent, tum verò eius collocatio: quum alicubi, prout vel præpositum vel postpositum est, valde diuersam orationis formam efficiat, vt in fine præcedentis capitis à me dictum est. Atque adeo ipsam, diuersam, non tantum ipsius formam, reddit. Nam si dicas, *Auez vous fait cela*, hoc ita accipietur tanquam per interrogationem dictum, pro, Fecistine illud? At verò, *Vous auez fait cela*: tanquam dictum pronuntiativè (vt quidam loquuntur) pro Illud fecisti. Sic etiam, *Auons-nous fait cela?* &, *Nous auons fait cela*. Quinetiam vbi idem pronomen & in principio & in fine orationis ponitur. vt, *Vous & lui* (vel, & *vostre frere*) *irez-vous là?* & *Vous & lui* (aut, & *vostre frere*) *vous irez là*.

Nec verò aliud de *Je* & *Tu*, singularibus, quàm de *Nous* & *Vous*, pluralibus, dicendum est. Ita enim loquimur, *Je t'auois dit cela*, *Tu m'auois dit cela*, id est, Ego tibi illud dixeram, Tu mihi illud dixeras: sed interrogantes, *T'auois-je dit cela?* *M'auois-tu dit cela?* id est, Tibi illud dixeram? Mihi illud dixeras? vel, *T'auois-je pas dit cela?* *N'auois-tu pas dit cela?* Nónne tibi illud dixeram? Nónne mihi illud dixeras?

Idem porro & in pronomine *Il*, quod ex Latino Ille factum est, locū habet. Dicimus enim,

*Il ne viendra point. Il ne vous parlera point: at cū d
interrogatione, Ne viendra-il point? &, Ne vous
parlera-il point? Itidem, Il est vray, pro Verum
est: Est-il vray? pro, Verūne est? Quinetiam
in Il, quod verbo impersonali iungitur, eadem
collocatione vtimur. dicimus enim, Il faut, (vel,
il faudra) *savoir ceci*, id est, Oportet (vel oportebit)
hoc facere. Sed quum interrogamus, *Faut-il savi-
re ceci?* vel, *Faudra-il savoir ceci?* id est, Oportetne
(vel, oportebitne) hoc facere? Eodem modo di-
cimus, *Je ne sçay quelle heure il est. Demandez quel-
le heure il est. Dite moy quelle heure il est:* sed quum
sciscitatur quā sit hora, dicimus, *Quelle heu-
re est-il?**

A L I A habeo nonnulla (ex iis quæ prætermi-
serunt qui grāmaticas institutiones scripserūt)
de quibus te super pronominis vsu moncam.
Primū autē hoc erit, nos pronomen *Moy*, (quod
ex *moi* factū, non solum pro hoc datiuo, & pro ac-
cusatiuo, verum etiā pro nominatiuo Ego vsur-
pamus) verbo non præfigere, sed alterū quod est
Je. Nō enim dicimus, *Moy vous di cela, Moy vous
aime bien, Moy le veux, Moy suis content, Moy
suis fâché:* (vt sæpe extranei loqui solent: à qui-
bus idcō diligenter quæ hīc dicuntur sunt ani-
maduertenda) sed *Je vous di cela, Je vous aime
bien, Je le veux, Je suis content, Je suis fâché.* Itidē-
que hoc in secunda persona obseruandū est, non
Toy sed *Tu* illi præfigi: & dicendum esse, *Tu dis
cela, Tu es content, Tu es fâché:* non autem, *Toy
dis cela, Toy es content, Toy es fâché:* quod tamen
extraneos

extraneos, sicut & alterum illud, sæpe dicentes audimus.

Sed hoc addo, interdum quidem hæc pronomina ante vnum idémque verbum coniungi: verum ita vt præcedat *moy*, vel *toy*, at *ie* vel *tu* sequatur: & *moy* aut *toy* perinde sonet acsi diceretur *Quant à moy*, aut *Quant à toy*. velut in hac oratione, *Tu les appelles ainsi: mais moy ie leur donne un nom contraire*. perinde est enim acsi diceretur, *Mais quant à moy, ie leur donne un nom contraire*. Eodémque diceretur modo, *Je les appelle ainsi, mais toy, tu leur donnes, &c.* Sic etiam de *Luy*, sequente *il*, sentiendum est. veluti in hac oratione, *Vous estes en grand peine de cela: mais luy, il ne s'en fait que rire*. Id est, *Mais quant à luy, il ne s'en fait que rire*. Interquiescendum est autem aliquantulum inter *Luy* & *il*, itidémque inter illa *Moy* & *ie*. Cæterùm tantum abest vt in aliis quàm huiusmodi locis copulentur hæc pronomina, vt ne hic quidem copulare necesse sit. Nam potest etiam dici, alterutra vocula prætermissa, *Mais luy ne s'en fait que rire*, vel, *Mais il ne s'en fait que rire*: sed *luy* in tali loco esse significantius videtur. At in exemplo altero copulationis pronominum *moy* & *ie*, non itidem vtrumlibet omitti posse existimandum est: sed tantùm dici posse, *Mais moy ie leur donne un nom contraire*: aut certè, *mais ie leur donne un nom contraire*.

SE c undum erit, quum geminamus *Nous*; vel *Vous*, prius, nominatiui posterius, datiu, vel

accusatiui casus esse. Nam pro his, *Nous nous persuadons cela*, vel, *Vous vous persuadez cela*. Latine diceremus, Nos nobis persuademus illud, vel, Vos vobis persuadetis illud. Sic in singulari numero, *Je me persuade cela*, *Tu te persuades cela*: Ego mihi illud persuadeo, Tu tibi illud persuades. Eodémque modo, *Nous nous plaignons*, *Vous vous plaignez*, & *Tu te plains*, Nos nobis placemus, Vos vobis placetis, & Tu tibi places. Item, *Nous nous permettons cela*, & *Tu te permets cela*, Nos nobis permittimus illud, Tu tibi permittis illud. In his enim aliisque multis locis, *nous* & *vous*, priore quidem loco, nominandi, at posteriore sunt casus dandi: sicut *me* & *te*. Sed quæ in illis exemplis sunt datiui casus, sunt accusatiui in istis, *Nous nous accusons*, vel *Nous nous excusons*: *Nous nous fauons*, *Nous nous enjurons*, *Nous nous tourmentons*, *Nous nous esponnons*, *Nous nous osons de pene*, vel *de fischerie*. id est Nos nos accusamus, vel Nos nos excusamus, Nos nos fauramus, Nos nos inebriamus, Nos nos torquemus, Nos nos perterrefacimus, Nos nos liberamus molestia. Itidémque in secunda persona, *Vous vous accusez*, &c. Vos vos accusatis, &c. Ac quemadmodum in prioribus exemplis *me* & *te* datiui itidem casus esse dicebam, præcedente *je* & *tu*: ita hic esse accusatiui constar: quum dicis, *Je m'accuse*, *Tu t'accuses*: vel *Je m'excuse*, *Tu t'excuses*. Cæterum quanvis simplex pronomen Latinum horum loquendi generum interpretationi in posteriore etiam loco adhibe-

rim,

rim, non ignoro tamen aptiorem esse compositionem: id est, aptius dici, Nos nos ipsos accusamus, vel Nos accusamus nos ipsos, quam Nos nos accusamus, aut Nos accusamus nos. Imò verò & absque nominatiui casus pronomine diceretur potius. Accusamus nos ipsos. Sed tamen ne is quidem qui Accusamus nos, dixerit, nullo idonei auctoris exemplo defendere se poterit. Neque enim hic ita necessarius est compositi pronominis usus ut apud Græcos. barbarum enim illis esset, *ἡμᾶς*; talibus locis, non *ἐμὲ*, adhibere.

Verum, ut de illa pronominis duplicatione pergam dicere, fatendum certè est, Latinæ orationis formam quamplurimis in locis non posse Gallicæ ita respondere, ut in præcedentibus. Nam hæc duo loquendi genera, *Nous nous lamentons*, *Nous nous plaignons*, etiamsi valde vicina sint isti quod præcessit, *Nous nous tourmentons*: tamen sicut pro hoc dicebam, Nos nos torquemus (quanvis magis Latine dici ostenderim, Nos torquemus nos ipsos, aut etiam non præfixo nominatiuo Nos) ita pro illis vix ausim dicere, Nos nos lamentamur, Nos nos plangimus: quanvis illa Gallica his Latinis utcumque representari videantur.

In iis autem præsertim locis Latinæ orationis structura respondere Gallicæ non potest, ubi idem verbum cum secunda etiam & tertia persona non usurpamus: aut certè non eundem illi usum dantes. Ac certè *ἐμὲ* & *παρά* ferè sunt

verba quæ ad has personas non solent *mutab-*
ven. ut *Nous nous taisons*, *Nous nous reposons*,
Nous nous esbatois, *Nous nous esmerueillons*,
Nous nous controupons. Latine enim dixeris,
 Nos tacemus, Nos quiescimus, Nos ludimus
 Nos miramur, Nos succensemus. Sic etiam,
Nous nous bastons, *Nous nous arrestons*, *Nous*
nous fischons, Latine reddenda sunt, Nos prope-
 ramus (vbique enim pronomen primæ personæ
 retineo, licet omitti posse sciam) Nos resisti-
 mus, Nos mœrorē concipimus. Addidi autem,
 Non eundē illi dantes vsum: quoniā multa sunt
 alioqui verba (ex eorum etiam numero in qui-
 bus Latine orationis structura Gallicæ respon-
 dere non potest) quæ ad secundam vel tertiam
 personam transeunt: sed ita ut simul iis, non iam
 tanquam neutris, sed tanquam actiuis, vtamur.
 Ac certè talia sunt illa tria quibus posteriorem
 locum dedi. nam quum *Nous nous arrestons*, sit
 Nos resistimus, vel Nos restitamus: si dicatur,
Nous vous arrestons, vel *Nous les arrestons*, intelli-
 gēdū fuerit, Nos vos sistimus, vel, illos sistimus.
 Sic quū *Nous nous bastons*, sit, Nos properamus,
 si quis dicat *Nous vous bastons*, vel *Nous les ba-*
stons, significabit, Nos facimus ut properent, vel
 Hortamur ut properent. Quod etiam dici bre-
 uius & elegantius potest, Nos acceleramus eos.
 Denique, quum *Nous nous fischons*, sit, Mœro-
 rem concipimus, vel capimus, aut Mœrori nos
 dedimus: (à themate Dêdo) si dicamus, *Nous*
vous fischons, vel *Nous les fischons*, significamus,
 Molestiam vobis exhibemus, Molestia seu ta-

dio vos afficimus. Quinetiam verbum *A-*
nifer eundem vsum non habet, quum dicimus,
Nous nous auifons, & quum dicimus, *Nous vous*
auifons. Est enim neutrum in illo priore loco, vt
Rauifons, quum dicitur, *Nous nous rauifons*.

Sed quædam sunt eorum quibus diuersum il-
 lum damus vsum, in quibus primæ personæ pro-
 nomen minimè geminamus, sed tantum secun-
 dæ aut tertiæ personæ pronomen pronomini
 primæ subiungimus. Dicimus enim, *Nous ap-*
prenons, pro, Nos discimus: at verò *Nous vous ap-*
prenons, vel, *Nous les apprenons*, pro Nos doce-
 mus vos, vel illos.

Nec nulla sunt verba ante quæ non semper
 geminatur pronomen, licet idem semper sit vs-
 sus. Dicimus enim, *Nous nous rions de luy*, vel
Nous rions de luy, vnum atque idem significantes.
 Sic, *Dequoy riez vous?* vel, *Duquoy vous riez vous?*

Quædam verò ex iis quæ vtroque modo di-
 cuntur, particulam *en* cum geminatione prono-
 minis habent. Nam siue dicatur, *Nous nous en*
fuyons, siue *Nous fuyons*, significatur, Nos fugi-
 mus. Item, *Nous nous en allons à Paris*, vel *Nous*
allons à Paris, eadem significatione. Audimus
 autem eandem particulam & in istis locis, *Fut*
t'en, *Va t'en*, *Vien t'en*: à quibus locis non ita po-
 test abesse vt ab illis prioribus: in quibus seruire
 tantum ornatui videtur. Neq; enim relatiuæ par-
 ticulæ obtinere vim dici queat, quum ei addatur
 præpositio *de* cū loci nomine. Nā dicitur, *Nous*
nois en fuyons de la ville, & *Nous fuyons de la ville*,

Liiij.

pro eodem. Si tamen dicas, *Pource que la peste est en la ville, ie m'en suis fui*, non omnino illam suam vim amittere hæc particula videtur. Sed multo etiam minus, quum alio verbo vteris. Veluti quum dicis, *Pource que la peste est en la ville de Paris, ie m'en suis retiré*. Omnino enim perinde est ac si diceres, *Je me suis retiré d'icelle*: vel, *Je me suis retiré de là*. Quem particulæ in usum observare debent extranei: ne ita loquantur ut quosdam, qui extranei itidem sunt, dicentes audimus, *Je m'en suis retiré de là*: vel, *de ce lieu-là*. Nam horum neutrum addendum est, aut pro *Je m'en suis retiré*, dicendum, *Je me suis retiré*, omiſſa illa vocula. Eosdem ita loquentes audimus, *Je luy en ay parlé de cela*, vel, *Il m'en a parlé de cela*. Item, *Nous nous en moquons de luy*: quibus pariter in locis planè otiosa est ac sedem à Latini sermonis consuetudine alienam habet ista particula. Et hæc quidem de ea obiter dixisse, non inutile fuerit.

Vt autem ad ea reuertar quæ utroque modo, absque illius particulæ interpositione, dicuntur, id est, vel cum geminatione pronominis, vel cum vnico pronomine: sciendum est, eos qui commendatè loqui existimantur, cum nonnullis verbis id sibi non permittere, quum cæteros sibi permittere videamus. Neq; enim tã dicūt, *Nous perjurors*, (quãuis dicatur *Nous iurons*) quàm *Nous nous perjurons*: sed hoc posteriori ore tantum vtuntur. Ac vicissim minime dicūt & *Nous disjons*, & *Nous nous disjons*, sed duntaxat illud prius ipsis

in
ph
vi
Ne
ma
O
tel
nit
fix
est
que
ue
per
lig
no
N
mu
qu
va
ter
int
qu
ili

da
cit
N
N
at
su

in usu est.

SE D multo plura sunt quæ alium cum duplicatione pronominis usum habent quàm quivnicum eis præfigitur. Nam *Nous estudions*, est Nos studemus, id est, In literarum studiis versamur : at verò *Nous nous estudions*, est Conamur, Operam damus: quod etiam Studemus reddi potest, cum infinitivi adiectione : sicut & nos infinitivum addimus post *Nous nous estudions*, præfixa præpositione *a*. Dicimus enim, *Nous nous estudions à luy complaire*, vel, *à luy nuire* : pro eo quod Latine diceretur, Conamur illi placere: siue illi nocere. vel, Studemus illi placere. vel, Operam damus ut illi placeamus. Neque verò si significare velim, locamur, loco hoc dicimus, non serio, dicendum fuerit, *Nous ionons*, sed *Nous nous ionons*. At verò *Nous ionons*, est Ludimus: ut, *Nous ionons à la paume*. Nec certe si quis dicat, *Nous nous reposons*, & *Nous reposons*, unum idemque dici putabo : sed illud simpliciter de quiete, hoc de quiete quam dat somnus intelligam: sicut *Il se repose*, sine adiectione, potius quàm *Il se repose*, adiecto pronomine, de quiete ista dici consuevit.

Verum maius etiam discrimen cum quibusdam verbis diuersus ille pronominis usus efficit. Exempli gratia, cum verbo *Douter*. Nam, *Nous doutons de cela*, vel, *Nous doutons de luy*, est, Nos dubitamus illa de re, & Dubitamus de illo: at verò *Nous nous doutons de luy*, est, Nos illum suspectum habemus.

L.iiiij.

Sciendum est autem, nonnunquam in hac pronominis geminatione, utrumque verbo praponi, posse, aut vnum praponi, alterum postponi. Dicitur enim, *Nous nous pensions sauer*: vel *Nous pensions nous sauer*. Sic, *Nous nous voulions* (vel *voulons*) *retirer* & *Nous voulions nous retirer*: vel, *Nous voulons, &c.* Eodémque modo, *Nous nous devons assurer de cela*: vel, *Nous devons nous assurer*. Sic autem & in secunda persona, *Vous vous devez assurer*: vel, *Vous devez vous assurer*. Atque in præcedentibus itidem exemplis, quod in prima locum habet, id etiam in secunda locum habere sciendum est.

Sed in oratione interrogatiua, nõ illa sed hac collocatione utimur: in qua nimirum verbum utrinque pronomen habet. Dicitur enim, *Vous voulez vous retirer?* non autem, *Vous vous voulez retirer?* Sic, *Vous suez vous à moy?* at *Vous vous suez à moy*, oratio est pronuntiatiua. (ita enim quidam eam vocant quæ interrogatiuæ opponitur) Quum verò particula *pas* interrogationi adhibetur, tum verò tales sunt pronominis utriusque collocationes, *Ne vous suez vous pas à moy?* vel, *Ne voulez vous pas vous suez à moy?* Sic etiam ubi vnicum pronomen ponitur: ut hic, *Ne me croyez vous pas?* vel, *Ne me voulez vous pas croire?* aut, *Ne voulez vous pas me croire?* Simul autem, tanquam ἐκ παρὸς, vltim huius voculæ *pas* obseruato, quæ orationi ad dandam ei vim interrogandi adhibetur: & præcedente altera particula *Ne*, Latine per Nonne vel Annon redditur.

additur. Siquidem, *Ne voulez vous pas?* est
 Jónne vis? Sic, *V'auons nous pas enduré assez de*
maux? Nónne satis malorum passi sumus? Sed
 xtranei sæpe istam particulam talibus in locis
 mittunt: qui obseruare etiam debent, eam in o-
 ratione pronuntiatiua planè alium vsum habe-
 re, nimirum velut augendi ipsam negationem.
 Diceretur enim, *Nous n'auons pas enduré assez de*
maux, pro his Latinis, Non sumus passi satis ma-
 lorum. Adhibetur autem interrogationi &
 particula *Point*, sed paulo alio sensu. nam, *Ne*
vous ay ie point dist cela? est, An tibi illud non di-
 xisti? at verò, *Ne vous ay ie pas dist cela?* sonat,
 Annò tibi illud dixisti? vel, Nónne tibi illud dixisti?

TERTIUM, de quo te super vñ huius partis
 orationis monitum volo, est hoc, pronomina
 singularia *Moy* & *Tuy*, siue *Me* & *Te*, & pluralia
 quoque, *Nous* & *Vous*, interdum accusatiui, non-
 nunquam datiu casus esse: vt antea de postero-
 ri, in geminatione, dicebam.

Accusatiui sunt casus quum dicimus, *Corrige*
moy, *Corrige tuy*: *Tu me corriges*, *Je te corrige*: *Corri-*
gez nous, *Corrigez vous*. Sic etiam, *Charge moy*,
&c. *Nourri moy*, *&c.* *Accuse moy*, *&c.* Sed talis
 quorundam verborum est significatio, vt quod
 cum pronomine primæ personæ congruit, cum
 secundæ personæ pronomine non itè congruat.

Datiui autem casus sunt, quum dicitur, *Per-*
suade moy cela, *Persuade tuy cela*: *Tu me persuades*
cela, *Je te persuade cela*: *Persuadez nous cela*, *Per-*
suadez vous cela. Ac cum nonnullis verbis

modò hunc modò illum casum poni videmus, sed aliquantum diuersè illa vsurpando. Dicimus enim, *Accorde moy cela*: vbi *moy* est datiuus: &, *Accorde toy à cela*, vbi *toy* est accusatiuus. Nam *Accorde moy cela*, perinde sonat acsi diceret, Hoc mihi assentitor: at verò, *Accorde toy à cela*, Assensorem te præbe in hoc. Aliquando verò prius illud, *Accorde moy cela*, est, Hoc mihi penitenti concede.

Verùm hoc sciendum est, quædam esse verba quibus postpositū datiuī casus pronomen præpositionem *à* sibi præfigi postulat. Dicimus enim, *Respondex moy*, (vel *Respon moy*) *Dice moy cela*, *Monstrez moy cela*, *Apportez moy cela*: non autem, *Respondex à moy*, *Dice cela à moy*, *Monstrez cela à moy*, *Apportez cela à moy*, (vt loqui solent qui sunt in nostro sermone nouitij) & tamen *Venez à moy*, *Il est venu à moy*. Eodemque modo, *Il a parlé à moy*, non *Il a parlé moy*.

Sunt tamen & verba quibus & *moy* & *à moy* postponitur. ex quibus est illud ipsum *Parler*. Quanuis enim non dicatur *Il a parlé moy*, sed tantum *Il a parlé à moy*: (pro Alloquutus me est) non tamen vsitatum est duntaxat *Parlez à moy*, (pro Alloquere me) sed aliquo in vsu est etiam *Parlez moy*: sicut non solum dicitur, *Il a parlé à moy*, sed etiam *Il m'a parlé*. Verùm aliquis sermonis eorum qui purius loqui existimantur obseruator, contendet fortasse, *Parlez à moy*, & *Il a parlé à moy*, dicendum potius esse quum nihil adiicitur: at verò *Parlez moy*, & *Il m'a parlé*, cum adie-

adictione: hoc modo, *Parlez moy de cela, vel Parlez moy autrement, Parlez moy autre langage: it idemque, Il m'a parlé de cela, Il m'a parlé bien autrement, Il m'a parlé tout autre langage.*

Sed alicubi, quod cum *moy* aut *toy* iungi non potest verbum, cum *me* aut *te* iungitur. Dicitur enim *Dite moy cela, Persuadez moy cela, & tamen Il me dit cela, Il m'a dit cela: Il me persuade cela, Il m'a persuadé cela:* vbi *moy* locum habere non potest. Estque animaduertendum, quum verbum illic praepnatur, hinc postponi.

Cæterum, quoniam dixi paulo antè non esse in usu *Venez moy*, sed tantum *Venez à moy*, admonendus est lector, fore quidem ut audiat *Venez moy*, sed cum adictione, in qua pronomem cum verbo *Venez* non cohæret. ut *Venez moy dire (vel comter) le fait, Venez moy bailler cela.* Atque his in locis aliquando utimur etiam altero pronomine *me*: *Venez me dire le fait, Venez me bailler cela.* Sed quemadmodum, quanuis multis in locis *moy* dicatur, in nonnullis etiam *à moy* dicitur: ita certè non solum *luy*, (quod est pro Latino Illi) verum & *à luy* in usu esse sciendum est. Audimus enim, *Il luy fait parler, & Il fait parler à luy*, (& verò nonnulli hoc potius quam illo modo loquerentur, quum nihil adiicitur: sicut de hoc ipso verbo pronomini primæ personæ iuncto dicebam) Sic etiam, *Il luy fait dire, vel Il te luy fait dire: &, Il le fait dire à luy.*

Obiter autè obserua in præcedentibus quomodo alicubi vocula *Il* duo pronomina sub-

iungamus. Habuisti enim paulo ante, *Il le luy faut dire*. vbi particula *Il* ad verbum *faut* pertinet (nam pronominis naturam mutans, impersonalibus verbis præfigitur) subiunctæ autem illi vocalæ *le* & *luy* pronomina sunt. sonantque hæc, *Il le luy faut dire*, perinde ac si dicas, Illud illi oportet dicere. Sed & particulam *Il* suo impersonali verbo iungentes, ita loquimur, *Il faut la luy dire*.

Quartum, nos aliquando ita uti his pronomibus *Moy* & *Toi* (aut certè *Te*) & *Nous*, *Vous*, in datiuo casu, vt superuacanea esse videantur: quum tamen non sint, sed eundem visum habeant quem Græca *μοι* & *σοι*, *ἐμῷ* & *ἐσῷ*; in talibus plerunque locis habere constat. Loquor autem de locis huiusmodi, *Regardez moy la mine de ce galand*, *Acquiescez le moy bien*, *Battez le moy bien*. Sic etiam, *Je vous l'ay bien rembarré*, *Je vous l'ay bien acoustre*. Quinetiam sequente interdum alio datiuo: veluti quum dicitur, *Je vous luy ay bien dit ses veritez*, *Je vous luy ay bien chanté sa leçon*. His certè in locis datiuus *Vous* perinde sonat propemodum ac si diceretur, In gratiam tuam: sicut suprâ *Moy*, In gratiâ meam. Nam pro his, *Regardez moy la mine de ce galand*, diceretur multo pluribus verbis, *Faites moy ce plaisir de regarder la mine de ce galand*. Sic diceretur, *Considérez moy cela*, *Considérez moy sa façon de faire*.

Sed quum de hisce Gallicis loquendi generibus (quæ saltē Gallico sermōni longē sunt fræ-

requentissima) copiosè disseruerim in Libro de Gallici sermonis cum Græco conuenientia, si-
nūlque exempla talis vsus pronominum *μοι*,
τι, & *ὑμῖν*, *ὑμῖν*, attulerim (ex quibus vnum est,
ἐνός μοι καὶ τούτο: quæ verba respondent illis
aulo ante præcedentibus, *Considerez moy ceta*)
Nunc te remittendum censeo. Apud Latinos au-
tem haud faciliè quis exempla similis omni-
um horum pronominum vsus reperiat. Nam
quum dicit Horatius,

Quid mihi Celsus agit?

talcm esse pronominis Mihi vsum minimè dici
queat. Est quidem certè talis omnino qualis
pronominis *μοι*, in hoc Græco loquendi gene-
re, quod Latino illi respondet, *Ἡρόμαν ὁ, τι ἡμῖν*
ὁ καλὸς Ἰσπεράτης ποιεῖ, quæ verba, sunt cuiusdam
Libanij epistolæ principium.

Quintum, nos in quibusdam loquendi ge-
neribus, Hebræorum more, relatiuum vsurpare,
quanuis non præcesserit antecedens, veluti quū
dicimus, *On la luy baille une belle*, *Nous la luy bail-*
lerons belle. Item, *On me l'a baillee belle*. Mirum
autem non fuerit hære in hoc loco ac simili-
bus extraneos, quum ipsimet Galli in his hæ-
reant. Nam intelligunt quidem quid dica-
tur, sed quid illud relatiuum pronomen refer-
re dici possit, non vident. Verum quum consi-
dero valde vsitatum esse loquendi genus, *Bailler*
la trousse à quelqu'un, vel *Bailler une trousse*: faciliè
adducor vt credam, *On me l'a baillee belle*,
perinde esse ac si diceretur, *La trousse qu'on*
m'a baillée, on me l'a baillée belle. Sic autem & in

aliis huiusmodi locis videndum quidnam aptè assumi extrinsecus possit.

Obserua porro, in illa oratione, *La trouffe qu'on m'a baillee, on m'en a baillee belle*, particulam la priore quidem loco esse articulum: at posteriore, (vbi per apostrophum eliditur vocalis a) pronomen relatiuum. Sic in ista oratione, *La femme qu'on luy a baillee, on la tient pour sage*. Aliquando autem la in primo & tertio loco articulus est, at in secundo pronomen. Veluti, si præcedenti orationi aliquid adiungens, dicas, *La femme qu'on luy a baillee, on la tient pour la plus sage de ceste ville*.

Cæterum, sicut in illo genere loquendi quod proposui, ponitur la pronomen relatiuum non præcedente substantiuo: ita etiam articulum la absque substantiuo adiectione non raro poni videbis. Dicimus enim, *A la François, A l'Italienne, A l'Espagnole*: pro *A la mode François, &c.* vel, *A la façon François, &c.* Conuenire autem linguæ nostræ cum Græca in hac quoque ellipsi, ostendi in illo meo cuius paulo ante mentionem feci libro: afferens cum alia, tum hoc Thucydidis, ἰσαλμίνες ἐς τὸ βαρβαριόν. subaudiendo nimirum ἰδοι.

Sextum, nos in pronomine secundæ personæ, sicut & in Verbis, pluralem numerum loco singularis usurpare. Dicimus enim, *Je vous aime*, pro *Je t'aime*: perinde ac si diceretur, Ego vos amo, pro Ego te amo. Sic, *Je vous prie de faire cela pour moy*. Nec minus, *Je vous commande cela*, vel
de

de faire cela. Item, Vous me faites tort, pro le te prie, &c. le te commande, &c. item, Tu me fais tort. Sic etiam, Vous vous trompez, Vous vous abusez: pro, Tu te trompes, Tu t'abuses. Item, l'ou vous devez assurer de mon amitié, pro Tu te dois assurer de mon amitié.

Neque tamē nunquam singularem numerum usurpamus: sed tum serē quum eos alloquimur in quos ius habemus, (veluti quum famulos aut liberos nostros compellamus) vel eos qui tam familiariter sunt nobis amici, vt iocosis etiam verbis apud eos vti possimus. Et quidam sanē hanc apud eos libertatem, non item apud uxores, quæ tamen plusquam familiariter amicæ debent esse, usurpare solent. Cæterum dicere alicui *Tu* & *Tuy*, appellatur vno verbo *Tutoyer*. Dicimus enim *Tutoyer quelcun*, pro Compellare cum illis pronominebus *Tu* & *Tuy*: ac præsertim si non sit ex eorum numero apud quos tali sermone vti nos solere dixi: adeo vt vel à contemptu vel ab ira vel ab utroque simul talia proficisci verba videri queant.

Quauis autem in loquēdo obseruetur quod dixi, in scribendo certē non semper: ac præsertim in nostra rhythmica poesi. Nam ibi plerunque ipsi etiam regi dicimus *Tuy* & *Tu*: atque adeo omnium regum regi Deo idem à nobis dici solet.

At verò prima persona pluralis pro singulari, in nostro sermone, sicut & in quibusdam aliis qui hodie in vsu sunt, maiestatem quandam præ

ſe fert, ideoque principibus & ius dicentibus conuenit. At Latini ita utebantur vel potius abutebantur prima perſona plurali pro ſingulari, vt nos ſecunda. Præſertim tamen poetæ: quos in vno etiam eodẽmque membro vtraque vti alicubi videmus. Vnius quidem certè loci recordor, qui eſt Tibulli.

Et ſeu quid merui, ſeu quid peccaui, vr̃or.

Œptimum, pronomina plerumque in pronuntiatione, debere cum præcedentibus verbis, non aliter quàm ſi Hebraico more affixa illis eſſent, coniungi. Veluti quum dicitur, *Di moy cœla, Fay moy ce plaisir, Preſte moy ceſt argent*, vel *Di nou cœla, &c.* Sic etiam *Dite nou cœla, Faite nou ce plaisir, Preſtez nou ceſt argent*. Ideoque rectè ſcribuntur cum notula copulatrice, id eſt copulationis indice, *Di-moy, Fay-moy, &c. & Dite-moy, Faite-moy, &c.* Sic *Dite-nous, &c.* Idem dicendum de *Tu, Toy, Vous*. vt *Te baïſtes-tu?* vel, *Te baïſteras-tu?* & *Haïſte-toy*. Sic *Haïſtez-vous: & Que dites-vous? Que ſaïſtes-vous?* vel, *Dites-vous cœla? Faïſtes-vous cœla?* quibus in locis licet ſcribatur litera *s* in fine verborum, quòd eam poſcant, ſicut & quidam ex præcedentibus, tamen nullus ei ſonus datur, ne eam quæ in pronuntiatione requiritur celeritatem impediatur eius prolatio. Haud enim ſecus pronuntiat hîc *vous* (ſicut paulo antè *Tu & Toy, Nous & Moy*) quàm ſi (vti dixi) ipſi verbo, Hebraicæ linguæ more, affixa eſſent. Caterùm ſuperioribus illis exemplis addenda hæc quoque, *L'as-tu diſt?*

L'auez-

L
m
v
n
t
T
fo
V
la
p
v
ſa
æ
æ
in
æ
S
ſ
N
g
e
ill
ſ
L
d
m
ſ
d
t
ex

L'avez-vous-dit? in qua interrogatione pronomen ponitur inter verbum & vocabulum quod verbo subseruit: ideoque tres voces tanquam v-nica pronuntiantur. Sic etiam, quum, interrogatione non vtentes, dicimus absque illa tmesin, *Tu-l-as-dit, Vous-l'avez-dit*. Sic in prima persona, *Je-l'ay-dit*. Et interrogatiue, *L'ay-ie-dit?* Voco autem tmesin, illam seiunctionem vocularum *as* & *avez* à verbo *dit*. Cui similis videri posset ea qua in *πρωτοκλῆς εἰμι*, vel *πρωτοκλῆς εἶμι*, vel *ᾶ*, aliquis inter participium & verbum substantiuum pronomen interponeret: dicens (exempli gratia) *εἰμι ἰγὺ πρωτοκλῆς*, vel *εἶσὺ πρωτοκλῆς*: sicut *τοῦτο* vel aliud huiusmodi pronomen interiici videmus, quum dicitur, *εἰμι τοῦτο πρωτοκλῆς*: vel, *πρωτοκλῆς τοῦτο εἰμι*. Sic etiam Latine, Sum ego loquutus: vel potius, Loquutus ego sum. Sum hoc loquutus, Loquutus hoc sum. Neque tamen eadem vocula, id est eiusdem significationis, Gallico verbo præfigitur: sed, vt eandem inueniamus, veniendum est ad alteram illam periphrasin Græcā, minus quidē vsitatam, sed nō minus antiquam, *ἔχω ποιῆσαι*. Si tamen & Latinos nonnunquam Habeo factum & Habeo dictum pro Feci & Dixi vsurpasse concedatur, magis etiam hos quàm illos imitati maiores nostri dici poterunt. De hoc autem Latino loquendi genere differui in mica DE LATINITATE FALSO SUSPECTA expostulatione.

Sic verò & pronomina *Il* & *Elle*, *Le* & *La*. vt
M. j.

Que dit-il? Que dit-elle? vel, Dit-il cela? Dit-elle cela? Le autem & La, vt quum dicitur, Nomme-le, Nomme-la: siue, Nommez-le, Nommez-la, Interdum verò sequente etiam alio pronomine, vt Di-le moy, Baille-le moy, Preste-le moy. vbi posterius quoque pronomen nullam pronuntianti moram concedit: sic tamen vt non tanquam verbo cohzrens, sicut prius, proferatur. Idem verò quod de pronuntiatione illius moy, præcedente le, dici potest & de aduerbio loci la: quin etiam de particulis pas & point. vt Que faites-vous là? Faites-vous pas cela? vel, Faites-vous point cela? item, V'oulez-vous pas cela? vel, V'oulez-vous pas faire cela? Atque adeo, alicubi de multis simul particulis pronomen sequentibus idem dici queat: vt in hac oratione, Ne vous l'ay-ie pas bien dit? præsertim verò illæ, l'ay-ie pas, tanquam cohzrentes, proferuntur. Idem & de istis existimandum est, Il le luy faut dire. Pro quibus diceretur etiam, aliter verba collocando, Il faut le luy dire. Sed hîc post Il faut, morula interponi potest, aut siquid morula minus est: quum illic, Il le luy faut dire, vocula Il à suo verbo seiuncta, ad illud festinet, ideóque nullo nos modo interquiescere permittat: sicut etiam quum dicis Il faut le luy dire, nec inter Il faut, nec inter illas tres voculas, le luy dire, interquiescitur: sed vt illæ duz, propemodum tanquam vna vox, sic etiam hæ tres ita ferè pronuntiantur acsi in vnam vocem coalescerent.

Sed pronomen alicubi ad verbum sequens, potius

est: veluti in hac oratione, *Venez me dire la respos*
se, vel, Venez nous dire, &c. Sic, *Allez lui dire cela*
In hoc igitur loco aliisque huiusmodi nihil
magis in pronuntiatione cum precedēte quan
cum sequente verbo coniungendum est pronom
me. Atque idem in ceteris huiusmodi loci
est faciendum.

Octauum, nos pronomina quædam com
ita habere, id est, quibus adnexa est particul
el la. Dicitur enim *Cestuy-ci, Cestuy-la: & Ce*
ela, necnon in plurali *Ceux-ci, Ceux-la*. Scien
n est autem, has quæ adiiciuntur voculas, ad
bia natura sua esse: & ci quidem, sicut & la
od frequentiore in vsu est) esse Hic (veluti in
taphiis, *Ci gist honorable homme*, &c. id est
ciaceter) la vero, illic. Ideoque *Cestuy-ci* perinde
ac si diceretur, *Cestuy que tu vois ici*. id est
(nam *Cestuy*, sicut & *Cest*, ex Ille factum pu
queadmodum Italicum *Questo*) quem t
des hic: *Cestuy la* autem, *Cestuy que tu vois là*
e quem tu vides illic. Eodēque modo *Ce*
ela esse distinguenda.

Verum tamen interuenire nonnunquam
iendum est: & dici, *Ce pain-ci, Ce pain-la: Ce v*
, Ce vin-la. Eodēque modo cum altero ill
Pronomine *Cest*, *Cest homme-ci, Cest homme-la, Ce*
argent-ci, Cest argent-la. Atque his certē in locis
bi ita hæc particulæ à pronomine sciunguntur
id quod de propria illarum significatione dis
manifestius esse potest. Ceterum quauis ita

iungi in scribendo soleant, planè tamè tanquam cum præcedente nomine, velut illi affixæ, pronuntiantur: ideoque melius in scriptura etiam coniunguntur, aut saltem, adhibita illa copulatrice notula, non omnino disiunguntur: hoc modo, *C'est homme-ci, C'est homme-la.* Sed & eandem post *C'est* non malè posuerimus, scribentes, *C'est-homme-ci, C'est-homme-la.*

Nonum est, vnū idémq; pronomen duobus generibus accommodari. Nā datiuus *Luy* non tantum viro sed fœminæ quoq; tribuitur. Dicitur enim, *Je luy ay dict,* vel *Je le luy ay dict,* etiā fœminæ illi cuius antea mentio facta fuerit. Sed vbi discrimen ponendum est, dicitur *À elle,* pro illi fœminæ: sicut *À luy,* pro, illi viro. veluti quum interrogamus, *L'avez vous dict à luy, ou à elle?* aut etiam pronuntiatiuè dicimus, *Il le faut dire à luy, non pas à elle.* Obserua autè, sicut hic datiuus *Luy* vtriusque nobis est generis, ita esse Latinum datiuum illi, ex quo nostrum illum fecimus: & vicissim vt *Il* tantum de viro, at *Elle* de fœmina vsurpamus, ita Latinos Ille & Illa, vnde itidem facta nostra sunt vsurpasse. Sed & aduerbium Illic mutatum fuit in *Illéc*: quod non omnino obsoleuit.

At verò (*Ceci* & *Cela* quo in genere vsurpentur, in sequenti Tnemate docebo.

DECIMUM, pronomen possessiuum in quibusdam loquendi generibus à nobis prætermitti, & quidem articulum alicubi eius loco poni, veluti quum dicitur, *Je vous présente l'oreille:* & *Pres-*
sez,

ste
In
or:
ore
L
in
tu.
G
tic
Pr
bi-
ies
de
ph
gu
co
ser-
ab
m-
C
m:
l'or
ste
rei
nor
Ci-
nee
rei
nor
bet
in.

stez moy l'oreille. vel, Je vous prie me prestez l'oreille.
 Ineptum enim fuerit dicere, *Je vous preste mon oreille*: nec minus ineptum, *Prestez moy vostre oreille*: vel, *Preste moy ton oreille*. Sic verò & in Latino sermone multo elegantius quibusdam in locis pronomen hoc omittitur quàm ponitur. Atque adeo de eo ipso loquendi genere quod Gallico illi respondet, dici hoc potest. Elegantius enim est, *Præbe mihi aurem, vel aures, quàm Præbe mihi aurem tuam: vel aures tuas*. Ac dubito etiam an villo modo hanc pronominis adiectionem admittere Latinitas queat: quam itidem constat singulari numero hîc magis quàm plurali gaudere. Sed quum illa ita numerum singularem hoc in loco plurali præferat, ut tamen eo quoque interdum utatur (an eodem omnino sensu, quæri possit) sermo noster ita præfert ut ab altero abhorreat. Nemo enim dicit, *Prestez moy les aureilles*.

Cæterum idem & de personæ tertiæ pronomine existimandum est: dici nimirum, *Prestez l'oreille*, non *Prestez son oreille*. ut *Il ne faut point prestez l'oreille aux flatteurs*: non autem, *prestez son oreille*. ut Latine, Aurem assentatoribus præbere non oportet. vel, patefacere aurem, seu aures (ut Cicero loquutus est) aut etiam, dare aures. Sed nec, Aurem præstare (è quo nostrum *Prestez l'oreille* sumpsimus) Latinum non est: si Martialis non aliter quàm Latine loquutus censeri debet. Et tamen hæc phrasis ex earum est numero in quibus nostrum sermonem longè à Latina

M. iij.

lingua discedere existimari, in mea expositula-
tione DE LATINITATE FAL-
SO SUSPECTA, docui.

Addam verò obiter & hoc, nos in eo quoque
Latinos imitari, quòd singulari numero videntes
dicamus, *Parler en l'oreille, Dire en l'oreille*. Ita e-
nim & Latini, Loqui in aurem, Dicere in au-
rem, Garrere in aurem, nunquam (opinor) in
aures, dicunt.

Vndecimum, peccare sæpenumero extra-
neos in vſu pronominum *Cestuy-ci* & *Cestuy-la*: ac
præsertim *Cestuy-ci*. Quum enim nos illis prono-
minibus, & his *Ceci* & *Cela*, indifferenter non y-
tamur, sed hæc quidem neutro generi (quum vi-
delicet Hoc & Illud significare volumus) illa
autem masculino referuamus: hoc discrimen i-
gnorantes illi sæpe dicunt, *Il m'a dict cestuy-ci*, *Il*
m'a respondu cestuy-ci: itidemque, *Il m'a faict ceci*
pro, *Il m'a dict ceci*, *Il m'a respondu ceci*: & *Il m'a*
faict ceci. Quinetiam *Après cestuy-ci*, pro *Après ce-*
ci, itidem dicentes illos audimus.

Sciendum est autē, propriè quidē *Ceci* & *Cela*
neutro tātū generi à nobis accommodari (vti
dixi) verū vbi per tmesin ſciunguntur, poſito
inter *ce* & *ci*, vel inter *ce* & *la*, ſubſtantiuo, gene-
ri masculino adhiberi. Dicitur enim, *Ce-livre-ci*,
Ce-livre-la: *Ce-lieu-ci*, *Ce-lieu-la*. Itidemque in
plurali, *Ces-livres-ci*, *Ces-livres-la*. Quinetiam
Ceux-ci, & in ſæminino genere, *Celles-ci* dici-
mus. Verū ſequente vocali *Cest* dicitur: vt *Cest*
acconſtremens, *Cest homme* (nam *b* ſonum hīc ſuū,
ſiue

sive potius suam aspirationem amittens, vocalis
 naturam non mutat) & in fœminino genere,
Ceste. vt *Ceste femme*. Obserua interim & hoc,
 ex Latino Ille fieri non solum *Cest* & *Cestuy*,
 sed etiam *Ce*.

D v odecimum, quauis illas vocolas *ei* & *la*,
 quarum mentionem in proximè præcedente
 timentate feci, quidâ adiciant etiâ fini pronomi
 nis *Celuy*, dicentes *Celuyci*, *Celuyla*: tamen *Cestuy-*
ci & *Cestuyla* dicendum potius esse pro Hic &
 Ille: at verò pro Is, dici debere *Celuy*, absque vlla
 adiectione. vt, *Celuy qui aime la volupté, n' aime pas*
la vertu, Is qui amat voluptatem, non amat vir-
 tutem. Vbi tamen multi dicerent *Celuyla qui ai-*
me, &c. Sic autem in fœminino genere, *Celle qui*
aime, &c. Ea quæ amat, &c. potius quàm, *Cellela*
qui aime, &c. At verò pro *Celleci* & *Cellela* (sicet
 harum vocularum adiectio non tam dura hoc
 in genere quàm in fœminino videatur) vsurpari
 possunt *Cesteci* & *Cestela*.

Obiter autem & de aduerbio *Là* monebo,
 (quod antea dixi respondere Latino Illic, factò
 ex pronomine Ille) ei à quibusdam præfigi vo-
 cale *i*, & dici *Ilà*. sed vulgi potius quàm emen-
 datè loquentium hanc adiectionem esse.

N E C verò nihil est præterea de quo mone-
 ri à me possent illi potissimum extranei qui pla-
 nè sunt in nostro sermone nouitij: verùm ea de
 quibus insuper monendi forent, eiusmodi fere
 sunt vt ab ipsis obseruari queant. Nam qui di-
 cct, *Moy aime vous*, vel *Moy aime toy*, duplicem à

M. iiii.

se errorem committi, non multo post animad-
uertere poterit. esse enim vtendum hic synony-
mo *ie*, & verbum *ame* in fine collocandum: hoc
modo, *Je vous aime*. In altera autem oratione, e-
tiam pro *ioy* esse dicendum *re*: hoc modo, *Je t'ai-
me*, elisa per apostrophum vocali *e*. Quauis
autem his in locis pronomen *le*, non *Moy*, vsur-
pemus: tamen, quum additur alia persona, hoc
non illo vtimur. Dicimus enim, *Pierre & moy
sommes allez ensemble*: vel, *Moy & Pierre*. non au-
tem *le & Pierre sommes*, &c. Multo etiam minus,
Pierre & ie, &c. Multo (inquam) minus: quoniā
in posteriore loco magis etiam quā in priore
aures offenderet: & inueniri fortasse posset qui
le & Pierre diceret, sed nequaquam, qui etiam,
Pierre & ie.

Vna eadēque opera obseruare poterit, non
dici, *Luy a dict à moy*, vel *Luy a dict à vous*: sed
Luy n'a dict, *Luy vous a dict*. vel, *Il m'a dict*, *Il
vous a dict*. Itidēque in genere fœminino,
Elle m'a dict.

At de hoc vereor ne superuacaneū sit te mo-
nere, (cuius modò sum recordatus, quum dice-
rem, *Pierre & moy sommes allez ensemble*) Gallum
de se & de alio quopiam loquentem, sui men-
tionem posteriore loco facere: id est, dicere,
Pierre & moy sommes allez ensemble: potius quā
Moy & Pierre, &c. si Petrus, aut is quemcunque
nominat, vel par vel non multo sit inferior. Imò
etiam plerunque longè inferiori priorem lo-
gum tribuunt: vixque aliter, nisi de famulo aut

lo quem omnino sibi subiectum habent, lo-
quuntur: aut etiam de vxore. Nonnulli tamen
in quoque illo honore dignantur: sed ne
sine multorum reprehensione, qui id *tanquam*
duxerunt esse contendunt.
Ideo autē hac de verebar ne superuacaneum
esset te monere, quod & in quibusdam aliis ve-
naculis linguis eam modestiam in usu esse se-
rem. Sed tamen Latinos multis in locis eam ne-
cessarium, in multo etiam pluribus à Græcis ne-
cessarium fuisse, ex diligenti obseruatione affi-
mare possum.

D

E ARTICVLO IN QV
BVS DAM LOCIS OMIT-
tendo, & in nonnullis ponendo vel præ-
mittendo, pro diuersa significatione. Iter
De præpositione ante articulum ponendo
vel omittenda.

NEC nihil est certè quod à me de articu-
lo su moneris. Quauis enim magnus vel poti-
us maximus sit eius in nostra lingua usus, sunt tamen
aliquot loquendi genera in quibus omitti-
tur: quædam etiam in quibus vel ponitur vel
prætermittitur: sed longè alia hîc quàm illic
significatione. Nam dicitur *Faire le compte*, cum
articulo, & *Faire compte*, absque articulo: sed *Fa-
le compte* (ad verbum, Computum facere, à qua
ce Latina est illa Gallica: ideòque scribi solent
(*compte*) est Rationes putare cum aliquo:

verò *Faire comte*, est In aliquo pretio habere: cui opponitur *Floccifacere*, *Contemnere*, seu *Aspernari*. Quòd si loquendi genere eandem metaphoram habente interpretari libeat, dicere possumus, In aliquo numero habere, vel ponere. Hæc porro quæ in Gallico & Latino pariter sermone est metaphora, à Græco manasse videri possit: non quòd legerim ἐν ἀριθμῷ τι ἔχειν, vel τίθηναι (nam in meo Thesaurò Græcæ linguæ neque huius phrasis neque alius cuiusquam similis exemplum attuli) sed quòd in quodam prisco extant oraculo hæc verba, - οὔτε ἀρίστοι, οὔτε τίται· οὔτε δυνάστατοι, οὔτε ἐν λόγῳ, οὔτε ἐν ἀριθμῷ: ad quæ respiciens Callimachus dixit, - τῆς δὲ ταλαίης Νύμφης, ὡς Μεγαλειῶν, ὡς λόγῳ, ὡς ἀριθμῷ. Ex his autem ac similibus locis occasionem ita loquendi sumpsisse Latinos credibile est.

Eodem modo, si dicas, *On n'en a pas tenu comte*, vel, *On n'en a pas tenu le comte*, longè diuersa dices. Sic tamen vt fatear dici etiam *Tenir comte*, absque articulo, pro In rationes referre, seu Rationibus inferre: sed potius cum adiectione. vt, *Tenez moy comte de ceci*, (pro quo etiam diceretur, *Mettez moy ceci en comte*) Hoc mihi in rationes refer. Sed & vice versa adhibetur aliquando articulus huic nomini alteram significationem habenti: verùm & hîc cum adiectione. Dicitur enim, *On n'a pas tenu de luy le comte qu'on deuoit*: pro, *tel comte qu'on deuoit*.

Sic etiam, *Faire la teste*, sonaret, *Facere caput*: (quod

(q
F
N
di
ve
se
(q
H
ne
ru
qu
no
te
o
te
te
d
(v
v
(v
ci
ci
re
f
d
e
f
e
i
i

(quod de statuario aut pictore dici potest) at *Faire teste* genus est loquendi in bello vſitatum. Nam *Faire teste à l'ennemi*, est oppositū ei quod dicimus *Tourner le dos*, ſicut & Latini, Terga vertere, & Terga dare. Græci quoque τὰ ὀπίσταν ὑστρίφειν, vel ὑπὸστρίφειν: quinetiam τὰ ὀπίσταν δουῖναι: (quod tamen recētiorum potius eſſe ſuſpicor.) Homerus μεταβαλεῖν ὀπίσταν dixit. Verūm eſt illud noſtrum *Faire teste*, in hac ſignificatione, ex eorum numero quorum viū alia lingua vix aſſequi poteſt. Simul enim repræſentat hoſtem hoſti non terga obuertentem, ſed faciem, (niſi Frontem obuertere, aptius dici aliquis exiſtimet) & omnibus modis ei ſe opponentem, ac reſiſtentem, vel ſaltem reſiſtere conantem. Quauis autem dixerim hāc phraſin opponi illi, *Monſtrer le doſ à l'ennemi*, habemus tamē illa magis propriā (vt ita dicam) oppoſitionem in iſta, *Monſtrer viſage à l'ennemi*. id eſt, Oſtendere faciem hoſti.

Itidem, ſi de eo qui ſponte carcerem petiit, (vel vt aliquem viſat, vel vt quopiam ibi publico fungatur officio) non autem in eum coniectus fuit: ſi, inquam, de eo dicas, *Il eſt en la priſon*, rectē loqueris: at ſi abſque articulo, *Il eſt en priſon*, maximam certē iniuriam facies. Hoc enim de eo dicitur qui in carcerem ire coactus aut ſaltem iuſſus eſt: ſicut etiam, *On l'a mené en priſon*, potius quā, *On l'a mené en la priſon*, & *Il eſt allé en priſon*, potius quā *Il eſt allé en la priſon*: quauis adiectio articuli tolerabilior videri poſſet in duobus hiſce poſterioribus locis, quā in

primo illo, *Il est en la prison.*

Quædam præterea sunt loquendi genera quæ quavis non aliud sonare possint cum articulo quàm absque eo, omittendus est tamen. Exempli gratia, *Il m'a coupé broche*: & non, *la broche*. Sic etiam, *Il est à table*, (ad verbum, Est in mensa) & non *Il est à la table*. Itidémque, *Il se met à table*. Quinetiam, *Il se lève de table*, *Il s'ir de table*: potius quàm, *de la table*. Ac licet dicatur, *Se foir à table*, *Il est assis à table*, potius quàm *Il est assis à la table*, sicut *Il est à table*, non *Il est à la table*: tamen quum adiicitur genitivus declarans cuius sit mensa, præfigitur articulus. Dicitur enim, *Se foir à la table de monsieur*, *Il est assis à la table du maistre*. Eodémque modo, *Il est à la table de monsieur*.

Nec nulla sunt quæ & cum articulo & absque articulo efferuntur. vt, *Il est en la ville*, *Il est en la court*: vel, *Il est en ville*, *Il est en court*. Sed ad hoc posterius quod attinet, absq; articulo quidem, vtendum est præpositione *en*, ante ipsum: quum autem articulum adiicimus, potius præpositione *à*: & dicendum, *Il est à la court*, vel *Il est en court*. At verò *Il est en ville*, non ita vsitatum est vt *Il est en court*: potiùsque dicitur cum articulo, *Il est en la ville*, vel *Il est à la ville*. Sic & nomen *raison* cum quibusdam verbis & absq; articulo & cum eo vsurpatur. Dicimus enim, *Faite moy raison de cela*, vel *Faite moy la raison de cela*. Verùm vbi nomini *raison* nihil adiicitur, articulo potius omisso dicitur, *Faite moy raison*. At verò, *Vous avez*
raison,

raison, & non *Vous avec la raison*, dicere solemus, quum significare volumus aliquem cum ratione loqui, vel iustum & æquum petere. Idem *Parraison* dicimus adverbialiter, non *Par la raison*: vt in hoc prouerbio,

Prouision faite en raison,

Dépensé par raison,

Fait la riche maison.

vbi *Par raison* sonat Cum parsimonia rationi consentanea.

Nonnulla sunt item in quibus vni eisdemq; nomini vel præfigitur articulus, vel contra, prout nomen id vel huic vel illi verbo iungitur. Dicendum enim est, *Il luy faut lascher la bride*, non, *lascher bride*, non adhibito articulo: vicissim autem, *Il le faut tenir en bride*, non, *tenir en la bride*. Atque adeo vno eodemque verbo videntes, dicimus, *Il luy faut tenir la bride*, cum articulo: sed, *Il le faut tenir en bride*, omisso articulo.

Quauis autem hic de iis potius loquendi generibus agere propositum mihi sit, inter quæ discrimen articulus vel positus vel omissus efficit, & de iis in quibus prætermitti semper solet: addam tamen, esse etiam nonnulla quorum differentia aliunde quàm ex articulo pendet. Sed in præsentia eius tantum quam præpositio efficit, in quibusdam phrasibus quarum vtraque articulum habet, exempla adiiciam. Dicimus igitur & *Courir par les rues*, & *Courir les rues*: sed *Courir par les rues* (id est, Currere per vicos, seu vias vrbis) de quolibet dicitur per urbem cursu-

tante, aut saltem urbem propere gradu perambulante: at verò *Courir les rues*, de infano tantummodo.

Sic etiam dicimus *Fuir la guerre*, & *Fuir de la guerre*: sed *Fuir la guerre*, dicitur de eo qui natura est *φυγόμαχος* & *φυγόμαχος*: at verò *Fuir de la guerre*, Qui ex bello fugit. Latine autem, ille quidem, Fugitat bellum, vel est fugitans belli, (vt Terentius dixit, Fugitans litium) hic verò Ex bello fugit. Quinetiam vno codémque verbo Latino vtentes, dicere possumus *τὸν φυγόμαχον* seu *φυγόμαχον*, (*qui fuit la guerre*) Refugere bellum, Refugere pugnam: alterum, *qui fuit de la guerre*, Refugere ex bello, Refugere ex pugna. Vbi considera præpositionem à Latinis itidem adhiberi, quum de altero loquentes non adhibeant, sed quarto casui hoc verbum iungant. Sed nec simplici Fugere nullus hic locus est, nam dici etiam potest Fugere bellum (vt Fugere laborem) & Fugere ex bello.

DE QVIBVSDAM QVAE

PECCANTVR IN EA

parte orationis quam grammatici
Verbum appellant.

IN EA orationis parte quæ Verbum appellatur, nihil magis obseruatione dignum est quàm præteritorum vsus. Ad hunc enim, tantquam ad scopulum, omnes fere extranei impingunt, etiam ij qui tantos alioqui in linguæ no-

strz

stræ cognitione progressus fecerunt, vt Gallus nonnisi in longo colloquio extrancos esse eos sit deprehensus. Estque hic error illis cum iis Belgis qui vulgo VValones appelluntur, aut saltem, cum maxima eorum parte, communis.

Animaduerte igitur quæ dicam. Gallus, verè Gallus, & inter purè loquentes educatus, dicet de Petro qui eo ipso die ad ipsum venerit, *Pierre est venu à moy*, vel, *Il a parlé à moy*. At verò si Petrus ad eum non venerit eo ipso die, sed vel pridie, vel multis ante diebus, atq; adeo mensibus, quinetiam annis, dicet, *Pierre vint à moy*, vel, *Il parla à moy*.

At extranei, & VValones plerique (etiam si Gallicè loqui sibi videantur) de Petro, qui non solum eo ipso die, sed ante paucas horas ad eos venerit, dicent, *Pierre vint à moy*, *Il me vint parler*, &c. Atqui Gallus (qualem dixi) hoc audiens, & cum qui loquitur, praterito illo vti, non abuti, existimans, nihil minus quàm Petrum eodem quo hæc dicuntur die venisse putabit.

Vicissim autem, de Petro qui non eo ipso die, sed pridie, aut multis ante diebus, vel mensibus, aut etiam annis, ad eos venerit, dicent, *Pierre est venu à moy*, *Il a parlé à moy*. Quibus auditis Gallus Petrum eodem quo hæc de ipso dicuntur die, potius quàm ante eum diem (siue paulo siue multo ante) venisse existimabit. Expectaret enim potius, *Pierre vint à moy*, *Pierre parla à moy*: si id eo ipso die factum non esset. Fateor alioqui posse dici *Il est venu*, de eo etiam qui ante

illum diem venerit: sed hoc est discrimen, quòd, quum dicis *Il vint*, auditor, etiam si nihil addas, intelligit, eum non eo ipso quo hoc dicis die venisse: at si, *Il est venu*, incertus erit an eo ipso die, an verò ante eum diem: sic tamen vt potius de eo ipso die intelligat: quoniam (vti dixi) si id factum ante eum diem fuisset, existimaret te dicturum potius fuisse, *Il vint*.

Denique, sicut dicendum est, *Pierre est aujourdhuy venu vers moy*, siue, *est venu ce matin vers moy*: vel, *Pierre a parlé aujourdhuy à moy*: aut, *a parlé ce matin à moy*: non autem, *Pierre vint aujourdhuy vers moy*: siue, *Pierre vint ce matin vers moy*: vel, *Pierre parla aujourdhuy à moy*, aut *parla ce matin à moy*: sicut inquam cum illis aduerbiis iungitur *venu*, non *vint*: ita vicissim dicendum est, *Pierre vint hier vers moy*: potius quàm *Pierre est venu hier vers moy*. Fateor tamen priorem illum abusum magis etiam quàm hunc aures offendere.

Imperfecto quoque præterito eos sæpe abutentes audimus. dicunt enim, *Pierre me venoit parler*, pro, *Pierre n'est venu parler*. Itidémque, *Aujourdhuy ie rencontrais Pierre, & luy faisois compagnie iusques en sa maison*: quum dicendum sit, *Aujourdhuy i'ay rencontré Pierre, & luy ay fait compagnie iusques en sa maison*. Sic autem & quum de eo loquuntur quod factum est ante illum quo id narrant diem. dicunt enim, *Je rencontrais hier Pierre, & ie luy disois, &c.* vel, *Je rencontrais Pierre le iour de Pasques, & ie luy disois, &c.* quum hîc quoque vtendum sit altero illo præterito: hoc modo,

in
le
Q
e
pe
ie
fi
ce
di
m
(e
Q
m
m
fa
de
hi
Q
int
fite

ter
Ce
del
qu
do
do
no
fut
l
atq

modo, *Je rencontray hier Pierre, & ie luy di.* Item, *Je rencontray Pierre le iour de Pasques, & ie luy di.* Quibusdam verò locis adhibent, vel *J'estois, Tu estois, Il estoit:* vel, *Je fus, Tu fus, Il fut:* vtrumq; perperam. vt in hac oratione, *Quand il me disoit cela, j'estois bien marri:* vel, *Quand ie luy disois cela, il estoit bien marri:* aut vtendo illo præterito perfecto, *Quand il me disoit cela, ie fu bien marri.* quum dicendum sit, *Quand il m'a dît cela, i'ay esté bien marri:* vel, *Quand il me dit cela, ie fu bien marri:* (& in reliquis duabus personis ἀνὰ ὅς γε) id est, Quum mihi illud dixit, valde mœstus fui: aut, mœstus esse cœpi. Neque tamen illo priore modo loqui non posset aliquis, *Quand il me disoit cela, s'estois bien marri:* vcrum hoc sensu, Valde mœstus eram tum temporis quum illud mihi dixit. At illi significare volunt quod dixi, Quum mihi illud dixit, valde mœstus esse cœpi: intelligentes, mœstitiam ex eo quod dictum sit, fuisse ortam.

Alicubi autem vicissim, vbi imperfecto præterito vtendum est, alio vtuntur. Dicunt enim, *Ce cheual fut bon quand ie l'achetois:* quum dici debeat, *Ce cheual estoit bon quand ie l'achetois.* vel, *quand ie l'achetay.* Sic etiam, *Le cheual qu'il me donnoit, fut vn bon cheual.* pro, *Le cheual qu'il me donna, estoit vn bon cheual.* Atque adeo audiuntur nonnulli ita loquentes, *Quand ie voyois Pierre, il fut malade.* pro, *Quand ie vi Pierre, il estoit malade.*

Peccant & aliter in Temporum vsu extraneis: atque hac in parte magis quàm alia vlla procli-

uem esse lapsum fateor. Hoc autem prædicere, est certè illos monere vt hic potissimum nostri sermonis attenti sint obseruatores.

Peccant verò & in vsu Modorum, (sed rarius quàm in Temporum) vnum pro altero vsurpantes: vt in hac oratione, *Je luy demandois cela, mais il ne voudroit m'accorder.* quū dicendum sit, *Je luy demandois cela, mais il ne voulut pas me l'accorder.* siue, *Je luy demāday cela, mais, &c.* vel, *Je luy ay demandé cela, mais il n'a pas voulu, &c.* Similis vel potius idem error est in hac oratione, *Je le priois de cela,* (aut *Je l'ay prié de cela*) *mais il ne voudroit, &c.* Vt autem *voudroit* habere locum posset, præcedere deberet, *Je le priois:* & in altera illa oratione, *Je luy demanderois.*

Q V O D verò ad terminationem attinet, non ab illis solum sed à multis etiam Gallis, ac præsertim à vulgo, sæpissimè in præterito perfecto peccatur: vel potius in præteritorum perfectorum (duo enim habere nos, modò ostendi) altero. Dicunt enim multi, *J'alli, Tu alis, Il allit:* quum dicendum sit, *J'allay, Tu allas, Il alla.* Itidèmq, *Je bailli, Tu baillis, Il baillit:* pro, *Je baillay, Tu baillais, Il bailla.* Sic *Je m'esueilli, &c.* pro *Je m'esueillay, &c.* Verùm & in aliis plerisque peccatur verbis, quæ sunt quidem coniugationis eiusdem, sed non itidem duplicem finem habent. Audias enim & qui dicant, *Je l'aimi, Je luy parli, & Tu luy parlis, & Il luy parlit:* pro *Je l'aimay, Je luy parlay, & Tu luy parlas, & Il luy parla.* Sic *Je luy mandy, & Je luy demandy, &c.* pro *Je luy manday, & Je luy demanday,*

manday, &c. Sed tamen non tam frequenter (quantum quidem me obseruare memini) in his alijsue peccari solet verbis, quàm in iis quæ priore loco in exemplum attuli.

Contingit autem in hoc errore quod in aliis quamplurimis: nimirù vt quemadmodum hæc litera pro illa, ita etiam illa pro hac ponatur. Nam vt *l'alli, le bailli, le mandy*, dicitur, pro *l'allay, le baillay, le manday*: ita vice versa, *je cueillay, & le recueillay, j'escrimay, le renday, le venday*, pro *le cueilli, & le recueilli, l'escriui, le rendi, le vendi*. Sed hic reciprocus (vt ita dicam) error potius in prima persona quàm in scûda & tertia committitur. Siquidem multorum aures qui dicent *j'escrimay, le venday*, abhorrebunt tamen ab his tertiis personis, *l'escriua, il vendi*.

Sed nullâne hic regula tradi potest? Imo verò potest, & quidem facillima ac certissima. Verba in quorum infinitiuo modo *e* præcedit *r*, poscunt *a* in illo præterito: in quorum infinitiuo *e* sequitur *r*, postulant *i*. Vides enim esse *e* ante *r*, in *Aimer*, & *Aller*, quæ habent præteritum *j'aimay, Tu aimas, Il aime*: *j'allay, Tu allas, Il alla*. Vicissim autem esse *r* ante *e*, in *Ecrire*, & *Rendre*: quæ habent præteritum *j'escriui, Tu escriuis, Il escriuit*. *le rendis, Tu rendis, Il rendi*. Existima autem pluralem utrobique numerum *avaloy* scribi ac pronuntiari.

Admittitur error & in terminatione primæ indicatini modi personæ: (verùm multo leuior; id est, multo minus aures offendens: idcoque

multo etiam minus in reprehensionem incurrens: quum tamen in eum multo plures incidunt, & quidem plerique etiam qui è vulgo non sunt) Quauis enim litera *s* secundæ verborum personæ propriè conueniat, (vt Latina etiam verba, atque adeo Græca, eam in illa persona amare videmus) non autem primæ: in multis tamen huic quoque personæ à nonnullis ea datur ac præsertim post *s*. Scribunt enim, *Je suis, le puis, le dis, le lis*: id est, Sum, Possum, Dico, Lego. Quinetiam, *J'escris*, id est, Scribo. Sic *Je fais, le mairais*. Item, *Je crois, le vois, le cognois*. Item, *J'apprends, Je reçois*. Dico autem, præsertim post *i*, non autem, post *s* tantummodo: quoniam idem & in aliis multis eos facere verbis videmus. vt, *Je crains, le viens*. Rectius tamen illam literam omitteri sciendum est: præterquam in quibusdam monosyllabis, vt *Je suis, le puis, le dis, le lis*: & quidem sequente vocali, vt *Je suis ami de Jan, le puis assurer cela, le dis une raison, Je lis un liure*. Potissimum verò illa duo prima, cum hac litera *s*, vocali sequente, pronuntiantur. Quinetiam in fine quorundam aliorum, non præcedente *i*, à nonnullis molliendi soni causa pronuntiat: vt paulo post docebo.

Verum in præterito imperfecto obtinuit propemodum vsus vt hac litera *s* non minus prima quàm secunda persona claudatur. Scribitur enim *J'aimois*, sicut *Tu aimois*: & *Je faisois, le disois, J'allois*: (sicut *Tu faisois, Tu disois, Tu allois*) præsertimque *J'estois, J'auois*, valde sunt vsitata.

Hoc

Hoc autem inde contigit, quòd antea diceretur *l'aimoye, le faisoys, &c.* (qua terminatione Marotum nostrum suis vsum esse in rhythmis, nec non quosdam hodiè que non in rhythmis solum sed in soluta etiam oratione vti videmus.) quum autem vsus breuitatis studiosus vocalem *e* ex fine illarum vocum paulatim extruisset, & remansisset *l'aimoy, le faisoys*, placuit ad molliendum sonum, literam *s* addere. sic tamen vt multo plures iis tatum in locis vbi sequitur vocalis, quam consonante etiam sequente, eam adiiciat. Multi enim scribunt & pronuntiant quoque, *l'alloys à la ville*, qui tamen non solum pronuntiant, sed & scribunt *l'alloy dehors*, non *l'alloys dehors*. Ac sunt etiam qui non *s*, sed apostrophi notam fini harum personarum adiiciunt, ante consonantem (vt in voce *grand* nota illa sequente etiam consonante locum habet) ea elisionem vocalis *e* indicantes. Ceterum quemadmodum hic euphoniz gratia literam *s* assumi dixi, ita etiam sunt qui primis presentis indicatiui personis eam adiiciant quz alioqui duriusculum habere sonum videntur: dicentes, *Je mours, le dors, le fors, le requiers.*

Non dubitabit autem de eo quod dico, videlicet vsum literam *s* euphoniz causa iis quos dixi locis adiecisse, quicumque recordabitur eorum quz à me in precedentibus de ea annotata fuerunt: nimiram nos, Græcorum exemplo, eam aduerbio seu prepositioni, *usque* ex Latino Vsq. que factz solere addere, quum vocalis sequitur;

N. iij.

dicentes, *Jusques à ma maison : & tamen Jusques chez moy*, absque *s*. Græcorum (inquam) exemplo : quippe qui eodem modo aduerbiis *εως* & *μέχρις* quæ illam ipsam significationem habent, literam *s* sequentè vocali adiiciunt.

Et verò maiores nostros adeo literam *s* amasse sciendum est, ut ea non solum uterentur in multorum vocabulorum fine, quemadmodum & nos, sed in quorundam fine, etiam abuterentur: veluti quum recto quoque nonnullorum nominum casui eam adiiciebant. Atque id testantur eorum quidam etiam rhythmī prouerbiales: ex quibus sunt hi, (pulcherrimam sanè & maiorum nostrorum sapientia dignissimam sententiam continentes)

Qui de ses suets est bays,

N'est pas seigneur de son pays.

Neque enim dubium est quin *pays* cum *s*, sicut & nos, proferrent.

DE VSV LECTIONI HARVM HYPOMNESEON AD-
dendo, & de veris præceptionibus à falsis eius ope distinguendis.

QUEMADMODUM in Græca & Latina aliisque linguis quæ à nullo nunc populo cum lacte hauriuntur, sed è libris tantummodo petuntur, optimus loquendi magister habitus fuit vsus: non dubium est quin eodem modo in omnibus illis quæ vernaculæ sunt cum pro optimo habere magistro

magistro debeamus. Itaq; tibi etiam qui Gallia ex es studiosus, ut eum consulant, & (postquam aliunde prima rudimenta didiceris) lectioni harum Hypomneseon socium adiungas, sum autor. Spero enim fore ut quum ab his iam prae-
monitus ad eum accedes, magno tibi eas esse adiumento fatearis: quod earum memor, diligentius (& facilius tamen) quae observanda sunt observare possis. Simul autem usus, (modò cum ibi queras ubi querendum esse, in epistola huic libello praefixa docebo) tanquam Lydius lapis tibi erit, ad quem praeceptiones eorum qui grammaticas institutiones scripserunt, examinans, veras à falsis distingues. Apud tres quidem certè qui in manus meas venerunt, & non paruo in pretio sunt, non paucas te inuenturum praedico, non in illarum sed in harum numero ponendas.

Quoniam autem probando exemplis quod dico, & me suspicione sum liberaturus, & te cautiorem earum institutionum lectorem redditurus, ad ea iam venio: & quidem initium à scriptura primarum Indicativi modi personarum sumens: quod in praecedente capite de hac disseruerim.

Quum igitur literam / malè quosdam personis illis, aut saltem plerisque illarum, adiacere ostenderim, utpote dicentes, non solum *le suis*, *se puis*, *le die*, *le lui*, (in quibus, vel potius in quorum duobus prioribus praesertim usus literam illam recepit, & ibi quidem potissimum ubi
N.iii.

vocalis sequitur) sed etiam *le suis*, *le cognois*, *le crains*, *le viens*, pro *je suis*, *le cognoy*, *le crain*, *le vien*: ecce tamen vnum eorum qui (pag. 145.) non solum in prima presentis Indicatiui persona scribit *Cognois*, praefixa particula *Je*: sed etiam in Imperatiuo, pro *Cognoſce*. Et tamen in hoc imperandi modo literam *s* sonantes ne eos quidem audimus qui eam in Indicatiuo sonant.

Idem (pag. 101.) postquam scripsit dicendum esse, *J'aimasse*, *Tu aimasse* (ita enim scriptum est absque *s* in fine) *Il aimast*: in plurali autem, *Nous aimissions*, *Vous aimissiez*, *Ils aimassent*: atque addidit, Fieri à perfecto priore, *J'aimay*, *J'aimasse*: paucissimis verbis interiectis, subiungit, In hac conjugatione, persona prima & secunda mutant *a* in *s*, in antepenultima. Caue (est enim lubricus locus, in quo multi labuntur) dicas, *Aimassions*, *Aimassiez*: sed *Aimissions*, *Aimissiez*: *Louissions*, *Louissiez*: *Blasmissions*, *Blasmissiez*. Hæc ille: ibi certe labens ubi alios vt à lapsu caueant admonet. Potius enim aut *J'aimisse*, *Tu aimisses*, *Il aimist*, eodemque modo *Nous aimissions*, &c. dicendum est: aut certe, *J'aimasse*, *Tu aimasses*, *Il aimast*, itidemque *Nous aimissions*, &c. dicere oportet. Nonnulli tamen (respondebit aliquis) eorum etiam qui *J'aimasse* dicunt, itidemque cæteris duabus personis singularibus & tertiæ plurali hanc vocalem *a* tribuunt, dicunt *Aimissions*, non *Aimassions*: & *Aimissiez*, non *Aimassiez*. Fateor: sed non ij quibus rectè loquendi laus datur. Esto tamen, ex his quoque nonnullos ita loqui,

loqui, nonnulli certè pro omnibus habendi non sunt. Possum autem & hoc addere, eos ipsos qui *Aimissions* & *Aimissiez* dicunt (ex eorum quidem numero qui è vulgo non sunt, sed iudicio tantum valent, quantum ad examinandum sermonem satis esse potest) *fassuros* esse, *Aimassions* & *Aimassiez* dici potius debere, sed mollius alterum sibi videri.

Quid igitur dicere præceptor ille debuit? Nequaquam certè monere ut caueremus ab illa scriptura quæ *a* retinet: sed, vtrique posita, (& hæc quidem priori loco) addere, quosdam tamen qui euphoniā analogiz anteponunt, per *i*, non *a*, hæc efferre: quum alij in iis demum verbis ab analogia recedant in quibus contingit ut *a* in præcedente quoque syllabā habeamus: veluti in *Baissions*, *baissions*. Sed magis etiam ubi *a* solum (id est non coalescens cum *i*, per diphthongum) in præcedente syllabā est. ut in *Allissions*, *allissiez*: *Parissions*, *parissiez*: in *Blissions*, *blissions*: quod nescio quomodo magis etiam quàm illa præcedentia durum videtur. In his certè alijsque huiusmodi potius *-issions* & *-issiez*, quàm *-issions* & *-issiez*, merito pronuntiatur, ob præcedentem in prima syllabā eandem vocalem: cuius potius quàm alijs iteratio *καταρτισμος* quandam habet, quod per se quoque hæc vocalis, propter *πλαττισμος* quem efficit, minus quàm cæterarum quæpiam, grata auribus accidat: præsertim verò in nonnullis.

Licet autem hæc dicam, non ignoro, patrem

etiam meum *Aimissions* & *aimissiez* scripſiſſe: ſed
 viciffim, cum in loquēdo *Amaſſions* & *aimaſſiez*,
 uſurpaſſe ſcio: & quum vtramque poni ſcriptu-
 ram iuſſiſſet, prætermiſſam alteram fuiſſe. Ex iis
 enim erat qui non lubenter euphoniz gratia a-
 nalogiam aſpernantur: & ſæpe iis qui ab ea ſi-
 mulque à frequentiore uſu, dum paulo molliori
 ſono ſtudebant, recedere ſoliti erant, multa i-
 pſorum etiam Græcorum verba quæ *καταφωρί-
 ται* videri poſſunt, obiiciebat. Atque hoc è nu-
 mero participium *καταφωρίζω* fuiſſe memini.

SE D multo etiam periculoſiora quædam ab
 hoc ipſo præceptore traduntur. Nam quum vi-
 tium quidem ſit, iis dare literis ſonum quæ,
 quanuis ſcribantur, obmutefcere debent, ſed
 non minus vel potius multo maius ſit, eas quæ
 ſonare debent, ſono ſuo priuare: idem ille in ea-
 dem Gallicæ linguæ inſtitutione, (pag. 26.) di-
 ſcipulos ſuos literarum *rr* alteram duntaxat
 pronuntiare iubet in *Arreſter*, in *Verray*, in *Lar-
 recin*. Qua tamen pronuntiatione qui vtetur,
 merito certè (niſi vt peregrinus excuſetur) ab o-
 mnibus explodetur. Sed hic præceptor naturale
 ſuæ dialecti vitium (quod nihil minus quàm vi-
 tium eſſe exiſtimauit) pro regula ſuis eſſe voſuit:
 perinde nimirum ac ſi quis ex iis qui natura bal-
 bi ſunt, aut quibus aliquo caſu non aliter quàm
 balba de nare poſſe loqui contigit, cæteros quo-
 que ab illius literæ *r* pronuntiatione abhorrere
 vellet. Tanti eſt noſtram linguam ex eo diſcere
 qui inter purè loquentes natus atque educa-
 tus

tus fuerit.

Idem in *Bailler* vult alterum *a* superuacaneum esse, non intelligens ita scribi vt differat à *Bailler*, quod Tradere significat: quum huius quidem prima syllaba corripitur, illius autem (quod est Oscitare) producat.

Idem in *Affection* alteram *f*, vt in *Verray*, alteram *r*, superuacaneam esse arbitratur: quum tamen omnes qui bene pronuntiare existimantur, hac in re illi repugnatuos sciamus.

Faciunt autem hæc vt non dubitem quin ex iis etiam fuerit qui in *Regne* (sicut & verbo *Regner*) & in *Digne*, & *Signe*, *Signer*, literam *g* sono priuant, pronuntiantes *Rene*, *Renet*, *Dine*, *Sine*, & *Siner*.

Sed vitium illud omisit in pronuntiatione literæ *r* multo magis quàm hæc posteriora aures offendit: ac longè etiam hoc quàm illud est rarius. Nam ex iis quoque qui mediâ in Gallia (& quidem Parisiis fortasse) nati atque educati fuerint, nonnulli literam *g* (exempli gratia) in illis vocabulis aliisque huiusmodi sono suo priuant, qui aliquem idem in litera *r* facientem in iis quas attuli vocibus, aut vllis aliis, exhibarent atque exploderent: non minus quàm eum qui *guerre* pro *guerre* proferret: quem etiam errorem in Lotharingis quibusdam animaduerti.

I L. Lorum præceptorum alius (pag. 131.) pro *Je mene*, *Je demene*, *Je ramene*, *J'emmene*, dici etiam ait, *Je meine*, *Je demeine*, *Je rameine*, *J'emheine*: quæ tamen in iis vrbibus quæ verè Gallicum sermo-

nem habent (vulgo semper excipio) plane inaudita esse puto.

Idem (pag. 132.) pro Vado nobis horum duorum, *Je vois & Je voy*, optionem dat: quum tamē *Je vois* non minus reprehendendum sit quā *Parifinum* (id est, *Parifinæ plebi vſitatum*) *Je vois*, ſiue *Je voas*. Imò maiori etiam reprehensione dignum dicere possumus: quum *Je voas* nihil aliud quā *Vado* ſignificare poſſit, at *Je vois*, ſiue *Je voy*, ſit *Vidco*.

Idem cum alibi, tum pag. 55, ſe ne hoc quidem ſcire oſtendit, Gallicam linguam ante primam verbī perſonam nolle omitti pronomen *ie*. Ibi enim ſcribit, *Ennueron la ſaint Michel ay recen vos leſtres*. Omnino enim dicendum eſt *J'ay recen*: quum multi ne in rhythmis quidem talem omiſſionem, quantumvis coactam, excuſent. Loquor autem de *ie*, cui eliſa per apoſtrophum non eſt liſera, ut in *J'ay*. cum illa enim eliſione nihilo minus in carmine noſtro locum haberet quā *ay*, vtpote non creſcente numero ſyllabarum.

In quodam loco qui hunc vna tantum pagina præcedit, huic errori alium addit, dicens, *Je vous en ay fait mention en la dernière que vous ay enuoyé*. Nam *ie* alteri pronomini *vous* præponendum fuit (quanvis hîc potius quā illic omiſſio huius pronominis excuſari poſſet, quòd in prior orationis parte præcedat) & dicendum *enuoyée*. Ut autem *ie* illis in locis, ita *vous* in hoc prætermittit, pag. 80. 81, *Faites la reuerence aux anciens*

anciens que rencontrerez. Nam Gallicæ linguæ puritas posceret, *vous rencontrerez*: ac multi ne hanc quidem omissionem alibi quàm in rhythmis excusarent.

Idem articulum in nonnullis ubi necessarius est locis omittit. veluti in his locis, *Indignation de roy est redoutable, Indignation des roys est redoutable, Indignation d'un roy est redoutable, Indignation royale est redoutable.* His enim omnibus in locis substantivum nomen *indignation* articulum *la* sibi vult præfigi, elisa vocali *a* per apostrophum, hoc modo, *L'indignation d'un roy, &c.* Atque ita diceretur, *La fièvre d'un roy est redoutable: non, Fureur d'un roy, &c.*

Atque ut articulum hic, ubi requiritur, prætermittit, sic alibi ponit unde abesse debet. Dicit enim pag. 42. *On est la Marguerite pour laquelle s'endure si extreme martyre?* Atqui (ut etiam pater meus annotavit) articuli nominibus propriis virorum aut foeminarum nunquam præponuntur. Quod tamen quum scriberet, dialectos quosdam esse non ignoravit quæ cum præponerent, & quidem foeminarum nominibus potissimum (ex quibus est Sabaudica) sed hoc de iis intellexit locis ubi Gallicæ linguæ puritas servatur. Mihi verò, dum hæc scribo, veniunt in mentem duo nomina quæ patris mei præceptionem refollere videri possunt, *Magdeleine* & *Lazare*. dicimus enim *La Magdeleine*, & *Le Lazare*. Sed responsio in promptu est. non enim de quavis *Magdalena* nec de quolibet *Lazaro*

loquentes articulum præfigimus, sed tum de-
mum quum de iis personis quarum in Testa-
mento nouo sit mentio, nobis est sermo: adeo ut
ibi sicut nouum, ita etiam *scriptura & imperi-*
um esse articulum dicere possimus.

Tradit idem, in hoc loquendi genere, *Allons*
nous en, esse *nous* accusandi casus, quemadmo-
dum *vous* in isto, *Leuez vous*. Quod sanè magnā
sermonis nostri inscitiam arguit. animaduertis-
set enim alioqui, longè diuersam esse pronomi-
nis naturam vno in loco, ab ea quā habet in
altero: & esse quidem *vous* accusatiui casus in
Leuez vous, at verò *nous* nominatiui in *Allons*
nous en. Atque hoc ex iis etiam quæ attuli antea
exemplis, (pag. 162, & sequentibus) manifestum
esse poterit. Ad accusatiuum quidem certè quod
attinet, qui est in *Leuez vous*, cum Latina quoq;
phrasis nobis ante oculos ponit. itidem enim
Latinè dicitur Leua te. Latinè hoc dici posse
negas? eadem opera Ouidium Latinè loquutū
esse nega, cuius ita loquentis protuli locum in
meo DE LATINITATE FAL-
SO SUSPECTA libello.

Magnam eorum etiam quæ inter linguarum hu-
ius rudimenta numerari debent, ostendunt i-
gnorationem hæ scripturarum, *Pleur* pro *Pleust*, *Vou-*
lus pro *Voulust*. Nam *Pleur* est Placuit, itidémq;
Voulus, Voluit: at pro Placeret & Vellet, scriben-
dum est *Pleust* & *Voulust*. Et tamen scribere solet
Pleur non minus pro Placeret quā pro Placuit.
ut pag. 215, *Pleur à Dieu que m'ensiez, dit cela de-*
nante

nant. Sic etiam passim apud eum legitur hoc *Pleut* in verborum coniugationibus, in vniuscuiusque nimirum Optatiuo, *Pleut à Dieu que*, non *Pleust*, &c. Et in coniugatione verbi *Vouloir*, scribit, *Pleut à Dieu que ie voulusse, tu voulusses, il voulut*: duplici errore. nam & *Pleust* & *Voulust* scribendum est. Est autem tale omnino discrimen inter *Pleut* & *Pleust*, inter *Voulut* & *Voulust*, quale inter *Vint* & *Vinst*, quorum à me in præcedentibus factam fuisse mentionem arbitror. Nam vt Venit, est *Il vint*: (sicut etiam *Il est venu*) at verò Vt veniret, *À fin qu'il vinst*: & Vtinam veniret, *Pleust à Dieu qu'il vinst*: ita Voluit, est *Il voulut* (sicut & *Il a voulu*) at Vt vellet, *À fin qu'il voulust*: Vtinam vellet, *Pleust à Dieu qu'il voulust*. Sic etiam differunt *Fut* & *Fust*. nam *Il fut*, est pro *Fuit*: at *À fin qu'il fust*, Vt esset: *Combien qu'il fust*, *Quandis esset*. Et tamen *fut* ab eo in tali loco scribitur, *Nonobstant qu'ainsi fut comme vous en faites le conte, si ne deuez vous*, &c. Atque adeo in ipsa etiam pronuntiatione aliquid discriminis ponimus, tantum corripientes quæ solo scribuntur, quantum producentes quæ habent *st*. Sic autem & *Aimat* pro *Aimast* scribit, *Pleut à Dieu que il aimat*, pro *Pleust à Dieu que il aimast*. Sic etiam *Tot* vbique scribit, non *Tost*, & *Tantot*, non *Tantroft*: in qua itidem scriptura pronuntiationem corrumpit.

In illa autem verbi *Vouloir* coniugatione Optatiuum Gallis incognitum affert, *le voulusse, ils voulussent*. Dicimus enim *Je voulusse, ils vou-*

l'issent. vel. Je vous fisse, Ils vous fissent.

Alia multa, vel potius plurima, sunt in quibus suos discipulos ea quæ sint dedocendi docet. Nam ut paulo antè *Je mène, le ramène, l'emmenè, le demène*, pro *le mène, le ramène, l'emmenè, le demène*, ab eo dici ostendi: ita etiam non *Reine*, sed *Rèine*, docet dicere: *Antem*, non *Antam*: quàm tamen vox illa ex duabus hisce Latinis facta sit, Ante annum, ut antea admonui.

Verùm, ut ea quæ aliquis sola pronuntiatione differre dixerit, missa faciam (quanvis & in hac multum sit positum, & huius errorem error scripturæ comitetur) addo, cum vocibus etiam nonnullis abuti. Legimus enim apud eum, pag. 80, *Monter uns degrez, & l'ay receu unes lettres*: ubi harum vocum *uns* & *unes* abusum esse dico: & dicendum potius ei qui ab usitato & puro sermone non vult discedere, *Monter des degrez, & l'ay receu des lettres*. Pag. autem 211, singulari numero pro plurali abutitur: dicens eandem esse significationem huius phrasidis, per verbum, *l'ay tant à faire*: quàm huius, per nomen, *l'ay tant d'à faire*. Siquidem vocolam *tant* pluralem, non singularem, postulare aio.

Particulam quampiam alicubi omittens, alicubi addens, à Gallici sermonis puritate discedit. Nam pag. 229, legimus, *Si i'étois de luy, Si i'étois comme luy, Si c'étoit à moy à faire, je luy donnerois à cognoistre qu'il m'a fait grand de plaisir*. id est, Si cius loco essem, Si mea res ageretur. Fateor certè nos tot phrasibus exprimere quod illa
verba

ve
fe
L
le
ca
cu
fi
tic
G
ma
pe
cu
de
vo
pe
m
lu
ru
cu
cu
fi
pi
ter
ho
ber
ru
au
ca
cu
ex
de

verba Latina sonante: (atque adeo vnam illis pos-
se adici, *Si s'estois en sa place, vcl en son lieu*: quæ
Latinæ illi planè respondet, *Si eius loco essetm*)
sed primam illam, *Si s'estois de luy*, satis Galli-
cam esse nego: atque vt talis haberi queat, parti-
culam que addendam esse dico, hoc modo, *Si s'e-
stois que de luy*. Quauis enim vis quam hæc par-
ticula in isto loquendi genere habet, vix vltia vel
Græca vel Latina potest exprimi: tamen eius om-
missio phrasin nobis alioqui vsitatissimam, pro-
pemodum peregrinam reddit. Sic verò & aliis
quibusdam loquendi formulis adhibetur, vbi i-
dem ex eius omissione contingeret. Præsertim
verò in ista, *Vous faites que sage de n'entreprendre
pas cela*. Siquis enim hic dicat, *Vous faites sage*, o-
mnino, vt *ἔστις*, quiddā *ἔστις* loquetur: & intel-
ligetur tamen fortasse, propter adiectionē i ve-
rū si dicat tantummodo, *Vous faites sage*, peri-
culum erit ne etiam *ἔστις* τῶν τι, aut saltem *ἔμ-
εισολον*, loquatur: quum illa eadem verba signi-
ficare possint, *Facis sapientem*: siue, *Reddis sa-
pientem*: addendo aliquod nomen: vt, *Vous fai-
tes sage Pierre*. Interrogatus autem aliquando de
hoc loquendi genere, vnde istam particulam ha-
beret, respondi quæ interrogantibus satisfac-
erunt, ideoque non indigna puto quæ hic quoq;
audiantur. Respondi igitur mihi videri ellipti-
cam esse hanc phrasin, *Vous faites que sage*: & illud
ἐστὶν esse, *Vous faites ce que vous en savez*: quæ
ex hæc particulam que remansisse. Et hæc qui-
dem obuert.

Sed quum particulam quampiam ab eo alicubi prætermitti, alicubi verò adiici dixerim, ut omissionis exemplum attuli, ita etiam adiectionis hoc erit, *Montez, à chenal, donnez des esperons, & si conrez, à bride aualee*. Quid enim hinc vocula si agit?

Quinetiam ea quæ Parisiis, aut alibi, vulgus tantum, & quidem ipsa potissimum sæx plebis in ore habet, pro Gallicis ab eo obtruduntur. ut *Tretons & Tretant*, pag. 76. Talia sunt ista quoque, *Nani & Nanin*, (pag. 194.) pro *Non*. Tale est & *Illeques*, pag. 189. Tale & *C'est mont*, pag. 194. Ita enim ab eo scribitur, existimante dici *mont*, quasi *mont*: quum tamen Parisiis & alibi audiat *C'est mon*, non *C'est mont*. Sunt autem assentientis verba illa. nam si dixerò, *C'est un bon homme*, vel *C'est un fin homme*: assentiendo mihi respondebitur, *C'est mon*. Assert porro & aliam huius voculæ deductionem, nimirum à Græca particula *μῆν*: cui tamen deductioni illa eius scriptura, quæ & adiicit, repugnaret. At verò *Mon* quo utimur quum dicimus, *Assavoir mon si, &c.* videri mihi esse à Græco *μῶν*, vel potius esse ipsum *μῶν* Græcum, iam pridem declaravi.

Sunt porro & alia quædam non minus plebeia apud eum vocabula. Quod si pro Gallicis recipienda essent quæcunque plebi sunt visitata, maxima certè ad Gallicam linguam fieri accessio posset. Nam (ut non ultra vnam ex iis quæ modò propositæ fuerunt vocibus progrediar) ut in *Tretons* particula *tre* præfixa est voci *son*: ita

ei fin postponit, quum dicit *Tout fin neuf*. Ac, ne hac quidem adiectione contenta sxx vulgi (Parisiiis præsertim) dicit etiam, *Tout fin cliquant neuf*. Neque verò debuit ille grammaticus Lotharingicum potius quàm Parisinum, abusum hunc esse dicere, *Je ferons cela, l'irons la*, pro *Nous ferons cela, Nous irons la*. Quid dico, potius quàm Parisinum? imò verò potius quàm & Parisinum & Aureliensem & Ambasiacensem & Blefensem (sive Blefiensem & Turonensem, quàm denique *παρισιακὸν* Gallicum: si quidē ea quæ in aliqua Gallicæ ciuitate à plebecula dicuntur, aut ab aliquo qui illi *συνημαρτάνει*, Gallica esse sunt dicenda.

Sunt denique apud eum quæ ne intelligi quidem à plerisque Gallis queant, in puritate Gallicæ linguæ alioqui exercitatissimis: tantum abest vt Gallica dici debeant. Tale est *Parentiers*, pag. 186: tale est *Chastoyer*, pag. 41: tale *Burre*, pag. 50. At si *Enners* vel *Deuers*, si *Chastier*, si *Beurre* dixisset, Gallus is non esset, aut certè vernaculi sermonis oblitus, qui ea nō intelligeret.

At verò ex tertio Gallicæ linguæ præcepto re nihilne discet lector quod dediscere oporteat? Imo verò apud hunc quoque sunt nonnulla quæ quicumque sequi volet, is suum sibi sermonem Gallicum habebit. Inter illa autem non vltimum locum tenet hæc pronominis ad Imperatiuum modum adiectio,

Singul.	{ <i>Aimez tu,</i> <i>Aimez ils.</i>	Plural.	{ <i>Aimez vous,</i> <i>Aiment ils.</i>
			O.ij.

Aimons nous? interrogatio est, Amamúsnē?

Aimez vous? est Amatisné?

Aiment ils? est Amántnē?

Absque interrogatione autem,

Aimons nous, Amemus nos, id est nosipfos.

Aimez vous, Amate vos, seu vosipfos.

Sed in tertia persona plurali dicendum esset,

Qu'ils s'aiment, pro Aiment se, vel potius scipfos.

Idem magister suos discipulos docens, pag. 65, Sunt etiam (inquit) pauca quædam verba secundæ coniugationis quæ præteritum perfectum secundum congeminant. Cuiusmodi sunt, Aperio, Offero, Suffero, Tego, Detego, & similia. Dicimus enim, *J'ay ouvert*, & *J'ay ouvert*: *J'ay offert*, & *J'ay offert*: *J'ay souffert*, & *J'ay souffert*: *J'ay couvert*, & *J'ay couvert*: *J'ay decouvert*, & *J'ay decouvert*, &c. Hæc ille: quæ tantum abest ut vera sint, ut contra dicendum fuerit, Dicimus *J'ay ouvert*, non, *J'ay ouvrir*: & *J'ay offert*, non *J'ay offrir*: itidemque in cæteris.

Hic tamen, ille est quem potissimum bene de se meritum arbitrantur Germani, quod in sui libelli fronte cum Germanicæ iuventuti dicaverit. Atqui Germani, non minus quam Itali, Hispani, Angli, Poloni, & alij quilibet, irridebuntur, si suum præceptorem hic sequantur: magis etiam si imperare volentes, dicant, *Aime tu*, *Parle tu*, *Donne tu*, eodémque modo cætera.

De aliis erroribus quos vel sibi peculiare, vel cum duobus illis quorum à me facta modò mentio fuit (quos præcessit) communes habet,

O.iii.

taceo: vt tandem finem faciam.

Quid de fine faciendo loquor? ecce alium Gallicæ linguæ doctorem, qui nihilo minore cum cautione quàm superiores, legendus est. Docet enim & ipse pro Gallicis nonnulla quæ planè pseudogallica sunt, & quidem in ipso etiam limine, vel potius in ipsis fundamentis, quæ limen illi sunt, impingens. vnum enim è suis libellis inscribit, *Les fondamens de la langue Françoisse*: quum tamen ne ipsum quidem verè Gallix vulgus vocem illam *Fondamens* pro *Fondemens* sit admissurum. Ac, nequis hunc errorem non illi sed typographo imputandum existimet, sciat eandem vocem in duobus epistolarum locis repeti. Apud eundem legimus *Nassoy*, *Nasquisse*, *Nasquis*: item, *Je courray*, *le courroy*: quistamen Gallus *Nassoy* pro *Naissoy*, *Courray* & *Courroy* pro *Courray* & *Courrois* dicit? Eius hæc quoque sunt, *Combien que s'en oüy*, *Combien que nous eumes oüy*: quum dici tantum possit, *Combienque s'aye oüy*, *Combienque nous ayons oüy*: vel, *Combienque s'eusse oüy*, *Combienque nous eussions oüy*. Sed audi quæ non solum cum puritate Gallicæ linguæ, sed cum ratione etiam & modo non cum sensu communi pugnant, *Plenst à Dieu que s'aye oüy*, *Dieu vueille que s'oyoy*. Talia sunt hæc, *Dieu vueille qu'il m'eust fallu*, *Plenst à Dieu qu'il me faudroit*. Item, *O qu'il m'ait salu*. (nam & hoc Optatiui est modi) Hæc inquam, cum ratione etiam & sensu communi pugnant: non aliter quàm si Latinè diceres, Vtinam ego audierim,

ut

&

mi

lin

re

fir

du

(cu

gu

ita

pi

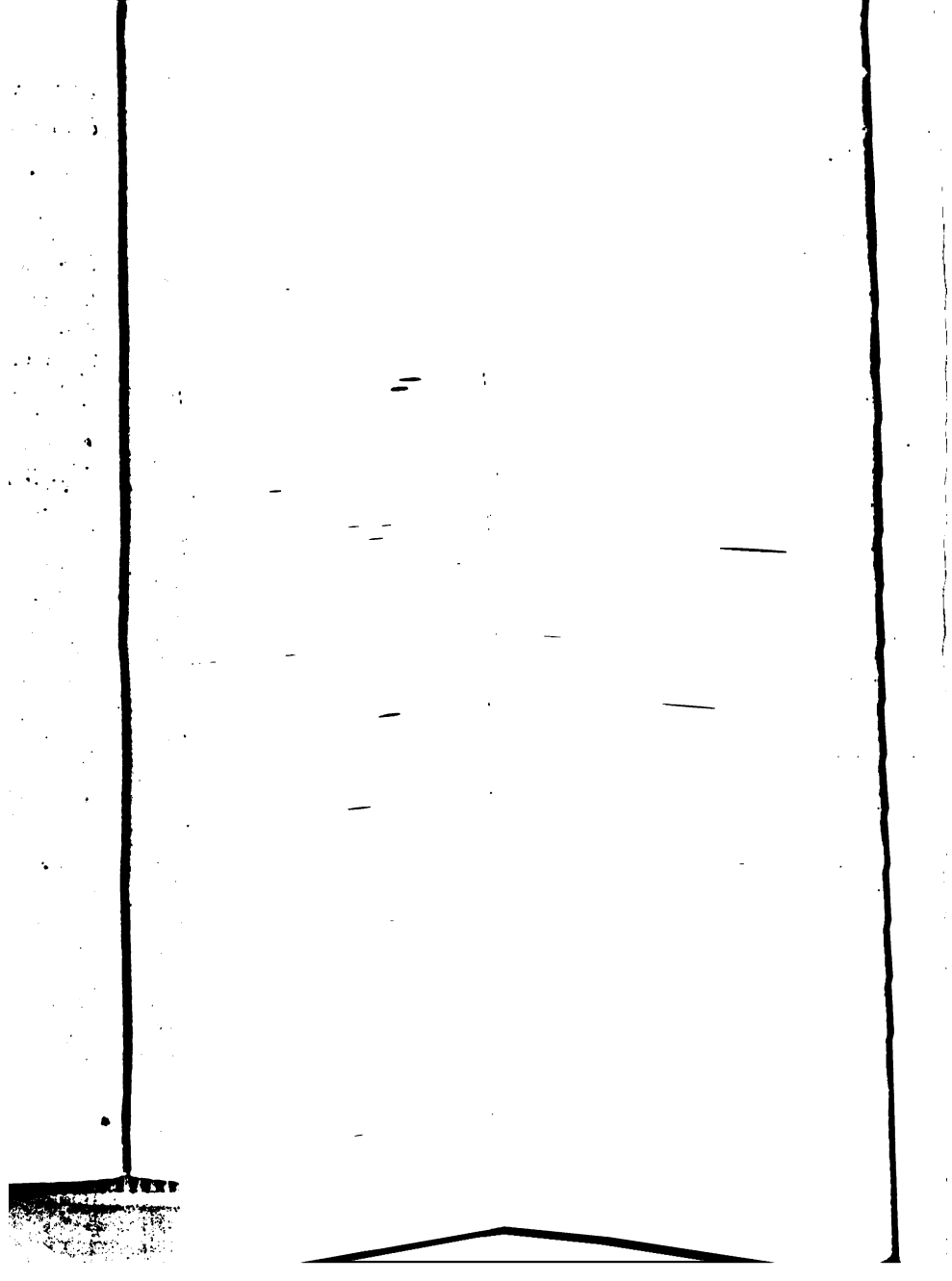
re

herim, Vtinam ego auditorus sum. Eadémque
& in altero exemplo est absurditas.

Ex his discant Germani, cæterique à me nominati modò populi, nò temere cuius Gallicæ linguæ præceptorem se profitènti fidem habere. Neque enim pluribus exemplis ad hoc confirmandum opus esse puto. Imo verò addam duo, *Cærf & Ancestres*. quæ apud vnum eorum (eum cuius secundo loco mentionem feci) leguntur, pro *Cærf & Ancestres*. Hæc enim restabat adiicere, vt non omitterem quæ ipsis etiam nostræ Galliæ pueris risum movere possent.

O.iii.

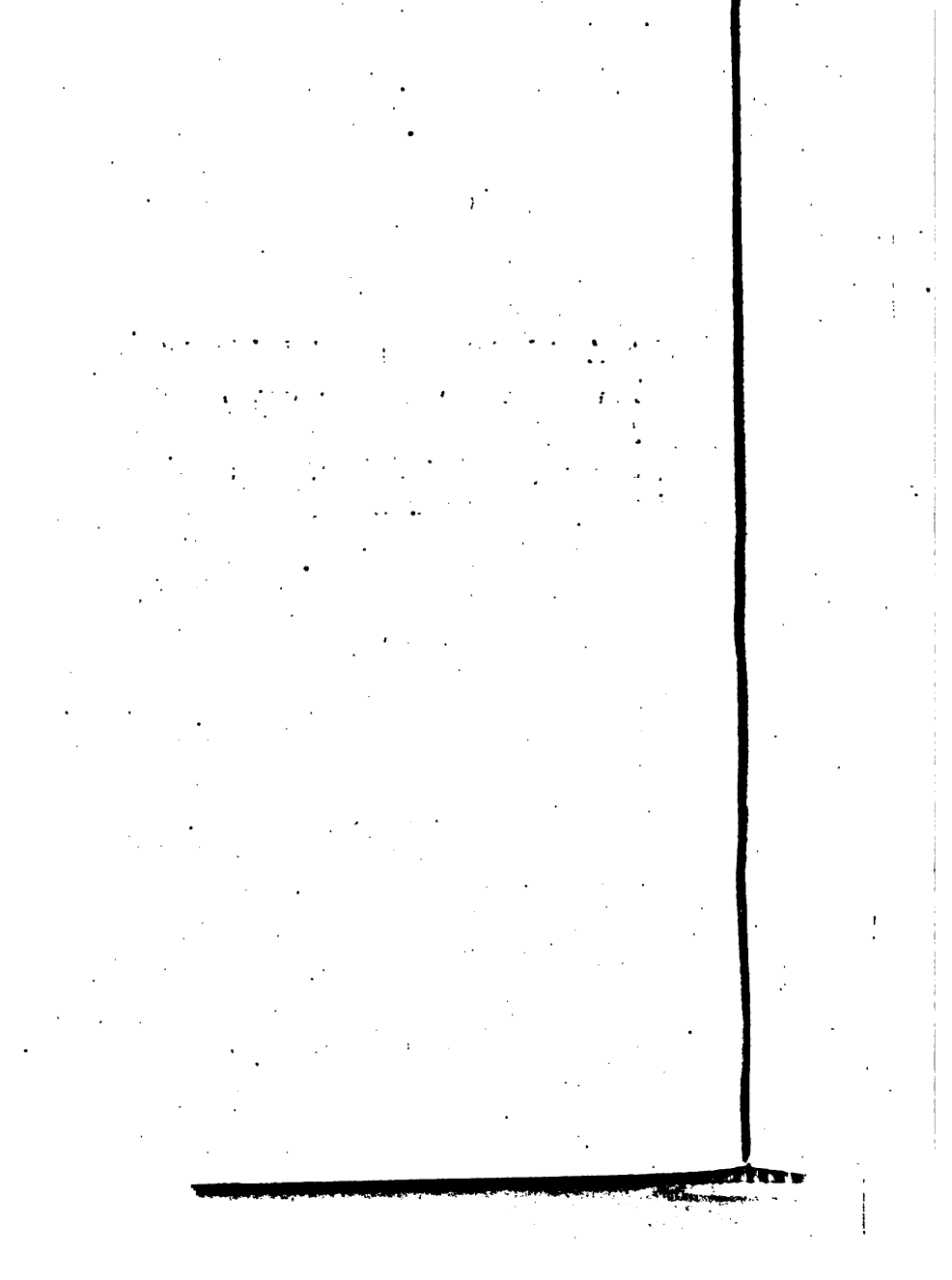

CLAVDII MI

EPISTOLA

De vocabulis quæ G
tibus in Gallia Iudz
vsumque receperunt.

CLARISS. VIRO,
HIERONYMO CASTILIO-
NAEO, *Lugdunensis curia praefidi.*

HENR. STEPHANVS. S. D.

HEC tuum tandem tibi red-
ditum depositum, vir clarissi-
me. Remitto enim quam fidei
meae ante multos menses credi-
deras Claudij Mitalerij epi-
stolam: ita remitto tamen ut si-
mul in publicum emittam. Hui
(dices fortasse) hoc cuncte rem depositam reddere est: ita
reddere ut non iam domini magis quam publicus sit
eius usufructus? Hic ego si me urgeri videam, tan-
dem illuc confugiam, ut nouam quandam huius depo-
siti naturam fuisse, & me aliquid iuris in ipsum ha-
buisse dicam. Si enim haec quam mihi commiseras epi-
stola id ipsum est quo Mitalerius tuum, quod
tamen & meum ex parte erat, remunerandum cen-
suit, nonne mihi quoque aliquid in eam iuris fuit?

Verum defensione apud te opus minimè mihi futu-
rum arbitror. neque enim dubito quin tua ipse sponte
tam doctam epistolam, tamque abstrusas quarun-
dam vocum nostrarum origines patefacientem, doctis
omnibus lubenter fueris communicaturus. Ius certè ego

(nequid dissimulem) iam pridem hac à te gratifica-
tus essem, nisi eam adeo breuem esse vidissem, ut non
modo libellum sed ne libellulum quidem efficere pos-
set. Quum igitur foris edendam non putarem, meis
De Gallica lingua Hypomnesibus adiunxi: mihi
certè gratulans quòd illa mea expositulatio De Lati-
nitase falsò suspecta tantum elicere boni potuerit: cu-
ius te propinquam esse causam fateor, sed ita ut cu-
piam te vicissim me remotam esse fateri: quum pra-
stantissimus ille vir (ex cuius obitu magnam omnes li-
terarum studiosi iacturam acceperunt) id scriptum,
mei quidem libri, sed à te, non à me, sibi missi, à tri-
supov esse voluerit. Vale.

CLAVDIVS MITALER

REGIVS VIENNEN

prouinciz iuridicus, HIERON
CASTILIONE O, Lugdun
riz præsidi, V. C. S. P. D

LIBELLVM haud illepidum
tissimi hominis, Henrici St
DE LATINITATE F
SUSPECTA, dono mihi
fum, illico, quòd tibi ab eo nuncupatus e
cucurri. Argumentum enim haudqua
spernandum prætendere videbatur, cum
tulo, tum quòd *σφόδρα* (vt ait Pindar
πλεως præ se ferret. Ac mirum fan
dum me eius lectio delectauit, non ipsi
to solum, sed etiam quòd pleraque m
tum primùm cognoscere, sed iam olim
ta recognoscere ac reminisci videbar: iu
que illud vetus meum confirmabat, quò
penè tali viro placuisse animaduerte
gratias tibi eo nomine habeo vel maxir

Sed cum nihil in præsentia habeam
nus illud tuum remetiari, placuit haud
argumenti ex nostris seriarum libris c
tatiunculam defecare, ad tèque mittere.
pletetur quæ Galli olim à commoran
dzis vocabula didicerunt, in vsùmque

runt. Veri enim simile est olim multos iam in Galliis, Apostolorum certè temporibus, Iudæorum cœtus fuisse. Nam cum eorum discipulos in permultis eius gentis ciuitatibus Euangelium constet prædicasse, consentaneum est, Iudæorum quoque ecclesias in iisdem iam tum non incelebres extitisse, qui & antiqui fœderis libros penes se haberent. & ea desperatis Christi natalibus, ac morte prædicta olim, & sentirent, & gentibus confirmarent, quæ illi de nato iam, occisioque, ac rediuiuo, nuntiarent. A quo nec illud abludit quod Lucas memoriæ in Actis Apostolorum prodidit, Iudæos ex omnibus quas operit cœlum gentibus ad festum Pentecostes Ierolyma confluisse: & quod Paulum non in theatris urbium, sed in Iudæorum synagogis docuisse, identidem legimus. Denique antiquis consignatum est literis, non ita multo post in Galliis Iudæos visos ac versatos fuisse. Quod minus mirum videbitur iis qui obseruauerint, eos in omnibus fere quas Christi Apostolorumque legati perambularunt orbis nationibus ac urbibus non infrequentes Iudæorum synagogas offendisse. Nam de iis qui Romæ erant, sic Pro Flacco M. Tull. Scio (inquit) *quanta sis manus, quanta concordia, quantum valeat in concionibus*: Et paulo post, *Huic autem barbara superstitioni resistere, seueritatis multitudinem Iudæorum, flagrantem nonnunquam in concionibus pro rep. contemnere, grauitatis summa fuit*. Ex quo loco etiam illud eruemus, suffragij quoque ius Romæ Iudæos habuisse,

buiffe. Innuit & Horatius, his verbis,

—nam multo plures sumus, ac veluti, se,

Judei, cogemus in hanc descendere partem.

Sed de hac tota quæstione alibi est à nobis disputatum vberius. Priscis ergo temporibus æquo fere iure Iudæi cum gentibus vixerunt, tum maxime cum vna cum eis Christianos insectabantur. Postea verò luculentioribus iam Christianorum rebus cœquati, mox etiam potioribus, plerisque in locis, in ordinem coacti, seruorum aut certè dedititiorum loco haberi cœperunt. Hinc illi à liberalibus institutis ad fœnus se & quæstum & mechanicas artes contulerunt. Sibi porro semper ij ad quemuis modum licere pecuniam alienigenis mutuare, imò verò ad id legibus suis impelli se atque inuitari crediderunt. Fœnus autem מרבית [*marbith*] & רבית [*ribbith*] dicunt, à multiplicandis videlicet nummis, mutuato à Chaldæis vocabulo. Vocant idem illi & מר [*revach*] ab eo quòd scenerantis animum gaudio explicet ac diffundat. Hinc nos RENEVVVM vsuram appellare didicimus, Sic & Hispani *Rennenum*, itidemque *Rennenerum*, sceneratorem: quod pueris nobis magni comitij loco habebatur. Cæterum illi maiorum gentium Hebræi vsuram נשכה [*neschech*] (hoc est morsum) vocabant. Vnde illud quidam Pauli esse ad Galatas existimant, οὐ δὲ ἀλλήλων δακνόν, quòd si alterutrum mordetis.

Est & aliud quod olim non solum nostrum sed etiam Italicum sermonem inuasit ab eodem

fonte descēdens vocabulum. **MESCHINVM** enim Galli & Itali vocant quem Græci *ταλαίπωρος* dicunt: hoc est, infortunatum, & rerum omnium penuria laborantem. Hinc & in quibusdam populis Belgicis *Meschinam* appellant mediastinam, (quod & Stephanus tuus annotavit) & Galli *Meschin* dicunt, eodem sensu quo Itali: à Iudæis utique edocti, quod Hebræi *משכן* [*mischen*] egenum hominem vocant ac pauperem. Denique Syrus interpres, epistolæ Iacobi secūdo capite, *משכן*, hoc est mendicum, *משכן* [*meschina*] transtulit.

Hebræi *רקמה* [*rikmah*] opus Phrygionicum appellant, Galli & Itali **RECAMATVM**. Ex quo auguror aut inuentum esse hoc apud Gallos & Italos Iudæorum recens, aut fuisse hoc olim potissimum ab eis artificium factitatum. Cum enim locupletari fundis aut non liceret eis, aut etiam non liberet, nec peregrinari ac procul mercimonia exercere, tutū vel ad suam sartam tectamque legem retinendam videretur, ad ea potissimum se artificia contulerunt, in quibus & ingentem se, & minore cura ac periculo, ac præsentem præque oculis quæstum facere posse confiderent, iisque patrij sermonis vocabula indiderunt. Ex quibus & illud & alia præterea duo pannificij genera descendunt.

Addam impunè (ni fallor) & tertium. nam *סרס* [*sars*] Hebræi inuoluere & implicare dicunt, Græci plerumque *συμπλέκειν* transferunt: & Chaldeus interpres *סרס סרס* [*mahash* *sehachab*]

[*schachab*] hoc est, opus implicatum ac reticulatum, עובד כרינא [*bobad serigha*] transtulit. Ab hoc reor Græcum quoq; *εαργάμε* vocabulum; quod sportam significat, descendisse. Atque hoc argumento ducor, quod pro eodem Syrus interpretres, 2. ad Corinth. 11. שריגתא [*serightha*] transtulit. Iudæi quoque amiculum quoddam lineum, candidum, & oblongum, quod festo profesto postridiæque expiationum induunt, סיגנס [*sarghenes*] vocant. SARDISIVM autem nostrates panni genus faciunt ex ouium villis, quo rustici & pauperes velantur, haud absimile ei quod veteres ex caprarum pilis texebant, & Cilicium appellabant, ad usum nauticum accommodatum. Siquidem Hebræi בגדי הסוד [*bigdei haschsherad*] vestes vocant ad ministrandum idoneas, hoc est (vt Græci vertunt) λειτουργικά; quibus ministri sacrorum utebantur: quæ tamen si similibus texebantur liciis ac sacerdotales, tamen quod הַלְכָה [*lechaben*] id est ad sacerdotum. Illæ autem לְשִׁבְרֵת [*leschareth*] hoc est, ad ministrorum usum parabantur, inuentque his placuit, pannum qui rusticorum & id genus hominum vsui deferuïret, *Sardisium* appellari.

שֵׁט [*scheib*] Hebræi, Chaldæi שְׁבִיבְיָה [*schibjyah*] vocant quod Græci *σμήνονα*, Latini stamen appellant. Hinc SATTIVM apud nos nomen reperit, ab artificio & elegantia texturæ: nam & Chaldæus interpretes אַם תַּבְּרִי [*am tarybi*] si texueris אַם תַּשְׁבִּין [*am tashbin*] transtulit. aut quod totum stamen videatur, subtegmine ita

taceo: vt tandem finem faciam.

Quid de fine faciendo loquor? ecce alium Gallicæ linguæ doctorem, qui nihilo minore cum cautione quàm superiores, legendus est. Docet enim & ipse pro Gallicis nonnulla quæ planè pseudogallica sunt, & quidem in ipso etiam limine, vel potius in ipsis fundamentis, quæ limen illi sunt, impingens. vnum enim è suis libellis inscribit, *Les fondamens de la langue Françoisse*: quum tamen ne ipsum quidem verè Galliz vulgus vocem illam *Fondamens* pro *Fondemens* sit admissurum. Ac, nequis hunc errorem non illi sed typographo imputandum existimet, sciat eandem vocem in duobus epistolarum locis repeti. Apud eundem legimus *Nassey*, *Nasquisse*, *Nasqui*: item, *Je courray*, *Je courroy*: quis tamen Gallus *Nassey* pro *Naissey*, *Courray* & *Courroy* pro *Corray* & *Corrois* dicit? Eius hæc quoque sunt, *Combien que s'en oüy*, *Combien que nous eumes oüy*: quum dici tantum possit, *Combienque s'aye oüy*, *Combienque nous ayons oüy*: vel, *Combienque s'eusse oüy*, *Combienque nous eussions oüy*. Sed audi quæ non solum cum puritate Gallicæ linguæ, sed cum ratione etiam & modo, non cum sensu communi pugnant. *Ploust à Dieu que s'aye oüy*, *Dieu vneille que s'oïroy*. Talia sunt hæc, *Dieu vneille qu'il m'eust fallu*, *Ploust à Dieu qu'il me faudroit*. Item, *O qu'il m'ait falu*. (nam & hoc Optatiui est modi) Hæc inquam, cum ratione etiam & sensu communi pugnant: non aliter quàm si Latinè diceret, Vtinam ego audierim,

ut

&

mi

lin

re

fr

du

(cu

gu

lla

pi

re

uerim, Vtinam ego auditorus sum. Eadémque
& in altero exemplo est absurditas.

Ex his discant Germani, ceterique à me nominati modò populi, nò temere cuius Gallicæ linguæ præceptorem se profitenti fidem habere. Neque enim pluribus exemplis ad hoc confirmandum opus esse puto. Imo verò addam duo, *Cers* & *Ancestres*, quæ apud vnum eorum (eum cuius secundo loco mentionem feci) leguntur, pro *Cers* & *Ancestres*. Hæc enim restabat adiicere, vt non omitterem quæ ipsis etiam nostræ Galliæ pueris risum mouere possent.

O.iii.

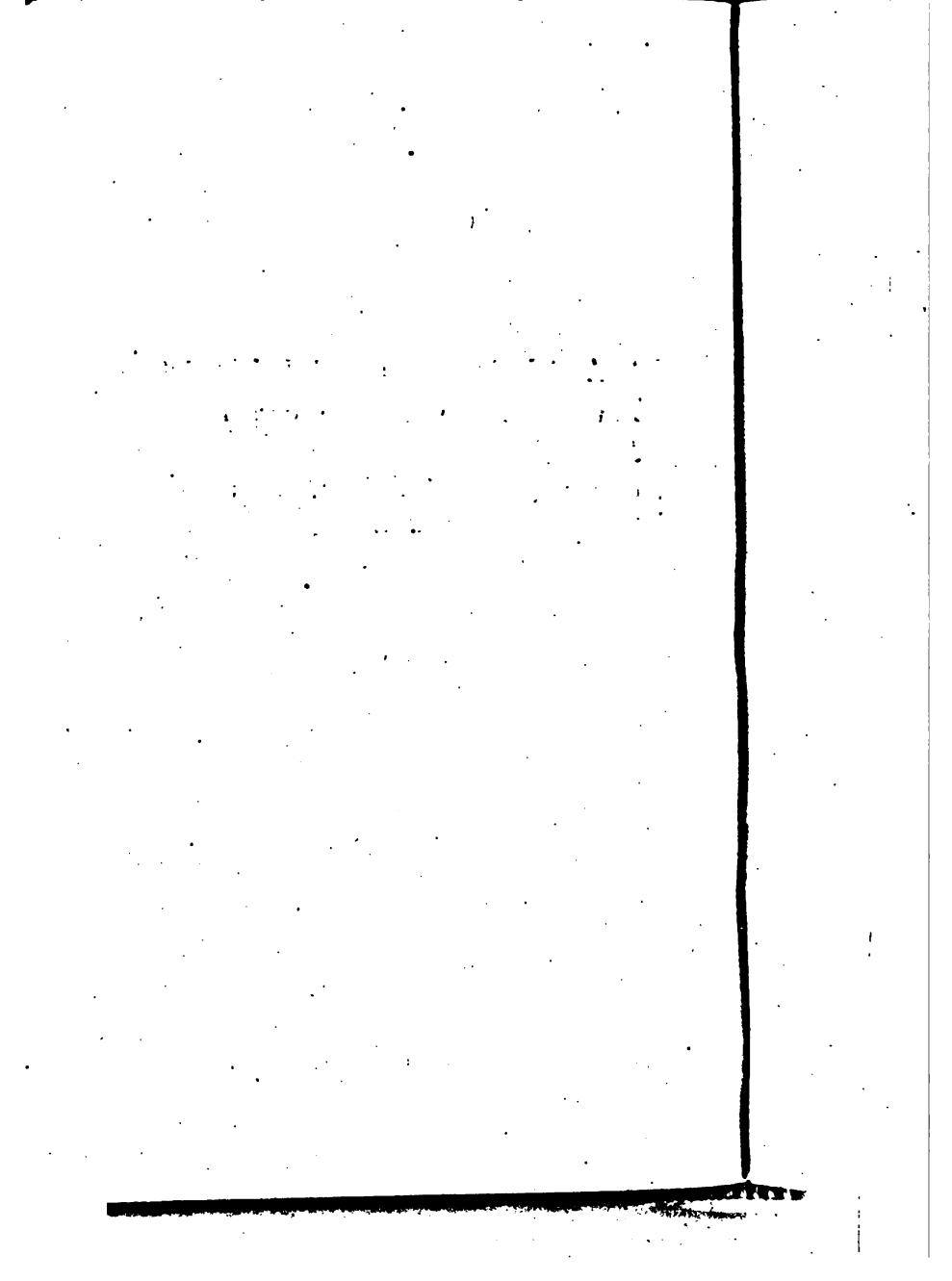

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DIVISION OF THE PHYSICAL SCIENCES
DEPARTMENT OF CHEMISTRY

RECEIVED
JAN 10 1964
FROM THE
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF CHICAGO
DEPARTMENT OF CHEMISTRY
1155 S. E. 10TH AVE.
ANN ARBOR, MICH. 48106

CLAVDII MITALE
EPISTOLA DOCT
De vocabulis quæ Galli à com
tibus in Gallia Iudzis didiceru
vsumque receperunt.

CLARISS. VIRO,
HIERONYMO CASTILIO-
N AEO, Lugdunensis curia præsidi.

HENR. STEPHANVS. S. D.

BCCETuum tandem tibi red-
ditum depositum, vir clarissi-
me. Remitto enim quam fidei
mea ante multos menses credi-
deras Claudij Mitalerij epi-
stolam: ita remitto tamen ut si-
mul in publicum emittam. Hui
(dices fortasse) hoc cene rem depositam reddere est, ita
reddere ut non iam domini magis quam publicus sit
eius usus fructus? Hic ego si me urgeri videam, tan-
dem illuc confugiam, ut nouam quandam huius depo-
siti naturam fuisse, & me aliquid iuris in ipsum ha-
buisse dicam. Si enim hac quam mihi commiseras epi-
stola id ipsum est quo Mitalerius munus tuum, quod
tamen & meum ex parte erat, remunerandum cen-
sui, nonne mihi quoque aliquid in eam iuris fuit?

Verum defensione apud te opus minime mihi futu-
rum arbitror. neque enim dubio quin tua ipse sponte
tam doctam epistolam, tamque abstrusas quarun-
dam vocum nostrarum origines patefacientem, doctis
omnibus libenter fueris communicaturus. Iis certe ego

1. The first part of the document is a letter from the President of the United States to the Congress, dated January 1, 1861.

2. The second part is a report from the Secretary of the Treasury, dated January 1, 1861, on the state of the Treasury.

3. The third part is a report from the Secretary of the Navy, dated January 1, 1861, on the state of the Navy.

4. The fourth part is a report from the Secretary of the War, dated January 1, 1861, on the state of the War.

CLAVDIUS MITALERIVS.

REGIVS VIENNENSIS

prouinciz iuridicus, HIERONYMO
CASTILIONE O, Lugdunensis cu-
riz præsidi, V. C. S. P. D.

LIBELLVM haud illepidum erudi-
tissimi hominis, Henrici Stephani,
DE LATINITATE FALSO
SUSPECTA, dono mihi à te mis-
sum, illico, quòd tibi ab eo nuncupatus erat, per-
cucurri. Argumentum enim haudquaquam a-
spernandum prætendere videbatur, cum ipso ti-
tulo, tum quòd ἀρίστης (vt ait Pindarus) adeo
πλεως præ se ferret. Ac mirum sanè in mo-
dum me eius lectio delectauit, non ipsius meri-
to solum, sed etiam quòd pleraque mihi, non
tum primùm cognoscere, sed iam olim cogita-
ta recognoscere ac reminisci videbar: iudiciùm-
que illud vetus meum confirmabat, quòd eadem
penè tali viro placuisse animaduvertebam. Itaq;
gratias tibi eo nomine habeo vel maximas.

Sed cum nihil in præsentia habeam quo mu-
nus illud tuum remetiar, placuit haud absimilis
argumenti ex nostris feriarum libris commen-
tatiunculam desecare, ad teque mittere. Ea com-
pletetur quæ Galli olim à commorantibus Iu-
dæis vocabula didicerunt, in vsumque recepe-

runt. Veri enim simile est olim multos iam in Galliis, Apostolorum certè temporibus, Iudæorum cœtus fuisse. Nam cum eorum discipulos in permultis eius gentis ciuitatibus Euangelium constet prædicasse, consentaneum est, Iudæorum quoque ecclesias in iisdem iam tum non incelebres extitisse, qui & antiqui fœderis libros penes se haberent, & ea desperatis Christi natalibus, ac morte prædicta olim, & sentirent, & gentibus confirmarent, quæ illi de nato iam, occisæque, ac rediuiuo, nuntiarent. A quo nec illud abludit quod Lucas memorix in Actis Apostolorum prodidit, Iudæos ex omnibus quas operit cœlum gentibus ad festum Pentecostes Ierosolyma confluisse: & quod Paulum non in theatris urbium, sed in Iudæorum synagogis docuisse, identidem legimus. Denique antiquis consignatum est literis, non ita multo post in Galliis Iudæos visos ac versatos fuisse. Quod minus mirum videbitur iis qui obseruauerint, eos in omnibus fere quas Christi Apostolorumque legati perambularunt orbis nationibus ac urbibus non infrequentes Iudæorum synagogas offendisse. Nam de iis qui Romæ erant, sic Pro Flacco M. Tull. Scis (inquit) *quanta sis manus, quanta concordia, quantum valeat in concionibus*: Et paulo post, *Huic autem barbara superstitioni resistere, seruatis: multitudinem Iudæorum, flagrantem nunquam in concionibus pro rep. contemnere, grauitatis summa fuit*. Ex quo loco etiam illud eruemus, suffragij quoque ius Romæ Iudæos habuisse,

buiffe. Innuit & Horatius, his verbis,

—nam multo plures sumus, ac veluti, te,

Judei, cogemus in hanc descendere partem.

Sed de hac tota quæstione alibi est à nobis disputatum vberius. Priscis ergo temporibus æquo fere iure Iudæi cum gentibus vixerunt, tum maxime cum vna cum eis Christianos insectabantur. Postea verò luculentioribus iam Christianorum rebus coarctati, mox etiam potioribus, plerisque in locis, in ordinem coacti, seruatorum aut certè dedititiorum loco haberi cœperunt. Hinc illi à liberalibus institutis ad fœnus se & quæstum & mechanicas artes contulerunt. Sibi porro semper ij ad quemuis modum licere pecuniam alienigenis mutuare, imò verò ad id legibus suis impelli se atque inuitari crediderunt. Fœnus autem מרבית [*marbish*] & רבית [*ribbish*] dicunt, à multiplicandis videlicet nummis, mutuato à Chaldæis vocabulo. Vocant idem illi & רמח [*revach*] ab eo quòd scenerantis animum gaudio explicet ac diffundat. Hinc nos RENEVVM vsurā appellare didicimus, Sic & Hispani *Renueum*, itidèmq; *Renueuerum*, sceneratorem: quod pueris nobis magni comitij loco habebatur. Cæterum illi maiorum gentium Hebræi vsuram נשכח [*neschech*] (hoc est morsum) vocabant. Vnde illud quidam Pauli esse ad Galatas existimant, αὐτὸς δὲ ἀλλήλους δακνῶν, quòd si alterutrum mordetis.

Est & aliud quod olim non solum nostrum sed etiam Italicum sermonem inuasit ab eodem

4.
terorum commoditati hac in re con-
sulere conantur, quantum suæ linguæ
incommodent, & quantam iniuriam
ei afferant, vellem perspectū explora-
tūque haberent. Sed nulla ratione
melius hoc posse perspicui videtur, quā
carum (tātum abest ut sint superuaca-
neæ) vsum ostendendo pernecessariū.
Quod in hoc libello ita factū est, meo
quidem iudicio, ut non nimium con-
tentiosis hac in parte propemodū sa-
tisfacturus videatur. Vale.

GRAMMATICA GAL- LICA.

Gallica nostra lingua, vt & Latina, duas & viginti habet literas, quas etiam vt illa, in duas partes diuidit, Vocales videlicet & Consonantes.

Vocales, sunt literæ quæ solz prolataz, edunt vocem & sonum: sũntque numero quinque, a e i vel y o u.

Consonantes, sunt literæ quæ solz sine vocalibus pronuntiarî nõ possunt, cum vocalibus verò, reddunt sonũ: sunt autem hæ, b c d f g h l m n p q r s t x z.

Particulares literarũ formas habemus multũ ad Italicas accedentes, nisi quòd non ita propendunt, sed rectius scribuntur, velut Romanæ, paulo tamen crassiores: quarũ corpus breue est, partes verò inferiores, & capita breviora sunt.

Exempli gratia,

Literæ Italicæ.

a b c d e f g h i l m n o p q r s t u x y z.

Romanæ.

a b c d e f g h i l m n o p q r s t u x y z.

Gallicæ.

a b c d e f g h i l m n o p q r s t u x y z.

In excudendis libris vtplurimum hodie vtimur literis Romanis, aliquando Italicis.

DE PRONUNTIATIONE literarum.

Pronuntiatio literarum nostrarum parum differt à pronuntiatione Latinarum, præterquam in subsequentibus.

Vtplurimum pronuntiatur vt Latine. Aliquando ante a, o, u, pronuntiatur sono literæ l, *Commence, Leron, Facos, Appercey, Rercus*, tanquam scriberes, *Cõmence, Leron, Fason, Appersey, Rercus*. Sapissime ad molliendam prolationẽ (ne pronuntietur velut in Cato, Condo, Sicur) interijcitur e.

a.iii.

Commentes, Commentes, Récur.

E

E In principio dictionū aliquando pronuntiatur celeriter, ac breviter, & ceu dimidiato sono: velut *Peler*, vbi *Pe* celerius, & *ler* longius pronuntiatur. Aliquando longiore, velut *Réiter*, *Récler*: & vtplurimū in dictionibus quæ duas habent consonantes post *e*, velut *Celle*, *Escler*, *Escler*. Similiter in medio aliquādo est celerius, velut *Amenet*, *Appeler*: aliquādo longius profertur, velut *Amère*, *Excler*: & vtplurimū quando dux consonantes sequuntur *e*, velut *Cômenter*, *Excler*. Quando verò est in fine, etiā variè pronuntiatur: aliquādo sono longiore & producto, velut *Aimé*, aperto ore: ut pronuntiatur productiore sono: & tū sæpe notamus ac cū Latinorū acuto, præcipue vbi dubitari posset de significatione, veluti *Aimé*, *Pourcé*, *Gravité*. Interdum pronuntiatur medio sono, claudendo os: tum præcedens syllaba longiore sono profertur, velut *Sapience*, *Insulte*, *Chambre*. Talis est eius prolatio quando geminatur in participiis femininis, veluti *Aimée*, *Enseignée*, *Crée*, *Récitée*. In participiis verò masculinis, vltimum *e* pronuntiatur accensu acuto, veluti *Créé*.

G

G Præpositum: literis *e* vel *i* in eadem syllaba, pronuntiatur vt *i*, velut *Gémir*, *Séler*, *Gibécère*, *Giste*. Nonnunquam inter *g* & *o* ponitur *e*, veluti pro *Bourgeois*, scribimus *Bourgeois*: pro *Bourgon*, *Bourgeon*: ne pronunties *g* cum *o*, vt pronuntiatur in *Gôler*, *Dragon*. Quandoque in fine dictionum scribitur, neque pronuntiatur, veluti *Tesmoing*, *Soing*, *Csing*, *Besing*: vnde *Tesmoingner*, *Singner*, *Cosingner*, *Besingner*. licet frequentius scribatur *Tesmo-gner*, *Soigner*, *Cogner*, *Besingner*. Maiores nostri scripserunt *Vnz* cum *g* in fine, ne scribendo *Vn*, videretur esse nota numeri *vii*. verum illud multis non placet. An ob aliam causam in hoc vocabulo scripserint, nescio: tantū hoc dicā, si aliis locis admittunt isti, vbi minus est causa, admittāt & in hac dictione. quod si nō placet, nolo cum illis cōtendere, scribant *un*, ego verò *ung*. habēt qui illis faueant: ego maioribus nostris subscribo, doctioribus: tamen si sciam non vbiq; apud illos

CLARISS. VIRO,
HIERONYMO CASTILIO-
NAEO, Lugdunensis curia presidi.

HENR. STEPHANVS. S. D.

DCEE tuum tandem tibi red-
ditum depositum, vir clarissi-
me. Remitto enim quam fidei
meae ante multos menses credi-
deras Claudij Mitalerij epi-
stolam: ita remitto tamen ut si-
mul in publicum emittam. Hui
(dices fortasse) hoc cunctis rem depositam reddere est, ita
reddere ut non iam domini magis quam publicus sit
eius usus fructus? Hic ego si me urgeri videam, tan-
dem illuc confugiam, ut nouam quandam huius depo-
siti naturam fuisse, & me aliquid iuris in ipsum ha-
buisse dicam. Si enim haec quam mihi commiseras epi-
stola id ipsum est quo Mitalerius munus tuum, quod
tamen & meum ex parte erat, remunerandum cen-
sui, nonne mihi quoque aliquid in eam iuris fuit?

Verum defensione apud te opus minime mihi futu-
rum arbitror. neque enim dubito quin tua ipse sponte
tam doctam epistolam, tamque abstrusas quarun-
dam vocum nostrarum origines patefacientem, doctis
omnibus libenter fueris communicaturus. Ius certe ego

in litteris subsequenter. Exempli gratia: quidam scri-
bunt, *Moult*, & plures alias, ne dicas *Pe ar*, duabus syl-
labis. Præsertim autem istud / superfluum ponitur
in casibus deficiendis in *aulx*, vel *eulx*, veluti *Maulx*, *En-*
maux, quæ quidam scribunt per / solum, *Enmaux*,
ita receptam antiquorum scribendi consuetudinem.
oc dictum est in diuisionibus Nominis: ubi de nu-
mominis sit mentio.

In principio dictionis pronuntiatur ut duplex. ve-
luti, *Re*, in fine autem non pronuntiatur, quando di-
sequens incipit à consonante: veluti, *il neult aller debou*
uam scriberes, *il neult aller de hors*.

Ante / & quædam alias consonantes, in medio di-
ctionis vix plurimum non pronuntiatur, veluti *Mauître*, *Es-*
tanquã scriberes *Mauître*, *Et uelle*, ita tamen ut pronun-
tiaretur apertè ore. Aliquando pronuntiatur ut La-
tine, *Honeste*, *Honestus*: *Domestique*, *Domesticus*: *Sibolastique*,
Maisticus: *Euangeliste*, *Euangelista*: *Chaste*, *Castus*: *Reste*,
ans. Sæpiissime scribitur ad prolongandum sonum
hæ præcedentis, nec tamen pronuntiatur, veluti *Des-*
rir, *Escondure*, *Esleuer*, *Mesme*, *Laymesme*, *Mesler*, *Vesce*,
ast, *Asue*, *Masle*. Vbi est aliquando ad notandam dis-
tinctionem inter tempus præteritum vel præsens, & futurum,
ut *il peult*, præsens, & breui prolatione: & *Pouruen qu'il*
se l'aduenir, sono longiore: *il ostar*, & *il ostar*. Præterea
et quædam verba: veluti *Pleur*, *Pleur*: & *Pleur a Dieu*, à
Deo, Vtinam placeret Deo. Nonnunquã etiam, idque
ius, retinetur Gallice, propter vocabulũ Latinũ, veluti
percon, *Suspicio*: *souspirer*, *Suspirare*: *sousfleuir*, *Sustineo*:
uersũ nõ pronuntiatur: ac si diceret *soupercon*, *soupirer*, *Sou-*
rir. Quando autẽ est in fine dictionis, si sequens di-
o incipiat à consonante, non pronuntiatur, veluti quũ
o, *Les femmes sont bonnes* ac si scriberes, *Le femme sont bon-*
Si sequens dictio à vocali incipiat, tunc pronuntiatur,
iens dictionem præcedentem: veluti *Les enfan*, *Les en-*
fance. Similiter pronuntiatur ubicunque subliſsimus.

DE LITERIS.

Quādo iſe vocalis & ſeima ſyllabæ diſtinctione in i, pronūtiatur longo ſono, ore aperto: *ve* *Tér, Sér, Aprés, Expés.* N. que omittendus vocales pronuntari lenius, & mollius, *tanſer, Maiſon,* tanquam ſcribere: *Raxer, Maizon*
T In diſtinctionibus terminatis in *ion* pro-
 vel ſſ, veluti *Diſtion, Exhortation, Pronuntiation*
 tur per cæſi ſcriberemus *Diſtion, vel Diſſon*
pronuntiation. Nonnunquam geminatur a.
 prolationem, & prolongandam præcedentem
 veluti *Alamcor, Bruner.* Quando autem eſt
 ſyllabæ, & ſequens diſtinctione incipit à conſonante,
 tur: veluti, *ils ſont bons,* tanquam ſcriberes *ils*
 neque in coniunctione et pronuntiat, *ve*
ex. tanquam ſcriberes & pronuntiares ore
 non mota lingua.

V Aliquando nobis eſt cōſonans, *ma*
 diſtinctionum: veluti in his vocabulis, *Va, Vair*
Volupté, Vairer, Emuſſonner, Emuſſer, Emuſſer.

X Pronuntiat, ut Latine, præterqua-
 tionis: tunc enim pronuntiat, ut *i.* Imò qu-
 eo loco in quo veteres ſcribebant *x,* in cert-
 diſtinctionibus: veluti *Emuſſer, Voix, Noix, Camax*
 videntur ne diceretur *Emuſſer, Voix, Noix, C-*
 quidem *x,* ad formandum femininum ei-
 qua ponitur (ſi formari poteſt aliquod) vertit
Emuſſer, Emuſſer: Amourer, Amourer.

Y Pronuntiat, ut *i.* Maiores noſtri vſu-
 era non ſolū in diſtinctionibus Gallicis deſce-
 Gracis, ut & Latini, *Hypocriſis, Hypocriſis:* ſed
 in principium erat diſtinctionis Gallicæ, ſolū qu-
 ſonante conſtituebat ſyllabam, veluti *Yrope*
 propterea quod *y* formam talem habeat quæ
 poſſit literæ ſequenti. Quādo præterea in ma-
 ne occurrebat *i* inter vocales: veluti *Emuſſer,*
 coniungeretur ſyllabæ præcedentis cum ſyll-

quente, & legeretur, *Eauo-irr, Je no-ia-ir.* In fine huius dictionum terminatarum in diphthongum, scripserunt, veluti *Moy, Toy, Soy, Foy, Roy, Iray, Appoy, Eauxy.*

2

Z. Hac littera vtuntur Galli in dictionibus formatis à Græca voce, pronuntiantque lingua adhærente dentibus inferioribus, ore paululum aperto, leni sono: veluti *Zek, Zelaieur.* Vsum etiâ habet in fine quarundâ dictionum loco s, vt ostendatur pronuntiandas esse aperto ore, lingua adhærente dentibus inferioribus: veluti in huiusmodi vocabulis, *Amez, Eauxez,* participiis temporis præteriti *Oyez, Voyez,* Imperatiui modi.

DE APOSTROPHO.

A, E, & I, sæpiissime non scribuntur, maximè E, in fine quarundam dictionum vnius syllabæ, aliquando plurius: quoties iunguntur. alteri dictioni incipienti ab eadem aut alia vocali: tunc (iuxta Græcorum consuetudinem) loco litteræ detractæ præcedenti vocabulo, ponitur semicirculus ad summum, siue caput litteræ, factus in hunc modum, qui appellatur Græco vocabulo Apostrophos, quod significat auersionem. Id fit autem vt ostendatur ablata siue detracta esse litteram quæ legi non debet, sed ita duo vocabula in vnum iungi vt amborum vnica sit pronuntiatio. Quod perspicitur præsertim in his particulis de, ie, le, me, que, se, te, ma, ta, sa, me. Exempli gratia, *D'autant plus, j'aime, L'ennemi, Il croche de m'occir, Ils n'ont rien, Encore qu'il face bien, Il s'en va, Il s'appellera, M'amie, T'amie, S'amie, Je n'iray point.* Pro, *De autant, Je aime, Le ennemi, De me occir, Ne ont rien, Que il, Il se en va, Il te appellera, Ma amie, Ta amie, Sa amie, Je ne y iray point.* quasi quis dicat corrupto sermone Latino, Ego non illic ibo. Nonnunquâ auferuntur tres litteræ, vt quum quis interrogatus, *Irastu?* respondet, *J'iray,* pro, *Je y iray.* ac si dicas corruptè, ego ibi ibo.

DE SYLLABIS.

Ex supradictis litteris componuntur dux, tres, aut plures litteræ simul sub vno accentu, Græcè vocantur syllabæ, id est, comprehensiones, seu complexiones: veluti

ai-mer, syllabæ dux: *mi-se-ri-cor-de*, quinque syllabæ: *Chre-s-tien*, dux syllabæ. Notandum autem, omnes syllabas ad minimum habere vocalem vnā iunctā vni aut pluribus consonantibus, siue præcedant vocalem, siue sequantur: veluti in hoc vocabulo *misericorde*, *mi-se-ri-cor-de*. Aliquando syllaba vocali vna tantum constat, siue in principio, siue in medio, siue in fine fuerit: veluti, *Amour*, *Edifier*, *Image*, *Oracle*, *Vue*, *Desobrir*, *Oublier*, *l'oublier*.

DE DIPHTHONGIS.

Inter syllabas quædam sunt duarum vocalium, ita coniunctarum in vnā syllabam, vt pronuntiando subaudiat sonus vtriusque: quas appellant Diphthongos, verbo Græco significante sonum geminū. Sunt autem septem, *ai* vel *ay*, *ei*, *oi* vel *oy*, *ui*, *au*, *eu*, *ou*.

ai *Faire*, *Aider*. Non est pronuntiandum *Fa-i-re* tribus syllabis, sed duabus, *Fai-re*.

ay Est eadem diphthongus: verum sic scribitur in fine dictionum, *Feray*, *Fay*.

ei *Peine*, dux syllabæ, veluti *Peindre*, *Ceindre*, *Cueillir*, *Orgueil*, *Oeil*.

oi *Oison*, *Moindre*, dux syllabæ: *Foi*, vnica syllaba, veluti *Mois* & *Moins*.

oy Est eadem diphthongus, verum sic scribitur in fine dictionū, *Foy*, *Loy*, *Moy*, *Euoy*. Aliquando & in medio, veluti *Moyen*, *Euoyeur*, quando syllaba sequens incipit à vocali.

ui *Détruire*, trium syllabarū. *Détrui-re* *Nuire*, duarū syllabarum, *Nui-re*: *Nuit*, vnus syllabæ, *Fuite*, disyllabum.

au *Audire*, quatuor syllabarum, *Ancre*, *Audre*, duarū; *Hasle*, vnus syllabæ.

eu *Sent*, *Meur*, *Peu*, vnus syllabæ. *Mouvement*, trium syllabarum. *Esmer*, *Heureux*, duarum.

ou *Outil*, *Ouvert*, *Ouvrir*, *Vouer*, dux syllabæ. *Oublier*, *Allouer*, tres syllabæ.

Est itē syllaba *ie*, quæ est veluti diphthongus, verum alia ratione: nam subaudiet sonus *i* & *e* separatorum, tamen cōstituant vnicam syllabam, veluti *Miel*, *Ciel*, *Fiel*,

Pied, Fier, Rieu, Mieu, Tieu, Sien, Chien, Rieu, Chrestien.

DE TRIPHTHONGIS.

Frequenter accidit ut tres vocales simul iungantur in unam syllabam, quarum trium subaudiunt proprios sonus utcumque distinctus.

eau Eau, Seau, Veau, vnius syllabæ: Fœrmœu, duarum,

iei Vicilleſſe, Vicillard.

ieu Miculx, Yculx, Viculx, Dieu, Lien, vnius syllabæ,

oei Oeil, Oeilla des.

oeu Oeuure, duarum syllabarum, Sœur, Vœu, vel Vœue.

œu Mouiller, Pouillerx, Souillê.

œi Cueiller, Orgueil.

œu Gueule.

DE DICTIONIBVS.

Ex his syllabis fiunt dictiones: quarum alix duæ habent syllabas, alix tres, alix quatuor, aut plures. Sunt nonnullæ quæ vnica constant syllaba: veluti *bê, mē*. Sunt item quæ sola vocali fiunt: veluti *a*, in hac oratione, *a Dieu nous de. Il y est allé. O le dommage.*

DE ORATIONE.

Postremo ex dictionibus variis simul coniunctis fit contextus quidam (quem vocamus orationem) ita compactus ut illo utamur ad dicendum & scribendum quicquid in animo concepimus.

Sunt autem nouem genera dictionum, quæ appellantur partes orationis, nempe Nomen, Articulus, Pronomen, Verbum, Participium, Aduerbiū, Coniunctio, Prepositio, & Interiectio.

DE NOMINE.

Omina sunt dictiones quæ significat corpus, siue quicquid potest tangi & videri: veluti *Liure, Arbre*: aliquando etiam aliquid quod nec tangi, nec videri potest, veluti *Verru, Esprit, Dieu*.

DIVISIO NOMINVM.

Duo sunt genera Nominum: alia dicuntur Substanti-

ua: quorum significatio intelligitur sine alterius dictio-
nis adiunctione: veluti *Pain*, *Terre*: efficiuntque sensum per-
fectum cum adiectiuo: veluti *Pain blanc*, *Terre noire*. A-
lia dicuntur Adiectiua. quæ iunguntur substantiuis ad de-
clarandam illorum qualitatē aut quantitātē. Non ponun-
tur autē sine substantiuis: alioqui ignoraretur ad quid po-
situm eēt ipsum adiectiuum. veluti si dicas *Blanc*, nihil
potēs intelligere, nisi adiungas substantiuum aliquod, ve-
si dicas, *Pain blanc*, *Terre noire*, *Terre grasse*, *Bon homme*, *Homme*
iuste, *Mauuaise personne*, *Grand homme*, *Grand larron*, *Vin exor-*
bent, *Homme prudent*, *Riches*, *Pauvre*, & sic de aliis.

Diuisio Substantiuorum.

Substantiua diuiduntur in Nomina propria & cōmu-
nia, quæ vocantur Appellatiua.

Nomina propria sunt illa quæ vni soli conueniunt, ve-
luti nomen cuiusque hominis, aut vr̄bis, aut pagi: vt *Pie-*
re, *Iehan*, *Ierusalem*, *Bethlehem*.

Præter nomen proprium est aliud quod indicat pro-
geniem & familiā vnde geniti sumus: veluti *Iehan Rian*,
Robert Eslicur, *Pierre Pignon*: vnde dicuntur, *les Rians*, *les Eslicu-*
res, *les Pignons*, pro iis qui genus ducunt ab illis qui cogno-
minantur *Rians*, *Eslicures*, *Pignons*.

Communia verò siue appellatiua sunt ea quæ plu-
ribus conueniunt: veluti *Arbre*, *Homme*, *Herbe*, *Pierre*.

Ex his communibus & appellatiuis quædam significāt
corpus: veluti *Homme*, *Chenal*. Alia significant res incorpo-
reas: veluti *Virtu*, *Raison*, *Dieu*, *Ange*.

Alia significant nationem: veluti *François*, *Italien*, *Ak-*
man, *Chempenois*. Alia significant vr̄bem, aut pagum vbi
natus fuit aliquis: veluti *Romain*, *Parisien*, *Lionnois*.

Alia seruiunt numeris tantū: veluti *Vng*, *Deux*, *Trois*,
Quatre, *Cinq*, *Six*, &c.

Ex istis quædam sunt quæ denotant ordinem in nu-
merādo, veluti *Premier*, *Second*, (vel *Deuxieme*) *Troisième*, *Quar-*
tième, *Cinquième*, *Sixième*, *Septième*, *Huitième*, *Neufième*, *Dixième*,
Onzième, *Douzième*, &c. *Vingtième*, *Vingt et unième*, *Trentième*.

Numeris autem terminatis in *e* aufertur istud *e*, quoties illis adiungitur syllaba *imo*. Exempli gratia, à *Quatre* & *Orze*, scribitur *Quatrième*, *Quatrième*, & non *Quatrième*, *Quatrième*: & ita de similibus.

Alia sunt quæ significant præfecturam super numerum aliquem populi: veluti *Quarcentier*, *Dixmier*, *Cinquantevier*, *Cetmier*, qui præstet familiis quatuor regionum, aut decem aut quinquaginta hominibus, vel centum.

Quædam appellantur collectiua, quod comprehendant certum numerum: veluti *Sixain*, *Huitain*, *Douzein*, *Trezein*, comprehendens *Six*, *Huit*, *Douze*, *Treze*.

ACCIDENTIA NOMINUM.

Nomini accidunt septem, Species, Comparatio, Genus, Numerus, Figura, Casus & Declinatio. Quæ duo postrema quidam non addunt, propter rationes quæ infra dicuntur suo loco.

Species.

Dux sunt species communes tam substantiis quam adiectiuis. Prima, quæ dicitur Primitiua: veluti *Rome*, *Paris*, *Bea*, *Montaigne*. Altera, Deriuatiua, veluti *Romain*, *Parisien*, *Bonré*, *Montaignier*.

Comparatio.

Plus.
Moins.

Quum volumus ostendere aliquem esse superiorem aut inferiorem altero in re aliqua, utimur vocabulo *Plus*, vel *Moins*, cum nomine adiectiuo, veluti pro eo quod Latini dicunt, Petrus est sapientior Iohanne, dicimus, *Pierre est plus sage que Iehan*: Indoctior est Iohanne, *il est moins savant que Iehan*.

Quædam comparatiua Latina retinemus propter integritatem: veluti *Melior*, *Meilleur*: *Prior*, *Minor*, *Moins*.

Trois.

Quædo volumus significare hominem vsque adeo excellentem in re aliqua ut non sit opus comparare illum aliis, adiungimus hoc vocabulum *tres* (quod significat tria) nomini adiectiuo positiuo: ac dicimus, *Tres docte*, *Tres fort*, *Tres bon*: hoc est, doctissimus, fortissimus, optimus.

De diminutivis.

Quædam Nomina appellantur Diminutiva, quæ demonstrant diminutionem sui primitivi, sine comparatione cum aliis: veluti à Grand, dicimus *Grandeler*, hoc est parum aut aliquantulum magnus: Verd, *Verdeler*: Blanc, *Blancher*: Homme, *Hommer*: Femme, *Femmelur*: Arbre, *Arbrifcan*: Anneau, *Anneler*: Ecu, *Ecuillon*. A nominibus propriis virorum & mulierum nonnunquam sunt diminutiva: veluti à Pierre, *Pierrre*, *Perror*: Jaques, *Jaquet*: Magdalene, *Magdelon*: Marguerite, *Margot*. Sunt quæ habent alias terminationes, veluti à Coq dicimus *Cochet*: Sac, *Sacher*: Doulx, *Douker*: à Lacot, *Lacotin*: à lambe, *Lambon*: Coche, *Cochon*: Chauffe, *Chauffon*.

Genus nomenum.

Ex supradictis nominibus, cuiuscunque modi fuerint, quædam pertinent ad viros, & propterea dicuntur esse masculini generis: veluti *Seigneur*, *Docteur*, *Bô*, *Mannais*. Alia appellantur feminina, quod pertineant ad feminas & femellas: veluti *Reyne*, *Reine*, *Bonne*, *Mauvaisse*. Quod ad neutrum genus attinet, quod neque masculinum, neque femininum est, nos illo caremus, vt & Hebræi: comprehenditur autem sub masculino.

Habemus & quædam nomina quæ sub eadem terminatione sunt masculina & feminina: veluti *Hôme chaste*, *Femme chaste*: *Vne chose possible*, & *Vng cas possible*: *Vng homme aveugle*, *Vne femme aveugle*. Femininum sæpius fit addendo e ad masculinum: veluti *Constant*, *Constance*: *Heureux*, *Heureuse*: *Marchand*, *Marchande*. Nonnunquam quum addimus istud e, consonans præcedens duplicatur: veluti *Bon*, *Bonne*: *Roux*, *Rouffe*: *Gentil*, *Gentille*: *Bel*, *Belle*: *Ner*, *Nerve*. Fit etiã femininum addendo terminationem istam *esse*, vel *esse* ad masculinum: veluti *Maître*, *Maîtreffe*: *Afot*, *Afotffe*: *Larion*, *Larionneffe*.

Numerus.

Nomina duos habent numeros, Singularem & Pluralem. Ad vocabula quæ terminantur in e in singulari, quod pro-

Plurales quomodo fiant.

nunciatur apertè parū ore, addendum est : vt facias pluralitatem: veluti *Pierre, Pierres; Hôte, Hôtes; Table, Tables; Arbre, Arbres*. Illis verò quorum finale pronuntiatur apertè plene ore in singulari, omnibus ferè patrum nostrorum temporibus adiectū fuit *x* loco *s* ad cōstituendum pluralitatem: veluti *Lenté, Lentés; Aimé, Aimés*. At illis quæ in singulari terminantur in consonantem, additur *s* vt pluralis fiat: veluti *Gros, Gros; Lar, Lars; Long, Longs; Champ, Champs*. Excipienda sunt quæ terminantur in *s*, vel *d*. nam in plurali ipsum *s* & *d* vertuntur in *z*, aut reiciuntur: veluti *Dreux, Dreux; Soudard, Soudards; Dard, Dards; Plaid, Plais*: tamen si melius scriberetur *Plaids*, vt differat à *Plais*, quod significat *Places*, à *Placeo*. Notādu autē, in quibusdā dictionibus retineri *s*, & illi adiungi, propter prolationē: veluti in *Secrets, Regrets*. In plurali si auferatur *s*, & illius loco ponatur tantū pronuntiabis *Secrets*, prima syllaba longiore sonō, & vltima breui: propterea quod *s* in fine vix pronuntiatur. Si verò relinquas *s*, & addas *s* pro plurali, consonans attrahit ad se accentum, & efficit vt *s* ore apertè resonet: tanquam illud pronunties accentu acuto, *Secrets, Regrets*.

Quæ finiunt in *al* in singulari, mutant *al* in *aulx* in plurali: veluti *Chenal, Chenaux; Loyal, Loyaux*.

Quæ verò terminantur in *s* in singulari, seruant eandem litteram in plurali: veluti *Propos, les propos; ung Francus, les Francus; ung Anglois, les Anglois; ung Perdreux, dix perdreux*.

Notandum est autem, maiores nostros, in pluribus dictionibus, loco *s* finalis scripsisse *x*, etiam in singulari: veluti *Ombreux, Manx, Faulx, Aux, Emuieux, Cieux, Eulx*. Idque factum est ab eis ferè semper in his terminationibus *aulx* & *eulx*.

Quædam etiā habemus nomina tantū pluralia: veluti *Sang, Or, Argent, Plomb, Eflan*, & *que* interrogatiuum, & *Gré*, Figura.

Sunt quædam nomina simplicis figuræ: veluti *Ami, Hecur*. Alia sunt compositæ, aliquando ex duabus integris dictionibus, veluti *Malheur*: aliquando ex integra & con-

D E A R T I C .

rupta: veluti *Enemi*, *en* est integrum, & *emi* corruptum, pro *ami*: quasi quis dicat, *non ami*. Aliquando ex corrupta & integra: veluti, *Chascun*, *Aucun*, *Quelcun*.

Casus.

Quod ad casus Nominū & terminationes easdē, in nominatiuo, genitiuo, datiuo, accusatiuo, vocatiuo & ablatiuo, differimus omnino à Latinis: nā nobis vnica & eadem terminatio in singulari est pro sex casibus Latinorū, vnica item pro plurali, addendo: ad singularē, vt dictum est in quarto accidēti Nominis, quod est Numerus. veluti *Homme*, *Hommes*. Verūm hos casus declaramus articulis, *le*, *la*, *de*, *du*, *a*, *au*, *les*, *aux*, *des*: de quibus paulo pōst.

Declinatio.

Declinationes (vt verum fatear) non habemus: nam quum vnica sit terminatio pro singulari, & vnica pro plurali, vt paulo antē dictum est, quomodo declinarentur? Vt autem dignoscantur casus & declinationes, vtimur articulis, vt paulo antē docuimus.

D E A R T I C U L I S .

Articuli sunt voculæ vnius syllabæ, quibus vtimur vt indicemus casus Latinorum quos vocant, nominatiuum, genitiuum, datiuum, accusatiuum, & ablatiuum, vt suprà dictum est. Duo præcipui, & qui reuera appellari debēt articuli, sūt *hi*, *Le* pro masculinis, & *La* pro femininis singularibus: plurale vtriusque, siue masculinum, siue femininū, est *Les*. Hos autem articulos mutuamur à Pronominibus *Ille*, *illa*, *illi*. Alios, *de*, *du*, *des*: *a*, *au*, *aux*, mutuamur à Propositionibus. Quod ad *aux* attinet, si iungatur Pronomini *quel*, & mutatur in *s*, atque ita illi coniungitur tanquam esset vnicū vocabulū. veluti *ausquel*.

Exemplum de singulari masculino.

Nominatiuus,	<i>Le maitre.</i>
Genitiuus,	<i>De maitre, du maitre.</i>
Datiuus,	<i>A maitre, au maitre.</i>
	b.i.

Accusatiuus,
Vocatiuus,
Ablatiuus,

Le *maître*.
Maître, sine articulo.
De *maître*, du *maître*.

Plurale.

Nominatiuus,
Genitiuus,
Datiuus,
Accusatiuus,
Vocatiuus,
Ablatiuus,

Les *maîtres*.
De *maîtres*, vel Des *maîtres*.
A *maîtres*, vel Aux *maîtres*.
Les *maîtres*.
Maîtres, sine articulo.
De *maîtres*, vel Des *maîtres*.

Exemplum de feminino. Singulare.

Nominatiuus,
Genitiuus,
Datiuus,
Accusatiuus,
Vocatiuus,
Ablatiuus,

La *femme*.
De *femme*.
A *femme*.
La *femme*.
Femme.
A *femme*, De *femme*.

Plurale.

Nominatiuus,
Genitiuus,
Datiuus,
Accusatiuus,
Vocatiuus,
Ablatiuus,

Les *femmes*.
De *femmes*, vel des *femmes*.
A *femmes*, vel aux *femmes*.
Les *femmes*.
Femmes.
De *femmes*, vel des *femmes*.

Frequenter etiam videtur his duobus *Vag* & *Var* articulorum : ut quum dicimus, *Vag livre*, pro libro : *Var femme*, pro femina.

In usu autem differunt *de* & *du* articuli masculini genitiui singularis : præterea *a* & *au* articuli dativi singularis. Dicimus nanque, *Le livre de Pierre*, & non *du Pierre*. quia *du* nūquam iungitur femininis, neque propriis nominibus. nisi fortè velimus significare certam personam quam nouimus, aut de qua facta sit mentio: veluti *Le livre dudit Pierre*. Contrà verò dicimus, *Le livre du maître*, non autem *de maître*, tanquam loquētes de cento aliquo: nisi forte addas proprium nomen, *de maître Iehan*. Aut

in hoc genere sermonis, Tu fais l'office de maître, quod dictum est in genere, tanquā diceret, Tu fais l'office d'un qui a fait son chef d'autre. Differūt item (ut dictū est) *a* & *au* in vltu: dicimus enim, *Je l'ay donné a Pierre*, nō autem *au Pierre*: propterea quōd non iungitur nominibus propriis: nisi dicas, *audet Pierre*: de quo scilicet facta est mentio. Neque etiam *formininis*. Non dicimus insuper, *Je l'ay donné a maître, a pere*, sed *au maître, au pere*, subintelligentes aliquid aliud, veluti *au maître de la maison, au pere de l'enfant*.

Au, commune est datiuo, accusatiuo, & ablatiuo singulari Nominum masculinorum appellatiuorum. *Au* similiter datiuo, accusatiuo, & ablatiuo plurali Nominum appellatiuorum masculinorū, atque femininorum. Exemplum de singulari, *Je l'ay rendu au pere, au pau, le m'en uay au pau, le l'ay laissé au pau*. De plurali, *Je l'ay donné aux parer, le m'en uay aux champs, il est aux champs, & melius es champs*.

Du & *des* aliquando ponuntur vice Pronominis: veluti quum dicimus, *Il y a du vin la dedans, Il y a des hommes la dedans*: istud *des* idem significat ac si diceret, *Il y a aucuns hommes*. *Du* similiter nonnunquam est vice de & *ce*, demonstratiuorum: veluti *Je mange du monton que nous auons tué*, hoc est, *de ce monton*.

De frequēter reperitur ante articulos *le* & *la*: veluti, *Le maintien de l'homme, La constance de la robe, La preuue de l'ail, Le ingement de l'homme*.

Le & *La* nunquā prapōnuntur propriis nominibus virorum aut femininarum. non enim dicimus, *Le Pierre, Le Iehan*: dicimus tamen, *Le seigne, Le Roine, La Champagne*. Aliquando denotat id de quo iam dictum est, vel de quo fit mentio: veluti, *J'ay ueu l'homme qui a fait cela, Pierre m'a inuirié, nous cognossons l'homme*. Quandoque prapōnuntur adiectiuis tunc is nominibus propriis, tuncque perinde significant, atque vocabulum istud, *dict*, vel *qui est*, vel *estime*: veluti, *Philippe le bel, le baron le Rouffe, pro Philippe dict bel, le baron qui est Rouffe*. Prapōnūt etiam nonnunquā comparatiuo *plus*, in hoc genere dicendi, *C'est bon la femme*.

me la plus gracieuse que ie voy iamais : vel , C'est bien la plus gracieuse femme que , &c. Funguntur & vice relativorum, tuncque sunt Pronomina: veluti, l'ay vu Pierre, & le naitre,

Non est autē omittendum, Infinitivū naturā nominis accipientē, recipere articulum: veluti, *Le boire & le manger.*

DE PRONOMINE.

Pronomina, sunt genus quoddam vocabulorū quæ vice Nominis tam proprii, quā appellativi ponuntur, sine vlla significatione aut declaratione temporis, indicantia semper certam aliquam personā. Hæc autē dictio Pronom composita est ex pro Latino, quod significat *propter*, & dictione Gallica *nom*: tanquam quis diceret, *propter nom*, vel *an lieu du nom*. Quum enim sermonem habemus inter nos, molestum esset repetere sæpius eandem dictionem, siue proprium esset nomen, siue appellativū: veluti si quis diceret, *Iehan a dict a Pierre que Pierre alla, & estudier*: pro isto secundo *Pierre*, ponitur Pronomen, hoc modo, *Iehan a dict a Pierre qu'il alla, & estudier*. Aut, *Pierre recommande Pierre a Iehan, Iehan est si grand estudiant*: pro eo ut dicas, *Pierre se recommande a Iehan qui est fort grand estudiant*. Necessè fuit igitur comminisci Pronomina, quæ non modo demonstrarent Nomina, sed etiam personas. Alia nanque est persona quæ loquitur, alia quam alloquimur, & alia de qua fit sermo, ad quā tamen non dirigitur sermo. Quum autem sola demonstratio fiat his prioribus Pronominibus, *ie, en, cestuy ci*, vel *ce, suy la*, vel *luy*: opus fuit ad vitandam illam repetitionem Nominū, comminisci hæc relativa tam Nominū, quā etiam Pronominū, veluti *qui*. Aliās nanque pro eo quod diceremus, *Tu es celuy qui me plais*, dicendum fuisset, *Tu es celuy en me plais*. & *Qui*, est relatiuum Pronominis *Tu*.

ACCIDENTIA PRONOMINIS.

Pronomen habet sex accidentia, nempe Speciem, Personam, Genus, Figuram, Numerum, & Casum cum Declinatione.

Sunt duodecim Pronomina, *Je, Tu, Soy, vel Se, Il, Ce, Cest, Eulx, Mon, Ton, Son, (vel Mien, Tien, Sien,) Noſtre, Voſtre.*
Species.

Dux sunt species Pronominum: alia namque sunt primitiua: veluti, *Je, Tu, Soy, Il, Ce, Cest.* Alia sunt deriuatiua: veluti, *Mon, Ton, Son, (vel Mien, Tien, Sien,) Noſtre, Voſtre.*

Ex primitiuis quatuor sunt demonstratiua, *Je, Tu, Ce, Cest:* & tria relatiua, *Soy, Il, Eulx.* Vnum autē modò demonstratiuum, modò relatiuum, nempe *Il, vel li, vel luy,* Personæ.

Pronomen habet tres personas, vt verba, Prima persona est illa quæ de seipsa loquitur: veluti, *Je ſi a mon aſſe.*

Secunda est ea quæ adest præſens, & ad quā dirigimus sermonem: veluti, *Que ſais tu? Tues bien a ton aſſe.*

Tertia est ea ad quam coram non dirigimus sermonē, licet de ipsa loquamur: veluti, *il ne tiens compte de ſoy.*

Genus.

Tria sunt genera Pronominum: Alia masculina, veluti *Il, Celuy.* Alia fœminina, veluti *Elle, Celle.* Quædam verò masculina & fœminina, tam homini quàm fœminæ propria: veluti, *Je, Tu, Soy, Qui.*

Figura.

Duas habet figuras Pronomen, vt & Nomen, alizque partes orationis. Quædam enim sunt simplicia, veluti *Je, Tu, Il, Mon, Ton, Son. Qui.* Alia verò composita, veluti *Ceſſay ci, Ceſſay la, Moyneſme, Toymeſme, L'oyneſme.*

Numerus.

Pronominibus sunt etiā duo numeri, vt Nominibus. Singularis, veluti *Je, Toy, Il.* Pluralis, veluti, *Nois, Vous, Ils.* Sunt quædam tantū ſingularia, veluti, *Celi, Cels.* Alia sunt quæ omnibus numeris ſeruiunt, veluti, *Je, Qui, Que. Pierre qui ſen na, & Ceulx qui ſen nom, Le ſeruiteur que tu auois, & Les ſeruiteurs que tu auois.*

Casus & Declinatio.

Pronomina habent quoddam veluti casus & declinationes, ſicuti Nomina: vt ex tribus ſubiectis declinationibus.

bus palam fiet.

PRIMA Declinatio complectitur tria ista Pronomi-

na,	Je,	Tu,	Je.
	Je declinatur sic,		Singulare.
Nominativus,	Je, vel Moy.		
Genitivus,	de Moy.		
Dativus,	a Moy, vel Me.		
Accusativus,	Moy, vel Me.		
Ablativus,	a Moy, vel de Moy.		

Plurale,

Nominativus,	Nous.
Genitivus,	de Nous.
Dativus,	a Nous.
Accusativus,	Nous.
Ablativus,	a Nous, vel de Nous.

Tu sic declinatur, Singulare.

Nominativus,	Tu, vel Toi.
Genitivus,	de Toi.
Dativus,	Te, vel a Toi.
Accusativus,	Te, vel Toi.
Vocativus,	Toi, vel Tu.
Ablativus,	a Toi, vel de Toi.

Plurale.

Nominativus,	Vous.
Genitivus,	de Vous.
Dativus,	a Vous.
Accusativus,	Vous, similis nominativo,
Vocativus,	Vous.
Ablativus,	de Vous, similis genitivo.

Vtimur *Moy* & *Toi* quando respondetur ad interrogationem: veluti, *Qui a fait cela?* vel, *Est ce toi qui a fait cela?* Respondetur, *C'est moy.* vel *C'est toi.* Quando item negamus nos fecisse id de quo accusamur: veluti, *C'est toi qui a fait cela. Ce n'est pas moy.* Vtimur etiam in huiusmodi loquutionibus, *Fay cela pour l'amour de moy, Je l'ay fait pour l'amour de toi. C'est a moy, C'est a toi.* Il n'a cure

de roy, ne de moy. Il est en moy ou en roy de faire cela. O moy misérable.

Quod ad Me & Te attinet, ponuntur ante Verba, vt & Moy ponitur post Verba: veluti, *Je me recommande a roy. Me se soukic.*

Soy sic declinatur,

Singulare.

Genitiuus,	de Soy.
Datiuus,	a Soy, vel Se.
Accusatiuus,	Soy, vel Se.
Ablatiuus,	de S.y, similis genitiuo.

Plurale.

Datiuus,	Se.
Accusatiuus.	Se.

Soy & se tametsi idem significant, sic differunt, quòd se vt plurimum ponitur ante verbum, Soy verò post verbum: veluti, *Il ne se soukic de rien, Il ne tient compte de soy.*

Pro plurali huius se, vtitur Leur genitiuo plurali pronominis Il: veluti, *C'est le leur pro, C'est a eux. Ils sont leurs, pro, Ils sont a eux, Ils le feront leur pro, Ils le s'approprient.*

SECUNDA Declinatio.

Sub hac declinatione comprehenduntur Pronomina demonstratiua & relatiua, quæ declinantur duabus terminationibus, altera masculina, altera feminina.

Singulare masculinum,

Nominatiuus,	Ce, vel Cest.
Genitiuus,	de Ce.
Datiuus,	a Ce.
Accusatiuus,	Ce, similis nominatiuo.
Ablatiuus,	de Ce, similis genitiuo.

Plurale.

Nominatiuus, Ces, ita in omnibus casibus estque masculinum vel femininum: veluti, *Ces hommes, Ces femmes.*

Ce & Cest sic differunt, licet idem significant, quòd Ce ponitur ante Nomina incipientia à consonante, vel ab b pronuntiato: veluti, *Ce bon homme, Ce loup, Ce liure, Ce hallé.*
b. illi.

hardier, Ce hardier. At *Cest* ponitur ante Nomina incipientia à vocalibus, aut ab *h* non pronunciato: veluti, *Cest enfant*, *Cest homme*.

Formininum singulare.

Nominatiuus,	<i>Ceste.</i>
Genitiuus,	<i>de Ceste.</i>
Datiuus,	<i>a Ceste.</i>
Accusatiuus,	<i>Ceste, similis nominatiuo.</i>
Ablatiuus,	<i>de Ceste, similis genitiuo.</i>

Plurale.

Nominatiuus,	<i>Celles, ita in omnibus casibus.</i>
<i>Cestuy, Cestuy ci, Cestuy la.</i>	

A *Cest*, sit alteru Pronomen, *Cestuy*, vel vt quidam scribunt, *Cesti*: cuius plurale est *Ces*. Huic *Cestuy* aliquando adiungimus *ci*, vel *la*: ac dicimus, *Cestuy ci*, nempe nobis propinquus, & de quo fit sermo: & *Cestuy la*, remotus à nobis, & de quo fuit sermo. Eorum plurale est *Ceux*.

Ceci, Cela.

Hæc duo demonstratiua sunt etiam à *Ce*. *Ceci*, demonstrat rem presentem vel propinquam. *Cela* demonstrat rem remotiorem. Nonnunquam interponitur dictio: veluti, *Ce livre ci*, *Ce livre la*: *Cest homme ci*, *Cest homme la*.

Celuy, vel Cil.

A *Ce* præterea componitur *Celuy*, vel *Cil*, Pronomen demonstratiuum, non tamen rei certæ: ideo additur ei titularium sequens, quod rem certam demonstrat: veluti, *Celuy est homme de bien qui vit selon Dieu*. Vt doctè loquaris, nunquam ei postponas *Ci* neque *La*: nam sunt aduerbia denotantia certum locum. Malè igitur loqueris Gallicè si dicas, *Celuy la est homme de bien qui vit* &c. nam dicendum est, *Celuy est homme* &c. Eius plurale est *Ceux*. Formininum singulare est *Celle*, & plurale, *Celles*.

Declinatio *il*, vel *Luy*.

Nominatiuus,	<i>il, vel luy.</i>
Genitiuus,	<i>de Luy.</i>
Datiuus,	<i>Luy, vel a Luy.</i>

Accusariuus,
Ablatiuus.

Le, vel Loy.
de Loy, similis Genitiuo.

Plurale.

Nominatiuus,
Genitiuus,
Datiuus,
Accusatiuus,
Ablatiuus,

ils, vel Eulx, vel Les.
Leurs, de Leurs, d'Eulx.
a Eulx, vel Leurs.
ils, vel Eulx, aut Les, simil. nom.
Leurs, de Leurs, d'Eulx, simil. gen.

Il & Loy differunt vsu: non enim il ponitur eo loco ubi ponitur Loy, neque Loy ubi ponitur il. Nam il sapientius prapponitur Verbis: il dit, il fait, il est bon, il est nécessaire, il y a infinis hommes, il n'y a homme. In interrogationibus verò & responsionibus, il postponitur Verbo: veluti, Fera il cela? Ce sont ils, C'est il. Loy verò seruit responsionibus: veluti, Qui a fait cela? Loy, & non il.

Eulx, est eisdem naturæ atque Loy, seruienti responsioni.
Fæmininum singulare.

Nominatiuus,
Genitiuus,
Datiuus,
Accusatiuus,
Ablatiuus,

Elle.
d'Elle.
a Elle.
Elle, vel La.
d'Elle.

Plurale.

Nominatiuus,
Genitiuus,
Datiuus,
Accusatiuus,
Ablatiuus.

Elles, vel Les.
d'Elles, vel Leurs.
a Elles, vel a Leurs.
Elles.
d'Elles, vel Leurs.

Le & La relatiuus, quæ Verbis tantum iunguntur, illis que prapponuntur: veluti, le le roy, la la roy. Tamen iuncta Imperatiuo, postponuntur: veluti, j'ay a faire de ton livre, presse le roy, Fay le, Di le, Aime la. Semper sunt accusatiui, nisi cum verbo substantiuo: veluti, ils sont bons hommes, mais ils le sont de tant qu'ils craignent Dieu.

leluy & celle, sunt eisdem significationis atque il, Loy, & Elle.

His Pronominibus sæpe adiungimus particulam *Mes-*
me, ad maiorem vehementiam & declarationem: veluti,
Je l'ay fait moy-mesme, Luy-mesme, Elle-mesme: tanquam diceret,
Moy propre, &c. non autre.

Qui, Que, Quel, Lequel.

Habemus aliud relatiuum, nempe *Qui*, quod est gene-
ralius, propterea quod inferuiat atque iungatur omni-
bus generibus, omnibus numeris, & omnibus personis.
Je suis celuy qui l'ay secouru, Tu es celuy qui m'as consigné aimé,
Nous sommes du nombre de ceux qui nous aiment, Je suis celle qui
nous aime, &c. Præterea non admittit articulos: sic autem
declinatur.

Singulare masculinum,

Nominatiuus,

Genitiuus,

Datiuus,

Accusatiuus,

Ablatiuus,

Qui, Que, Quel, Lequel.

de Qui, de Quel, du Quel.

a Qui, a Quel, au Quel.

similis nominatiuo.

similis genitiuo.

Plurale.

Nominatiuus,

Genitiuus,

Datiuus,

Accusatiuus,

Ablatiuus,

Qui, Quels, les Quels.

de Qui, de Quels, des Quels.

a Qui, a Quels, aux Quels.

similis nominatiuo.

similis genitiuo.

Vtimur *Qui* cum Præpositionibus vt & demonstrati-
uis: veluti, *A qui, De qui, Pour qui, Sur qui, En qui, &c.* *Quand-*
oque interrogat, *Qui est il? Qui estes vous?*

Vlui est *Que* quando præpositione non est opus: vela-
ti, *Voilà l'ehan que nous demandez.* Nunquam est nomina-
tiuus, nisi cum verbo substantiuo: estque omnium gene-
rum, numerorum, & personarum: veluti, *Je suis ce que ie suis,*
Tu es ce que tu es, il est ce qu'il est. Nous sommes ce que nous som-
mes, Vous estes ce que vous estes. Frequenter vtimur eo inter-
rogando: veluti, *Qu'estes vous? Qu'avez vous?* Sæpe etiã nobis
idem significat *Que* atque *Lequel*: veluti, *l'ay parlé au Roy le-*
quel nous desirez tant: vel, que nous desirez tant. Je parleray a cest
homme lequel nous craignez: vel, que nous, &c. Similiter de fer-

minino, Je prise bien la maison laquelle m'auez vendue: vel, que m'auez &c. J'aime les remonstrances lesquelles m'auez faictes: vel que m'auez faictes.

Singularis femininum.

Nominatiuus,	<i>Qui, Que, Quelle, laQuelle.</i>
Genitiuus,	<i>de Qui, de Quelle, de laQuelle.</i>
Datiuus,	<i>a Qui, a Quelle, a laQuelle.</i>
Accusatiuus,	<i>similis nominatiuo.</i>
Ablatiuus,	<i>similis genitiuo.</i>

Plurale.

Nominatiuus,	<i>Qui, Quelles, lesQuelles.</i>
Genitiuus,	<i>de Qui, de Quelles, desQuelles.</i>
Datiuus,	<i>a Qui, a Quelles, auxQuelles.</i>
Accusatiuus,	<i>similis nominatiuo.</i>
Ablatiuus,	<i>similis genitiuo.</i>

Quel factum est à dictione Latina Qualis. Je ne sçay quel il est. Quel homme es tu? De quel homme parlez vous? Quando est relatiuum, non potest carere suo articulo le, neque eius femininū Quelle potest poni sine Le: veluti, J'ay uen Pierre, lequel nous cognoissons, J'ay uen aussi sa femme laquelle nous aimez. Tunc etiam quum est relatiuum, potest iungi particulis du & au: veluti, Je nous ay parlé de Pierre, auquel nous cognoissons la race: vel, auquel nous auez fait du plaisir. Eius autē plurale iungitur particulis des & aux: veluti, Les homes desquels ie nous ay parlé, & ausquels nous nous fies. Insuper Quel non potest consistere absque le, quando iungitur aliis præpositionibus: veluti, Par lequel, Par lesquels: Sur lequel, Sur lesquels, Outre lesquels, Avec lesquels. Sic dicendū de feminino, lesquelles, desquelles, ausquelles, & ausquelles. Postremo in interrogationibus nos eo vtimur: veluti, Lequel est ce d'entre nous qui viendra avec moy? Par quel moyen? De quelle race es tu?

Quoy videtur esse apud nos vice Quid vel Quod Latinorum: veluti quando dicimus, Il ha desquoy, Quoy faisant il mira: tāquam dicas Latine, Quod faciendo. Vtitur etiā eo pro aduerbio interrogandi, Pourquoi? Surquoy? Dequoy? I quidam dicunt esse Pronomen relatiuum actionis

et passiones referens, tam in plurali, quàm in singulari
veluti quando dicitur, *Il me fait beaucoup de saiberies, mais
j'y pourroyeray, le nous dit qu'il est fort malade, si fin que nous y de-
couvrez, Prem garde a toy. Alter respondet, j'y pren garde. Ali-
quando refert locum: veluti, Vous nous en allez a Paris, je m'y
en iray apres vous. Y allez vous? Y passerez vous?*

Notandum est autem, nos uti hac dictiuncula *Dont* pro
De qui, duquel, desquels, de laquelle, desquelles veluti, *J'ay ueu le li-
vre dont nous parlez, Les homes dont nous parlez, La femme cy les
choses dont nous m'auez escript.*

T E R T I A declinatio.

Hæc tertia declinatio complectitur Pronomina pos-
sessiva, *Mon, Ton, Son* (vel *Mien, Tien, Sien*) *Nostre, Vostre.*

Singulare masculinum.

Nominatiuus,	<i>Mon, Mien, le Mien.</i>
Genitiuus,	<i>de Mon, du Mien.</i>
Datiuus,	<i>a Mon, au Mien.</i>
Accusatiuus,	similis nominatiui
Vocatiuus,	<i>Mon.</i>
Ablatiuus,	similis genitiui.

Plurale.

Nominatiuus,	<i>Mes, Miens, les Miens,</i>
Genitiuus,	<i>de Mes, des Miens.</i>
Datiuus,	<i>a Mes, aux Miens.</i>
Accusatiuus,	similis nominatiui.
Vocatiuus,	<i>Mes.</i>
Ablatiuus,	similis genitiui.

Singulare femininum.

Nominatiuus,	<i>Ma, Mienne, la Mienne.</i>
Genitiuus,	<i>de Ma, de la Mienne.</i>
Datiuus,	<i>a Ma, a la Mienne.</i>
Accusatiuus,	similis nominatiui.
Vocatiuus,	<i>Ma.</i>
Ablatiuus,	similis genitiui.

Plurale.

Nominatiuus,	<i>Mes, Miennes, les Miennes.</i>

Genitivus,	<i>de Mes, des Mienmes.</i>
Dativus,	<i>a Mes, aux Mienmes.</i>
Accusativus,	<i>similis nominativo.</i>
Vocativus,	<i>Mes.</i>
Ablativus,	<i>similis genitivo.</i>

Sic declinantur, *Ton, Ta, Tien, Tienne*: *Son, Sa, Sien, Sienne* nisi quod carent vocativis.

Mon, Ton, Son masculina nonnunquam ponuntur loco *Ma, Ta, Sa*, forminorum, ante nomina incipientia à vocali: veluti, *Mon ame, Ton aumône, Ton orville, Son ignorance*. Aliquando dicimus, *M'amie, M'amour*, aufcendo *a* ex *ma*, aut potius *on* ex *mon*, quod pronuntiatio durior esset: loco autem literarum ablativorum ponitur apostrophus, quæ indicat defectum dictarum literarum, ut diximus supra in principio, ubi de apostropho tractamus.

Vt sunt etiam *Mon, Ton, Son* quando respondetur ad interrogatum, repetendo substantivum interrogationis: veluti, *Est ce la ton maître? Ouy c'est mon maître*. Si autem volumus repetere substantivum, utimur his, *Mien, Tien, Sien*. *Est ce la ton livre? C'est le mien*. Quæ raro ponuntur sine articulis *le, la, les*, *C'est le mien, La mienne, La sienne*. Cum verbo substantivum non admittunt istos articulos, siue relativi *qui, le, lequel*, vel demonstrativi (excepto *Ce*) præcedia, siue non: veluti, *Ce cheval est mien, C'est celui qui est tien, Lequel est tien C'estuy ci est tien, C'estuy la est sien*. Excepto *Ce*, dixi non enim dicimus, *Ce est tien*, pro *C'est le tien*.

Declinatio Pronominum *Nostre* & *Vostre*.

Singulare.

Nominativus,	<i>Nostre, le Nostre.</i>
Genitivus,	<i>de Nostre, du Nostre.</i>
Dativus,	<i>a Nostre, au Nostre.</i>
Accusativus,	<i>similis nominativo.</i>
Vocativus,	<i>Nostre.</i>
Ablativus,	<i>similis genitivo.</i>

Plurale.

Nominativus,	<i>Nostres, vel Nos, vel les Nostres</i>

Genitius,	de Nostres, de Nos.
Datiuus,	aux Nostres, a Nos.
Accusatiuus,	similis nominatiuo.
Vocatiuus,	Nos.
Ablatiuus,	similis genitiuo.

Forminiuum omnino simile, nisi quod articulus est
femininus, *la Nostre, de la Nostre.*

Sic declinatur *Vostre*, nisi quod vocatiuo caret.

Nonnihil differunt inter se *Nostres* & *Nos*, *Vostres* & *Vos*, quod ad usum attinet. nam utimur *Nos* & *Vos* quando substantiuum sequitur: veluti, *Nos amis*, *Vos amis*: *Nos lettres*, *Vos lettres*. Quod si substantiuum non exprimat, aut si proponatur, tunc utimur *Nostres* & *Vostres*: veluti, *Ces livres sont nostres*, vel *Vostres*: *Qui sont ces livres?* *Nostres*: vel, *A qui sont ces livres?* *Ils sont nostres*.

Est nobis Pronomen, quod quidam appellant iteratiuum eiusdem personæ, siue nomen, siue pronomen sit, nempe *mesme*, & in plurali *mesmes*: veluti, *Je suis du mesme conseil*, *Les maris des mesmes femmes*, *J'ay parlé a luy mesme*, vel *a eulx mesmes*, *Moy mesme le feray*.

DE VERBIS.

Verba sunt dictiones quæ significant aut agere aliquid, veluti *Aimer*: aut pati, veluti, *Je suis aimé*, *Je suis battu*.

Quæ significant agere aliquid, propterea appellantur actiua. Alia quæ significant pati, ideo appellantur passiua.

Quæ autem verè actiua sunt, formant ex se participium præteritum, vnde sunt verba passiua, cum verbo substantiuo, de quo postea dicturi sumus: velut verbum istud *Aimer* format ex se *Aimé*, participium præteritum: vnde dicimus, *Je suis aimé*.

Est præterea aliud genus verborum, quæ neque sunt actiua, neque passiua: atque ideo appellantur neutra, & non declinantur in voce passiua, veluti *Être*, *Je ris*, *tu ris*, &c. *Courir*, *Aller*.

Præter hæc tria genera, est aliud verbum quod vocat substantivum, nempe *Esse*, quod neque actionem neque passionem significat: sed tantum denotat essentiam & existentiam vel subsistentiam cuiuscunque rei, eius quæ significatur ipso Nomine quod illi adiungitur: veluti, *Te fœs, Tu es, Iste est*. Attamen visque adeo necessarium est omnibus actionibus & passionibus, ut non reperiatur illud verbū quod per istud non possit resolui: propterea quod omnis actio vel passio requirat existentiam, vel subsistentiam, & essentiam.

Est & aliud genus verborū quæ appellantur impersonalia, quod neque personas neque numeros habeant. hoc est, quod, quando illis utimur, nesciamus de quo fiat sermo, & an de vna an de pluribus personis, tantū habet modos & tempora distincta. & omnia sunt tertii personæ. Sunt autem duorum generum Latinis: alia terminantur in *t*, quæ ut Gallicè exprimamus, præponitur *il*: veluti *Oportet, il fœt, Oportuit, il a fœllo*. alia terminantur in *ur*. talia quum Gallicè reddimus, præponimus *on*: veluti, *Amatur, on aime*: Amabatur, *on aimoit*: Dicitur, *on dit*. In quo dicendi genere aliquando *ils* ponitur loco *on*. veluti, *ils disent*, pro *on dit*.

ACCIDENTIA VERBI.

Verbo septem accidunt, Modus, Tempus, Species, Figura, Coniugatio, Persona & Numerus.

Modus.

Modorum sunt quinque genera. Primus modus appellatur Indicativus, propterea quod verbum aliquando demonstrat rem aliquam fieri, aut quod fiebat, aut quod facta sit, aut quod fiet: veluti, *I aime, I aimeye, I'ay aimé, I'aimeye aimé, I'aimeyey*.

Secundus modus Verbi appellatur Imperativus, quoniam utimur eo in imperando: veluti *Aime*. Caret præteritum: non enim imperare possumus quod est præteritum. est enim tempus irrevocabile. Habet igitur tantum præsens, quod tamen non ita præsens quia simul aliquid futurum

significet. Frustra namque alicui præciperemus ut faceret id quod iam ceptum esset ab eo fieri. Præterea solemus nonnunquam (quum ita videtur) adiungere illi Nomen & Adverbia significantia tempus: veluti, *Fais cela demain, a ceste heure, présentement*. quorum bona pars in se includit futurum. Quandoque utimur futuro Indicativi pro Imperativo: veluti, *Vous ferez cela, Tu iras la*. Tametsi per Imperativum tam commodè dici possit: idem enim est, *Faites cela, & Va la*, atque, *Vous ferez cela, & Tu iras la*. pronuntiata cum imperio, aut docendo aliquid superiores: non enim possunt inferiores, qui aliis subiciuntur, præcipere superioribus: quum ne inter pares quidem præceptum habeat locum. Vnde apparet Imperativum magis esse futuri quàm præsentis temporis. talem potest dici tam futuri quàm præsentis.

Tertius modus appellatur Optativus, quâdo optamus, siue desideramus aliquid modò fieri, seu factum esse, aut in futurum fieri: veluti, *O que volontiers i aimeroys, i auroye aimé, Dieu n'eût que i'aime*.

Quartus modus appellatur Cōiunctivus, vel Subiunctivus: quū causā addimus, aut cōditionē. & duo modi simul iunguntur, ut fiat sententia perfecta: veluti si dicā, *Quand ie l'auray dict*, sententia non est perfecta, nisi aliquid aliud addam, veluti, *tu le feras*, aut simile aliquid. *Pourquoy i'aimeroys ie, nen qu'il ne me fût jamais que mal?*

Quintus modus verborū appellatur Infinitivus: quâdo verbū solū posuit, neque aliquid determinat, neque demonstrat certam personā quæ faciat aut patiatur aliquid: neque tēpus in quo aliquid fiat: neque numerum personarum quæ agunt: una, an plures: veluti *Aimer*. si alia vocabula nō addas huic, ignoratur quis amet, tu an ego, aut alius aliquis: item quot sint qui amant, & quo tempore. Habet præteritum tempus: veluti *Avoir aimé*. Modus iste est origo omnium partium verbi. Latini habent etiam futurum, veluti *Amaturum esse*: quod nos exprimimus per futurum Indicativi, addendo voculam istam *Que, ve-*

luti quum dicimus, *i'espere que Iehan aimera.*

Quod attinet ad Latinorū Gerūdia & Sōpina, Gallis nō est illis opus : nam ea exprimunt per infinitivos aut participia : veluti pro eo quod Latini dicunt, Eo venatum, Galli dicunt, *Je m'en vay chasser*. Redeo venatu, *Je reviens de chasser*. Veni venandi gratia, *Je suis venu pour chasser*. Recreatur animus venando, *On sebat en chassant*. Quodam aliter possumus enuntiare, veluti, *Je vay a la chasse, &c.*

Tempus.

Tria sunt præcipua tempora: Præsens, Præteritum, & Futurum.

Tempore præsentī indicamus, rem de qua loquimur, nunc fieri: veluti, *Je t'aime, Tu es aimé de moy.*

Tempus præteritum diuiditur in tria tempora. Primi dicitur Tempus præteritum imperfectum: quia non denotat absolutam siue perfectam actionem vel passionem præteritam, sed tantummodo inchoatam: veluti *i'aimoye*.

Secundum appellatur Præteritum perfectum, quod est duorum generum: vnum est simplex, denotās actionem vel passionem perfectam, cuius tamen tēpus non est prorsus determinatū, ita vt ab aliis dependeat, vt perficiatur sentētia: veluti, *Je vi le Roy lors qu'il fut couronné, Je fei ce que tu m'auois commandé, J'ouïs que ie receus tes lettres, Je leu hior les lettres que tu m'auois enuoyées il y a huiët iours*. Tertium compositum est ex verbo *auoir*, & participio præteriti, significatque tempus prorsus præteritum, non opus habēs aliis quæ consequantur vt perficiatur sensus: veluti, *J'ay vi le Roy, J'ay fait ce que tu m'auois commandé, J'ay leu tes lettres*. Sunt & alia duo genera: vnum quod fit ex præterito perfecto supradicti verbi *auoir*, & participio verbi cuius fit mentio: veluti, *J'en aimé*. Alterum est etiam ex præterito perfecto verbi cuius fit mentio: veluti *J'ay en aimé*.

Hæc duo genera nihil definiunt, quemadmodum nec præteritum plus quā perfectū: propterea aliquid præcedat aut consequatur necesse est, potissimū in tēpore præterito: veluti, *J'auoye fait quand nous arriues. J'en fait quand*
c.i.

deus arrivastes. Tasse fait si on ne l'eusses écrit. L'ay en fait avant qu'il arrivast.

Tertium appellatur Præteritum plus quàm perfectum quod formatur ex præterito imperfecto verbi *l'ay, as, a;* cum participio præterito verbi cuius sit memio: veluti, *J'avoys aimé.*

Futurum significat tempus venturum: veluti, *J'aimeray.* Szpms autem iungitur Aduerbiis, aut Nominibus significatibus tempus: veluti, *Je le feray a ceste heure, j'arriverai, j'irai, j'irai, j'irai, j'irai.* Nonnunquam ut ostendamus rem futuram prope iam esse confectam, vtiur præterito perfect. ito cum adverbio, sic, *J'ay fait maintenance, l'ay dit, l'ay tout incontinent dit: pro, l. j'ay, dit, dit, dit, dit.*

Species.

Dux sunt species verborum: una primitiva, quando verbum est ex se, nec formatur, aut derivatur ab aliquo Nominis: veluti *Aimer.* Altera derivativa, quando formatur & derivatur à Nominis, veluti à *Melam holic, melane holic: à Cholere, holerer: à Fient, Fienter: à Ri, Rire.*

Quod attinet ad Derivativa Latinorum, Frequentativa, Meditativa, & Desiderativa, illis nos carimus in ea significatione. Attamen Inchoativa exprimimus per verbum *Cômençer*, veluti, *Je cômence a avoir faim.* Meditativa vero in *rio*, per verba *Desiderativa*: veluti *Parturio, Je desire, ou je veux enfanter.* Et *Frequentativa* per adverbium *souvent*, & similia, veluti, *Je hais, ou n'ay souvent.* Quorum autem visum factum sit ex Visito frequentativo, non servat tamen significationem in nostra lingua: adeo ut opus habeat Aduerbio *souvent*: veluti, *Je visite souvent le Palais & les prisonniers.* Nonnulla habemus quæ significant imitationem, terminata in *zer*: veluti *Tyrannizer, Latiner, Gracer.*

Figura.

Verba ut & Nomina atque Pronomina, habent simplicem figuram & compositam. Simplex, veluti *Dire, Venir, Ouir.* Composita, veluti *Contredire, Prevoir, Desfer.*

Coniugatio.

Quatuor sunt coniugationes Verborū separatæ iuxta diuersas terminationes infinitiui.

Prima terminatur in *er* longum: *Venir, Aimer, Frapper,*

Donner.

Secunda in *oir*, veluti, *Venir, Pouoir.*

Tertia in *re* breue, veluti, *Dire, Battre, Connoître, Faire.*

Quarta in *ir*, veluti, *Fuir, Louir, Gaudir.*

Persona.

Ut Pronomina, ita & Verba tres habent personas.

Prima de se se loquitur, & nō de alio: siue agat, siue patiat: veluti, *J'aime Pierre*, vel, *Je suis aimé de Pierre*. Verbum in plurali potest comprehendere quāuis personam, *Ton & mon a nous fait cela. Lay & moy & toy a nous fait cela.*

Secunda persona est ea ad quam dirigimus sermonē, veluti, *Tu aimes*. Cuius etiam plurale potest sibi adiungere tertiam personam, veluti, *Vous & Pierre irez là*. Nos sæpe vsurpamus hanc secundam personā pluralem pro singulari, quum nos alloquimur nobis superiores, veluti, *Vous estes mon père & seigneur*.

Tertia persona est ea de qua, siue præsens, siue absens fuerit, loquimur, non dirigentes ad eam sermonē, veluti, *Pierre est allé là. Les hommes sont quelques fois pères que les bêtes.*

Numerus.

Ut Nomina, sic & Verba duos habent numeros, singularem, veluti, *Je li*. & pluralem, veluti, *Nous les*.

Supereff nunc proferre exempla coniugationum quatuor, ut clarius & dilucidior sit demonstratio modorum; arque temporum & personarum. Quoniam autem verbū *Avoir*, quod Latine Habere dicitur, & verbum *Être*, quod Latini appellant Sum vel Esse, inferuiunt coniugationibus aliorum: primo loco sunt coniuganda, præsertim verbum *Avoir*, quia & sibi inferuit, & verbo *Être*. Verbum autem *Être* inferuit etiam necessarē non solum passiuis, sed etiā multis actiuis, veluti *Aller & Venir*.

c.li:

GRAMM. GALL.

CONJUGATIO VERBI: AVOIR.

INDICATIVUS

Præsens

S. i' Ay, tu As, il a.

P. nous avons, vous Avez, ils Ont.

scribimus ha in tertia persona, ut distinguamus eam à
propositione.

Præteritum imperfectum,

S. i' Aveys, tu Aveis, il Aveit.

P. nous Avions, vous Aviez, ils Aveient.

Præteritum perfectum,

S. i' Eus, tu Eus, il Eut.

P. nous Eusmes, vous Eussez, ils Eurent.

In *eusmes* & *eussez* scribitur s quod non pronuntiantur,
tamen additur ad producendam syllabam.

Aliter,

S. i' Ay en, tu As en, il A en.

P. nous Avons en, vous Avez en, ils Ont en.

Præteritum plus quam perfectum,

S. i' Aveys en, tu Aveis en, il Aveit en.

P. nous Avions en, vous Aviez en, ils Aveient en.

Futurum imperfectum,

S. i' Auray, tu Aurais, il Aura.

P. nous Aurons, vous Aurez, ils Aauront.

Futurum perfectum,

S. i' Auray en, tu Aurais en, il Aura en.

P. nous Aurons en, vous Aurez en, ils Aauront en.

IMPERATIVUS

Præsens & Futurum,

S. Ayez, qu'il Aie.

P. Ayez, qu'ils Aient.

OPTATIVUS

Præsens, O que uolueris

S. i' Auray, tu Aurais, il Aurait.

P. nous Aurions, vous Auriez, ils Auroient.

Aliter, *Pleust a Dieu que*

3. *i' Eusse, tu Eusses, il Eust.*

7. nous Eussions, vous Eussiez, ils Eussent.

Præteritum perfectum, *O que volentier*

3. *i' Auroye en, tu Aurois en, il Auroit en.*

7. nous Aurions en, vous Auriez en, ils Auraient en.

Quidam scribunt, *i' Aroye, tu Arois, &c.*

Præteritum plus quàm perfectum,

Pleust a Dieu que, vel O si

3. *i' Eusse en, tu Eusses en, il Eust en.*

7. nous Eussions en, vous Eussiez en, ils Eussent en.

Futurum, *Dien naville que*

3. *i' Aye, tu Ayes, il Ait.*

7. nous Ayons, vous Ayez, ils Aient.

CONJUNCTIVVS

Præsens, *Combien que, vel Comme ainsi soit que*

3. *i' Aye, tu Ayes, il Ait.*

7. nous Ayons, vous Ayez, ils Aient.

Aliter, *Veu que*

3. *i' Ayse, As, il Ha.*

7. nous Anons, nous Auez, ils Ont.

Præteritum imperfectum, *Quand*

3. *i' Auroye, tu Aurois, il Auroit.*

7. nous Aurions, vous Auriez, ils Auraient.

Aliter, *Combien que*

3. *i' Eusse, tu Eusses, il Eust.*

7. nous Eussions, vous Eussiez, ils Eussent.

Præteritum perfectum, *Combien que*

3. *i' Aye en, tu Ayes en, il Ait en.*

7. nous Ayons en, vous Ayez en, ils Aient en.

Aliter, *Veu que*

3. *i' Ay en, As en, il A en.*

7. nous Anons en, nous Auez en, ils Ont en.

Præteritum plus quàm perfectum, *Quand*

3. *i' Auroye en, tu Aurois en, il Auroit en.*

7. nous Aurions en, vous Auriez en, ils Auraient en.

c.iii.

Aliter, *Comien que*

S. i' *Eusse en, tu Eusses en, il En f' en.*

P. nous *Eussions en, vous Eussiez en, ils Eussent en.*

Rursum aliter, *Vous que*

S. i' *Anoye en, tu Anois en, il Anoit en.*

P. nous *Anions en, vous Aniez en, ils Anissent en.*

Futurum, *Quand*

S. i' *Anray en, tu Anras en, il Anra en.*

P. nous *Anrons en, vous Anrez en, ils Anront en.*

INFINITIVS

Præsens,

Anoir.

Præteritum perfectum,

Anoir en.

PARTICIPIA.

Duo habet participia, vnum præsens *Ayant*: alterum præteritum, *Eu.*

CONJUGATIO VERBI ESTRE

INDICATIVS

Præsens,

S. ie *Suis, tu Es, il Est.*

P. nous *Sommes, vous Êtes, ils Sont.*

Præteritum imperfectum,

S. i' *Essoye, tu Etois, il Etoit.*

P. nous *Estions, vous Etiez, ils Etoient.*

Præteritum perfectum,

S. ie *Fu, tu Fus, il Fut.*

P. nous *Fumes, vous Fustes, ils Furent.*

Aliter,

S. i' *Ayesté, tu As esté, il A esté.*

P. nous *Anons esté, nous Avez esté, ils Ont esté.*

Præteritum plus quàm perfectum,

S. i' *Anoye esté, tu Anois esté, il Anoit esté.*

P. nous *Anions esté, nous Aniez esté, ils Anoyent esté.*

Futurum imperfectum,

S. ie Seray, tu Seras, il Sera.

P. nous Serons, vous Serez, ils Seront.

Futurum perfectum,

S. i' Aurye esté, tu Auras esté, il Aura esté.

P. nous Aurons esté, vous Aurez esté, ils Aurent esté.

I M P E R A T I V S

Præsens & Futurum,

S. Sois, qu'il Soir.

P. Soyons, Soyez, qu'ils Soyent.

O P T A T I V S

Præsens, O que voluntiers

S. ie Seroye, tu Serois, il Serois.

P. nous Serions, vous Seriez, ils Seroient.

A lter, Pluss à Dieu que, vel O que

S. ie Fusse, tu Fusses, il Fust.

P. nous Fussions, vous Fussiez, ils Fussent.

Præteritum perfectum, O que voluntiers

S. i' Auroye esté, tu Aurois esté, il Auroit esté.

P. nous Aurions esté, vous Auriez esté, ils Auroient esté.

Præteritum plus quàm perfectum,

Pluss à Dieu que, vel O si

S. i' Eusse esté, tu Eusses esté, il Eust esté.

P. nous Eussions esté, vous Eussiez esté, ils Eussent esté.

Futurum, Dieu accille que

S. ie Syye, tu Sois, il Soit.

P. nous Soyons, vous Soyiez, ils Soyent.

C O N J U N C T I V S

Præsens, Combien que, vel, Côm ainsi fait que

S. ie Soye, tu Sois, il Soit.

P. nous Soyons, vous Soyiez, ils Soyent.

A lter, Ven que

S. ie Suis, tu Es, il Est.

P. nous Sommes, vous Etes, ils Sont.

Præteritum imperfectum, Quand

S. ie Seroye, tu Serois, il Serois.

GRAM. GALL.

P. nous *Servons*, nous *Servex*, ils *Servoyent*.

Aliter, Combien que

S. *je Fusse*, tu *Fusses*, il *Fust*.

P. nous *Fussions*, nous *Fussiez*, ils *Fussent*.

Præteritum perfectum, Combien que

S. *j' Ay eſté*, tu *Ayes eſté*, il *Air eſté*.

P. nous *Ayons eſté*, nous *Ayez eſté*, ils *Ayent eſté*.

Aliter, Ven que

S. *j' Ay eſté*, tu *As eſté*, il *A eſté*.

P. nous *Auons eſté*, nous *Auez eſté*, ils *Ont eſté*.

Præteritum plus quàm perfectum, Quand

S. *j' Auroye eſté*, tu *Aurois eſté*, il *Auroit eſté*.

P. nous *Aurions eſté*, nous *Auriez eſté*, ils *Auroyent eſté*.

Aliter, Combien que

S. *j' Euſſe eſté*, tu *Euſſes eſté*, il *Eut eſté*.

P. nous *Euſſions eſté*, nous *Euſſiez eſté*, ils *Euſſent eſté*.

Rurſum aliter, Ven que

S. *j' Auoye eſté*, tu *Auois eſté*, il *Auoit eſté*.

P. nous *Auions eſté*, nous *Auiez eſté*, ils *Auoyent eſté*.

Futurum, Quand

S. *j' Auray eſté*, tu *Auras eſté*, il *Aura eſté*.

P. nous *Aurons eſté*, nous *Aurez eſté*, ils *Auront eſté*.

INFINITIVVS

Præſens,

Eſſre.

Præteritum perfectum,

Avoir eſté.

PARTICIPIA

Habet participium præſens, *Eſſant*.

EXEMPLVM PRIMAE CONIUGATIONIS terminatæ in ER: veluti *Aimer*.

INDICATIVVS

Præſens,

S. *j' Aime*, tu *Aimes*, il *Aime*.

P. nous *Aimons*, nous *Aimez*, ils *Aiment*.

Præteritum imperfectum,

S. i' *Aimoye*, tu *Aimois*, il *Aimait*.

P. nous *Aimions*, vous *Aimiez*, ils *Aimoient*.

Præteritum perfectum,

S. i' *Aimay*, tu *Aimas*, il *Aima*.

P. nous *Aimâmes*, vous *Aimâtes*, ils *Aimèrent*.

Quidam scribunt, i' *Aimi*, tu *Aimis*, &c.

Aliter,

S. i' *Ay aimé*, tu *As aimé*, il *A aimé*.

P. nous *Auons aimé*, vous *Avez aimé*, ils *Ont aimé*.

Aliud præteritum perfectum proprium

Callis, non Latinis.

S. i' *Eu aimé*, tu *Eus aimé*, il *Eut aimé*.

P. nous *Eûmes aimé*, vous *Eûstes aimé*, ils *Eurent aimé*.

Aliter,

S. i' *Ay eu aimé*, tu *As eu aimé*, il *A eu aimé*.

P. nous *Auons eu aimé*, vous *Avez eu aimé*, ils *Ont eu aimé*.

Præteritum plus quam perfectum,

S. i' *Auoye aimé*, tu *Auoyas aimé*, il *Auoyt aimé*.

P. nous *Auoyions aimé*, vous *Auoyiez aimé*, ils *Auoyent aimé*.

Futurum imperfectum,

S. i' *Aimeray*, tu *Aimeras*, il *Aimera*.

P. nous *Aimerons*, vous *Aimerez*, ils *Aimeront*.

Futurum perfectum,

S. i' *Auvey aimé*, tu *Auvas aimé*, il *Aura aimé*.

P. nous *Aurons aimé*, vous *Aurez aimé*, ils *Auront aimé*.

I M P E R A T I V S

Præsens & futurum,

S. *Aime*, qu'il *Aime*.

P. *Aimez*, qu'ils *Aiment*.

O P T A T I V S

Præsens, O que nobiscum

S. i' *Aimeroye*, tu *Aimerois*, il *Aimerait*.

P. nous *Aimerions*, vous *Aimeriez*, ils *Aimeroient*.

Aliter, *Pleust* a Dieu que.

S. i' *Aimasse*, tu *Aimasses*, il *Aimât*.

P. nous Aimissions, nous Aimissiez, ils Aimassent.

Præteritum perfectum, O que volentiers

S. i' Auroye aimé, tu Aurois aimé, il Auroit aimé.

P. nous Aurions aimé, nous Auriez aimé, ils Auroient aimé.

Præteritum plus quam perfectum,

Pleust a Dieu que, vel O si

S. i' Eusse aimé, tu Eusses aimé, il Eust aimé.

P. nous Eussions aimé, nous Eussiez aimé, ils Eussent aimé.

Aliter, O si, vel O que volentiers

S. i' Eusse en aimé, tu Eusses en aimé, il Eust en aimé.

P. nous Eussions en aimé, nous Eussiez en aimé, ils Eussent en aimé.

Futurum, Dieu vueille que

S. i' Aime, tu Aimes, il Aime.

P. nous Aimions, nous Aimiez, ils Aiment.

CONIUNCTIVVS

Præsens, Combien que, vel Comme ainsi soit que

S. i' Aime, tu Aimes, il Aime.

P. nous Aimions, nous Aimiez, ils Aiment.

Præteritum imperfectum, Quand

S. i' Aimeroye, tu Aimerois, il Aimeroit.

P. nous Aimerrions, nous Aimerriez, ils Aimerront.

Aliter, Combien que

S. i' Aimasse, tu Aimassis, il Aimassit.

P. nous Aimissions, nous Aimissiez, ils Aimassent.

Rursum aliter, Ven que

S. i' Aimoye, tu Aimois, il Aimoit.

P. nous Aimions, nous Aimiez, ils Aimoyent.

Præteritum perfectum, Combien que,

vel Comme ainsi soit que

S. i' Aye aimé, tu Ayes aimé, il Ait aimé.

P. nous Ayons aimé, nous Ayiez aimé, ils Ayent aimé.

Aliter, Ven que

S. i' Ay aimé, tu As aimé, il A aimé.

P. nous Anons aimé, nous Ayez aimé, ils Ont aimé.

Rursum aliter, Combien que

S. i' Aye en aimé, tu Ayés en aimé, il Ait en aimé.

P. nous Ayons eu aimé, nous Ayez eu aimé, ils Aient eu aimé.

Item Aliter, Ven que

2. i Ayen aimé, tu As en aimé, il A en aimé.

P. nous Avons en aimé, & As Avez en aimé, ils Ont en aimé.

Præteritum plus quàm perfectum, Quand

3. i Auroye aimé, tu Auras aimé, il Auroit aimé.

P. nous Aurions aimé, & As Avez aimé, ils Auroient aimé.

Aliter. Combien que

3. i Eusse aimé, tu Eusses aimé, il Eust aimé.

P. nous Eussions aimé, nous Eussiez aimé, ils Eussent aimé.

Rursum aliter, Combien que

3. i Eusse en aimé, tu Eusses en aimé, il Eust aimé.

P. nous Eussions en aimé, nous Eussiez en aimé, ils Eussent en aimé.

Item aliter, Ven que

3. i Aroye aimé, tu Arois aimé, il Aroit aimé.

P. nous Aurons aimé, nous Ariez aimé, ils Auroient aimé.

Futurum, Quand

3. i Aurerai aimé, tu Auras aimé, il Aura aimé.

P. nous Aurons aimé, nous Aurez aimé, ils Auront aimé.

Aliter, Quand

3. i Auray en aimé, tu Auras en aimé, &c.

INFINITIVVS

Præsens,

Aimer.

Præteritum,

Avoir aimé, vel Avoir en aimé.

PARTICIPIA

Duo habet Participia: vnum præsens actiuum, *Aimant*; alterum præteritum passiuum, *Aimé*.

Ab hoc participio præterito formatur verbum passiuum, iunctum temporibus & modis verbi substantiui, ita tamen vt numero & sexu conveniat nomini præcedenti veluti, *Pierre est aimé, Iohanne est aimé. Les hommes sont aimés, Les femmes sont aimées.*

EXEMPLVM, ESTRE AIME.
INDICATIVVS,

Præsens,

2. ie Suis aimé, tu Es aimé, il Est aimé.

V. nous Soumes aimez, vous Etes aimez, ils Sont aimez.

Præteritum imperfectum,

2. i' Avoys esté aimé, tu Avois esté aimé, il Avoit esté aimé.

V. nous Avions esté aimez, vous Aviez esté aimez, ils Avoient esté aimez.

Præteritum perfectum,

2. ie Fu aimé, tu Fus aimé, il Fut aimé.

V. nous Fumes aimez, vous Fustes aimez, ils Furent aimez.

Aliiter,

2. i' Ay esté aimé, tu As esté aimé, il A esté aimé.

V. nous Avés esté aimez, vous Avez esté aimez, ils Ont esté aimez.

Præteritum plus quàm perfectum,

2. i' Avoys esté aimé, tu Avois esté aimé, il Avoit esté aimé.

V. nous Avions esté aimez, vous Aviez esté aimez, ils Avoient esté aimez.

Futurum imperfectum,

2. ie Seray aimé, tu Seras aimé, il Sera aimé.

V. nous Serons aimez, vous Serez aimez, ils Seront aimez.

Futurum perfectum,

2. i' Auray esté aimé, tu Auras esté aimé, il Aura esté aimé.

V. nous Aurons esté aimez, vous Aurez esté aimez, ils Auront esté aimez.

IMPERATIVVS

Præsens,

2. Sois aimé, qu'il Soit aimé.

V. Soyons aimez, Soyez aimez, Soient aimez.

OPTATIVVS

Præsens O que nolentiers

2. ie Seroye aimé, tu Serrois aimé, il Serroit aimé.

V. nous Serriions aimez, vous Serriez aimez, ils Serroient aimez.

Aliiter, Pleuss a Dieu que

2. ie Fusse aimé, tu Fusses aimé, il Fust aimé.

P. nous Fussions aimer, vous Fussiez aimer, ils Fussent aimer.

Præteritum perfectum, O que volutatis

S. i' Auroye esté aimé, tu Aurois esté aimé, il Auroit esté aimé.

P. nous Aurions esté aimer, vous Auriez esté aimer, ils Auraient esté aimer.

Præteritum plus quàm perfectum.

Plus à Dieu que, vel O si

S. i' Eusse esté aimé, tu Eusses esté aimé, il Eust esté aimé.

P. nous Eussions esté aimer, vous Eussiez esté aimer, ils Eussent esté aimer.

Futurum, Dieu veut que

S. ie Soye aimé, tu Soies aimé, il Soit aimé.

P. nous Soyons aimer, vous Soyiez aimer, ils Soyent aimer.

CONIUNCTIVVS

Præsens, Combien que, vel Comme ainsi soit que

S. ie Soye aimé, tu Sois aimé, il Soit aimé.

P. nous Soyons aimer, vous Soyiez aimer, ils Soyent aimer.

Aliter, Ven que

S. ie Sois aimé, tu Es aimé, il Est aimé.

P. nous Sommes aimer, vous Êtes aimer, ils Sont aimer.

Præteritum imperfectum, Quand

S. ie Seroye aimé, tu Serois aimé, il Serait aimé.

P. nous Serions aimer, vous Seriez aimer, ils Seroyent aimer.

Aliter, Combien que

S. ie Fusse aimé, tu Fusses aimé, il Fust aimé.

P. nous Fussions aimer, vous Fussiez aimer, ils Fussent aimer.

Præteritum perfectum, Combien que

S. i' Ay esté aimé, tu Ayes esté aimé, il Ait esté aimé.

P. nous Ayés esté aimer, vous Ayez esté aimer, ils Aient esté aimer.

Aliter, Ven que

S. i' Ay esté aimé, tu As esté aimé, il A esté aimé.

P. nous Aies esté aimer, vous Aiez esté aimer, ils Aient esté aimer.

Præteritum plus quàm perfectum, Quand

S. i' Auroye esté aimé, tu Aurois esté aimé, il Auroit esté aimé.

P. nous Aurions esté aimer, vous Auriez esté aimer, ils Auraient esté aimer.

Aliter, Combien que

2. *i' Eusse esté aimé, tu Eusses esté aimé, il Eust esté aimé.*

P. nous Eussions esté aimer, vous Eussiez esté aimer, ils Eussent esté aimer.

Rursum aliter, Ven que

2. *i' Auroie esté aimé, tu Aurois esté aimé, il Auroit esté aimé.*

P. nous Aurions esté aimer, vous Auriez esté aimer, ils Auroient esté aimer.

Futurum, Quand

2. *i' Auray esté aimé, tu Auras esté aimé, il Aura esté aimé.*

P. nous Aurons esté aimer, vous Aurez esté aimer, ils Auront esté aimer.

INFINITIVVS.

Præsens,

Estre aimé.

Præteritum,

Avoir esté aimé.

Sic de aliis verbis passivis in cæteris coniugationibus, veluti à *voir* passivum est *ie suis vu, tu Es vu, &c. Estre vu.* A *Cognoistre*, *ie* *Cognois* : passivum est *ie suis cognu, tu Es cognu, &c. Estre cognu.* A *Bastir*, *ie* *Bastis* : passivum *ie suis basti, tu Es basti, &c. Estre basti.* Quædam passiva exprimuntur Gallicè per Pronomen & actiivum verbi : veluti pro *ie suis appelle, ie suis nommé, dicitur, ie m' Appelle, tu t' Appelles, il s' Appelle.*

Omnia verba huius primæ coniugationis cōiugantur ut verbum *Aimer*, præter vnum *Aller*, quod non sequitur regulam aliorum. Quia autem eius coniugatio est difficilior, ideo eam integram hic adscripsimus.

INDICATIVVS

Præsens,

2. *ie Va, tu Vas, il Va.*

P. nous Allons, vous Allez, ils Vont.

Præteritum imperfectum,

2. *i' Alloie, tu Allois, il Alloir.*

P. nous Allons, nous Alliez, ils Alloyent.

Præteritum perfectum,

S. i' Alloy, tu Allas, il Alla.

P. nous Allasmes, nous Allastes, ils Allèrent.

Aliter,

S. ie Suis allé, tu Es allé, il Est allé.

P. nous Sommes allés, nous Êtes allés, ils Sont allés.

Præteritum plus quàm perfectum,

S. i' Etoye allé, tu Etois allé, il Etoit allé.

P. nous Etions allés, nous Etiez allés, ils Etoient allés.

Futurum,

S. i' Iray, tu Iras, il Ira.

P. nous Irons, nous Irez, ils Iront.

I M P E R A T I V V S

Præsens & futurum,

S. Va, qu'il Aille.

P. Allons, Allez, qu'ils Aillent.

O P T A T I V V S

Præsens, O que voluntatis

S. i' Iroye, tu Irois, il Iroit,

P. nous Iriions, nous Iriez, ils Iroient.

Aliter, Plaise à Dieu que

S. i' Allasse, tu Allasses, il Allast.

P. nous Allissions, nous Allissiez, ils Allissent.

Præteritum perfectum, O que voluntatis

S. ie Seroye allé, tu Serois allé, il Seroit allé.

P. nous Serions allés, nous Seriez allés, ils Seroient allés.

Præteritum plus quàm perfectum,

Plust à Dieu que, vel O si

S. ie Fusse allé, tu Fusses allé, il Fust allé.

P. nous Fussions allés, nous Fussiez allés, ils Fussent allés.

Futurum, Deus uocile que

S. i' Aille, tu Ailles, il Aille.

P. nous Allions, nous Alliez, ils Alleroient.

CONJUNCTIVVS

Præsens, Combien que, vel Comme ainsi soit que

S. i' Aille, tu Ailles, il Aille.

P. nous Allions, vous Alliez, ils Aillent.

Aliter, Ven que

S. ie Vay, tu Vas, il Va.

P. nous Allions, vous Alliez, ils Vont.

Præteritum imperfectum, Quand

S. i' Iroye, tu Irois, il Iroit.

P. nous Iriions, vous Iriez, ils Iroient.

Aliter, Combien que

S. i' Allasse, tu Allasses, il Allast.

P. nous Allissions, vous Allissiez, ils Allissent.

Rursum aliter, Ven que

S. i' Alloie, tu Allois, il Alloir.

P. nous Allions, vous Alliez, ils Alloient.

Præteritum perfectum, Combien que, vel

Comme ainsi soit que

S. ie Soie allé, tu Sois allé, il Soit allé.

P. nous Soyons allés, vous Soyiez allés, ils Soient allés.

Aliter, Ven que

S. ie Sois allé, tu Es allé, il Est allé.

P. nous Sommes allés, vous Êtes allés, ils Sont allés.

Præteritum plus quàm perfectum, Quand

S. ie Seroye allé, tu Serais allé, il Serait allé.

P. nous Serions allés, vous Seriez allés, ils Seroyent allés.

Aliter, Combien que

S. ie Fusse allé, tu Fusses allé, il Fût allé.

P. nous Fussions allés, vous Fussiez allés, ils Fussent allés.

Rursum aliter, Ven que

S. i' Estore allé, tu Etois allé, il Etoit allé.

P. nous Estions allés, vous Etiez allés, ils Estoyent allés.

Fururum, Quand

S. ie Seray allé, tu Seras allé, il Sera allé.

P. nous Serons allés, vous Serez allés, ils Seront allés.

A.

E.

al.

in

ta

vi

ru

pe

re

S.

P.

S.

P.

S.

P.

S.

P.

S.

INFINITIVVS

Præfens,

Aller.

Præteritum,

Eſtre allé.

PARTICIPIA.

Duo habet participia, alterū præfens actiuum, *Allant*; alterum præteritum, *Allé*. veluti, *Je ſuis allé*, *Ille eſt aller*.

EXEMPLVM VERBORVM SECVN-
dæ coniugationis terminatæ in OIR, veluti *Voir*.

Coniugatio hæc ferè tot habet terminationes varias in indicatio, quot habet verba. Quamvis autem in tanta varietate coniugatio vnius verbi non ſatifficiat, ſaltem vſui erit hoc exemplum pro ordine modorum & temporum omnibus communium. Poſt cuius coniugationem ponuntur exempla verborum quæ videntur magis diſſerre: idque ordine literarum.

INDICATIVVS

Præfens,

S. *je Voy, tu Vois, il Voit.*P. *nous Voyons, vous Voyez, ils Voyent.*

Præteritum imperfectum,

S. *je Voyois, tu Voyois, il Voyoit.*P. *nous Voyions, vous Voyiez, ils Voyoient.*vel melius, *nous Voyions, vous Voyiez.*

Præteritum perfectum,

S. *je Vei, tu Veis, il Veit.*P. *nous Veismes, vous Veissiez, ils Veirent.*Scribitur cum *s* vt ſyllaba producat.

Aliiter,

S. *i' Ay nen, tu As nen, il A nen.*P. *nous Anons nen, vous Anez nen, ils Ont nen.*

Aliud præteritum perfectum, Gallis proprium, non Latinis:

S. *i' Es nen, tu Es nen, il Est nen.*

P. nous Enfers nen, nous Enffes nen, ils Enfent nen.

Aliter,

2. i Ay en nen, tu As en nen, il A en nen.

P. nous Atons en nen, nous Atez en nen, ils Ont en nen.

Præteritum plus quàm perfectum,

2. i Avois nen, tu Avois nen, il Avoit nen.

P. nous Avions nen, nous Aviez nen, ils Avoient nen.

Futurum imperfectum,

2. ie Voiray, tu Voiras, il Verra.

P. nous Voirons, nous Voiriez, ils Voiront.

Futurum perfectum,

2. i Auras nen, tu Auras nen, il Aura nen.

P. nous Aurons nen, nous Aurez nen, ils Auront nen.

I M P E R A T I V S

Præsens & futurum,

2. Voy, qu'il Voye.

P. Voyons, Voyez, qu'ils Voyent.

O P T A T I V S

Præsens, O que volentiers

2. ie Voirroye, tu Voirrois, il Voirrait.

P. nous Voirrions, nous Voirriez, ils Voirroient.

Aut, ut alii scribunt, ie Verroye, tu Verrois, &c.

Aliter, Pleust à Dieu que

2. ie Veisse, tu Veisses, il Veist.

P. nous Veissions, nous Veissiez, ils Veissent.

Præteritum perfectum, O que volentiers

2. i Auroye nen, tu Aurois nen, il Auroit nen.

P. nous Auroions nen, nous Auriez nen, ils Auroient nen.

Præteritum plus quàm perfectum, Pleust à

Dieu que, vel O si, vel O que volentiers

2. i Eusse nen, tu Eusses nen, il Eust nen.

P. nous Eussions nen, nous Eussiez nen, ils Eussent nen.

Aliter, O si, vel O que volentiers

2. i Eusse en nen, tu Eusses en nen, il Eust en nen.

P. nous Eussions en nen, nous Eussiez en nen, ils Eussent en nen.

IL CONIUG. IN OIR.

Futurum, Dico *nulle que*

S. *ie Voye, tu Voyes, il Voye.*

P. *nous Voyons, vous Voyez, ils Voyent.*

Vel, nous Voyons, nous Voyez.

CONIUNCTIVVS

Præsens, Combien que

S. *ie Voye, tu Voyes, il Voye.*

P. *nous Voyons, vous Voyez, ils Voyent.*

Vel, nous Voyons, nous Voyez, &c.

Aliter, Ven que

S. *ie Voy, tu Vois, il Voit,*

P. *nous Voyons, nous Voyez, ils Voyent.*

Præteritum imperfectum, Quand

S. *ie Veroie, tu Verois, il Veroit.*

P. *nous Veroions, nous Veroiez, ils Veroient.*

Aliter, Combien que

S. *ie Veisse, tu Veisses, il Veist.*

P. *nous Veissions, nous Veissiez, ils Veissent.*

Præteritum perfectum, Combien, vel

Comme ainsi soit que

S. *i' Aye nen, tu Ayes nen, il Aie nen.*

P. *nous Ayons nen, vous Ayez nen, ils Ayent nen,*

Aliter, Ven que

S. *i' Ay nen, tu As nen, il A nen.*

P. *nous Avons nen, nous Avez nen, ils Ont nen.*

Rursum aliter, Combien que

S. *i' Aye en nen, tu Ayes en nen, il Aie en nen.*

P. *nous Ayons en nen, vous Ayez en nen, ils Ayent en nen.*

Item aliter, Ven que

S. *i' Ay en nen, tu As en nen, il A en nen.*

P. *nous Avons en nen, nous Avez en nen, ils Ont en nen.*

Præteritum plus quàm perfectum, Quand

S. *i' Auroie nen, tu Aurois nen, il Auroit nen.*

P. *nous Aurions nen, vous Auriez nen, ils Auroient nen.*

Aliter, Combien que

S. *i' Eusse nen, tu Eusses nen, il Eust nen.*

P. *non Effusions nen, non Effusiez nen, ils Effusent nen.*

Rursum aliter, Combien que

S. *i' Effuse en nen, tu Effuses en nen, il Effuse en nen.*

P. *non Effusions en nen, non Effusiez en nen, ils Effusent en nen.*

Item aliter, Ven que

S. *i' Anoye nen, tu Anois nen, il Anoit nen.*

P. *non Anions nen, non Anioiez nen, ils Anoyent nen.*

Futurum, Quand

S. *i' Auray nen, tu Auras nen, il Aura nen.*

P. *non Aurons nen, nels Aurrez nen, ils Aurront nen.*

Aliter, Quand

S. *i' Auray en nen, tu Auras en nen, il Aura en nen.*

P. *non Aurons en nen, nels Aurrez en nen, ils Aurront en nen.*

INFINITIVS

Præsens,

Voir.

Præteritum,

Anoir nen, vel Anoir en nen.

PARTICIPIA

Duo habet participia, alterum præsens actiuium, *Voyant*, alterum præteritum passiuium, *Veu*.

Ab hoc participio præterito formatur verbum passiuum, iunctum temporibus & modis verbi substantiu, dando ei numerum & sexum qualem requirit Nomen præcedens: veluti, *Icham est nen, Ichanne est nenue. Les hommes sont nenus, Les femmes sont nenues.* Vide exemplum passiui verbi *Aimer*, quod est post actiuium.

Exemplum verborum variantium in præsentis indicatione huius coniugationis.

Apparoir.

S. *i' Apper, tu Appers, il Appert.*

P. *non Apperons, non Apperrez, ils Apperrent.*

Præter. imp. *i' Apperoie, tu Apperois, &c.*

Præter. perfe. *i' Ay peru, tu As peru.*

Dicimus etiam,

i' Apparoie, tu Apparois, il Apparoit.

P. nous Apparoissons, nous, &c.

Præter. imp. i Apparoissiez, tu Apparoissais, &c.

Præter. perf. i Apparus, tu Apparus, &c. Nous Apparusmes, &c.

vel, i Ay apparu, tu As apparu, &c.

Appercevoir.

s. i Appercey, tu Apperçois, &c.

Præter. perfect. i Apperçus, tu Apperçus, &c.

Ardoir, vel Ardre.

s. i Ar, tu Ars, il Ard.

P. nous Ardons, nous Ardey, ils Ardent.

Præter. perf. s. i Ardi, tu Ardis, il Ardit.

P. nous Ardismes, nous Ardissez, ils Ardirent.

Dicimus etiam,

Je Fu ars, tu Fus ars, il Fut ard. Et, i Ay ars, tu As ars, il A ard.

Participium, Ardi, Estre ardi.

Aseoir, vt Seoir.

Avoir, vide ante primam coniugationem.

Chaloir, vel Challoyr.

Verbum istud coniugatur tantum per tertias personas numeri singularis, il Chault, il Challoyr, il a Chale, tu il Chault, Chauva, qu'il Chault, il Chaloit, il Chaloyse, Chaloyr.

Cheoir.

Præter. i Che, tu Ches, il Cher.

P. nous Cheons, nous Cheez, ils Cheent.

Præter. imperf. i Cheoye, &c.

Præter. perf. i Cheu, tu Cheus, il Cheut.

P. nous Cheusmes, &c.

Comparoir.

Præter. i Compare, tu Comparer, il Compare. Per a ubique.

Debuoir, vel Denuoir.

Præter. s. i Doy, tu Dois, il Doit.

P. nous Debons, nous Deboez, ils Devoient.

Præter. imperf. i Deboye, &c.

Præter. perf. i Den, tu Deus, &c. vel i Ay den, tu As den, &c.

d.iii.

Doloir, vel Douloir.

Verbum istud declinatur tantum per tertias personas
in singulari & plurali,

Præfens, *il Doult, ils Doulent.*

Præf. imp. *il Douloit, ils Douloyent.*

vel *Douloit, Douloyent.*

Præter. perf. *il A doult, ils Ont doult.*

vel *il Doult, ils Doulerent.*

Fut. *il Ducillera, ils Ducilleront.*

Imp. *Ducille, qu' ils Ducillent, &c.*

Participia, *Dolent, Dolente.*

Falloit.

Verbum istud coniugatur tantum per tertias personas
singularis numeri.

Indicativus præfens,

il Faule.

Præter. imperf.

il Falloit.

Præter. perf.

il Fallut, vel il A falla.

Præf. plus quàm perf.

il Aurot falla.

Futurum,

il Faudra.

Non habet Imperativum.

Optativus præf. *Dieu vueille que*

il Faille.

vel *Pleust a Dieu que*

il Fallust.

Præf. perf. *O que*

il Enst falla.

Futurum, *Dieu vueille que*

il Faille.

vel *Pleust a Dieu que*

il Fallust.

Côiunct. præf. *Côme ainsi soit que*

il Faille.

Præter. imperf. *Quand*

il Failleroit.

vel *Combien que*

il Fallust.

Præter. perf. *Combien que*

il Ait falla.

vel *Comme ainsi soit que*

il Auroit falla.

Præf. plus quàm perf. *Quand*

il Enst falla.

vel *Combien que*

il Aura falla.

Futurum, *Quand*

Falloir.

Infinitivus præfens,

Falloir.

Præteritum imperfectum,

Anoir Fallu.

Mouvoit.

Indicativus præsens. s. *ie Men, tu Mens, il Meut.*

p. *nous Mouons, vous Mouez, ils Mouent, vel Mouvent.*

Præter. imperf. *ie Monnoye, tu, &c.*

Præter. perf. *i Ay men, tu As men, &c.*

vel *ie Men, tu Mens.*

Præter. plus quàm perf. *il Avoit men.*

Futurum, *ie Moueray, vel Moueray.*

Imperativus præsens & futurum, *Mens, Menne.*

Plur. *Mouons, &c.*

Optativus præsens, *O que volentiers ie Moueroye, vel Moueroye, tu Mouerois, &c. vel Pluss a Dieu que ie Menisse.*

Præter. perf. *O que volentiers i'Auroye men.*

Præter. plus quàm perf. *O si, vel O que volentiers i'Esse men.*

Futurum, *Dieu accorde que ie Menne.*

Coniunct. præsens, *Combien que ie Menne.*

vel *Veu que ie Men.*

Præter. imperf. *Quand ie Moueroye.*

vel *Combien que ie Menisse.*

Præter. perf. *Combien que i'Aye Men.*

vel *Veu que i'Ay men.*

Præter. plus quàm perf. *Quand i'Auroy men.*

vel *Combien que i'Esse men.*

Futurum, *Quand i'Auroy men.*

Infinitivus præsens, *Mouoir.*

Præteritum, *Avoir men.*

Participia, alterum præsens, *Mouant, Mouante.*

alterum præteritum, *Men, Meue.*

Pouvoir vt Mouvoit.

Scoit.

Indicativus præsens, s. *ie Sié, tu Siés, il Siéd.*

p. *nous Scoms, vous Sciez, ils Scient.*

Præter. imperf. *ie Scoye, tu Scois, &c.*

Præter. perf. *ie Si, tu Sis, il Sié. vel i'Ay si, tu As si, il A sié.*

Futurum, *ie Sceray, tu Sceray, &c.*

Imperativus, *Siés, ou Scis, qu'il Scie.*

Optativus præsens,	<i>ie Serroye, tu, &c.</i>
Præter. perf. <i>Pluſ a Dieu que ie ſiſſe, tu ſiſſes, &c.</i> vel <i>que i'Euſſe: ſi, tu Euſſes ſis, &c.</i>	
Futurum,	<i>ie Ser, tu Seris, &c.</i>
Infinitivus, <i>Savoir, vel Sair, vel ſir.</i> Utimur eo nonnunquam velut neutro, nonnunquam velut paſſivo.	
Participia, alterum præſens,	<i>Savant, Savant.</i>
alterum præteritum,	<i>Sis, Siſa.</i>
Souloir.	
Hoc verbum alia tēpora ferē non habet in noſtro ſer-	
mone quā hæc duo,	
Indicativus, præter. imp.	<i>ie Soloie, tu Solois, &c.</i>
Infinitivus,	<i>Soloir.</i>
Valoir.	
Indicativus præſens,	<i>s. ie Vais, tu Vais, il Vait.</i>
<i>P. nous Valons, vous Valez, ils Valent.</i>	
Præter. imperf.	<i>ie Valois, tu Valois, &c.</i>
Præter. perfectum, <i>ie Valu, tu Valus, il Valut.</i> vel <i>i'ay Va-</i>	
<i>lu, tu As valu, &c.</i>	
Præter. plus quā perf.	<i>i' Auroie valu, tu Aurois, &c.</i>
Futurum,	<i>ie Vaudray, tu Vaudras, &c.</i>
Imperativus,	<i>Vais, qu'il Vaille.</i>
Optativus præſens,	<i>ie Vaudroye, &c.</i>
Præter. perfect.	<i>i' Aurois valu, tu Aurois, &c.</i>
Præter. plus quā perf.	<i>i' Euſſe valu, &c.</i>
Futurum,	<i>ie Vaille, tu Vailles, &c.</i>
Coniunct. præſens,	<i>ie Vaille, &c.</i>
Præter. imperf.	<i>ie Vaudroye, &c.</i>
Præter. perf. <i>i' Ay valu, tu Ayas valu, &c.</i> vel <i>i' Ay valu, tu</i>	
<i>As valu, &c.</i>	
Præter. plus quā perf.	<i>i' Auroie valu, tu, &c.</i>
Futurum,	<i>i' Auray valu, tu Aurais, &c.</i>
Infinitivus,	<i>Valoir.</i>
Participium,	<i>Valant.</i>
Vouloir.	
Indicativus præſens,	<i>s. ie Vucil, tu Vucis, il Vucit.</i>

P. nous Voulois, vous Voulez, ils Veulent.

Præter. imperf. ie Vouloye, tu Voulois, &c.

Præter. perf. E. ie Voula, tu Voulus, &c. vel i Ay voulu, tu As voulu, &c.

Præter. plus quàm perf. i'Auroye voulu, tu Avois, &c.

Futurum, ie Voudroy, tu Voudras.

Optativus præsens, ie Voudroye, tu Voudrais, &c. vel ie Voulfisse, tu Voulfisses, &c.

Præter. perfect. i'Auroye voulu, tu, &c. vel i'Eusse voulu, tu Eusses voulu, &c.

Præter. plus quàm perf. i'Eusse voulu, tu, &c.

Futurum, ie Voudrois, tu Voudrais, &c.

Coniunct. præsens, ie Voudroye, tu Voudrais, &c. vel ie Voulfisse, tu Voulfisses, &c.

Præter. imperf. ie Vouloye, tu Voulois, &c. vel ie Voulfisse, tu Voulfisses, &c.

Præter. perf. i'Ay voulu, tu As voulu, &c. vel i'Ay voulu, tu Ays voulu, &c.

Præter. plus quàm perf. i'Auroye voulu, tu Avois, &c. vel i'Eusse voulu, tu Eusses, &c.

Futurum, i'Auroy voulu, tu Auras voulu, &c.

Infinitivus præsens, Vouloir.

Præteritum, Avoir voulu.

Participium, Voulant.

EXEMPLUM VERBORUM TER-
tiz conjugationis terminatz in a & breue, id est celeriter
prolatum: veluti Dire, Connoître.

INDICATIVVS

Præsens,

1. ie Connoy, tu Connais, il Connait.

2. nous Connaissons, vous Connaissez, ils Connassent.

Præteritum imperfectum,

3. ie Connaissois, tu Connaissois, il Connaissoit.

4. nous Connaissons, vous Connaissez, ils Connassent.

Præteritum perfectum,

5. ie Connus, tu Connus, il Connut.

6. nous Connusmes, vous Connusmes, ils Connurent.

Alier,

S. i Ay cogneu, tu As cogneu, il A cogneu.

P. nous Avons cogneu, nous Avez cogneu, ils Ont cogneu.

Præteritum perfectum, Gallis proprium,
non Latinis.

S. i Es cogneu, tu Es cogneu, il Es cogneu.

P. nous Eûmes cogneu, nous Eûtes cogneu, ils Eurent cogneu.

Alier,

S. i Ay en cogneu, tu As en cogneu, il A en cogneu.

P. nous Avons en cogneu, nous Avez en cogneu, ils Ont en cogneu.

Præteritum plus quàm perfectum,

S. i Avoye cogneu, tu Avois cogneu, il Avoit cogneu.

P. nous Avions cogneu, nous Avez cogneu, ils Avoient cogneu.

Futurum imperfectum,

S. ie Cognoiſtray, tu Cognoiſtras, il Cognoiſtra.

P. nous Cognoiſſions, nous Cognoiſſiez, ils Cognoiſſoient.

Futurum perfectum,

S. i Avoay cogneu, tu Avas cogneu, &c.

I M P E R A T I V S

Præſens & futurum,

S. Cognoy, qu'il Cognoiſſe.

P. Cognoiſſons, Cognoiſſez, qu'ils Cognoiſſent.

O P T A T I V S

Præſens, O que nobis vultis

S. ie Cognoiſſez, tu Cognoiſſes, il Cognoiſſoit.

P. nous Cognoiſſions, nous Cognoiſſiez, ils Cognoiſſoient.

Alier, Pleuſt à Dieu que, vel O que

S. ie Cognuſſe, tu Cognuſſes, il Cognuſſoit.

P. nous Cognuſſions, nous Cognuſſiez, ils Cognuſſoient.

Præteritum perfectum, O que nobis vultis

S. i Avoye Cognu, tu Avois Cognu, il Avoit Cognu.

P. nous Avions cognu, nous Avez cognu, ils Avoient cognu.

Præteritum plus quàm perfectum.

Pleuſt à Dieu que, vel O ſi

S. i Eûſſe cognu, tu Eûſſes cognu, il Eûſſoit cognu.

P. nous Eûſſions cognu, nous Eûſſiez cognu, ils Eûſſent cognu.

Aliter, O si, vel O que nolumiers

S. i' eusse en cognen, tu Eusses en cognen, &c.

Futurum, Dieu vuole que

S. ie Cognouisse, tu Cognouisses, il Cognouisse.

P. nous Cognouissions, vous Cognouissiez, ils Cognouissent.

CONIUNCTIVVS

Præsens, Combien que

S. ie Cognouisse, tu Cognouisses, il Cognouisse.

P. nous Cognouissions, vous Cognouissiez, ils Cognouissent.

Aliter, Ven que

S. ie Cognoy, tu Cognois, il Cognoit.

P. nous Cognouissions, vous Cognouissiez, ils Cognouissent.

Præteritum imperfectum, Quand

S. ie Cognouistroye, tu Cognouistrois, il Cognouistroit.

P. nous Cognouistrions, vous Cognouistriez, ils Cognouistroient.

Aliter, Combien que

S. ie Cognouisse, tu Cognouisses, il Cognouisse.

P. nous Cognouissions, vous Cognouissiez, ils Cognouissent.

Rursum aliter, Ven que

S. ie Cognouissoye, tu Cognouissois, il Cognouissoit.

P. nous Cognouissions, vous Cognouissiez, ils Cognouissent.

Præteritum perfectum, Combien que, vel Comme ainsi soit que

S. i' Ayx cognen, tu Ayx cognen, il Ait cognen.

P. nous Ayons cognen, vous Ayex cognen, ils Ayent cognen.

Aliter, Ven que

S. i' Ay cognen, tu As cognen, il A cognen.

P. nous Avons cognen, vous Avez cognen, ils Ont cognen.

Rursum aliter, Combien que

S. i' Ayx en cognen, tu Ayx en cognen, il Ait en cognen.

P. nous Ayons en cognen, vous Ayex en cognen, ils Ayent en cognen.

Item aliter, Ven que

S. i' Ay en cognen, tu As en cognen, il A en cognen.

P. nous Avons en cognen, vous Avez en cognen, ils Ont en cognen.

Præteritum plus quàm perfectum, Quand

S. i' Auroye cognen, tu Aurois cognen, il Auroit cognen.

P. *nous Avoies cognu, vous Avoiez cognu, ils Avoient cognu.*

Aliter, Combien que

S. *i' Eusse cognu, tu Eusses cognu, il Eust cognu.*

P. *nous Eussions cognu, vous Eussiez cognu, ils Eussent cognu.*

Rursum aliter, Combien que

S. *i' Avoie en cognu, tu Avoies en cognu, il Avoit en cognu.*

P. *nous Eussions en cognu, vous Eussiez en cognu, ils Eussent en cognu.*

Item aliter, Ven que

S. *i' Avoie cognu, tu Avois cognu, il Avoit cognu,*

P. *nous Avoions cognu, vous Aviez cognu, ils Avoient cognu.*

Futurum, Quand

S. *i' Auvay cognu, tu Auras cognu, il Aura cognu.*

P. *nous Aurons cognu, vous Auvrez cognu, ils Auvront cognu.*

Aliter, Quand

S. *i' Auvay en cognu, tu Auras en cognu, &c.*

INFINITIVVS

Præsens,

Cognoître.

Præteritum,

Avoir cognu, vel, Avoir esté cognu.

PARTICIPIA.

Duo habet participia, alterum præsens, *Cognoissant* alterum præteritum passivum, *Cognu.*

Ab hoc participio præterito formatur verbum passivum, iunctum temporibus & modis verbi substantivi, dando ei numerum & sexum qualem requirit Nomen præcedens: veluti, *Pierre est cognu, Ichân est cognu. Les hommes sont cognus, Les femmes sont cognues.*

Hæc tertia coniugatio habet etiam varias terminationes in indicativo præsentis iuxta vocalem, diphthongum, aut consonantem præcedentem terminationem *a*, & quorum hic exempla quædam posuimus.

Verborum quæ habent vocalem solam vel diphthongum ante *a*, prima persona singularis reicit *re*, & in secunda convertit in *s*, & in tertia in *t*, faciuntque plurale in *ont*, *sez*, *sont*. veluti,

D

F

R

T

E

I

I

I

I

I

I

I

Dire.	S. <i>ie Di, tu Dis, il Dir.</i> P. <i>nous Disons, vous Ditesz, ils Dient.</i>
Faire.	S. <i>ie Fay, tu Fais, il Fait.</i> P. <i>nous Faisons, vous Faitesz, ils Fent.</i>
Raire.	S. <i>ie Ray, tu Rais, il Rait.</i> P. <i>nous Rasens, vous Rassez, ils Rasent.</i>
Taire.	S. <i>ie Tay, tu Tais, il Tait.</i> P. <i>nous Taisons, vous Taisez, ils Taisent.</i>

Exceptis quæ sequuntur.

Boire.	<i>ie Boy, tu Bois, il Boit.</i> <i>nous Buons, vous Buvez, ils Buvent.</i> Dicimus etiam <i>Boyvent.</i>
Braire.	<i>ie Bray, tu Brail, il Brait.</i> <i>nous Brayons, vous Brayez, ils Brayent.</i>
Bruire.	<i>ie Bruy, tu Bruis, il Bruit.</i> <i>nous Bruyons, vous Bruyez, ils Bruyent.</i>
Escrire.	<i>ie Ecri, tu Ecris, il Ecrit.</i> <i>nous escrivons, vous Ecrivez, ils Ecrivent.</i>
Frirc.	<i>ie Fri, tu Fru, il Fric.</i> <i>nous Friens, vous Friez, ils Frient.</i>
Retraire.	<i>ie Retray, tu Retrais, il Retrait.</i> <i>nous Retrayons, vous Retrayez, ils retrayent.</i>
Rire.	<i>ie Ri, tu Ris, il Rit.</i> <i>longius profertur.</i> <i>nous Rions, vous Riez, ils Rient.</i>
Traire.	<i>ie Tray, tu Trais, il Trair.</i> <i>nous Trayons, vous Trayez, ils Trayent.</i>

Sic *Poutraire, Distraire.*

Quæ habent unam consonantem ante *rz*, varium habent præsens pro præcedente consonante.

e ante re.

Vaincre.	<i>ie Vainc, tu Vaincs, il Vainq.</i> <i>nous Vaincrons, vous Vainquez, ils Vainquent.</i>
Ardre.	<i>ie Ar, tu Aris, il Ard.</i> <i>nous Ardons, vous Ardez, ils Ardent.</i>
Fendre.	<i>ie Fen, tu Fens, il Fend.</i>

- Fondre.** nous Fondons, nous Fondex, ils Fondent.
ie Fon, tu Fous, il Fond.
- Pondre.** nous Pondons, nous Pondex, ils Pondent.
ie Pom, tu Pons, il Pond.
nous Pondons, nous Pondex, ils Pondent.
vel Ponnons, Ponnex, Ponnent.
ain, fin, &c on ante dre.
- Craindre.** ie Crain, tu Crains, il Craind.
nous Craignons, nous Craignex, ils Craignent.
- Feindre.** Fein, Feins, Feind, Feignons, &c.
- Joindre.** Joing, Joings, Joingt, Joignons, &c.
- Peindre.** Pein, Peins, Peind, Peignons, &c.
- Coudre.** ie Con, tu Coux, il Coud.
nous Consoms, nous Consnex, ils Consent.
- Moudre, vel Mculdre, Mendre, vel Mculdre.**
s. ie Mou, vel Men, tu Moux, vel Moux, il Mould, vel Mend.
p. nous Moulons, nous Mculnex, ils Moulent.
vel Mculons, Mculx, Mculent.
- Souldre, Absouldre, vel Soudre, Absoudre, Dissouldre, Resouldre,**
vel Dissoudre, Resoudre.
s. ie Sou, tu Soux, il Sould.
p. nous Soudons, nous Soudex, ils souldent.
vel Soluons, Solux, Soluent. Dissoluent, Resoluent.
p ante re.
- Rompre.** ie Romp, tu Romps, il Rompe.
nous Rompons, nous Romplex, ils Rompent.
r ante re.
- Clore.** ie Clo, tu Clos, il Clos.
nous Cloons, nous Cloex, ils Cloent.
- Quidam scribunt Clouons: verum potius est à Cloer.**
vtimur Fermous & xpius.
- Quod ad cōposita attinet, dicimus Ferclous, Esclous,**
Concluons, Excluons.
- Courre, & & xpius Contr.**
p. ie Cour, tu Contr, il Contr.
p. nous Courons, nous Contrx, ils Courent.

r ante r.

Batre.	ie Ba, tu Bat, il Bat. nous Batons, vous Batex, ils Batent.
Mettre.	ie Met, tu Met, il Met. nous Mettons, vous Mettez, ils Mettent.
Paisire.	ie Pay, tu Pais, il Paisit, nous Paissions, vous Paissiez, ils Paissent.
Tifire.	ie Ti, tu Tis, il Tisit. nous Tissons, vous Tissez, ils Tissent.
n ante r.	
Suyure. vel Suyuir.	ie Suy, tu Suis, il Suit. nous Suyvons, vous Suyvez, ils Suyvent.
Viure.	ie Vi, tu Vis, il Vit. nous Vivons, vous Vinez, ils Vivent.

EXEMPLVM VERBORVM QVA-
RZ coniugationis terminatz in IR: veluti, *Bastir*,
Fair, *Gandir*.

INDICATIVVS:

Præsens,

1. ie Basti, tu Bastis, il Bastit.
P. nous Bastissons, vous Bastissez, ils Bastissent.

Præteritum imperfectum,

2. ie Bastissoye, tu Bastissoy, il Bastissoit.
P. nous Bastissions, vous Bastissiez, ils Bastissaient.

Præteritum perfectum,

3. ie Basti, tu Bastis, il Bastit.
P. nous Bastimes, vous Bastistes, ils Bastirent.

Aliter,

1. i Ay basti, tu As basti, il A basti.
2. nous Anons basti, vous Avez basti, ils Ont basti.

Præteritum perfectum Gallis proprium
non Latinis.

2. i En basti, tu Es basti, il Est basti.
P. nous Enfmes Basti, vous Enfmes basti, ils Enfmes basti.

Alicui,

2. i Ay en basti, tu As en basti, il A en basti.

P. nous Avons en basti, vous Avez en basti, ils Ont en basti.

Præteritum plus quàm perfectum,

2. i Auroy en basti, tu Auras en basti, il Auroit en basti.

P. nous Aurions en basti, vous Auriez en basti, ils Auroient en basti.

Futurum,

2. ie Bastiray, tu Bastiras, il Bastira.

P. nous Bastirons, vous Bastirez, ils Bastiront.

IMPERATIVVS

Præsens & futurum,

2. Bastis, qu'il Bastisse.

P. Bastissons, Bastissez, qu'ils Bastissent.

OPTATIVVS

Præsens, O que uolentiers

2. ie Bastiroye, tu Bastirois, il Bastiroit.

P. nous Bastirions, vous Bastiriez, ils Bastiroient.

Alicui, Plussit a Diu que, vel O que

2. ie Bastisse, tu Bastisses, il Bastist.

P. nous Bastissions, vous Bastissiez, ils Bastissent.

Præteritum perfectum, O que uolentiers

2. i Auroye Basti, tu Auras Basti, il Auroit Basti.

P. nous Aurions Basti, vous Auriez Basti, ils Auroient Basti.

Præteritum plus quàm perfectum,

Plussit a Diu que, vel O si

2. i Eusse basti, tu Eusses basti, il Eust basti.

P. nous Eussions basti, vous Eussiez basti, ils Eussent basti.

Alicui, O si, vel O que uolentiers

2. i Eusse en basti, tu Eusses en basti, il Eust en basti.

P. nous Eussions en basti, vous Eussiez en basti, ils Eussent en basti.

Futurum, Diu nuille que

2. ie Bastisse, tu Bastisses, il Bastisse.

P. nous Bastissions, vous Bastissiez, ils Bastissent.

CONIUNCTIVVS

Præsens, Combien que

2. ie Bastisse, tu Bastisses, il Bastisse.

P. nous Bastissons, nous Bastissiez, ils Bastissent.

Aliter, Ven que

S. ie Basti, tu Bastis, il Bastit.

P. nous Bastissons, nous Bastissiez, ils Bastissent.

Præteritum imperfectum, Quand

S. ie Bastiroye, tu Bastirois, il Bastiroit.

P. nous Bastirions, nous Bastiriez, ils Bastiraient.

Aliter, Combien que

S. ie Bastisse, tu Bastisses, il Bastist.

P. nous Bastissions, nous Bastissiez, ils Bastissent.

Rursum aliter, Ven que

S. ie Bastissoye, tu Bastissois, il Bastissoit.

P. nous Bastissons, nous Bastissiez, ils Bastissent.

Præteritum perfectum, Combien que, vel

Comme ainsi soit que

S. i Aye basti, tu Ayes basti, il Ait basti.

P. nous Ayons basti, nous Ayez basti, ils Aient basti.

Aliter, Ven que

S. i Ay basti, tu As basti, il A basti.

P. nous Avons basti, nous Avez basti, ils Ont basti.

Rursum aliter, Combien que

S. i Aye en basti, tu Ayes en basti, il Ait en basti.

P. nous Ayons en basti, nous Ayez en basti, ils Aient en basti

Item aliter, Ven que

S. i Ay en basti, tu As en basti, il A en basti.

P. nous Avons en basti, nous Avez en basti, ils Ont en basti.

Præteritum plus quàm perfectum, Quand

S. i Auroye basti, tu Aurois basti, il Auroit basti.

P. nous Aurions basti, nous Auriez basti, ils Auraient basti.

Aliter, Combien que

S. i Eusse basti, tu Eusses basti, il Eust basti.

P. nous Eussions basti, nous Eussiez basti, ils Eussent basti.

Rursum aliter, Combien que

S. i Eusse en basti, tu Eusses en basti, il Eust en basti.

P. nous Eussions en basti, nous Eussiez en basti, ils Eussent en basti.

Item aliter, Ven que

S. i' Avoys basti, tu Avois basti, il Avoit basti.

P. nous Avions basti, vous Aviez basti, ils Avoient basti.

Futurum, Quand

S. i' Auray basti, tu Auras basti, il Aura basti.

P. nous Aurons basti, vous Avez basti, ils Auront basti.

Aliter, Quand

S. i' Auray en basti, tu Auras en basti, &c.

INFINITIVVS

Præsens,

Bastir.

Præteritum,

Avoir basti, vel Avoir en basti.

PARTICIPIA

Duo habet participia, actum præsens, Bastissant : aliterum præteritum passivum, Basti.

Ab hoc participio præterito formatur verbum passivum, iunctum temporibus & modis verbi substantivi, dando ei numerum & sexum qualem requirit nomen præcedens: veluti, *Le logis est basti, La maison est bastie. Les logis sont bastis, Les maisons sont basties.*

In hac quarta coniugatione sunt etiam verba quæ differunt ab hoc exemplo in præsentis indicativo, veluti quæ sequuntur.

Bouillir. ie Boule, tu Bouls, il Boule.

nous Bouillons, vous Bouillez, ils Bouillent.

Courir. ie Cours, tu Cours, il Court.

nous Courons, vous Courez, ils Courent.

Courir. ie Courre, tu Courres, il Courre.

nous Courrons, vous Courrez, ils Courent.

Faillir. S. ie Faus, tu Faus, il Faut.

P. nous Faillons, vous Faillez, ils Faillent.

Ferir. S. ie Fier, tu Fiers, il Fiert.

P. nous Fierons, nous Fierez, ils Fierent.

Fuir.	S. ie Fai, tu Fuis, il Fuit. P. nous Fuyons, vous Fuyez, ils Fuyent.
Gefir.	S. ie Gi, tu Gis, il Git. P. nous Gifons, vous Gefez, ils Gifent.
Hair.	S. ie Hay, tu Hair, il Hair. P. nous Hayons, nous Hayez, ils Hayent.
Mourir.	S. ie Meur, tu Meurs, il Meurt. P. nous Mourons, nous Mourrez, ils Meurent.
Ouir.	S. i Oy, tu Oû, il Oit. P. nous Oyons, nous Oyez, ils Oyent.
Partir,	quando significat abire & migrare. S. ie Par, tu Pars, il Part. P. nous Partons, nous Partez, ils Partent.
Partir,	pro Partiri. S. ie Parti, tu Partis, il Partit. P. nous Partissons, nous Partissez, ils Partissent.
Puir.	S. ie Pu, tu Pus, il Put. P. nous Puous, nous Puez, ils Puent.
Querir, vel	Querre. S. ie Quer, tu Quers, il Quert. P. nous Querons, nous Querez, ils Quierent.
Saillir.	S. ie Sae, tu Saie, il Saie. P. nous Saillons, nous Sailliez, ils Saillent.
Souffrir.	S. ie Souffre, vel souffre, tu Souffres, il Souffre. P. nous Souffrons, nous Souffrez, ils Souffrent.
Sortir.	S. ie Sor, tu Sors, il Sors. P. nous Sortons, nous Sortez, ils Sortent.
Tenir.	S. ie Tien, tu Tiens, il Tient. P. nous Tenons, nous Teniez, ils Tiennent.
Venir.	S. ie Vien, tu Viens, il Vient. P. nous Venons, nous Venez, ils Viennent.
Vesir.	S. ie Vess, tu Vests, il Vess. P. nous Vesons, nous Vessez, ils Vesent.

Optativus præsens,	<i>ie Serroye, tu, &c.</i>
Præter. perf. <i>Plenß a Dieu que ie fuisse, tu fisses, &c. vel que i' Eusse: si, tu Eusses sis, &c.</i>	
Futurum,	<i>ie Ser, tu Seras, &c.</i>
Infinitivus, <i>Serir, vel Sair, vel Sir. Utimur eo nonnunquam velut neutro, nonnunquam velut passivo.</i>	
Participia, alterum præsens,	<i>Seant, Seante.</i>
alterum præteritum,	<i>Sis, Sisa.</i>
Souloir.	
Hoc verbum alia tēpora ferè non habet in nostro sermone quàm hæc duo,	
Indicativus, præter. imp.	<i>ie Soloie, tu Solois, &c.</i>
Infinitivus,	<i>Soloir.</i>
Valoir.	
Indicativus præsens,	<i>s. ie Vais, tu Vais, il Vaist.</i>
<i>P. nous Valons, vous Valez, ils Valent.</i>	
Præter. imperf.	<i>ie Valoie, tu Valois, &c.</i>
Præter. perfectum, <i>ie Valu, tu Valus, il Valut. vel i' ay Valu, tu As valu, &c.</i>	
Præter. plus quàm perf.	<i>i' Auroie valu, tu Aurois, &c.</i>
Futurum,	<i>ie Vaudray, tu Vaudras, &c.</i>
Imperativus,	<i>Vais, qu'il Vaille.</i>
Optativus præsens,	<i>ie Vouldroye, &c.</i>
Præter. perfect.	<i>i' Aurois valu, tu Aurois, &c.</i>
Præter. plus quàm perf.	<i>i' Eusse valu, &c.</i>
Futurum,	<i>ie Vaille, tu Vailles, &c.</i>
Coniunct. præsens,	<i>ie Vaille, &c.</i>
Præter. imperf.	<i>ie Vouldroye, &c.</i>
Præter. perf. <i>i' Aye valu, tu Ayes valu, &c. vel i' Ay valu, tu As valu, &c.</i>	
Præter. plus quàm perf.	<i>i' Auroie valu, tu, &c.</i>
Futurum,	<i>i' Auroy valu, tu Auras, &c.</i>
Infinitivus,	<i>Valoir.</i>
Participium,	<i>Valant.</i>
Vouloir.	
Indicativus præsens,	<i>s. ie Vucil, tu Vucis, il Vucit.</i>

P. nous Vouloir, nous Voulez, ils Voulent.

Præter. imperf. ie Vouloye, tu Voulois, &c.

Præter. perf. &c. ie Vouls, tu Voulus, &c. vel i Ay voulu, tu As voulu, &c.

Præter. plus quàm perf. i'Auroye voulu, tu Avois, &c.

Futurum, ie Voudroy, tu Voudrais, &c.

Optativus præsens, ie Voudroye, tu Voudrais, &c. vel ie Voulfisse, tu Voulfiffes, &c.

Præter. perfect. i'Auroye voulu, tu, &c. vel i'Euſſe voulu, tu Euſſes voulu, &c.

Præter. plus quàm perf. i'Euſſe voulu, tu, &c.

Futurum, ie Voullis, tu Voullies, &c.

Coniunct. præsens, ie Voullis, tu Voullies, &c.

Præter. imperf. ie Voudroye, tu Voudrais, &c. vel ie Voulfisse, tu Voulfiffes, &c.

Præter. perf. i' Ay voulu, tu As voulu, &c. vel i'Aye voulu, tu Ayes voulu, &c.

Præter. plus quàm perf. i'Auroye voulu, tu Avois, &c. vel i'Euſſe voulu, tu Euſſes, &c.

Futurum, i'Auroye voulu, tu Auras voulu, &c.

Infinitivus præsens, Vouloir.

Præteritum, Avoir voulu.

Participium, Voulant.

EXEMPLVM VERBORVM TERTIÆ coniugationis terminatz in RE breue, id est celeriter prolatum: veluti Dire, Connoître.

INDICATIVVS

Præsens,

1. ie Connois, tu Connois, il Connoist.

P. nous Connoissons, vous Connoissez, ils Connoissent.

Præteritum imperfectum,

2. ie Connoissois, tu Connoissois, il Connoissoit.

P. nous Connoissions, vous Connoissiez, ils Connoissaient.

Præteritum perfectum,

2. ie Connois, tu Connois, il Connoist.

P. nous Connoissons, vous Connoissez, ils Connoissent.

Aliter,

S. i Ay *cogneu*, tu *As cogneu*, il *A cogneu*.P. nous *Anous cogneu*, nous *Amez cogneu*, ils *Ont cogneu*.Præteritum perfectum, Galis proprium,
non Latinis.S. i En *cogneu*, tu *Eus cogneu*, il *Eus cogneu*.P. nous *Enfmes cogneu*, nous *Enstes cogneu*, ils *Eurent cogneu*.

Aliter,

S. i Ay *en cogneu*, tu *As en cogneu*, il *A en cogneu*.P. nous *Anous en cogneu*, nous *Amez en cogneu*, ils *Ont en cogneu*.

Præteritum plus quam perfectum,

S. i Aoye *cogneu*, tu *Anous cogneu*, il *Anous cogneu*.P. nous *Anions cogneu*, nous *Amez cogneu*, ils *Anoyent cogneu*.

Futurum imperfectum,

S. ie *Cognoistray*, tu *Cognoistras*, il *Cognoistras*.P. nous *Cognoistrions*, nous *Cognoistriez*, ils *Cognoistrant*.

Futurum perfectum,

S. i Atray *cogneu*, tu *Atras cogneu*, &c.

IMPERATIVVS

Præsens & futurum,

S. *Cognoy*, qu'il *Cognoisse*.P. *Cognoissions*, *Cognoissiez*, qu'ils *Cognoissent*.

OPTATIVVS

Præsens, O que *voluntiers*S. ie *Cognoistray*, tu *Cognoistras*, il *Cognoistras*.P. nous *Cognoistrions*, nous *Cognoistriez*, ils *Cognoistront*.Aliter, *Pleust a Dieu que*, vel *O que*S. ie *Cognousse*, tu *Cognousses*, il *Cognoust*.P. nous *Cognoussions*, nous *Cognoussiez*, ils *Cognoussent*.Præteritum perfectum, O que *voluntiers*S. i Atray *cogneu*, tu *Atras cogneu*, il *Atray cogneu*.P. nous *Atrions cogneu*, nous *Atriez cogneu*, ils *Atrissent cogneu*.

Præteritum plus quam perfectum.

Pleust a Dieu que, vel *O si*S. i Eusse *cogneu*, tu *Eusses cogneu*, il *Eust cogneu*.P. nous *Eussions cogneu*, nous *Eussiez cogneu*, ils *Eussent cogneu*.

Aliter, O si, vel O que volentiers

S. i' *Euſſe en cognen, tu Euſſes en cognen, &c.*

Futurum, Dicu melle que

S. ie *Cognoiſſe, tu Cognoiſſes, il Cognoiſſe.*

P. nous *Cognoiſſions, vous Cognoiſſiez, ils Cognoiſſent.*

CONIUNCTIVVS

Præſens, Combien que

S. ie *Cognoiſſe, tu Cognoiſſes, il Cognoiſſe.*

P. nous *Cognoiſſions, vous Cognoiſſiez, ils Cognoiſſent.*

Aliter, Ven que

S. ie *Cognoy, tu Cognois, il Cognoit.*

P. nous *Cognoiſſions, vous Cognoiſſiez, ils Cognoiſſent.*

Præteritum imperfectum, Quand

S. ie *Cognoiſtroye, tu Cognoiſtrois, il Cognoiſtroit.*

P. nous *Cognoiſſions, vous Cognoiſſiez, ils Cognoiſſoyent.*

Aliter, Combien que

S. ie *Cogneuſſe, tu Cogneuſſes, il Cogneuſſe.*

P. nous *Cogneuſſions, vous Cogneuſſiez, ils Cogneuſſent.*

Rurſum aliter, Ven que

S. ie *Cognoiſſoye, tu Cognoiſſois, il Cognoiſſoit.*

P. nous *Cognoiſſions, vous Cognoiſſiez, ils Cognoiſſoyent.*

Præteritum perfectum, Combien que, vel Com
me ainſi ſoit que

S. i' *Aye cognen, tu Ayes cognen, il Ait cognen.*

P. nous *Ayons cognen, vous Ayez cognen, ils Ayent cognen.*

Aliter, Ven que

S. i' *Ay cognen, tu As cognen, il A cognen.*

P. nous *Aurons cognen, vous Avez cognen, ils Ont cognen.*

Rurſum aliter, Combien que

S. i' *Aye en cognen, tu Ayes en cognen, il Ait en cognen.*

P. nous *Ayons en cognen, vous Ayez en cognen, ils Ayent en cognen.*

Item aliter, Ven que

S. i' *Ay en cognen, tu As en cognen, il A en cognen.*

P. nous *Aurons en cognen, vous Avez en cognen, ils Ont en cognen.*

Præteritum plus quàm perfectum, Quand

S. i' *Auroye cognen, tu Aurois cognen, il Auroit cognen.*

P. *nous Amis cognen, nous Amiez cognen, ils Amoyent cognen.*

Aliter, *Combien que*

S. *i'Esse cognen, tu Esses cognen, il Est cognen.*

P. *nous Essions cognen, nous Essiez cognen, ils Essent cognen.*

Rursum aliter, *Combien que*

S. *i'Esse en cognen, tu Esses en cognen, il Est en cognen.*

P. *nous Essions en cognen, nous Essiez en cognen, ils Essent en cognen.*

Item aliter, *Veu que*

Cognen.

S. *i'Auoye cognen, tu Auois t. gnen, il Auoit cognen,*

P. *nous Auions cognen, nous Aviez cognen, ils Auoyent cognen.*

Futurum, *Quand*

S. *i'Auray cognen, tu Auras cognen, il Aura cognen.*

P. *nous Aurons cognen, nous Aurez cognen, ils Auront cognen.*

Aliter, *Quand*

S. *i'Auray en cognen, tu Auras en cognen, &c.*

INFINITIVVS

Præsens,

Cognoître.

Præteritum,

Avoir cognen, vel, Avoir esté cognen.

PARTICIPIA.

Duo habet participia, alterum præsens, *Cognoissant*, alterum præteritum passivum, *Cognen.*

Ab hoc participio præterito formatur verbum passivum, iunctum temporibus & modis verbi substantivi, dando ei numerum & sexum qualem requirit Nomen præcedens: veluti, *Pierre est cognen, Jehane est cognen. Les hommes sont cognen, Les femmes sont cognen.*

Hæc tertia coniugatio habet etiam varias terminationes in indicativo præsentis iuxta vocalem, diphthongum, aut consonantem præcedentem terminationem *re*, quo rum hic exempla quædam posuimus.

Verborum quæ habent vocalem solam vel diphthongum ante *re*, prima persona singularis reicit *re*, & in secunda convertit in *r*, & in tertia in *t*, faciuntque plurale in *sont, sezt, sent*. veluti,

D

F

R

T

E

I

I

I

I

I

I

Diré.	S. <i>ie Di, tu Du, il Dir.</i> P. nous <i>Disons, nous Dicter, ils Dicent.</i>
Faire.	S. <i>ie Fay, tu Fais, il Fait.</i> P. nous <i>Faisons, nous Fairez, ils Font.</i>
Raire.	S. <i>ie Ray, tu Raù, il Rait.</i> P. nous <i>Rasont, nous Rasce, ils Rasent.</i>
Taire.	S. <i>ie Tay, tu Taù, il Tait.</i> P. nous <i>Taisons, nous Taisce, ils Taisent.</i>

Exceptis quæ sequuntur.

Boire.	<i>ie Boy, tu Bou, il Boit.</i> nous <i>Buons, nous Buvez, ils Buvent.</i>
Braire.	<i>ie Bray, tu Braù, il Brait.</i> nous <i>Brayons, nous Brayez, ils Brayent.</i>
Bruire.	<i>ie Bruy, tu Bruu, il Bruit.</i> nous <i>Brayons, nous Bruyez, ils Bruyent.</i>
Escrire.	<i>ie Ecri, tu Ecrù, il Ecrit.</i> nous <i>escrivons, nous Ecrivez, ils Ecrivent.</i>
Frيره.	<i>ie Fri, tu Fru, il Frit.</i> nous <i>Friens, nous Friez, ils Frient.</i>
Retraire.	<i>ie Retray, tu Retraù, il Retrait.</i> nous <i>Retrayons, nous Retrayez, ils retrayent.</i>
Rire.	<i>ie Ri, tu Ru, il Rit.</i> <i>longius profertur.</i> nous <i>Rions, nous Riez, ils Rient.</i>
Traire.	<i>ie Tray, tu Traù, il Trait.</i> nous <i>Trayons, nous Trayez, ils Trayent.</i>

Sic *Poutraire, Distrainre.*

Quæ habent unam consonantem ante *re*, varium habent præteritum pro precedente consonante.

c ante *re*.

Vaincre.	<i>ie Vainc, tu Vaincs, il Vainq.</i> nous <i>Vainquons, nous Vainquez, ils Vainquent.</i>
Ardre.	<i>ie Ar, tu Ars, il Ard.</i> nous <i>Ardons, nous Ardez, ils Ardent.</i>
Fendre.	<i>ie Fen, tu Fens, il Fend.</i>

- Fondre.** nous Fondons, nous Fondez, ils Fondent.
or Fon, en Fons, il Fond.
- Fondre.** nous Fondons, nous Fondez, ils Fondent.
or Fon, en Fons, il Fond.
 vel Fondeur, Fondeux, Fondeuse.
au sing. &c. au 2me etc.
- Craindre.** *ie Crains, tu Crains, il Craint.*
or nous Craignons, vous Craignez, ils Craignent.
- Feindre.** Feins, Feins, Feind, Feignons, &c.
- Joindre.** Joins, Joins, Joind, Joignons, &c.
- Peindre.** Peins, Peins, Peind, Peignons, &c.
- Coudre.** *ie Cus, tu Cus, il Coud.*
 nous Cousons, nous Cousez, ils Cousent.
- Moudre, vel Moudre, Moudre, vel Moudre.**
s. ie Mou, vel Mou, tu Mou, vel Mou, il Moult, vel Moud.
P. nous Moulons, nous Moultez, ils Moulent.
 vel Moulins, Moultez, Moulent.
- Souldre, Absoudre, vel Soudre, Absoudre, Dissoudre, Resoudre,**
 vel Dissoudre, Resoudre.
s. ie Sou, tu Sou, il Sould.
P. nous Soudons, nous Soudrez, ils Souldent.
 vel Solvons, Soluez, Solvent. Dissolvent, Resolvent.
p. ante re.
- Rompre.** *ie Romp, tu Romps, il Rompt.*
 nous Rompons, nous Rompez, ils Rompent.
r. ante re.
- Clorre.** *ie Clo, tu Clar, il Clar.*
 nous Cloons, nous Clorx, ils Clornt.
- Quidam scribunt Clonons. verum potius est à Clouer.**
 vitimur Fermous, &c.
- Quod ad cōposita attinet, dicimus Forclous, Efcloous,**
 Conclouons, Exclouons.
- Courre, &c. &c. Courir.**
P. ie Cour, tu Couris, il Court.
P. nous Courons, nous Courrez, ils Courent.

r ante r.

Batre.	ic Ba, tu Bat, il Bat. nous Batons, vous Batez, ils Batent.
Mettre.	ic Met, tu Met, il Met. nous Mettons, vous Mettez, ils Mettent.
Paître.	ic Pay, tu Pau, il Paît, nous Paissions, nous Païssiez, ils Païssent.
Tifre.	ic Ti, tu Tô, il Tiff. nous Tissons, nous Tissez, ils Tissent.
	n ante r.
Suyure. vel Suyuir.	ic Suy, tu Suir, il Suit. nous Suyvons, nous Suyvez, ils Suyvent.
Viure.	ic Vi, tu Vis, il Vit. nous Vivons, nous Vivez, ils Vivent.

EXEMPLUM VERBORUM QUAR-
ter coniugationis terminatur in IR: veluti, *Batir*,
Fair, *Gaudir*.

INDICATIVUS:

Præsens,

1. ic Bat*ti*, tu Bat*is*, il Bat*it*.
2. nous Bat*issons*, vous Bat*issez*, ils Bat*issent*.

Præteritum imperfectum,

1. ic Bat*issais*, tu Bat*issais*, il Bat*issait*.
2. nous Bat*issions*, vous Bat*issiez*, ils Bat*issaient*.

Præteritum perfectum,

1. ic Bat*i*, tu Bat*is*, il Bat*it*.
2. nous Bat*îmes*, vous Bat*îtes*, ils Bat*irent*.

Aliter,

1. i Ay bat*i*, tu As bat*i*, il A bat*i*.
2. nous Avons bat*i*, vous Avez bat*i*, ils Ont bat*i*.

Præteritum perfectum Callis proprium
non Latinis.

1. i En bat*i*, tu Es bat*i*, il Est bat*i*.
2. nous Ensom*es* Bat*i*, vous Euss*es* bat*i*, ils Euss*ent* bat*i*.

Aliter,

2. i Ay en basti, tu As en basti, il A en basti.

P. nous Avons en basti, vous Avez en basti, ils Ont en basti.

1. Præteritum plus quàm perfectum,

2. i Avoye basti, tu Avais basti, il Avoit basti.

P. nous Avions basti, vous Aviez basti, ils Avoient basti.

Futurum,

2. ie Bastiray, tu Bastiras, il Bastira.

P. nous Bastirons, vous Bastirez, ils Bastiront.

IMPERATIVVS

Præsens, & futurum,

2. Bastis, qu'il Bastisse.

P. Bastissons, Bastissez, qu'ils Bastissent.

OPTATIVVS

Præsens, O que nolentiers

2. ie Bastiroye, tu Bastirois, il Bastiroit.

P. nous Bastirions, vous Bastiriez, ils Bastiroient.

Aliter, Pleust a Dieu que, vel O que

2. ie Bastisse, tu Bastisses, il Bastist.

P. nous Bastissions, vous Bastissiez, ils Bastissent.

Præteritum perfectum, O que nolentiers

2. i Avoye Basti, tu Avais Basti, il Avoit Basti.

P. nous Avions Basti, vous Aviez Basti, ils Avoient Basti.

Præteritum plus quàm perfectum,

Pleust a Dieu que, vel O si

2. i Eusse basti, tu Eusses basti, il Eust basti.

P. nous Eussions basti, vous Eussiez basti, ils Eussent basti.

Aliter, O si, vel O que nolentiers

2. i Eusse en basti, tu Eusses en basti, il Eust en basti.

P. nous Eussions en basti, vous Eussiez en basti, ils Eussent en basti.

Futurum, Dieu vueille que

2. ie Bastisse, tu Bastisses, il Bastisse.

P. nous Bastissions, vous Bastissiez, ils Bastissent.

CONIUNCTIVVS

Præsens, Combien que

2. ie Bastisse, tu Bastisses, il Bastisse.

P. nous Bastissons, nous Bastissez, ils Bastissent.

Aliter, Ven que

S. ie Basti, tu Bastis, il Bastit.

P. nous Bastissons, nous Bastissez, ils Bastissent.

Præteritum imperfectum, Quand

S. ie Bastiroys, tu Bastirois, il Bastiroit.

P. nous Bastirions, nous Bastiriez, ils Bastiroient.

Aliter, Combien que

S. ie Bastisse, tu Bastisses, il Bastist.

P. nous Bastissions, nous Bastissiez, ils Bastissent.

Rursum aliter, Ven que

S. ie Bastissoye, tu Bastissois, il Bastissoit.

P. nous Bastissions, nous Bastissiez, ils Bastissoient.

Præteritum perfectum, Combien que, vel

Comme ainsi soit que

S. i Aye basti, tu Ayes basti, il Ait basti.

P. nous Ayons basti, nous Ayez basti, ils Ayent basti.

Aliter, Ven que

S. i Ay basti, tu As basti, il A basti.

P. nous Avons basti, nous Avez basti, ils Ont basti.

Rursum aliter, Combien que

S. i Aye en basti, tu Ayes en basti, il Ait en basti.

P. nous Ayons en basti, nous Ayez en basti, ils Ayent en basti

Item aliter, Ven que

S. i Ay en basti, tu As en basti, il A en basti.

P. nous Avons en basti, nous Avez en basti, ils Ont en basti.

Præteritum plus quàm perfectum, Quand

S. i Auroye basti, tu Aurois basti, il Auroit basti.

P. nous Aurions basti, nous Auriez basti, ils Auroient basti.

Aliter, Combien que

S. i Eusse basti, tu Eusses basti, il Eust basti.

P. nous Eussions basti, nous Eussiez basti, ils Eussent basti.

Rursum aliter, Combien que

S. i Eusse en basti, tu Eusses en basti, il Eust en basti.

P. nous Eussions en basti, nous Eussiez en basti, ils Eussent en basti.

Nem aliter, Veni que

g. i. Auvez basti, tu Auvis basti, il Auvit basti.

P. nous Auvis basti, vous Auvez basti, ils Auvent basti.

Futurum, Quand

g. i. Auvez basti, tu Auvas basti, il Aura basti.

P. nous Auvas basti, vous Auvez basti, ils Auvent basti.

Aliter, Quand

g. i. Auvez en basti, tu Auvas en basti, &c.

INFINITIVVS

Præsens,

Ba'ir.

Præteritum,

Auoir basti, vel Avoir en basti.

PARTICIPIA

Duo habet participia, actiui præsens, *Ba'issant* : alterum præteritum passiuum, *Basti*.

Ab hoc participio præterito formatur verbum passiuum, iunctum temporibus & modis verbi substantiuum, dando ei numerum & sexum qualem requirit nomen præcedens: veluti, *Le logis est basti, La maison est bastie. Les logis sont bastis, Les maisons sont basties.*

In hac quarta coniugatione sunt etiam verba quæ disserunt ab hoc exemplo in præsentis indicatini, veluti quæ sequuntur.

Bouillir. *ie Bouil, tu Bouls, il Boult.*

nous Bouillons, vous Bouillez, ils Bouillent.

Courir. *ie Cour, tu Cours, il Court.*

nous Courons, vous Courez, ils Courent.

Courir. *ie Couvre, tu Couvres, il Couvre.*

nous Couvrons, vous Couvrez, ils Couvrent.

Atque ita de cõpositis, Desconuirt, Reconuirt.

Faillir. *g. ie Fan, tu Fais, il Faut.*

P. nous Faillons, nous Failliez, ils Faillent.

Ferir. *g. ie Fier, tu Fiers, il Fiert.*

P. nous Fierons, nous Fierrez, ils Fierrent.

Fuir.	S. <i>te Fui, tu Fuis, il Fuit.</i> P. nous Fuyons, vous Fuyez, ils Fuyent.
Gêir.	S. <i>ie Gi, tu Gû, il Gîr.</i> P. nous Gisons, vous Gisez, ils Gisent.
Hair.	S. <i>ie Hay, tu Hais, il Hair.</i> P. nous Hayons, vous Hayez, ils Hayent.
Mourir.	S. <i>ie Mour, tu Meurs, il Meurt.</i> P. nous Mourons, vous Mourez, ils Meurent.
Ouir.	S. <i>i Oy, tu Oû, il Oîr.</i> P. nous Oyons, nous Oyez, ils Oyent.
Partir,	quando significat abire & migrare. S. <i>ie Par, tu Pars, il Part.</i> P. nous Partons, nous Partez, ils Partent.
Partir,	pro Partiri. S. <i>ie Parti, tu Partû, il Partit.</i> P. nous Partissons, nous Partissez, ils Partissent.
Puir.	S. <i>ie Pu, tu Pus, il Put.</i> P. nous Puons, nous Puez, ils Puent.
Querir, vel	Querre. S. <i>ie Quer, tu Quiers, il Quiert.</i> P. nous Querons, nous Querez, ils Quierent.
Saillir.	S. <i>ie Sai, tu Saû, il Saîr.</i> P. nous Saillons, nous Sailliez, ils Saillent.
Souffrir.	S. <i>ie Souffre, vel seuffre, tu Souffres, il Souffre.</i> P. nous Souffrons, nous Souffrez, ils Souffrent.
Sortir.	S. <i>ie Sor, tu Sors, il Sort.</i> P. nous Sortons, nous Sortez, ils Sortent.
Tenir.	S. <i>ie Tien, tu Tiens, il Tiemt.</i> P. nous Tenons, nous Tenez, ils Tiennent.
Venir.	S. <i>ie Vien, tu Viens, il Viemt.</i> P. nous Venons, nous Venez, ils Viennent.
Vestir.	S. <i>ie Vêst, tu Vêst, il Vêst.</i> P. nous Vêstons, nous Vêstiez, ils Vêstent.

EXEMPLVM. AD CONIUGANDA
Verba impersonalia, tam ea quæ Latinis terminantur in
TVR, veluti Amatur: quàm quæ in T, veluti Oportet.

Indicativus præsens,

Præteritum imperfectum,

Præteritum perfectum,

Præter. plus quàm perfect.

Futurum,

Imperativus præf. & futurum,

Optativus præf. O que volentiers
vel *Pleust a Dieu*

Præter. perf. O que volentiers

Præter. plus quàm perf. O si

vel *Pleust a Dieu que*

Futurum, *Dieu vueille que*

Coniunct. præf. *Combien que*

Præter. imperf. *Quand*

vel *Combien que*

Præter. perf. *Combien que*

vel *Veu que*

vel *Combien que*

vel *Veu que*

Præter. plus quàm perf. *Quand*

vel *Combien que*

vel *Combien que*

vel *Veu que*

Futurum, *Quand*

vel *Quand*

Infinitivus præsens,

Præteritum,

on Aime.

on Aimez.

on A aimé.

on Avoit aimé.

on Aimez.

qu'on Aime.

on Aimerait.

qu'on Aimaist.

on Auroit aimé.

on Eust aimé.

on Eust en aimé.

on Aime.

on Aimez.

on Aimerait.

on Aimaist.

on Ait aimé.

qu'on A aimé.

on Ait en aimé.

on A en aimé.

on Auroit aimé.

on Eust aimé.

on Eust en aimé.

on Avoit aimé.

on Aura aimé.

on Aura en aimé.

Aimer.

Avoit aimé.

Coniugatio verborum impersonalium Latinorum ter-
minatorum in T, veluti Oportet, posita est post exemplum
secundæ coniugationis, ubi *Falloir* est coniugatum, quod
respondet Latino Oportet.

DE PARTICIPIIS.

Participia sunt vocabula deriuata à verbis, participantia actionē aut passionem suorum verborum, habentia idem regimen: quòd iungantur Nominibus Pronominibus, Præpositionibus, & Aduerbiis, vt verba. Præter hoc habent genera & numeros vt Nomina, sine vlla differentia personarū atque modorū. Videtur autē Participiū fuisse inuentū vt breuior esset sermo: poniturque pro verbo: veluti, *pro Pierre aimoit ceste fille, & luy donnoit force dons*: vt contrahamus sermonem, vtimur Participio, dicentes, *Pierre aimoit ceste fille, luy donnoit force dons*.

Duo sunt genera Participiorum: alia sunt præsentia æstiuā, alia verò præterita passiua.

Omnia Participia præsentia terminantur in *ant* pro masculino, & in *ante* pro foeminino: veluti *aimant, aimante*.

Declinantur vt Nomina: veluti,

Nominatiuus,	<i>Aimant, l'Aimant, ung Aimant.</i>
Genitiuus,	<i>d'Aimant, de l'Aimant, d'ung Aimant.</i>
Datiuus,	<i>a Aimant, a l'Aimant, a ung Aimant.</i>
Accusatiuus,	similis nominatiuo.
Ablatiuus,	similis genitiuo.

Plurale fit à singulari, mutando *e* in *s*: veluti *aimant aimans*.

Foemininum fit addendo *e* ad masculinum pro singulari, & *es* pro plurali: veluti *Aimant, aimante, aimantes*.

Participia præterita verborum primæ coniugationis terminantur in *e* longioris soni pro masculino singulari, veluti *aimé*: & pro foeminino addimus alterum *e* breuioris soni: veluti *aimée*. Plurale accipit *s* in fine, *aimées*. Quòd ad alias coniugationes atinet, diuersas habent terminationes: veluti, *Baissi, Baissie: Batu, Batue: Rompu, rompué: Cren, crené: Craint, crainte*.

¶ Participium futurū Latinorum in *rus*, veluti *Amarturus*, convertitur Gallicè per futurum indicatiui, *Qui aimera*.

ans. Quod autem nominatur in hoc, veluti Alexander, per praesens infinitivi Eger, adiecto Participio praesentis verbi: veluti, Digne d'esperance.

¶ Notandum verò, ex Participiis praesentibus vel praeteritis nos frequenter efficere nomina substantivum: veluti à *Prudent* id est quod *prudet*, efficimus substantivum *Prudent*, quod significat id à quo vel de quo res aliqua *prudet*. A *croissant* dicimus le *Croissant de la lune*. A *Tailleur*, id est sciendens, dicimus le *Tailleur de quelques fourrures qu'on fait*. Ab *Ecrivain*, id est qui scribit, dicimus *un écrivain*, aut potius *écrivain*. Ab *Allant* dicimus, *c'est un grand allant*, quod significat deceptorem, aut vafrum, & callidum hominem. Quae formantur à praeterito nihil differunt à femininis: veluti ab *Laurer*, *La femme curieuse*, dicimus *l'Erreur de la maison*. A *Penser*, *La chose est toute penser*, dicimus *Ma penser* & *conjecture*. A *Tousser* & *roussir*, dicimus *Une toussie* & *roussie de pain*. Ab *Armer*, *Une femme armée*, dicimus *Une arme de gens d'armes*. A *Monter*, *Elle est montée*, dicimus *Une monte*, id est cochlea, sine gradus quibus ascenditur ad con-
signationes domus. Atque ita de huiusmodi innumeris.

DE ADVERBIIIS.

Adverbia, sunt vocabula quae non declinantur, propterea carēt articulis: iunguntur autem ut plurimum verbis, ut ostendatur qualis illorum sit actio aut passio: veluti, *L'homme sage se gouverne sagement*. Vocabulum *sagement* ostendit quomo-

do vir sapiens se gerat.

Quādo *Adverbium* accipit naturam *Nominis*, habet articulum prae se, ut *Nomina*, veluti, *Le trop de biens le gaste*.

Aliquando *Adverbium* non demonstrat quale sit *Verbum* in sua significatione, veluti *Adverbia* significantia locum. quando dicitur, *Je m'en vay le delà, d'ici, d'ailleurs*.

Quaedam sunt etiam quae iunguntur *Nominibus*, & quidem *adiectivis*: veluti, *Fort noir*, *Trop riche*, *Bien blanc*.

ACCIDENTIA ADVERBII.

Aduerbio accidunt tria, Species, Figura, & Significatio.
Species.

Dux sunt species Aduerbiorum: Primitiua vna, veluti, *Ouy, Non, Bien, Mal*. Altera deriuatila: veluti *Volontiers*, quod fit à *Volonté*: *Bonnement*, à *Bonne*. Notandum autem omnia Aduerbia in *mour* esse deriuatiua: veluti *Soudainement, Viflement, Sagement, Promptement*: à *Soudain, Vif, Sage, Prompt*. A *Insté, Instant*: à *Bonne, Bonnement*. in quibus & brevis soni in primitiuo pronuntiatur celeriter. Quædam sunt in quibus & longioris soni in primitiuo, etiam pronuntiatur longius: veluti ab *Aise, Aisement*. & sic de aliis. Quæ terminantur in *amment*, deriuantur à Participiis in *ant*: veluti à *Plaisant*, dicimus *Plaisamment*: A *Vaillant, Vaillamment*.

Aliquando vtitur quibusdā primitiuis pro illorū aduerbiis: veluti, *Fay niste cela*, vel *Soudain*, pro, *Soudainement*.

Figura.

Tres sunt figuræ Aduerbiorum: Vna simplex, veluti *Ouy, Non, Hier*. Altera composita: veluti *Nam, Auanthier*. Tertia eorum quæ deriuantur à compositis: veluti à *Malheureux, Malheureusement*.

Quædam autem sunt composita ex Nomine & Verbo: veluti *Pierre*. quod est compositum à *Pierre*, & a tertia persona verbi *Ay, As, A*.

Alia ex Nomine & Participio: veluti, *Maintenant*, ex *Main* & *tenant*. Alia ex Nomine & Aduerbio, veluti, *Jourd'huy*, cui adiungitur Præpositio *au*, aut Pronomen: veluti *Ce jourd'ay, Auanthier, Amourd'ay*. Alia ex Præpositione & Nomine: veluti *Demain*. Alia, ex pluribus præpositionibus: veluti, *Paranant, Auparant*. quando transcunt in naturam Aduerbii, hoc est, quando nullum casum regunt: veluti, *Auparant que ie n'ise, su estois uenu*.

Præterea frequenter vtitur adiectiuis & nominibus propriis aut appellatiuis, cum Præpositione *en*, pro aduerbiis: veluti, *C'est combatu en Hercules, en homme de bien, su sage capitaine*: vbi *en* perinde valet atque *comme*.

Vsurpamus etiā pro Adverbio Præpositionē *a*, sub-
diendo *Mode*, addendo ei denominatiuū aliquod: veluti, *il*
nus a l'Italienne, a la Française. Supplemus insuper Adverbia
per denominatiua feminina, cum præpositione *de*: ve-
luti, *il nus de pourvoyance, il court de niffesse*. Quæ quidem
dicendi genera magis recepta sunt ac magis placent
quā ipsa aduerbia: vsqueadco vt, *il court de niffesse*, gra-
tius sit auribus, quā *il court niffement*: tametſi receptus
sit hic sermo.

Significatio.

Varie sunt significationes Adverbiorum. Quædam
significant

Tempus

Præſens, veluti, *Hors, Maintenant, Présentement*. Tem-
pus præteritum: veluti, *La da, Pica, Hier, l'Autre hier, Aupar,*
La, Nageres, Auparuant. Tempus futurum, *Demain, Apres*
demain. Ex his tribus generibus maiorē partem hic sub-
ieciimus suo ordine.

Adonc, pro quo Latini dicunt *Tunc*, tanquam dicerēt
ad tunc, & verſo in *d*.

Alors, Quidam ſcribunt *a l'hors*, tanquam eſſet derivatū
à Latino, Ad illam horam.

Auprime, & Oraprimé, vel *Orprimé*, vel ſecundū aliquos,
horaprimé, quaſi quis dicat Latinè, Ad hanc horā primam.

Aucourd'hy. Vide Hay paulo poſt.

Ce temps pendant, vel *Entretemps*, Latinè dicitur, Interea
temporis.

Cipricimi, vocabulum compoſitum ex quatuor, *si pri, ci*
mi: quando ſignificamus mox, ſine ſtatim, & ſine dila-
tione aliquid fieri, aut factum eſſe. tanquam dicas, In hoc
loco captus, & in eodem ſuſpenſus.

Combien de temps y a il quidam ſcribunt, *Quant bien, &c.*

Demain, compoſitum ex præpoſitione *de* & *main*, quod
ſignificat *matin*, tanquam Latinè diceres De mane: vnde
in rhythmis Gallicis legitur *Soir & main*. Sæpius dicimus
matin: ſæpiſſime etiam, *Demain matin*.

Donc, A Tunc Latino, & verso in d. Verum potius utimur ad exprimendum vocabulum Latinum Ergo, vel Igitur, Vien donc: & pro Tunc, dicimus Adonc.

Entretiens, vel Ce temps pendant, Latine dicitur, Interea temporis.

Guerre, vel Gaire significat multum, siue temporis, siue alius rei: neque vnquam ponitur sine negatione precedente: veluti, Il n'y a guerre qu'il est neum, pro, Il n'y a point de temps. Il n'y a guerre de rien. Sabaudis vtuntur eo sine negatione, interrogando, Guerre cela? tanquam dicerent, Cela coustera il beaucoup? id est, ad verbum, Illud multum constabit?

Hier factum ex Latino Heri, per transpositionem literarum.

*Hay significat idem quod Hodie Latinum. Ex hoc vocabulo compositum est *Aujourd'hay*, pro Hodierno die. Etiam *Mais' hay*. veluti quando dicimus, *Je n'i iray mais' hay*, hoc est amplius hodie.*

*Je vsui est nobis pro Latino Iam, ablato m. veluti quid dicimus, *Est il ia neum**

Iadis, pro le temps passe, quasi quis diceret Latine Iam dictum.

*Iamais & Toujours sunt Aduerbia temporis perpetui, & quae iunguntur omnibus temporibus: veluti, *Je ne le feray iamais. Je ne le feray toujours. C'en est fait a iamais*. hoc est, in perpetuum. Videtur factum à Latino iam magis.*

Incontinent & Maintenant idem significant: vtiturque illis quando denotamus rem subito & in praesentia factam: veluti adnotat ad id manu, nulla re alia interiecta.

Journellement, hoc est, De die in diem, vel Quotidie, factum est à Journal.

*Le lendemain, vel Le lendemain, quasi dicas Latine, In die mane. Dicimus etiam, *Le jour d'apres, vel d'après*. tanquam corrupto sermone Latino diceret, Dies de appropere.*

Longuement, pro Longo tempore.

Mais' hay, vel Mes' hay, hoc est, Amplius hodie: veluti quid-

do dicimus, Non faciam hodie, *Je ne le feray meslay*. Vide paulo antè in Hay.

Ora prime, vel *Orprime*. Vide *Au prime* paulo suprà.

Ores, significat modò, hoc ipso tempore.

Onques, pro Vnquam, semper ponitur cum negatione, & scèrè semper dicitur de tempore præterito: veluti, *Je ne le ni onques*. Factum est ex Latino Vnquam.

Paruant, *Parci deuant*, vel *Vng temps iadis*, scèrè idem significant.

Picca, compositum est ex duobus vocabulis, *picre a*, vel *ha*, verbi *Aucir*, pro, longum est tempus.

Presentement, potest iungi futuro, veluti, *La chose se fera presentement*, hoc est, hac ipsa hora.

Puisque, vel *Aprèsque*.

Quand, pro Quo tempore: veluti, *Je ne scay quand cela se fera*. Est etiam interrogatiuum: veluti, *Quand se fera cela?* *Quand le faites vous?* *Quand faites vous cela?*

Quant bien y a il? vel *Quant long temps y a il?* pro *Combien y a il?* ita quidam scribunt tanquàm factum ex Latino, *Quantum* temporis est, vel *Quàm* longum tempus est.

Soir, *Au soir*, *De soir*, hoc est, Circiter noctem, aut vesperum. *Bon soir*, pro, *Bon uespre*.

Souuent, vel *Souuentefois*, idem significant.

Tantost, tanquam dicamus *tanto*, ex Latino *Tam cito*.

Tandi, pro tempore dicto, vel in tempore dicto: dicimus aliàs, *Ce temps pendant*.

Toutiour, vel *tousiours*, pro *tous les iours*, hoc est, toto tempore, aut semper.

Uespre, *De uespre*, *Au uespre*, pro, *sero*. Hactenus de Adverbiis significantibus tempus.

Alia sunt quæ significant

Locum,

Quorum maiorem partem hic posuimus ordine literarum, ut reperiantur promptius.

Ailleurs, hoc est, Alio loco.

Cà, significat ad locum, aut iuxta locum in quo est ille

qui loquitur. veluti *il vient ca*, vel *il vient en ca*. Huic contrarium est & oppositum *La*, significans ad locum, aut iuxta locum, qui remotus ab eo qui loquitur: veluti, *il na la*, vel, *il sen na la*, *il na en la*. Possunt etiam esse Adverbia temporis: veluti quando dicimus, *Depuis dix ans en ca*. *Dela a deux mois*.

Ci, demonstrat locum propinquum ei qui loquitur, ve indicat *Ca*. In raro est vsu *Ci*, sine præpositione *par* post verbum. tunc est demonstrativum motus per locum: veluti, *Le Roy passera par ci*. Quod si verbo præponatur, est semper sine Præpositione: veluti, *Il a ci esté*, *Il est ci venu*, *il est ci passé*.

Dehors, Est compositum ex præpositione *de* & *en*, *dehors*, cui inseritur *d* ad iuvandam prolationem, *dedens*.

Dehors, videtur factum ex *de foris*, mutando *fin* in *h*: & iungitur his tribus verbis, *Aller*, *Venir*, & *Estre*: veluti, *il est dehors*, *il na dehors*, *il vient de dehors*.

Deus Videtur factum ex *De unde*, si Latine diceretur, hoc est, de quo loco.

En, est velut relatiuum loci aut rei cuius sit sermo. veluti si fiat mentio alicuius loci, dicimus, *l'en vien*, *En venez vous*. Sapius refert rem de qua facta est mentio: veluti, *le n'en ay point*, nempe argentum dictum. Etiam minitantes dicimus, *Tu en auras*, nempe verbera. Similiter dicimus interrogantes, *En es tu?* hoc est, *As tu de ce que ie te demande?* Quod attinet ad genus istud sermonis, *il y en a*, *l'en est venu*, *il en est*, vel, *il y en a en ce mode a qui ne chanle de Dieu*: non recipitur ab iis qui proprie loquuntur Gallicè: dicendum enim est, *il est des hommes en ce monde*, &c. *il est de bestes sauvages*.

En, significat intus: veluti, *ci en*, Hic intus, *Le maître de ci en*, *le nay ci en*, *le viens de ci en*, *le passera par ci en*, *proci dedens*. Quod si de loco remotiore loquamur, tunc dicimus *il est li en*, *va li en*, *le vien de li en*. Neque enim scribendum est *Leant*, ve nec *Caint* a bon mist. sed *Li en*, *Ci en*.

For, pro *hors*, quibusdam in locis Gallicè vtuntur dicē-

tes, *Aller. fere.* Vtimur etiam in hoc genere sermonis, & *se-
ray sont fers que cela, pro, hors mis cela.* Hinc est *Foras, & For-
chus, & Forain*, vt videre est in Dictionario Gallicolatino.

Hors & *Dehors* facta sunt ex *Foris* & *foras*, & de *foris*,
mutando *f* in *h*, & iunguntur his tribus verbis, *Aller, Venir,*
& *Estre*: veluti, *Il est hors, ou d. hors, Il sen na dehors, Il venant de
dehors.* Dicimus etiam, *Il est hors du sens, Il est hors la nulle.*

I vel, significat in hoc loco, per hunc locum, & ad locum:
veluti, *Y aller nous?* hoc est, *Ite ad illum locum?* *Y passerex
nous?* pro, transibitis per eum locum? *Y estes nous?* pro, estis
in eo loco?

Ici, est cōpositum ex *i* & *ci* demonstratio loci propin-
quioris, inseruit loco cuius, hoc est iungitur his tribus ver-
bis, *Aller, Venir, & Estre*: veluti, *Je m'en vay ici, Tu passerex ici, Il
viert d'ici, Il est ici.* Iungitur & prapositioni *de*: veluti, *Il sen
na d'ici, & D'ici a dix ans.*

Il la Videtur compositum ex *i* & *la*, ita vt sint duo Pro-
nomina composita: nec amplius significat quàm *la*. nam
vbi vtimur *la*, potest poni *ila*, vel *ilic*. *Il est la, vel ilic. Il na
ila, vel ilic. Il vient d'ila, vel d'ilic.* Quidam scribunt *illa*, tan-
quam factum esset ex illic Latino, illinc, vel illuc. verum
rectius videtur quod priore loco dictum est.

La significat locum remotum à loquente: vt *Ca* signi-
ficat locum in quo est qui loquitur. Vide *Ca* paulo antè.
Il est la, Il na la, Va la, Je vien de la, Va par la, Vers la, Jusqu'à la.

Li tantum significat quantum *la*. verum ferè non vti-
mur nisi cum *ens*: veluti, *Il est liens, pro, la dedens.* Vide su-
prà *Ens*.

Ou Factum est ex *Vbi* Latino, auferendo *bi*, & verten-
do *n* in *ou*. Iungitur his quatuor verbis, *Aller, Venir, Estre,*
& *Passer*: veluti, *Ou aller nous? D'ou venex vous? Ou estes vous? Ou
passerex vous?* Dicimus, *Par ou passerex vous?* hoc est, *Qua par-
te, vel Quo latere, aut Quo loco, siue Per quā partem, &c.*
& *Vers ou*, hoc est, *Versus quod latus, siue Versus quā par-
tem, aut locum.*

Vers Vtimur pro *Versus* Latino: veluti, *Je m'en vay vers*

Orléans. Vers ou nas tu? vel, Vers quel costé?

Affirmatiua.

Sunt quzda Aduerbia affirmatiua: veluti, *Certes, Veritablement, Assurement, Il est ainsi, Vaire.* Vnum est quod in responsione affirmat, videlicet, *C'est mon,* pro, *C'est moult:* tanquam quis diceret Latine, est multum. Vtimur eo pro his verbis, *Il est ainsi que tu dis.* Alterū est, *C'est a sçavoir,* quo vtimur ad hunc modum, *Tu feras ce que ie sçay que tu fais diligemment, s'est a sçavoir que tu pourras faire ce que ie t'ay commandé.*

Negatiua.

Non, & Ne differūt vsu. nam interrogādo vtimur *Ne, & Non* in respondendo. *Ne neulx tu pas d'insurer?* Respondetur, *Non.* Aliquando *Non* responsioni non adhibetur: veluti, *Pierre m'a fait un grand tort: & non content de cela, il m'a fait un tout moin moins perilleux que meschant. Laques est un homme sçauant, non pas tant toutes fois qu'on pense.*

Nani, vel *Namin* vsui est in responsione. *As tu fait cela?* Respondetur, *Namin.*

Ni & Ne frequenter consequuntur: veluti, *Pierre, ne laques, ni le han, ne me feront rien. Je n'iray point,* pro *Je ne iray point.* Aliquando n'y cum apostropho ponitur pro negatione *Ne, & Aduerbio* significante locum: veluti, *Je n'y ay pas esté, & n'y nouldroye auoir esté.*

Appellatiua.

He, Ha, Ha, Ha, vel Holo. Ad quz respondemus, *Quoy? hoc est, Que nous plaist il? Plaist il? Plaist nous?*

Collectiua.

Parcillement, semblablement, Presque, Quand & quand, Ensemble, Ensamblement, Avec l'un l'autre.

Cōparatiua, siue denotantia cōparationē.

Plus, Moins, Mieux, Pn ou Pite. Inter quz *Plus & Moins* possunt formare infinita comparatiua cū Aduerbiis deriuatis à Nominibus: veluti, *Plus volentiers, sçavoirs, prudemment, aduertysement, & moins follement,* atque id genus innumera. Quod ad Superlatiuum *Tres* attinet, format etiam infinita comparatiua, vt *Plus & Moins.* nam dicimus *Tref*

bien, Tresmal, Tresagement.

Prohibitiva & dissuadentia.

Ne, veluti, Ne faites pas cela.

Demonstrativa.

Voyez, de re propinqua: Voyez, de re longinqua. Male scribitur, ueri, uela. Aliquando dicimus, Voyez venir Pierre, vel qui uenit.

Desideratiua,

Volontiers, O si: veluti, O si j'avois cela. Pauca habemus, propterea utimur circumloquutionibus, Plein? & D'un? & ne le trouvez, A la merve ne voulez.

Quando dubitamus.

Quidam denotant dubitationem, veluti, Paradoxe, D'adventure, De cas d'adventure, Par fortune. Utimur etiam his duobus, Possible, & Peut estre, dubitantes.

Quando eligimus.

Pleinst, vel Mieux, Aimez.

Hortatiua.

Hay, Avez, Hayez, Or avez, Sur, Or sus, Lala.

Interrogatiua.

Que fais tu? Qu' n'es tu venu? Pourquoi fais tu cela? Pour quelle cause? A quelle cause? Quando pulsatur osium, interrogamus, Qu'est la? Qui est la? Qui est ce la?

Responsiua.

Ouy, veluti, As tu fait cela? respondetur, Ouy, vel Non.

Numeralia.

Habemus etiam Aduerbia quibus utimur in numerando, addendo fois ad numerum numeralem: veluti une fois, deux fois, &c. sic pergendo in singulis numerorum nominibus, six fois, dix fois, &c.

Ordinalia.

Quidam sunt quibus ordinem rerum significamus, & terminantur in ent, Premierement, Secondement, Tiercement, Quartement, &c. Utimur tamen pro eis alio genere sermonis, cuiusmodi, Odi, Depuis, Apres, Puis apres, En apres, En premier lieu, Pour la premiere fois, En premier article, Pour la seconde rai-

son, Huictieme, ou Dixieme point, & Item.

Ad notandam qualitatem.

Nonnulla sunt quæ denotant qualitatem rerum: veluti, *Bien, Mal*, unde dicimus *Mauuaisement*. Vt plurimum terminantur in *ment*, quod adiungitur fini vocabulorum femininorû: veluti à *Secrete, secretement: Belle, Bellement: Douce, Doucement: me: Facile, Facilement: Sûre, Sûrement*. Participiis terminatis in *ant*: ablato *r*, & *n* conuerso in *m*, adiugimus *ment*, vt formemus Aduerbium: veluti *Abondant, Abondamment: Vaillant, Vaillamment*.

Quantitatem.

Alia verò quantitatem: veluti, *Vng petit, Vng peu, Moins, Asses, Moyennement, Trop, Par trop, Beaucoup, Pron, Entredoux*, hoc est, neque plus, neque minus. *Tant, Bien, Totalemment, Pas, Point*. quæ duo posteriora satis multis exponuntur in nostro Dictionario Gallicolarino.

Quando remissum & sensim fieri aliquid dicimus.

Tout beau, Bellement, Peu à peu.

Separatim fieri notantia,

Arriere, A part, Separément, En reuers.

Similitudinem significantia.

Quasi, Pres, Presque cheut, Comme, Quasi comme, Si, in hoc genere sermonis, *Mon liure est si faict*, hoc est, talis. *Il est si fort, si docte*, hoc est tam. *Ainsi, Tout ainsi. Il n'est point ainsi que tu dis. Je l'ay ainsi dict.*

Notandum autem, duo aut tria nonnunquam Aduerbia à nobis coniungi, veluti, *Allons la ou il y a de bon vin*. Barbaro sermone diceretur, *Illuc vbi ibi illic est bonum vinum.*

DE CONIUNCTIONE.

Coniunctiones sunt vocabula quæ non declinantur: tantum vsui sunt ad cõiungendas similes orationis partes, aut clausulas clausulas, cum nonnulla significatione: veluti substantiuum cum substantiuo, vel Pronomine: veluti, *Pierre & Iehan, Cesar & moy.* Aut adiectiuum cum adiectiuo: veluti, *Cesar magnanime & beaurix.* Pronomen cum pronomine: veluti, *Toy & moy.* Participium cū participio: veluti, *Le ialoux brustant & ardant de ialouzie.* Aut Participium cum adiectiuo: veluti, *Vng euard & lasche, & bay de gens de bien.* Aut etiam Verbum cum verbo: veluti, *Il bruit & cris.* Coniungit etiam Aduerbia: veluti, *Il na leuement & pesantem.* Postremo cõiungit clausulas: veluti, *Il fait de l'hõme de bien, combien qu'il soit un grand usurier.*

ACCIDENTIA CONIUNCTIONIS.

Duo accidunt Coniunctioni, Figura, & Significatio.

Figura.

Coniunctiones aliquando simplicis sunt figuræ: veluti, *Et, Ou, Ne, Mais, Que.* Quædam sunt cõpositæ: veluti, *Combien, Toutefois, Sincere.*

Significatio.

Quædam Coniunctiones sunt copulatiuæ, non modo vocabula & clausulas cõiungentes, sed etiam sensum: veluti, *Et, Aussi, Ainsi que.* Tamen si autem omnes cõiunctiones, si in genere accipias, sunt copulatiuæ: nos tamen hic appellamus copulatiuas, quæ coniungunt sensum cum confirmatione: veluti, *Pierre & Cesar sont hommes. Tu es si a Homme, aussi ay ie. Je say tout ainsi que tu fais.*

Vna est quæ sensum disiungit: tamen si coniungat vocabula vel clausulas: veluti, *Cesar en Pompee.* Quidam scribunt *Ne* esse alteram, veluti quando dicimus, *Ne tcy ne luy.*

Aliæ sunt Adiunctiuæ, prioris sententiæ aliquid adiungentes, *Pendant, Tandis que:* veluti, *Je feray mon devoir pendant que tu feras le tien, vel tandis que, &c.*

Nonnullæ sunt aduersariæ: veluti, *Mais, Toutefois, Com-
bien que, La soit que, Au moins, A tout le moins, Ains, Aincas*: veluti,
*Je luy ai fait plaisir, mais il est ingrat. Si tu ne me veux faire bien,
a tout le moins ne me feras point de mal.*

Sunt & Continuatiuæ, siue Conditionales: veluti, *Si. Ex-
emplum, S'il doit, il repose.*

Quædam reddunt causam eorum quæ dicta sunt, aut
facta: veluti, *Cæ.* Aliquando vtimur præpositionibus cū
earum regimine, pro Coniunctionibus, maxime huius ge-
neris: veluti, *Par ce que. Exemplum, Je feray no, si te volonte par
ce que nous le meritez bien. vel, par nous, &c.*

Aliæ vsui sunt quando volumus excipere aliquid: ve-
luti, *si non, Si ne, Sans cela, Autrement, & Que.* Exemplum, *Je
ne sache homme qui le sçist sinon toy. vel, que toy. vel si n'est toy.
Que si non, j'en suis content. Sans cela, vel, Autrement, je feray ce
que tu voudras.*

Sunt quæ negant: veluti, *Je ne le feray, ni ne le diray. Ich an-
ne Pierre ne me ferons faire cela.* Attende autem, priorē ne-
gationem primæ clausulæ prioris exempli esse tantum-
modo aduerbiū: & nō, subsequētis coniunctionem.
At prius, secundi exempli est coniunctio: quod coniū-
gat duo Nomina substantiu: alterum est aduerbiū tantū.

Quædam inferunt, vel colligūt ex præcedentibus quid
consequatur: veluti, *Par quoy, Donc, Pourquoy, Pource.* Latine
vocantur Collectiuæ.

Postremo aliquæ sunt quæ orationi completæ tan-
tū inferunt: veluti, *Or, Donc, D'autant, Ordonques.*

DE PRÆPOSITIONE.

Præpositiones sunt vocabula vnius syllabæ frequentes, aliquando vnius literæ, & piffime duarum syllabarum, & pauciffimum trium: quæ præponuntur aliis vocabulis quando fit sermo de loco, de ordine, aut redditur ratio quare aliquid factum fit: veluti, *il est en la chambre. Second après cefuy la. Je l'ay fait a cause de luy.*

Sunt quædam simplices, veluti *A, An, Aux, De, Du, &c.* Compositæ aliz inter se: veluti, *Paravant, Au paravant, En derrière, Entre.* De omnibus paucis exceptis, tractabimus ostendit literarum: & primum de simplicibus.

A & An, & eorum pluralis *Aux*, sunt vice articulorū, vbi dicitur est prius vbi de articulis facta est mentio: veluti, *Je l'ay donné a Pierre, au vigneron, & aux poutres.* Sunt nobis etiā vice præpositionis Latinæ *Ad*, veluti pro eo quod Latine dicunt, *Eo ad patrem*, dicimus, *Je m'en vay a mon pere.*

Après, est vice *Post* Latinorum.

Arrière, vel *Leing* vice *Procul*, veluti, *Arrière de nous.*

An, vide *A*, paulò ante.

Avec vimur pro *Cum* præpositione Latina: veluti, *Avec mon pere.*

Avant, pro *Ante*, veluti, *Avant le temps.*

Aux pluralis est ab *A & An*, Vide *A* paulo ante.

Chez, pro *Apud*: veluti, *Chez mon pere*, *Apud patrem.*

Contre, vice *Contra*, vel *Adversus* Latinorum. Vnde fit *Encontre*, vel, *Alencontre de tel.* Significant etiam *Prope*.

De, cuius pluralis est *Des*, est vice articuli demonstrantis genitiuos tam singulares quàm plurales: veluti, *L'habie de Pierre*, vel *de femme*. Vide ante *Nomen* partem orationis, *De* articulis. Vfus nobis etiā est pro præpositionibus Latinorū *A & De*: veluti, *Habui à Petro*, *Je l'ay eu de Pierre*. *Au* diui ex *te*, *Je l'ay euy de toy*.

Deça, pro *Cis*, *Citra* Latinorum, significat locum propinquiorē: vt *Dela* (pro quo dicimus Latine *Ultra*) signi-

ficat locum longinquum. veluti, *Dela le Rhein, versùs Galliam.* *Dela,* vel *On erre le Rhein,* versùs Germaniam.

Dedens, vel *Dedans,* pro *Deintus,* interponendo *d,* ut lenior sit prolatio, quæ durior esset si diceretis, *deens, il est deens la maison.*

Dela contrariam habet *Drea.* *Aller dela la mer.* Vide *Drea* paulo antè.

Derrière nobis est pro *Post* Latino, vel retro: veluti, *Par derrière,* *Derrière le temple.*

Des, pluralis est præpositionis *De.* Vide *De* paulo antè.

Dessous, pro *Subter,* vel *Subtus* Latino. *Esire dessous.* *Par dessous.*

Dessus contrariam habet *Dessous.* Latine dicimus *Super,* *Supra,* *Esire dessus.*

Devers, veluti, *Regarde devers moy.* Latini dicunt *Versus.* *Envoyer devers le Roy.* *Mittere ad Regem.*

De, vel *de* singularis est, pluralem habens *des.* Vide *De.*

En facta est ex *In* Latino. Plurale est *Es:* veluti, *En la maison,* *Es maisons:* & significat locum quò diuertimus, aut in quo habitamus. *Quum* loquimur de patria aliqua dicimus, *Je m'en vay,* vel *Je suis en Champagne,* non autem *A Champagne.* Si verò loquamur de vrbe aliqua, dicimus, *Je m'en vay a Paris,* *A Lion,* non autem *en Paris.* Similiter dicimus, *il est a Rome,* vel *dedens Rome.* Item, *En allant a Paris,* *En esudiant.* *Il est en prison.* *On le mene en prison.* Aliquando significat similitudinem: veluti quando dicimus, *C'est fait en homme,* *C'est fait en bête.* quod perinde valet ac si quis dicat, *Comme un homme,* *Comme une bête.* Nonnunquàm est *Adverbium,* vel *Pronomen relationum,* ut *Y:* veluti, *il est bien malade, il en mourra.* *Il m'a fait tort, il s'en repèira.* *Postponitur* & istis *Pronominibus* *me,* *te,* *se,* *nous,* *vous,* quando iunguntur verbis motus: veluti, *Je m'en vay,* *Je m'en repèira,* *Il s'en va,* *Tu t'en vas,* *Vous vous en allez.*

Envers, pro *Erga:* veluti, *Envers roy,* *Erga te.*

Entre, facta est ex *Inter;* mutando *i* in *e,* & transponendo *r,* *tenons entre nous,* *Ludamus inter nos.*

Ex, pluralis est præpositionis *Ex*, ut dictum est in *Ex*.
Hors, vel *Dehors*, utimur pro *Extra* Latino: veluti, *Hors*
temps: *C'est hors, Dehors la maison.*

Iuxta, pro *iuxta* Latino quidam utuntur: verum hoc
 est nimis anxie Latinitatis vestigiis insistere.

Iusques, vel *Iusque*, est pro Præpositione Latina *Usque*
 tantum præponimus.

Outre, factum est ab *Ultra*, vertendo *u* in *ou*.

Par, est *Per* Latinorum, mutando *e* in *a*. De *par* *Dieu* *soit*,
Par *la*, *Par* *soin*, *Par* *cel* *si*.

Pour, est vice Pro Latinorum, mutando *o* in *ou*, & trā-
 ponendo *r*. *Pour* *ma* *part*. *Pour* *le* *plus*, *Pour* *quoy*.

Pres, est pro *iuxta* Latino. *Pres* *la* *maison*.

Puis, vel *Puis*, factum est ex *Post* Latino, quod signifi-
 cat *Postea*: veluti, *Puis*, vel *Puis* *me* *dicit*. Vnde *Depuis* *que*. A-
 liquando utrunque coniungimus, *Puis* *apres*.

Sans, est pro *Sine* Latinorum: veluti, *Sine* *sine*, *Sans* *fin*.
Sine *cause*, *Sans* *cause*.

Selon, est nobis pro *Secundum* Latino: veluti, *Selon* *le* *lien*
C'est le temps, *Selon* *que* *je* *pense*.

Sous, vel iuxta alios *Soubs*, à *Sub* Latino, *n* conuerso in
ou. *Sous* *moi*, *Soubs* *toi*.

Sur, est vice *Super* Latinorum, auferendo *pe*. Nonnul-
 li vertunt *r* in *s*. *Sur* *le* *toit*.

Vers, factum: est ex *Versus* Latino, auferendo *u*: veluti,
Vers *l'Orient*, *Vers* *l'Occident*.

Quædam Præpositiones componuntur inter se: veluti,
Par *avant*, *Après* *avant*, *En* *derrière*, *D'* *entre*, *En* *contre*, *Après*,
En *dans*, *En* *arrière*.

DE INTERIECTIONE.

Interiectiones sunt vocabula quæ intericiuntur siue interponuntur sermoni alicui, vt demonstratur affectus loquentis: & non declinantur, suntque vter plurimum vnius syllabæ.

Harum sunt varia genera, quæ vix scriptura comprehendere possunt. nam quisque pro diuersis affectibus exprimit vocem vel tristitiæ vel lætitiæ, aut vt demonstrat aliquid de improviso accidisse, quod non cogitauerat, vnde miratur, aut exclamat. Nos vulgatiores hic declarabimus.

Ha, inseruit nonnunquam mœrori, veluti, *Ha quelle tristesse*. Alias iræ: veluti, *Ha mesme, tu es mort*. Aliquando etiam lætitiæ & risui: veluti, *Ha ha ha be*.

O, est interieccio admirantis: veluti, *O que uoila une belle maison*. *O que de propies*. Est etiam optantis vel inuocantis: veluti, *O mon Dieu*.

Hei, vel potius *He*, vsui est, quum accersimus aliquem: veluti quum dicimus, *Vien ca he*.

Hau seruit etiam quum accersimus: veluti, *Hau Pierre vien ca*.

Hai, est exhortantis: veluti, *Hai auant*. Vtimur eo etiam quum querimus: veluti, *Hai hai hai nous me bleffez*.

Phi phi, quando reiciimus, aut detestamur aliquid.

Helas frequenter vtimur in lamento & plangitu: veluti, *Helas que feras ic?*

Hec, quum admiramur, aut obstupescimus: veluti quædo dicitur, *Hec qu'est ce la?*

Haftenus de literis, & de nouem generibus vocabulorum, siue de nouem partibus orationis in sermone Gallico.

DE PERMUTATIONE LITERARUM
in vocabulis Latinis quæ sunt Gallica

Superest ut ostendamus quomodo Gallicus sermo magna ex parte factus sit ex Latino. Quoniam igitur noster sermo ferè est ex Latino, ponendo litteram aliam pro alia, auferendo litteram vel syllabam, addendo, interponendo, vel transponendo: propterea hic quædam exempla proferre placuit, iuxta ordinem vocalium & consonantium: ut videas quâ ratione maiores nostri sequuti sint in huiusmodi, quam item cômode, & quanta cum suauitate pronuntiationis.

A versum in E.

A quod est in fine vocabulorû, & nōnunquā in principio, sæpe mutatur in E, ut fiat vocabulum Gallicum: ut vides in sequentibus exemplis.

Ætas, Effe. Ala, Aile. Apostema, Apostume.
Bonitas, Bonité, Caritas, Cherré: & ita ferè de omnibus vocabulis terminatis in tas.

<i>Chisma, Chisme.</i>	<i>Mula, Mule.</i>	<i>Sal, sel.</i>
<i>Comitatus, Comté.</i>	<i>Pluma, Plume.</i>	<i>Scriba, scribe.</i>
<i>Ducatus, Duché.</i>	<i>Porta, Porte.</i>	<i>Talis, Tel.</i>
<i>Mare, Mer.</i>	<i>Qualis, Quel.</i>	

A in I.

Cerasum, Cerise. Cerasetum, Cerise, vel Cerisaye.
Vacuus, Vide. Vacuare, Vuidet.

A in O V.

Tangere, Toucher.

A in E A.

Aqua, Eau.

A in AI diphthongum.

<i>Acer, Aigre.</i>	<i>Dama, Daim.</i>	<i>Falcis, Fais.</i>
<i>Amare, Aimer.</i>	<i>Facere, Faire.</i>	<i>Lana, Laine.</i>
<i>Area, Aire.</i>	<i>Fames, Faim.</i>	<i>Macer, Maigre.</i>

Mane Muis, pro Martin. vnde Demain.

Manus, *Main.* Planus, *Plain.* Stannum, *Estain.*

Nanus, *Nain.* Rana, *Raine.* Stramen, *Estrain.*

Pax, *Pax.* Sanus, *Sain.* Tacere, *Taire.*

Trames, *Train.* unde dicitur, *Il na grand train.* hoc est celeriter. Et *Il na a grand train.* pro, habet magnum comitatum sequentem, siue magnam habet familiam. Tamen si *Train* posset derivari à *Tranare*, *Trainer*, tanquam quis tranaret siue traheret post se magnum famulicium.

Vado, *je Vay.* Vanus, *vana, vanum, Vain.*

Villanus, *villain.*

Aliquando ista diphthongus *AI* est iuncta, ut in precedentibus exemplis: aliquando diducitur: veluti, *Il a may son frere, Il haït ung tel.*

A in *AV*, præcipue quum dictio Latina sequitur.

Aliquis, *Aukun*, factum est ex Aliquis unus.

Aker, *Auvre.* Altus, *Haute, Haute.*

Calidus, *Chaud, Chaulde.*

Calx, *Chaux.* Falx, *Faux,* Salsus, *Sale.*

Falsus, *Faux.* Salix, *Saulx.*

A in *OV*.

Aperire, *Ouvrir.* Apertus, *Ouvvert, Ouvert.*

AV in *O*, vel in *OV*,

Audire, *Ozir.* Auricula, *Oreille.* Aurum *Or.*

Aurifaber, *Orfèvre.* Avis, *Oiseau.*

Cauda, *Coue, vel Queue.*

Caudatus, *Coné, unde Concord.*

Claudere, *Clorre.* Clastrum, *Cloître.* Clausum, *Clos.*

Claui, *Clos, unde Clouer, Enclouer.*

Pauper, *Pauvre,* Thesaurus, *Treſor.*

B in *C*.

Cubare, *Coucher.* Cubile, *Couche.*

B in *F*.

Bubalus, *Buffle.* Trabs, *Trefe.*

Sibilare, *Sifler.* Tuber terræ, *Trafle.*

B in *G*.

Cambire, *Changer.* tamen si Cambire non sit Latinum, *£.iii.*

Rabiet, *Royr.* Ruber, *Royr.* Rubere, *Royr.*
B in P.

Lambere, *Leyr.* Turbella, *Troypen.*

Turba, *Troyp.* Turbinare, *Troyp.* Turbo, *Troyp.*

B in V.

Cabellus, *Chenal.* Cubare, *Canner.*

Debitum, *Voy Deur.* vel *Débr.*

Debitus, *Deu.* Dens, *Ebur.* Yvoire, Faber, *Fayr.*

Ibrius, *Yorr.* Fata, *Fayr.* Habere, *Assir.*

Hybernum, *Subaudi tempus.* Yuer, vel *hyuer.*

Liber, *noy Luyr.* Libra, *anc Luyr.* Taberna, *Tancr.*

C in CH.

Bucca *Buche.* Caminus, *Cheminée.*

Cabillus, *Chenal.* Musca, *Moufche.*

Muscus, *Moufche.* vel *Mouffe.*

Peccatum, *Perché.* Pertica, *Perche.* Vacca, *Vache.*

C in G.

Aenere, *Aguier.* Acutus, *Agu.*

Acus, *Aguier.* Alacer, *Aligre.*

Callus, *Galle.* etiam pro scabie: vnde *Galleux.*

Ficus, *Figue.* vel *Figuier.* Locare, *Loyr.*

Locus, *Loyr.* Logis, *Lieu.* Macer, *Maigre.*

Muscata nux, *Noix Musquée.*

C in QV.

Bellicus, *Bellique.* Coquus, *Quen.*

Historicus, *Historique.* atque ita de adiectiuis Latinorum

in cus. Nasci, *Nasquit & Naistre.*

C in T.

Cognoscere, *Cognoistre.* Nasci, *Naistre.*

Crescere, *Croistre.* Pascere, *Pastre.*

D in C, vel C H.

Expedire, *Despécher.* Impedire, *Empescher.*

D in G.

Indecum, *Doyr.* Iudex, *Iuge.*

Iudicare, *Iuger.*

Mandere, *Manger.* vel *Menger.*

Medicus, *Mege*, vocabulum vetus, pro *Moderin*.
 Rodere, *Ronger*. Vindicta, *Vengeance*.
 Tardare, *Tarder*, vel *Targere*. Viridarium, *Verger*.
 Vindicare, *Venger*.

D in L.

Egidius, *Gale*.

D in M.

Amaritudo, *Amerume*. Iocus, *incudis*, *Ecluse*.
 Consuetudo, *Consue*.

D in T.

Pedere, *Petter*.

Plaudere, *Plater*.

E in A.

Mercari, *Marchander*. Perfectus, *Parfait*.
 Mercatus, *le marche*. Sapiens, *Savant*.
 Merx, *Marchandise*. Videns, *Voyant*.
 Per, *Par*.

E in EI diphthongum.

Auena, *Aoine*. Ingenium, *Engin*. Ren, *Rain*.
 Fraxum, *Frax*. Plen°, *Plain*, *Paine*. Sarcina, *Sarcine*.

E in EV.

Conceptus, *Concu*. Debitus, *Dus*, *Dene*.
 Debit°, *Deuement*. Receptus, *Rece*, *Receue*.
 Debitum, *Dus*, vel *Dere*.

E in I.

Cera, *Cire*. Legere, *Lire*. quanquā vulgō
 Dilacerare, *Dacier*. Precari, *Prier*. *Tuile*.
 Ebrius, *Ibre*. Tapes, *Tape*. Temo, *Timon*.
 Leclus, *Lich*. Tegula, *Ticale*. Venenum, *Venin*.

E in IE.

Fel, *Fiel*. Petra, *la Pierre*.
 Ferus, *Fier*, *Fiere*, aut factum Petrus, *Pierre*.
 est ex Ferox. Tepidus, *Tude*.
 Heri, *Hier*. Vetulus, *Vieil*, *Vieille*.
 Mel, *Miel*.

E in O.

Ergo, *Or*.

E in OL.

Debeo, je <i>Dev.</i>	Rex, Roy. Sericum, <i>Soye.</i>
Directus, <i>Direct.</i>	Seta, <i>Soye.</i>
Dormicham, <i>Dormoye.</i>	Stella, <i>Etoile.</i>
Dormireum, <i>Dormoye.</i>	Tectum, <i>Toit, vel Toz.</i>
Hares, <i>Hair.</i>	Tela, <i>Tail.</i>
Legebam, <i>Lisoye.</i>	Velum, <i>Vail.</i>
Legerem, <i>Lisoye.</i>	Verè, <i>Vaire.</i>
Lex, <i>Loy.</i>	Viderem, <i>Vaireye.</i>

G in C, vel CH.

Gingiva, <i>Gencive.</i>	
Pungere, <i>Pincer.</i> vnde <i>Vae pincer</i> , Latine dicitur <i>Forceps</i> .	Tangere, <i>Toucher.</i>
Mungere, <i>Moucher.</i>	

G in D.

Cingere, <i>Cindre.</i>	Pungere, <i>Paindre.</i>	Tingere, <i>Taindre.</i>
Fingere, <i>Feindre.</i>	Spargere, <i>Espandre.</i>	Vagere, <i>Quindre.</i>
Iungere, <i>Icindre.</i>	Strigere, <i>Estrindre.</i>	
Pingere, <i>Peindre.</i>	Surgere, <i>Soudre.</i>	

I in A.

Lingua, *Langue.* *Langue*, quo innoluuntur infantes, pro *Linge*.

I in E.

Circulus, <i>Cercle.</i>	Litera, <i>Lettre.</i>
Episcopus, <i>Evesque.</i>	Missus, <i>Mes de table.</i>
Excipere, <i>Excepter.</i>	Mittere, <i>Mettre.</i>
In, En, & ferè omnia com-	Pauimentum, <i>Pavement.</i>
posita ab In, veluti In-	Vestimentum, <i>Vestement.</i>
fans, <i>Enfât</i> , Inflare, <i>Enfler.</i>	Vitulus, <i>Veau.</i>
Lætisia, <i>Lesse.</i>	

I in EL.

Mirabile, *Merveille*, vnde *Esmerveiller*.
 Vigilia, *Veille*, vnde *Eveille* : A Transuigilia, si diceretur,
 factum est *Transil.* & à Transuigilare, *Travailler*.

I in EV.

Vilus, *Qui est neu*, *Veu*, *Bonne Veue*.

I in G.

Abbreuiare, *Abbreger.* Divio, *Digron*, vel *Dyon*.

Gob
 Gra
 Men
 Salut
 Sim

Bibe
 Dig
 Har
 Lig
 Nig
 Pix
 Sil
 Stric
 Vitr

Fir
 Pri

Apr
 Cap

An

Mar
 Mar

For
 Sor
 Vi

Co
 Co
 Co
 Co

Gobio, <i>Gongron.</i>	Somnium, <i>Songe.</i>
Granarium, <i>Grange.</i>	Somniare, <i>Songer.</i>
Mentis somnium, <i>Mêsonge.</i>	Sturio, <i>Esturgeon.</i>
Salvia, <i>Saulge.</i>	Vindemia, <i>Védange: Védenger.</i>
Simia, <i>Singe.</i>	Viridarium, <i>Verger.</i>

I in OI.

Bibere, <i>Boire.</i>	Eligius, <i>Eloy.</i>	Franciscus, <i>Fransois.</i>
Digitus, <i>Doigt.</i>	Fides, <i>Foy.</i>	
Isara, <i>Oise, fluuius, vnde Pourcefs.</i>		Piscis, <i>Poisson.</i>
Ligeris, <i>Loire.</i>	Pilus, <i>Paul.</i>	Pirum, <i>Paire.</i>
Niger, <i>Nair, Noir.</i>	Piper, <i>Poyure.</i>	Pisum, <i>Pais.</i>
Pix, <i>Pais, vel Pais. vnde Passard, pro fure, & Passer.</i>		
Siligo, <i>soigle, vel sygle, Secale.</i>	Via, <i>Voye.</i>	
Strictus, <i>Estrait, Estracle.</i>	Vicinus, <i>Voisin, Voisin.</i>	
Vitrum, <i>Voirre.</i>		

I in V.

Fimetum, *Fumier, tanquam dicas Fumiarium.*
 Primarius, *Premier, vel Premier.*

I in R.

Apostolus, <i>Apostre.</i>	Epistola, <i>Epistre.</i>
Capitulum, <i>Chapitre.</i>	Luscinia, <i>Rosignol.</i>

I in T.

Ansula, *Anse.* Palliohim, *Pallero.* Vilula, *Halere.*

M in N.

Mappa, <i>Nappe.</i>	Aliquādo abūcimus m, vcl
Matta, <i>Nare.</i>	tiā Libere, dicimus Lepor.

N in M.

Formina, *Femme.*
 Somnus, *Somme, vel sommeil, vnde Assommer.*
 Vindocinum, *Vendome.*

N in V.

Constare, <i>Consfer.</i>	Sponsare, <i>Espouser.</i>
Confuere, <i>Coudre.</i>	Sponsus, <i>Espoux.</i>
Consuetudo, <i>Consuume.</i>	Tangere, <i>Toucher.</i>
Conuictus, <i>Conuict.</i>	Tondere, <i>Touffer.</i>

Aliquando obicitur n. veluti à Manlio dicitur
Manlio, ab Infata, iſte.

O in A.

Domina, Dame.

Oſtoſinta, oſtent.

O in E.

Amor, Aime.

Ego, ie, vel Ge.

Imago, Image.

Cubo, ie Cuius.

Homo, Homme.

Virgo, Vierge.

O in E V.

Ambitioſus, Ambitieux.

Flos, Fleur.

Amorofus, Amoureux.

Hora, Heure. *cy* Hour. vnde

Eo, B. ſf.

Hic, Hic.

Coquit, Cuit, vel Cuius,
 vnde Cuſinet.

Labor, Labor.

Laborator, Laitier.

Cor, Cœur.

Laborioſus, Laborieux.

Doctior, Docteur.

Languor, Langueur.

Dolet mihi, Il me drole.

Lectior, Lecteur.

Dolor, Douleur, vel Doleat.

Modus, Meſur. & Mode: illud dicitur de modis verborum,
 hoc ſignificat modum agendi.

Mola, Meule.

Nepos, Neveu.

Mora, Demour.

Nodus, Nœud.

Mores, Mœurs.

Nonus, Nouvem, Neuf.

Morior, ie Mour.

Odioſus, Odieux.

Morum, Mœurs.

Poſſum, ie Peux.

Probus, Preud, Preude: vnde Preud homme, Preude femme, Preud
 vous ſace, hoc eſt, Bien: Les courx preude.

Sapor, Sauer.

Seditioſus, Seditieux: atque ita de nominibus Latinis ter-
 minatis in oſus. Langorofus nō eſt Latinū, Langoureux.

Solus, Seul.

Ventoſus, Ventreux.

Soror, Sœur.

Vinoſus, Vineux.

Vapor, Vapeur.

Volo, ie Veul.

O in OE I.

Oculus, OEil.

O in OE V.

Ouum, OEuf.

Opus, OEuvre.

Am

Col

Celi

Mon

Mer

Nov

Pia

Pod

Pro

ne

Pre

Car

Fois

Gen

Cule

Coq

Coq

Co

Co

Co

Co

Co

Co

Co

Co

Co

Co

Co

Co

Co

Co

Co

Co

Co

Co

Co

Co

Co

Co

Co

Co

Co

Co

Co

Co

Co

Co

O in OV.

Amor, Amour.	Florere, Florir.
Color, Couleur.	Labor, Labour, & Labeur.
Coluber, Couleuvre.	
Moles, Moule. Mēſura craſſiorum lignorum in vna ſtruce.	
Mori, Mourir.	Probū, Pron, hoc eſt mulcū.
Nos, Nous.	Prouiderē, Prouoir, &
Plorare, Pleurer.	Pouruoir
Pollex, Pouce.	Rota, Roue.
Pro Pour in compoſitione dicimus Pro & Pour.	Totus, Tout.
Probare, Prouer.	Vos, Vous.

O in V.

Carnofus, Charnu.	Labiſus, Lipa, vel Lippa.
Foſuſus, Facillu.	Membroſus, Membra.
Genoſus, Iorſu.	Ramoſus, Ramu.
Guloſus, Goulu.	Ventroſus, Ventru.

O in VL.

Coquere, Cuire.	Nox, Nuit.
Coquina, Cuſſu.	Oſto, Huit.
Corium, Cuir. vnde Cuiraffe.	Oleum, Huile.
Coxa, Cuiſſe. vnde Cuiſſot.	Oſtium, Hus.
Depoſt, Depuiſt.	Poſſum, ie Pui, vel Pru.
Hodie, Hui.	vnde Puiſſant, Puiſſante.
Hoſtreum, Huiſſre.	Poſt, Puiſt, vel Pui.
Nocere, Naire.	

O E in OL.

ſocnum, Foin.	Pœna, Paine, vel melius Pœn.
Muſtela ſornaria, Foin.	

P in B.

Conſtantinopolis, Conſtantinoble.	
Duplicare, Doubler.	Gratianopolis, Grenoble.
Duplus, Double.	Vlyſſipo, Lyſſone.

P in C, vel CH.

Rupes, Roche.	Spuma, Eſume.
Rupella, Rochelle.	Spumate, Eſumer.

DE PERMUTATIONE LITERARUM
in vocabulis Latinis quæ sunt Gallica.

Uperest ut ostendamus quomodo Gallicus sermo magna ex parte factus sit ex Latino. Quoniam igitur noster sermo ferè est ex Latino, ponendo literam aliam pro alia, auferendo literam vel syllabam, addendo, interponendo, vel transponendo: propterea hic quædam exempla proferre placuit, iuxta ordinem vocalium & consonantium: ut videas quæ ratione maiores nostri sequuti sint in huiusmodi, quàm item cõmodè, & quanta cum suauitate pronuntiationis.

A versum in E.

A quod est in fine vocabulorũ, & nõnunquã in principio, sæpe mutatur in E, ut fiat vocabulum Gallicum: ut vides in sequentibus exemplis.

Æstas, Esté. Alz, Aile. Apostema, Apostume.
Bonitas, *Boné.* Caritas, *Cherré:* & ita ferè de omnibus vocabulis terminatis in tas.

Chisma, <i>Chisme.</i>	Mula, <i>Male.</i>	Sal, <i>Sel.</i>
Comitatus, <i>Comé.</i>	Pluma, <i>Plume.</i>	Scriba, <i>Scribe.</i>
Ducatus, <i>Duché.</i>	Porta, <i>Porte.</i>	Talis, <i>Tel.</i>
Mare, <i>Mer.</i>	Qualis, <i>Quel.</i>	

A in I.

Cerasum, *Cerise.* Cerasetum, *Cerisee,* vel *Cerisaye.*
Vacuus, *Vuide.* Vacuare, *Vuider.*

A in O V.

Tangere, *Toucher.*

A in EA.

Aqua, *Ease.*

A in AI diphthongum.

Acer, <i>Aigre.</i>	Dama, <i>Daim.</i>	Falcis, <i>Fair.</i>
Amare, <i>Aimer.</i>	Facere, <i>Faire.</i>	Lana, <i>Laine.</i>
Area, <i>Aire.</i>	Fames, <i>Faim.</i>	Macer, <i>Maigre.</i>

Mane *Main,* pro *Matin.* vnde *Demain.*

Manus, Main. Planus, Plain. Stannum, Estain.

Nanus, Nain. Rana, Raine. Stramen, Estrain.

Pax, Paix. Sanus, Sain. Tacere, Taire.

Trames, Train. vnde dicitur, *Il na grand train*. hoc est celeriter. Et *Il na a grand train*. pro, habet magnum comitarum sequentem, siue magnam habet familiam. Tamen si *Train* posset derivari à *Tranare*, *Trainer*, tanquam quis tranaret siue traheret post se magnum famulitium.

Vado, ie Vay. Vanus, vana, vanum, Vain.

Villanus, villain.

Aliquando ista diphthongus AI est iuncta, vt in præcedentibus exemplis: aliquando diducitur: veluti, *Il a may son fiere*, *Il hait ung tel*.

A in AV, præcipue quum dictio Latina sequitur.

Aliquis, Aulcu, factum est ex Aliquis vnus.

Aker, Aulre. Altus, Hasli, Haulre.

Calidus, Chauld, Chaulde.

Calx, Chaulx. Falx, Faulx, Salsus, Sault.

Falsus, Faulx. Salix, Saulx.

A in OV.

Aperire, Ouoir. Apertus, Ouvert, Ouverte.

AV in O, vel in OV,

Audire, Ouir. Auricula, Oreille. Aurum, Or.

Aurifaber, Orfevre. Avis, Oiseau.

Cauda, Coue, vel Queue.

Caudatus, Coué, vnde Couard.

Claudere, Clovre. Claustŕu, Cloistŕe. Clausum, Clos.

Clausus, Clos, vnde Clouer, Enclouer.

Pauper, Pauvre, Thesaurus, Tresor.

B in C.

Cubare, Couber. Cubile, Couche.

B in F.

Eubalus, Baste. Trabs, Treŕs.

Sibilare, Sifler. Tuber terræ, Trufe.

B in G.

Cambire, Changŕe. tamen si Cambire non sit Latinum, f.iii.

Rabier, *Rage*. Ruber, *Rouge*. Rubere, *Rougir*.

B in P.

Lambere, *Laper*. Turbella, *Troupeau*.

Turba, *Troupe*. Turbinare, *Tourner*. Turbo, *Tourner*.

B in V.

Caballus, *Cheval*. Cubare, *Coucher*.

Debitum, *Voy Devoir*, vel *Debit*.

Debitus, *Deu, Deue*. Ebur, *Yvoire*. Faber, *Ferre*.

Ebrius, *Yvre*. Faba, *Fève*. Habere, *Avoir*.

Hybernum, *Subaudi tempus, Yver*, vel *hyver*.

Liber, *any Livre*. Libra, *une Livre*. Taberna, *Taverna*.

C in CH.

Bucca, *Bouche*. Caminus, *Cheminee*.

Cabillus, *Chaval*. Musca, *Mouche*.

Musculus, *Mouche*, vel *Mouffe*.

Peccatum, *Peché*. Pertica, *Pertuis*. Vacca, *Vache*.

C in G.

Aenere, *Aguir*. Acutus, *Agu*.

Acus, *Aiguille*. Alacer, *Aligre*.

Callus, *Galle*, etiam pro scabie: vnde *Galleux*.

Ficus, *Figue*, vel *Figuier*. Locare, *Loger*.

Locus, *Loge, Logis, Lieu*. Macer, *Maigre*.

Muscata nux, *Noix Musquée*.

C in QV.

Bellicus, *Bellique*. Coquus, *Quen*.

Historicus, *Historique*. atque ita de adiectivis Latinorum

in eis. Nasci, *Nasquer & Naistre*.

C in T.

Cognoscere, *Cognoistre*. Nasci, *Naistre*.

Crescere, *Croistre*. Pascere, *Pastre*.

D in C, vel C H.

Expedire, *Despécher*. Impedire, *Empescher*.

D in G.

Hordeum, *Oge*. Iudex, *Juge*.

Iudicare, *Juger*.

Mandere, *Manger*, vel *Menger*.

Medicus, *Mege*, vocabulum vetus, pro *Medicina*.
 Rodere, *Ronger*. Vin-icta, *Vengeance*.
 Tardare, *Tarder*, vel *Targere*. Viridarium, *Vergier*.
 Vindicare, *Venger*.

D in L.

Egidius, *Gile*.

D in M.

Amaritudo, *Amerume*. Incus, *incudis*, *Enclume*.
 Consuetudo, *Consuume*.

D in T.

Pedere, *Peter*. Plaudere, *Plater*.

E in A.

Mercari, *Marchander*. Perfectus, *Parfait*.
 Mercatus, *le marche*. Sapiens, *Savant*.
 Merx, *Marchandise*. Videns, *Voyant*.
 Per, *Par*.

E in EI diphthongum.

Auena, *Aoine*. Ingenium, *Engin*. Ren. *Rcin*.
 Fraxum, *Fraym*. Plen⁹, *Plein*, *Paime*. Sorena, *Ercine*.

E in EV.

Conceptus, *Conceu*. Debitus, *Deu*, *Dene*.
 Debitè, *Deuement*. Receptus, *Receu*, *Receue*.
 Debitum, *Deut*, vel *Debt*.

E in I.

Cera, *Cire*. Legere, *Lire*. quanquā vulgò
 Dilacerare, *Dacier*. Precari, *Prere*. *Tuile*.
 Ebrius, *Ybre*. Tapes, *Tape*. Temo, *Timon*.
 Leſus, *Lich*. Tegula, *Ticula*. Venenum, *Venin*.

E in IE.

Fel, *Fiel*. Petra, *la Pierre*.
 Ferus, *Fier*, *Fiere*, aut factum Petrus, *Pierre*.
 est ex Ferox. Tepidus, *Tede*.
 Heri, *Hier*. Vetulus, *Vind*, *Vieille*.
 Mel, *Miel*.

E in O.

Ergo, *Or*.

E in OL

Debeo, <i>je Doy.</i>	Rex, Roy. Sericum, <i>soye.</i>
Directus, <i>Direct.</i>	Seta, <i>Soye.</i>
Dormicham, <i>Dormoye.</i>	Stella, <i>Etoile.</i>
Dormirem, <i>Dormiray.</i>	Tectum, <i>Taich, vel Taich.</i>
Hæres, <i>Hair.</i>	Tela, <i>Taile.</i>
Legebam, <i>Lisey.</i>	Velum, <i>Vaile.</i>
Legerem, <i>Liray.</i>	Verè, <i>Vaire.</i>
Lex, <i>Loy.</i>	Viderem, <i>Vairay.</i>

G in C, vel CH.

Gingiva, <i>Gencive.</i>	
Pungere, <i>Pincer.</i> vnde <i>Vae pincer</i> , Latine dicitur Forceps.	Tangere, <i>Taucher.</i>
Mungere, <i>Moncher.</i>	

G in D.

Cingere, <i>Cindre.</i>	Pungere, <i>Paindre.</i>	Tingere, <i>Taindre.</i>
Fingere, <i>Feindre.</i>	Spargere, <i>Esperdre.</i>	Vagere, <i>Qindre.</i>
Iungere, <i>Icindre.</i>	Strigere, <i>Efreindre.</i>	
Pingere, <i>Peindre.</i>	Surgere, <i>Soudre.</i>	

I in A.

Lingua, *Langue.* *Langue*, quo involuuntur infantes, pro *Lingua*.

I in E.

Circulus, <i>Cercle.</i>	Litera, <i>Lettre.</i>
Episcopus, <i>Evesque.</i>	Missus, <i>Mes de table.</i>
Excipere, <i>Excepter.</i>	Mittere, <i>Mettre.</i>
In, En, & ferè omnia com-	Pauimentum, <i>Panement.</i>
posita ab In, veluti In-	Vestimentum, <i>Vestement.</i>
fans, <i>Enfâr.</i> Inflare, <i>Enfler.</i>	Virulus, <i>Veau.</i>
Lætitia, <i>Liesse.</i>	

I in EL

Mirabile, *Merveille*, vnde *Esmerveiller*.
 Vigilia, *Vaile*, vnde *Eveiller*: A Transuigilia, si diceretur,
 factum est *Travail*: & à Transuigilare, *Travailler*.

I in EV.

Vifus, *Qui est ven*, *Vene*, *Bonne Vene*.

I in G.

Abbreuiare, *Abbrèger.* Diuisio, *Digros*, vel *Dijon*.

Gob.
 Grat.
 Metu.
 Salut.
 Simi.

Bibe.
 Dig.
 Ifara.
 Lige.
 Nig.
 Pix.
 Silij.
 Stric.
 Vitt.

Fir.
 Priu.

Apo.
 Cap.

An.

Ma.
 Ma.

Fæ.
 Son.
 Vi.

Co.
 Co.
 Co.
 Co.

Gobio, <i>Gougron.</i>	Somnium, <i>Songe.</i>
Granarium, <i>Grange.</i>	Somniare, <i>Songer.</i>
Mentis somnium, <i>Mésonge.</i>	Sturio, <i>Esturgeon.</i>
Salvia, <i>Sauge.</i>	Vindemia, <i>Védenge: Védenger.</i>
Simia, <i>Singe.</i>	Viridarium, <i>Verger.</i>

I in OI.

Bibere, <i>Boire.</i>	Eligius, <i>Eloy.</i>	Franciscus, <i>Fransois.</i>
Digitus, <i>Doigt.</i>	Fides, <i>Foy.</i>	
Isara, <i>Oise, fluvius, vnde Pousise.</i>		Piscis, <i>Poisson.</i>
Ligeris, <i>Loire.</i>	Pilus, <i>Pol.</i>	Pitum, <i>Pois.</i>
Niger, <i>Noir, Noire.</i>	Piper, <i>Poyvre.</i>	Pisum, <i>Pois.</i>
Pix, <i>Pois, vel Pais. vnde Passard, pro fure, & Passer.</i>		
Siligo, <i>Saigle, vel Seigle, Secale.</i>	Via, <i>Voye.</i>	
Strictus, <i>Estrail, Estrails.</i>	Vicinus, <i>Vaisin, Vaisin.</i>	
Vitrum, <i>Vairre.</i>		

I in V.

Fimetum, *Fumier, tanquam dicas Fumiarium.*
 Primarius, *Pranier, vel Premier.*

I in R.

Apostolus, <i>Apostre.</i>	Epistola, <i>Epistre.</i>
Capitulum, <i>Chapitre.</i>	Luscinia, <i>Rosignol.</i>

I in T.

Ansula, *Anse.* Palliolum, *Pallero.* Vilula, *Halere.*

M in N.

Mappa, *Nappe.* Aliquando abſcimus m, vel a
 Matta, *Nare.* ti a Libere, dicimus Lepen.

N in M.

Fœmina, *Femme.*
 Somnus, *Somme, vel Soudai, vnde Assommer.*
 Vindocinum, *Vendune.*

N in V.

Conſtare, <i>Conſter.</i>	Sponsare, <i>Eſpoſer.</i>
Conſuere, <i>Condre.</i>	Sponsus, <i>Eſpoux.</i>
Conſuetudo, <i>Conſtume.</i>	Tangere, <i>Taucher.</i>
Conuentus, <i>Conuent.</i>	Tondere, <i>Touſer.</i>

Aliquando abicitur n. veluti à Mansio dicimus
Maison, ab *Insula*, *isle*.

O in A.

Domina, Dame.

Octoginta, Octante.

O in E.

Amor, Aime.

Ego, Je, vel Ge.

Imago, Image.

Cubo, & Couche.

Homo, Homme.

Virgo, Vierge.

O in E V.

Ambitiosus, Ambitieux.

Flos, Fleur.

Amorosus, Amoureux.

Hora, Heure, & Heur. unde

Es, & f.

Haurire.

Coquus, Cuisinier, vel Cuisin.

Labor, Labeur.

unde Cuisinier.

Laborator, Laboureur.

Cor, Cœur.

Laboriosus, Laborieux.

Doctor, Docteur.

Languor, Langueur.

Dolet mihi, Il me doul.

Lector, Lecteur.

Dolor, Douleur, vel Dolere.

**Modus, Meus, & Mode: illud dicitur de modis verborum,
 hoc significat modum agendi.**

Mola, Meule.

Nepos, Neveu.

Mora, Demour.

Nodus, Nœud.

Mores, Mœurs.

Novus, Nouvel, Neuf.

Morior, je Meur.

Odiosus, Odieux.

Morum, Mœurs.

Possum, je Peux.

**Probus, Prend, Prende: unde Prend homme, Prend femme, Prend
 vous face, hoc est, Bien: Les Courx prenda.**

Sapor, Sauer.

**Seditiosus, Seditieux: atque ita de nominibus Latinis ter-
 minatis in osus. Langorosus nō est Latinū, Langoureux.**

Solus, Seul.

Ventosus, Ventoux.

Sotor, Scur.

Vinosus, Vineux.

Valor, Vapour.

Volo, je Veul.

O in OEI.

Oculus, Œil.

O in OE V.

Ouum, Œuf.

Opus, Œuvre.

Am

Col

Col

Mon

Mer

Nov

Pier

Post

Pro

ne

Pro

Car

Fois

Gen

Qui

Coq

Coq

Co

Cox

Dep

Hod

Hof

No

Fen

Mit

Cor

Du

Du

Ru

Ru

O in OV.

Amor, Amour.	Florere, Fleurir.
Color, Couleur.	Labor, Labour, & Labour.
Coluber, Couleuvre.	
Moles, Moule. Mēſura craſſiorum lignorum in vna ſtruce.	
Mori, Mourir.	Probu, Prou, hoc eſt mulat.
Nos, Nous.	Prouidete, Prouoir, &
Florare, Fleurir.	Pournoir
Poilex, Foule.	Rota, Roue.
Pro Pour in compoſitione dicimus Pro & Pour.	Totus, Tout.
Probare, Prouer.	Vos, Vous.

O in V.

Carnofus, Charnu.	Labioſus, Lips, vel Lippe.
Folioſus, Feuillu.	Membroſus, Membru.
Genoſus, Ioyſu.	Ramoſus, Ramu.
Guloſus, Goulu.	Ventroſus, Ventru.

O in VL.

Coquere, Cuire.	Nox, Nuit.
Coquina, Cuifure.	Odo, Huit.
Corium, Cuir. vnde Cuiraffe.	Oleum, Huile.
Coxa, Cuiffe. vnde Cuiffot.	Oſtium, Hus.
Depoſt, Depuiſt.	Poſſum, ie Pou, vel Pou.
Hodie, Hau.	vnde Puiſſant, Puiſſance.
Hoſtreum, Huiſtre.	Poſt, Puiſt, vel Pou.
Nocere, Nauir.	

OE in OI.

Fœnum, Foin.	Pœna, Poin, vel melius Pœna.
Mustela fœnaria, Fœne.	

P in B.

Constantinopolis, Conſtantinoble.	
Duplicare, Doubler.	Gratianopolis, Grenoble.
Duplus, Double.	Vlyſſipo, Lyſſone.

P in C, vel C H.

Rupes, Roche.	Spuma, Eſume.
Rupella, Rochelle.	Spumare, Eſumer.

P in F.

Caput, Chef.

P in V consonum.

Aperire, Ouvrir.

Aprilis, Avril.

Capillus, Cheueul. vnde Cheueul, vel Cheueul, aliis Cossin.

Cooperire, Couvrir. vnde Couuier, Couuier, Couuier.

Cupa, Casse.

Cupella, Caudel, vel Couil.

Cupiscere, Couuier, vel Couuier.

Cyprium æs, sine Cuprum, Cuyre.

Napus, Naue.

Recipere, Receuoir.

Pauper, Poure, vel Pauvre.

Ripa, Rine. vnde Rine caletti

Piper, Poyure.

Rinec, Rinec, Rinec.

Rapa, Rane.

Sepelire, Enseuiler.

QV in C, vel CH.

Appropinquare, Approcher.

Quinque, Cinq.

Coquina, Cuisine. vnde Cuisinier.

¶

QV in G.

Æqualis, Egal.

Inæqualis, Inegal.

Aqua, Aigue. vnde Aiguier, & Aiguier mortier.

R in S.

Camurus, Camus, Camusc.

T in L.

Satur, Saoul, Saoule.

Saturare, Saouler.

T in G.

Natare, Nager.

T in R.

Butyrum, Beurre.

Putrere, Pourrir.

Latro, Larron, Larronnesse.

Putris, Pourri.

Nutrire, Nourrir.

Tonitru, Tonnerre.

Petra, Pierre.

Vitrum, Vautre, vnde dicimus

Petrus, Pierre.

Verrines & Verreries.

V in B.

Curare, Courber.

Curnus, Courbe.

V in E.

Auditus, Oyre.

Circulus, Cercle.

Mundus, Monde.

Sec
Sta

Col

Bre

Cer

Cer

Cla

Gra

Ebe

Pau

An

m.

An

Cn.

Cur

C

Iun

Nu

Buc

Bul

Cul

Cul

Cur

Cur

Fox

Ful

Fur

Co

Seculum, Siècle.

Velum, Voile.

Stabulum, Étable.

Vilus, Vene.

V in EV.

Coluber, Coluvre.

Fluvius, Fleuve.

V in F.

Brevis, Bref, vel Brief, Brice.

Nativus, Naif, vel Naïf.

Cervus, Cerue.

Nervus, Ners.

Cervus, Cers.

Ovum, Oeuf.

Clavis, Clef.

Salvus, Sers.

Gravis, Gref, vel Grief.

Scurus, Sers.

V in L.

Ebur, eboris, Yaire, vel Yaire.

Pungere, Pincor.

V in N.

Pauo, Pan, vel Pann.

Rubus, Roure.

V in O.

Amabamus, Ai-

Funda, Fond.

Summa, Somme.

mions.

Fundus, Fond.

Sumus, Somme.

Amamus, Aimeur.

Mundus, Monde.

Sunt, Sont.

V in OL.

Cruz, Croix.

Nux, Noix.

Cuneus, Coeu, vel Coing,

Punctum, Point.

Cagner.

Pungere, Pincer.

Iungere, Joindre.

Vngere, Oindre.

Nucula, Noisette.

V in OV.

Bucca, Bouche.

Genu, Genou.

Bullire, Bouillir.

Musculus, Mouche.

Cultellus, Coureau.

Nutrire, Nourrir.

Culter, Coultre.

Sub, Sou.

Curia, Cour.

Subitus, Subit, subit.

Curtus, Court.

Subtilis, Subtil, vel subtil.

Forniculus, Feneuil.

Surdus, Sourd.

Fullo, Foulon, vnde Foulir.

Surgere, Sordre.

Furnus, Four.

Turba, Tourbe, vel Temp.

V in VI separata.

Conducere, Conduire.

Destruere, Destruire.

Ducere, Duire.
Instruere, Instruire.
Lucere, Lure.

Purcus, Pair, unde *Puiser*, *Espuiser*.
Sum, de *Sais*.

Nonnunquam *n* consonans, ut etiam *d*, *f*, & *s*, interitur vocatus, ad perficiendum & replendum sonum. Veluti pro *deum*, scribimus *deum*, à *Deum*, quod non est Latinum. Pro *Adam*, scribimus *Adam*, ab *Adame*. Veruntamen quia *d* vocabulorum Latinorum sæpiissime in Gallico sermone vertitur in *n*, videtur hoc loco *n* vocari conuertitantum in *n* consonans. *Aucugle* compositum ex *A* privativo, & *cul*, vel *eugle*, hoc est, sine oculo. Exemplum aliarum literarum, veluti pro *Deum*, quod est à *Deintus* scribimus *Dedens*, interponentes *d*. Pro *Deamer*, scribimus *Desamer*, interponentes *s*. Pro *Ma ame*, scribimus *Ma ante*, addentes *t*, ut plenus sit sonus, & facilis in pronuntiatione.

X in *S*, vel *SS*.

Axis, *Aisspl*.
Exire, *Issir*.
Exitus, *Issue*.

Experiri, *Epprimer*.
Extraneus, *Estranger*, vel
Ejiranger.

NOVEM ALII MODI FORMANDI Gallica vocabula ex Latinis, à maioribus nostris observati.

Primus modus, præponendo vocabulis Latinis literam unam, veluti à *Spiritus*, fecerunt *Espir*, à *Spina*, *Espine*, præponendo *e*.

II. Interiiciendo in medio vocabuli literam aliquam, veluti à *Puella*, *Pucelle*, ubi interiicitur *e*: à *Turbare*, fecerunt *Troubler*, interiicientes *L*.

III. Adiciendo literam aut syllabam fini vocabuli, veluti à *Questio*, *Portio*, & similibus, fecerunt *Question*, *Portion*, addendo *n*.

IIII. Detrahendo à principio vocabuli Latini literam vel syllabam: veluti à *Sordidus*, fecerunt *Ord*, à *Icunium*, *Lune*.

v. Auferendo è medio vocabuli literam vel syllabam veluti à Fidere, fecerunt *Fier*: à Laudare, *Loner*: à Plaga, *Playe*: à Sagum, *Saye*.

v i. Reticiendo literam vel syllabam è fine vocabuli Latini: veluti ab Odiſofus, fecerunt *Odicus*: ab Adorare, *Adorr*.

v i i. Diuidendo syllabas: veluti à Boscum, *Boi*, vnius syllabæ, fecerunt *Boui* duarum syllabarum, quod Latine significat Buxum. Ab Habeo, *i Ay*, vnius syllabæ, fecerunt *te hai* duarum, Latine Odi.

v i i i. Contrahendo duas syllabas in vnâ: veluti ex Saturus, *ſenl*: ex Seruus, *ſerf*.

i x. Tranſponendo aliquas literas vocabulorum Latinorum: veluti à Celer fecerunt *Legier*: à Fiſtula, *Fkner*: ex Scintilla, *Eſſincelle*: ex Torrere, *Rofſir*: à Mutus, *Murt*: à Liber, *Liur*.

REGVLÆ QVÆDAM AD AMPLI- orem declarationem prædictarum i x rationum.

Quando vocabulum Latinum incipit ab *ſ*, quam ſtatim ſequatur alia conſonans, ſerè ſemper Galli præponunt *e*: veluti,

Scala, <i>Eſcaille</i> .	Spes, <i>Eſpoir</i> .	Sella, <i>Eſſaille</i> .
Scho!a, <i>Eſcbole</i> .	Spiffus, <i>Eſpès</i> .	Stramen, <i>Eſtrain</i> .
Scintilla, <i>Eſſincelle</i> .	Spuma, <i>Eſcume</i> .	Strigilis, <i>Eſtrille</i> .
Spatium, <i>Eſpace</i> .	Squama, <i>Eſcaille</i> .	Studium, <i>Eſtude</i> .

Quia in vocabulis Gallicis terminatis in *bre, mre, ſre, fre, mle, nic*, non poſſumus ſonare ſive pronũciare *l, m, n, ſ*, anteq, in eadem ſyllaba, neque *m & n* ante *l*, niſi quid intericiatur: ponimus *b* inter *mr*, *ml*, & *g* inter *nl*, & *d* inter *br*, *mr*, *ſr*. Exemplum,

b Pulnis, *Poulbre*. Corylus, *Coulbre*. Volucro, *je Vouldroy*. Vellem, *je Vouldroye*. Molerem, *je Mouldroye*. Molere, *Montdre*. Soluero, *je Souldroy*. Soluere, *Souldre*. Valcho, *je Vouldroy*. Valerem, *je Vouldroye*.

mr Camurus, *Cambre*. Numerus, *Nombre*. Cucumer,

Cámara, Camera, Châsse, Marmor, Marble, ubi in vertitur i b.
ne Tener, Tenere. Gener, Genre. Generate, Engendrer.
Venus, veneris, Venire: vnde Vendre di, Latine dictus, dies
Veneris. Minor, Moindre. Ponere, Poser. Tenerem, je Tiendroy.

fr Conluere, Confondre.

ml Cumulus, Couble. Cumulare, Coubler. Hamilis, Hamble. Similis, Semblable: vnde Ressembler.

ml Spinula, Espingle. Latine dicitur acicula.

Quod ad supradictam tertiam rationem attinet, vocabula Latina terminata in o, addendo n ad finem, facimus nostra: veluti,

Carbo, Charbon. Opinio, Opinion. Sapo, Savon.

Cato, Caton. Pensio, Pension. Seditio, Sedition.

Cicero, Ciceron. Rebellio, Rebellio. Sermo, Sermon.

Côfessio, Cōfession. Religio, Religion. Suspicio, Suspicion.

Verum quædam terminata in io, non retinent i quando fiunt Gallica: veluti, Mansio, Maison. Oratio, Oraison. Venatio, Venaison. Ratio, Raison.

Ex nonnullis istorum, formamus verba primæ coniugationis, quemadmodum ex Latinis: veluti ex

Facon, Façonner.

Question, Questionner.

Larron, Larcinier.

Raison, Raisonner.

Maison, Maïsonner.

Sermon, Sermonner.

Moïsson, Moïssonner.

Quædam ex illis terminamus in e: veluti Estimatio, Estimation, Estime. Auscultatio, Escoute. Cessatio, Cessation & Cesse. Homo, Homme. Maiores nostri frequenter scripserunt *Hom*, in significatione impersonali passivæ: veluti ut Gallicè verterent, Curritur, scribebant, *hom court*, vel *hom couru*, tanquam si Latine diceretur, Homo curritur vnde factum est nostrum *On dit, On fait*, pro Latino *Dicitur, Fit: ablato, & in verso in n. Magnitudo, Magnitude. Ordo, Ordre, interponendo r. Margo, Marge. Imago, Image. Virgo, Vierge. Sic ferè fit ex omnibus quæ Latine terminantur in do, vel go.*

Ex vocabulis Gallicis masculinis terminatis in *e*, facimus feminina addendo *ss*. veluti ex *Prince*, *Princesse*. *Maitre*, *Maitresse*. *Hofte*, *Hofteffe*. *Comte*, *Comtesse*.

Quod si desinant in consonantem, adiungimus *e* ad *ss*: veluti ex *Duc* facimus *Duchesse*. ex *Larron*, *Larronneffe*.

Vocabula Latina terminata in *a*, in *as*, vel in *es*, fiunt Gallica, terminando ea in *ss*: veluti ex *Duritia*, vel *Durties*, facimus *Daresse*, aut potius *Dareté*.

Gentilitas, <i>Gentilleffe</i> .	Pigritia, <i>Paresse</i> .
Lætitia, <i>Licffe</i> .	Ruditias, <i>Rudeffe</i> .
Largeitas, <i>Largeffe</i> .	Tristitia, <i>Trilleffe</i> .
Nobilitas, <i>Nobleffe</i> .	Sic Mentitrix, <i>Mentresse</i> .
Nutrix, <i>Nutrisse</i> .	

Dictum est supra in quarta ratione, vt faciamus Gallica vocabula ex Latinis, nonnunquam ex principio vocabuli Latini auferri literam vel syllabam: velut ex *Sordidus*, *Ord*, *Orde*. *Sordidare*, *Ordin*. *Sordet*, *Ordant*. *Glis*, *Læ*. *Ieiunium*, *Iune*. *Ieiunare*, *Iunet*.

In quinta ratione etiam dictum fuit, frequentissime auferri ex fine vocabuli Latini literam vel syllabam, vt fiat vocabulum Gallicum: maxime in vocabulis Latinis terminatis in *ulus*, *ula*, *ulum*: veluti *Articulus*, *Article*. *Titulus*, *Titre*, vel potius *Titre*, *l'* mutato in *r*.

Angulus, <i>Angle</i> . vnde <i>Angle</i> . <i>Stabulum</i> , <i>Etable</i> .
Bubalus, <i>Buffle</i> . <i>Tabernaculum</i> , <i>Tabernacle</i> .
Circulus, <i>Cercle</i> . <i>Vagula</i> , <i>Ongle</i> .
Regula, <i>Règle</i> . <i>Vocabulum</i> , <i>Vocablé</i> .

Verum ex *Calamus* facimus *Chenue*: ex *Periculum*, *Peril*.

Nomina Latina terminata in *ilis*, vel *ilis*.

Quæ terminantur in *ilis*, vel *ilis* apud Latinos, nostra facimus terminando in *e* vel *le*. veluti

<i>Agilis</i> , <i>Agile</i> .
<i>Amabilis</i> , <i>Aimable</i> , vel <i>Amiable</i> .
<i>Credibilis</i> , <i>Credible</i> , vel <i>Croyable</i> .
<i>Durabilis</i> , <i>Durable</i> .
<i>Honorabilis</i> , <i>Honorable</i> .

Laudabilis, *Louable.*Venerabilis, *Venerable.*Mobilis, *Moblie.*Vēdibilis, *Vendible, vel Vendable.*Similis, *Ressemblable.*Utilis, *Utile.*Sterilis, *Stérile.*Verba Latina terminata in *ri co, vel go.*

Verba primæ coniugationis Latinorum, terminata in *ri co, vel go*, facimus Gallica aufrendo syllabam *e a,* vel *o a*: veluti,

Ædificare, *Edifier.*Mendicare, *Mendier.*Castigare, *Chastier.*Mollificare, *Mollifier.*Fornicare, *Fortifier.*Publicare, *Publier.*Magnificare, *Magnifier.*Sacrificare, *Sacrifier.*

Verum à *Fatigare* dicimus *Fatiger* à *Mitigare*, *Mâiger* à *Fustigare*, *Fustiger.*

Verba aut Nomina Latina in *ina, vel inare.*

Quibusdam aliis Verbis aut Nominibus auferimus *in* vel *ina*, veluti,

Nominare, *Nommer.*Formina, *Femme.*Germinare, *Germer.*Lancinare, *Lancer*, hoc estTerminus, *Terme.*

Pungere.

Lamina, *Lame.*

G Latinum ablatum.

Aliis auferitur *g*, veluti, *Plaga, Plage. Paganus, Payer. Sagum, Sayer.*

Nomina in *alis.*

Nomina Latina terminata in *alis*, sunt Gallica auferendo *is* à fine, *Liberalis, Liberal.*

Principalis, *Principal.*Æqualis, *Égal.*Nuptialis, *Nuptial.*Generalis, *Général.*Regalis, *Royal.*

Talium pluralis ferè in omnibus terminatur in *aulx, Ed. beraulx, Généraulx, Principaulx.*

Multa ex his mutant *a* in *e*: veluti *Naturalis, Naturel, terminatum vt Solemnel, Maternel, Fraternel, Paternel.*

De Latinis terminatis in *mentum.*

Terminatis in *mentum* auferitur *y m*, vt fiant nostræ

vt
lu
Fi
V.
M.

O
Sc

G.
fi.
A
C.
C.
L.

I.
P.

D.
cr.

a.
V.
L.
di
fu.

veluti Sacramentum, *Sacrament.*

Iuramentum, *Iurament.* Vestimentum, *Vestiment.*

Fundamentum, *Fundament.* Pavimentum, *Paviment.*

Vnguentum, *Onguent.* Nutrimmentum, *Nutrimment.*

Monumentum, *Monument.* vel *Nourriss. ment.*

Terminata in *LENTVS*, sunt Gallica auferēdo *VS* :
veluti, Fraudulentus, *Fraudulent.*

Opulentus, *Opulent.* Sanguinolentus, *Sanguinant, &*

Somnolentus, *Somnolent.* non *Sanguinolent.*

Nomina Latina in *ARIVS & ARIVM*.

Quæ terminantur in *ARIVS & ARIVM*, quum sunt
Gallica, terminantur in *IER*: veluti *Serrurier*, à *Seraturarius*,
si Latine dici possit.

Armurier, ab *Armaturarius*. *Espinglier*, à *Spinularius*.

Cincturier, à *Cincturarius*. *Grancier*, à *Granarium*.

Conflurier, à *Confuturarius*.

Larmier, à *Lachrymarium*, quod est veluti cinctura do-
mus facta gypso, aut calce, aut lapide, reiciens guttas
(quæ sunt veluti lachrymæ) decidētes de testro, procul
à pariete. *Prunier*, *Pommier*, *Poirier*, *Meurier*, & ferè omnia
alia nomina arborum, quæ dicimus Latine *Prunus*,
Pomus, *Pyrus*, *Morus*, *Prunarium*, *Pomarium*, *Pyr-*
arium, *Morarium*.

Lepurier, à *Leporarius*. *Vergier*, à *Viridarium*.

Poullier, vel *Poullalier*, à *Voûtier*, à *Veûturarius*.

Pullularium.

Verum ab *Armarius* dicimus *Armoire*: à *Donarium*,
Douaire: à *Caldarium*, *Chaudière*: à *Norarius*, *Notaire*: à *Se-*
cretarius, *Secrétaire*: & ab aliis huiusmodi infinitis.

Nomina Latina terminata in *OSVS*.

Vocabula Latina terminata in *OSVS*, facimus Gallica
auferendo *VS*, & mutando *O* in *ES*, aliquando in *S*: veluti
Vinosus, *Vineus*, *Vineus*, mutando *X* in *S*. *Ambitosus*, *Am-*
bitosus, *Ambitosus*. *Odiosus*, *Odiosus*, *Odiosus*, & alia huiusmo-
di, de quibus dictum est in mutatione *O* in *ES*. *Membro-*
sus, *Membro*. *Carnosus*, *Charno*. Veram dicimus à *lotosus* (si
g. iii.

dici possit Latine) *laboux, Labusc, vel Labux.*

Nomina Latina terminata in *i s, v s, v m.*

Multa nomina, siue substantiua, siue adiectiua secundæ & tertiz declinationis Latinæ sunt Gallica, auferendo *v s*, vel *v m*, vel *i s*. Illis verò quæ duas consonantes habent ante *v s*, veluti *r r*, *n n*, *m m*, *ll*, Galli auferunt alteram illarum consonantium vnâ cum *v s*, veluti substantiuis secundæ declinationis, *Currus, Cher, Charior*. Vanus, *Van*. Annus, *An*, vel *En*, vnde *Auren*, pro anno proximè præterito. vnde etiam dicimus *Aureus*, pro eo quod est anni proximè præteriti, aut duorum annorum.

Argentum, <i>Argent.</i>	Ferum, <i>Fer.</i>	Rhenus, <i>Rhin.</i>
Aurum, <i>Or.</i>	Lardum, <i>Lard.</i>	Sapinus, <i>Sapin.</i>
Campus, <i>Champ.</i>	Linum, <i>Lin.</i>	Seruus, <i>Serf.</i>
Cervus, <i>Cerf.</i>	Murus, <i>Mar.</i>	Sonus, <i>Son.</i>
Catus, <i>Char.</i>	Pinus, <i>Pin.</i>	Tonus, <i>Ton.</i>
Cophinus, <i>Cophin.</i>	Plumbum, <i>Plomb.</i>	Ventus, <i>Vent.</i>
Granum, <i>Grain.</i>	Quintin ⁹ , <i>Quëtin.</i>	Vinum, <i>Vin.</i>

De tertia, Finis, *Fin.* Sanguis, *Sang.*

De quarta, Manus, *Main.* Casus, *Cas.* Lassus, *Las.* Sen-
sus, *Sens.* Censur, *Cens.* vel *Cense.*

Adiectiua secundæ,

Bellus, <i>Bel.</i>	<i>MANUS.</i>	Profundus, <i>Profond.</i>
Bonus, <i>Bon.</i>	Marinus, <i>Marin.</i>	Purus, <i>Pur.</i>
Diuinus, <i>Diuin.</i>	Matutinus, <i>Matin.</i>	Securus, <i>Secur.</i>
Durus, <i>Dur.</i>	Maturus, <i>Matur.</i>	Surdus, <i>Sourd.</i>
Frigidus, <i>Froid.</i>	Niger, <i>Nair.</i>	Tardus, <i>Tard.</i>
Longus, <i>Long.</i>	Obscurus, <i>Obscur.</i>	Vicinus, <i>Vosin.</i>
Malus, <i>Mal.</i> vel	Peregrin ⁹ , <i>Peregrin.</i>	Vnus, <i>Vng.</i>

Adiectiua tertiz,

Æqualis, <i>Egal.</i>	Grandis, <i>Grand.</i>	Subtilis, <i>Soubtil,</i> vel <i>subtil.</i>
Breuis, <i>Bref.</i>	Grauis, <i>Grief.</i>	
Dulcis, <i>Dualx.</i>	Mollis, <i>Mol.</i>	Talis, <i>Tel.</i>
Fortis, <i>Fort.</i>	Qualis, <i>Qual.</i>	Viridis, <i>Verd.</i>

Sic formantur vocabula Gallica à Latinis terminatis in *n s*: veluti *Amans, Aiman:* *Videns, Voyant:* *Legens, Li-*

san: Seruiens, Servant.

His omnibus, siue substantiis quæ habent feminina, siue adiectiuis, adde e, vt formetur forminum: veluti, *Aimante, Bonne, Cerve, Chere, Egale, Grande, Male, Martine, Profonde, Quentine, Ronde, Sourde, Tard, Voyant, &c.*

Vide autem vt, si vocabula Latina habuerint consonantem duplicem, veluti Mollis, Bellus: eadem facta Gallica, in forminum retineant consonantem illam duplicem ante e: veluti ex Mollis, Mol, Melle: ex Bellus, Bel, Belle.

Quod autem ad masculina Gallica attinet terminata in f, fit forminum mutando f in e: veluti Brief, Brieux: Cers, Cers: Fugitif, Fugitive: Grief, Grieve: Natif, Native.

Alia nomina secundæ vel tertiæ declinationis Latina terminata in i s & vs.

Sunt & alia Nomina secundæ & tertiæ declinationis Latina quibus aufertur i s vel v s, & earum loco ponitur e, vt fiant Gallica, tam adiectiua, quàm substantiua.

Adiectiua, veluti

Amplius, Ample. Firmus, Ferme. Largus, Large.

Dignus, Digne. Indignus, Indigne. Rarus, Rare.

Substantiua, veluti

Asinus, Asne. Mundus, Monde. Prunum, Prune.

Circulus, Cercle. Pomum, Pomme. Truncus, Tranche.

Morum, Meure.

De tertia,

Agilis, Agile. Gracilis, Gracie. Nobilis, Noble.

Debilis, Debile. Mobilis, Mobile. Vulgaris, Vulgaire.

Fragilis, Fragile.

Nomina Latina terminata in e r.

Nomina Latina terminata in e r, tam secundæ quàm tertiæ declinationis, fiunt nostra, transponendo r & e pro omnibus generibus. vt,

Acer, Aigre.

Campester, Champstre.

Alacer, Aigre.

Celer, Leger.

Alter, Autre.

Dexter, Dextre.

Asper, Aigre.

Liber, ra, rum, Delivre.

g. iiii.

Niger, Noir.

Nofter, Nofre.

Rubber, Range.

Saluber, salubre.

Tender, Tender.

Vesper, Vesper.

R transpositum.

R etiam vocabuli Latini transponitur aliquando faci-
endo illud Gallicum, ut Pro, Pour. Verus, Vré, Vré: & mel-
lius Vray, Vraye. Temperare, Tremper. Granarium, Garnier,
vel, Grenier. Garnier nonnulli deriunt à Granite, voce ficta,
quasi significaret Munire grano. Vnde etiâ deduceretur
Garnison, quo nomine intelligitur munitio urbis, facta po-
tissimum granorum asseruatione, aut etiam militibus ur-
bem tuentibus. Ab hac voce Garnison quidam aiunt de-
riviari etiam Garçon, ob affuetam improbitatem huiusmo-
di militibus quos Garnisons appellamus. vnde etiam dicitur,
Mauuais garçon, Mauuais garnement.

**Nomina Gallica facta ex genitio tertie
declinationis Latinæ.**

**Nomina Gallica formata à genitivo tertiz declinat: o-
niſ Latinæ, vtplurimum retinent conſonantem genitiui:
in aliquibus i quod conſonantē ſequitur, vertitur in e vt,**

Anas anatis, Anser.

Nox noctis, Nuct.

Ars artis, Arz.

Nutrix nutricis, Nourrice.

Calix calicis, Calice.

Opus operis, O Europe.

Nos floris. Fleur.

Pars parvis, Part.

Fraus fraudis, Fraude.

Pes pedis, Pied.

Glans glandis, Gland, Glauk. Pollex pollicis, Pouke &

Lens lenis, Lenc.

Pom!sc.

Lepus leporis, Lièvre.

Pons pontis, Pont.

Mons montis, Man, &

Salus Salutis, Salus.

Monsieur.

A nominibus Latinis habentibus ſ in medio, auferimus litteras quæ ſequuntur, ſquum Gallica facere ea volumus: vt.

Ambrosius, Ambreise.

Franciscus, François.

Augustinus, Augustin.

Geruasius, Gerusis.

Dionysius, D. 112.

Occifus, Occis.

Omissum, *Omis.*Prothasius, *Prothait.*Pisum, *Pois.*Valesius, *Valois.*

Quæ desinunt in *e v s*, significantia rem factā ex aliqua materia, facimus Gallica præfigēdo *de* corū primitivo: vt,

Æreus, *D'airain.*Plumbeus, *De plomb.*Argenteus, *D'argent.*Stanneus, *D'estain.*Aureus, *D'or.*Terreus, *De terre.*Ferreus, *De fer.*

Verum si sine Participia præterita, pro atus ponimus, vt in linguam Gallicam transeat: veluti, Deauratus, *Doré.* Argentatus, *Argenté.* Ferratus, *Ferré.* Plumbatus, *Plombé.*

Aliquando vocales dictionis Latinæ in diphthongum redigimus, interiectam consonantem detrahentes: vt, Sator, *Satol,* vel *Saoul.* Saturare, *Saaler.* Securus, *Seur:* vnde *Affeur:* Securitas, *Seurété.* Aqua, *Eaue.*

De Nominibus Gallicis desinentibus in *egn.*

Multa vocabula habemus deriuata à dictionibus quæ barbaræ sunt, licet terminationem Latinam præ se ferant: videlicet in *G I V M.* vt,

Ab *Ante* facto ex *Ad ante*, *Anteage:* vnde *Anteagein.*A *Cor*, *Cœur*, *Couragium*, *Courage.*A *Dammum*, *Dam*, *Damagium*, *Damnage*, aut potius *Dommage.*Ab *Homo*, *Homme*: *Homagium*, *Hommage.*A *Lingua*, *Langue*: *Linguagium*, *Language.*A *Passus*, *Pas*: *Passagium*, *Passage.*A *Potus*, *Pot*: *Potagium*, *Potage.*A *Via*, *Voy*: *Voiagium*, *Voyage.*A *Villa*, *Ville*: *Villagium*, *Village.*A *Visus*, *Vue*: *Vilagium*, *Visage.*Ab *Vltra*, *Oultr*: *Vlragium*, *Oultrage*. vnde *Oultrager.*

De Nominibus Gallicis in *aigue*, aut *inc.*

Quædam sunt præterea facta ex Latinis adiectiuis in formamno genere, tanquam substantiuis: ea autem desinunt in *aigue*, vel *inc.* vt

Ex *Fonsana*, *Medica*, *Medicinus*, *Montana*, facta fue-

sunt *Fountain, Medecine, Montaigne*. Ex *Radix, Racine*: ex *Pectus pectoris, Poitrine*: ex *Naris, Narine*: ex *Fames, Famine*: perinde acti dicitur, *Radicina, Pectorina, Narina*.

De terminatis in *ce*.

Ex Latinis item participiis, tanquam substantivorum nominum significationem habentibus, fecerunt Galli nomina substantiva. Verbi gratia, Ex *Intrata* fecerunt *Entree*. Ex *Armata*, *Armeer*.

Ex *Curvus*, aut *Corvus*, *Cornee*, aut *Cournee*: quæ vox significat laborem qui pro alio suscipitur sine illa mercede.

Ex *Calcata*, *Chaussee*.

Ex *Saluta*, *Sallie de maison*.

Ex *Horata*, *Horee*.

Ex *Tosta*, *Tostee*, vel *Rastie*.

Ex *Montata*, *Montee*.

Ex *Vallata*, *Vallee*.

Ex *Pensata*, *Pensee*.

Ex *Vndata*, *Ondee*.

Et alia innumera, ut *Doree*, *Rafsee*, *Tramee*, &c.

De Nominibus Gallicis terminatis in *ce*.

Ex Nominibus Latinis terminatis in *ti a*, facta fuerunt Gallica terminata in *ce*. præsertim ex multis hanc Latinam terminationem habentibus, non Latinis tamē. Exempli causa, *Scientia*, *Science*.

Alligantia, *Alliance*.

Sapientia, *Sapience*.

Cognoscentia, *Cognoissance*.

Seminantia, *Semence*.

Credentia, *Creance*.

Sperantia, *Esperance*.

Fidentia, *Fiance*.

Subucnientia, *Souburnance*.

Laudantia, *Louange*.

Sufferentia, *Souffrance*.

Recredentia, *Recreance*.

Vacuantia, *Vuidenge*.

Recuperantia, *Recourance*. *Vindicantia*, *Vengeance*.

Verba facta ex Participiis.

Nonnunquam ex Participiis præsentis temporis facimus Verba, ut ex *Gruant*, *Gruantier*, vel *Gruantier*: *Plaisant*, *Plaisanter*: *Puant*, *Empuantier*.

De verbis Latinis terminatis in *do*.

Ut fiant Participia Gallica ex verbis Latinis terminatis in *do*, relinquitur di: ut

Findo, *Fende*, *Fendue*.

Pendo, *Pende*, *Pendue*.

Fundo, *Fonde*, *Fondue*.

Ter

S

mus

fuo

Pon

Men

d

Mie

q

Il

c

Ilha

c

V

re v

Am

Gou

Grac

La c

Nal

A

his

par

Pall

Ass

Qu

i

Il n

Ion

Ion

Il n

i

vst

Vt

Tendo, *Tenda, Tendue,* Tondeo, *Tonda, Tondue.*

De Infinitiuo loco Nominis.

Sæpe vtimur Infinitiuo vice Nominis, vt quum dicimus, *En son dormir*, ad verbum, In suo dormire, id est, in suo somno.

Pour son manger, id est, pro suo cibo.

Mon disner, id est, cibus ad prandendum. vel, quem prandeam. *Ton disner.* *Son soupper.*

Miculx uant le scauoir que grand auoir, pro, Plus valet scientia quam opulencia.

Il est d'uy bon scauoir, pro, Doctrinam habet solidam & certam.

Il ha uuy bel auoir de brebis, pro, Habet pulchrum gregem ouium.

De negatione Gallica.

Varias insuper habemus voculas, quibus vtimur negare volentes aliquid. vt

Ame, ex Anima.

Pa, ex Passus.

Gonne, ex Gutta.

Personne, ex Persona.

Grain, ex Granum: & *Bria*.

Poinct, ex Punctus.

La, ex lam.

Rien, ex Res.

Nul, *Nullr*, ex Nihil.

Adiicimus sæpenumero sermoni nostro aliquam ex his voculis, ad vehementiorem negationem. vt, *Il n'y est pas*, vel *poinct*: perinde ac si ita diceremus, Ibi nō est eius ne passus quidem vnus, vel vestigium, aut punctum illius. *As tu du vin? Je n'en ay grain*, vel *gonne*, vel *pa*, vel *poinct*.

Qui est en la chambre? Il n'y a ame, aut *Personne*.

Quod si quando velimus augere negationē, dicimus, *Il n'y a homme du monde*, aut *Personne du monde*.

Je n'en ay grain ne gonne.

Je ne uoy ne grain ne gonne: aut, *ne ciel ne terre*.

Il n'y a ne feu ne len: id est, lumen.

Obseruandus est autem diligenter horū vocabulorum vsus, vt videlicet suo vnumquodque ponatur loco: nēpe vt quum vtetur hoc *Ame*, aut *Personne*, sit sermo de ho-

mine: quum *Grais*, vel *Couac*, loquamur de feminibus, aut liquoribus, aliave re eiusdem generis. *Pas* & *Painc*, licet magis sint generalia, propriè tamen his utimur, quantitas alicuius mentionem facientes. Quum ponimus *Nul*, vel *Nulle*, geminantes negationem, vehementius negamus. ut quum dicimus, *Il n'y a nulle pomme*.

La usurpamus sæpe quum irati sumus. ut, *Te n'ay ie*, id est, nunc. Tu n'irriteras id.

Quod ad *Rien* attinet, omnes fere falluntur in eius usu, quippe qui existiment significare nullam rem quæcumque sit, quum contrarium significet. cum hoc enim vocabulo semper coniungimus negationem, aut eam subaudimus. ut si rogem, *Que fais tu? Que dis tu? Qu'as tu?* respondes, *Rien*, sed negatio subauditur, *Te ne say rien. Te ne di rien. Te n'ay rien*. Sæpe utimur his vocabulis, *Te ne say rien, &c.*

De Nominibus Gallicis desinentibus in consonantem.

Si vocabulum Gallicum desinat in consonantem, ut fiat foemininum, geminamus consonantem, & ei addimus *e*. ut,

Bon, Bonne.	Iehannc, <i>Te hannene</i> .
Divin, Divine.	Moisson, <i>Moissonner</i> .
Don, Donner.	Nom, <i>Nommer</i> .
Facon, <i>Faconner</i> .	Quel, <i>Quelle</i> : unde <i>Laquelle</i> .
Iehan, <i>Iehanne</i> .	Sonnet, <i>Sonnene</i> . Tel, <i>Telle</i> .

Si substantivum Latinum geminam habeat consonantem, geminatur in idem consonans in Gallico quod ab eo deducitur verbo. ut,

Currus, Char, Chariot, <i>Charier</i> .	
Ferrum, Fer, <i>Ferrer</i> .	Siccus, Sec, <i>Secher</i> .
Lassus, Las, <i>Lasser</i> .	Vannus, Van, <i>Vanner</i> .
Mollis, Mol, <i>Mollir</i> .	

Quantquam ab Omisus dicimus Omis, *Omise*: à Promissus, Promis, *Promise*.

De Nominibus Latinis habentibus A L.

Nomina Latina quæ habet A L, Gallica facientes, vertimus A L in *sal*, vel *ant* ut

Alli:
Alte:
Gall:

Ita
quit
con:
ling
& v:
Dic
re p:
de C

Allium, *Asul.*
 Alter, *Andre.*
 Gallia, *Gaul.*

Galli, *Gaul.*
 Palus, *Pan.*

Palma, *Palme.*
 Vallis, *Vau, Valles.*

Hæc de Gallica nostra lingua dixisse contenti erimus: quibus ea ferè omnia quæ ad Grammaticam pertinent, complexi nobis videmur. Quæ dicenda supersunt de hac lingua, videlicet vniuscuiusque vocabuli orthographia, & vltatiora loquendi genera, inueniuntur in paruo Dictionario Gallicolarino, à nobis excuso anno superiore proximo M. D. LVI. cui vicissim addi possunt quæ de Grammatica tractata hic fuerunt.

INDEX

A versum in	Aiguille	88	Aller coniugari	
A idiphthongum in formanda voce Galli-	Aguifer	88		47
ca	¶ Ai diphthong	11	Alliance	106
A in ai diuisu	Aigre vnde	86	Aloes	72
A in au	& 104		¶ Ambitieux	92
A in e	Aigue	94	& 100	
A versu in ea	Aigues mortes		Ambroise	105
A in ou	94		Ame	107
A in fine dictio-	Aiguier	94	Amertume	89
nis non scriptu	Aile	86	Amiable	100
10	Ailleurs	74	Amour	93
A & au articuli	Aimât 69. & 102		Amoureux	92
quid differant	Aimante	103	Ample	103
19	Aimer aduim		¶ Anate	104
A praposition	30. 86		Ange	13
A la Francoise	Aimer coniuga-		Angle & Anglet	
A l'italienne	rio	40		99
A tout le moins	On aime imper-		Anglois plur.	16
81	sonale	68	Ancelet	15
¶ Abbreger	Aimons	95	Ansette	91
A bodament	Ains	81	Anten	102
¶ Adiectiua in	Aincois	78. & 81	¶ A part	79
cus Latina, quo-	Ainsi	39	Apostre	91
modo Galli ver-	Ainsi que	80	Apostrophos	
tant	Aire	86	quid	10
A donc	Aisfeul	96	Apostume	86
A dorer	¶ Aligre	88. 104	Appercevoir	53
A duerbium pro	Aleman	13	Apparoir	52
nomine	In alis, Latina,		Approcher	94
A duerbia in met	quomodo Gal-		Après demain	72
71. & 79	li verant	100	¶ Arbres	16
¶ Agile	grand Allant	70	Arbrisseau	15
100. 103	Aller verbu neu-		Ardre, vel Ar-	
	trum	30	doir	53. & 64

In
qu
ex
Ar
Arg
In
qu
G
Arn
Arn
Arn
Arri
Art
Art
¶ A
fin
do
99
A fin
A fin
A spr
A fle
A fle
A fle
A flo
¶ Au
Aut
Auf
Auar
Auar
& A
Auar
Auc
Auc
Auc
Auc

[illegible]

At

dici possit Latine) *Laloux, Labusc, vel Laloux.*

Nomina Latina terminata in *i s, v s, v m.*

Multa nomina, siue substantiua, siue adiectiua secundæ & terræ declinationis Latine sunt Gallica, auferendo *v s*, vel *v m*, vel *i s*. Illis verò quæ duas consonantes habent ante *v s*, veluti *r r*, *n n*, *m m*, *ll*, Galli auferunt alteram illarum consonantium una cum *v s*, veluti substantiui secundæ declinationis, *Curus, Char, Charior*. *Vannus, Van*. *Annus, An*, vel *En*, unde *Auren*, pro anno proximè præterito. unde etiam dicimus *Aureus*, pro eo quod est anni proximè præteriti, aut duorum annorum.

Argentum, <i>Argens</i> .	Ferum, <i>Fer</i> .	Rhenus, <i>Rhin</i> .
Aurum, <i>Or</i> .	Lardum, <i>Lard</i> .	Sapinus, <i>Sapin</i> .
Campus, <i>Champ</i> .	Linum, <i>Lin</i> .	Seruus, <i>Serf</i> .
Cervus, <i>Cerv</i> .	Murus, <i>Mur</i> .	Sonus, <i>Son</i> .
Catus, <i>Char</i> .	Pinus, <i>Pin</i> .	Tonus, <i>Ton</i> .
Cophinus, <i>Cophin</i> .	Plumbum, <i>Plomb</i> .	Ventus, <i>Vent</i> .
Granum, <i>Grain</i> .	Quintin, <i>Quatin</i> .	Vinum, <i>Vin</i> .

De tertia, *Finis, Fin*. Sanguis, *Sang*.

De quarta, *Manus, Main*. *Casus, Cas*. *Lassus, Las*. *Sensus, Sens*. *Census, Cens*, vel *Cense*.

Adiectiua secundæ,

Bellus, <i>Bel</i> .	<i>Manus</i> .	Profundus, <i>Profond</i> .
Bonus, <i>Bon</i> .	Marinus, <i>Marin</i> .	Purus, <i>Par</i> .
Diuinus, <i>Diuin</i> .	Matutinus, <i>Matin</i> .	Securus, <i>Secur</i> .
Durus, <i>Dur</i> .	Maturus, <i>Meur</i> .	Surdus, <i>Sourd</i> .
Frigidus, <i>Froid</i> .	Niger, <i>Noir</i> .	Tardus, <i>Tard</i> .
Longus, <i>Long</i> .	Obscurus, <i>Obscur</i> .	Vicinus, <i>Vasin</i> .
Malus, <i>Mal</i> , vel	Peregrin, <i>Peregrin</i> .	Vnus, <i>Voy</i> .

Adiectiua tertiæ,

Æqualis, <i>Egal</i> .	Grandis, <i>Grand</i> .	Subtilis, <i>Soubtil</i> ,
Brevis, <i>Bref</i> .	Grauis, <i>Grief</i> .	vel <i>subtil</i> .
Dulcis, <i>Doux</i> .	Mollis, <i>Mol</i> .	Talis, <i>Tel</i> .
Fortis, <i>Fort</i> .	Qualis, <i>Quel</i> .	Viridis, <i>Verd</i> .

Sic formantur vocabula Gallica à Latinis terminatis in *ns*: veluti *Amans, Ainsur*: *Videns, Voyant*: *Legens, Li-*

san

1.

fis

An

fau

nar

lica

ant

C

in t

Cor

f

terr

L

e, v

An

Di

Afr

Cir

Mo

Ag

Del

Frag

P

terr

omr

Acc

Ala

Ala

Ala

fant: Seruiens, Seruant.

Istis omnibus, siue substantiuis quæ habent sexminina, siue adiectiuis, adde *e*, vt formetur sexmininum: veluti, *Aimante, Bonne, Cerve, Chare, Egale, Grande, Male, Martine, Profonde, Quentine, Ronde, Sourd, Tarde, Voyant, &c.*

Vide autem vt, si vocabula Latina habuerint consonantem duplicem, veluti *Mollis, Bellus*: eadem facta Gallica, in sexminino retineant consonantem illam duplicem ante *e*: veluti ex *Mollis, Mol, Melle*: ex *Bellus, Bel, Belle*.

Quod autem ad masculina Gallica attinet terminata in *f*, sit sexmininum mutando *f* in *e*: veluti *Brief, Briue: Cers, Cerve: Fugitif, Fugitiue: Grief, Griue: Natif, Natine*.

Alia nomina secundæ vel tertiæ declinationis Latina terminata in *i* s & *vs*.

Sunt & alia Nomina secundæ & tertiæ declinationis Latinæ quibus aufertur *i* s vel *vs*, & earum loco ponitur *e*, vt fiant Gallica, tam adiectiua, quàm substantiua.

Adiectiua, veluti

Amplus, <i>Ample.</i>	Firmus, <i>Ferre.</i>	Largus, <i>Lerge.</i>
Dignus, <i>Digne.</i>	Indignus, <i>Indigne.</i>	Rarus, <i>Rare.</i>
Substantiua, veluti		
Asinus, <i>Asne.</i>	Mundus, <i>Monde.</i>	Prunum, <i>Prune.</i>
Circulus, <i>Cercle.</i>	Pomum, <i>Pomme.</i>	Truncus, <i>Tranche.</i>
Morum, <i>Meure.</i>		

De tertiâ,

Agilis, <i>Agile.</i>	Gracilis, <i>Gresle.</i>	Nobilis, <i>Noble.</i>
Debilis, <i>Debile.</i>	Mobilis, <i>Mobile.</i>	Vulgaris, <i>Vulgaire.</i>
Fragilis, <i>Fragile.</i>		

Nomina Latina terminata in *e* r.

Nomina Latina terminata in *e* r, tam secundæ quàm tertiæ declinationis, sunt nostra, transponendo *r* & *e* pro omnibus generibus. vt,

Acer, <i>Aigre.</i>	Campester, <i>Champstre.</i>
Alacer, <i>Alaigre.</i>	Celer, <i>Legre.</i>
Alter, <i>Aurre.</i>	Dexter, <i>Dextre.</i>
Asper, <i>Aspre.</i>	Liber, <i>ra, rum, Delivre.</i>

g. iiii.

Niger, *Noir.*Noster, *Nôtre.*Ruber, *Rouge.*Saluber, *Salubre.*Tenet, *Tenir.*Vesper, *Vesper.*

R transpositum.

R etiam vocabuli Latini transponitur aliquando faciendo illud Gallicum, ut Pro, *Pour.* Verus, *Vrai, Vré.* & melior *Vray, Vrayr.* Temperare, *Tremper.* Granarium, *Garnier,* vel, *Grenier.* *Garnier* nonnulli derivant à Granire, voce ficta, quasi significaret Munire grano. Vnde etiâ deduceretur *Garnison* quo nomine intelligitur munitio urbis, facta potissimum granorum asseruatione, aut etiam militibus vrbem tuentibus. Ab hac voce *Garnison* quidam aiunt derivari etiam *Garsen.* ob assuetam improbitatem huiusmodi militibus quos *Garsens* appellamus. vnde etiam dicitur, *Manuan garsen, Manuan garseneur.*

Nomina Gallica facta ex genitivo tertie declinationis Latinæ.

Nomina Gallica formata à genitivo tertie declinationis Latinæ, ut plurimum retinent consonantem genitivi in aliquibus i quod consonantē sequitur, vertitur in *er* ut, Anas anatis, *Anate.*

Ars artis, *Ars.*Calix calicis, *Calice.*Flos floris, *Fleur.*Fraus fraudis, *Fraude.*Glans glandis, *Gland, Glande.*Lens lentis, *Lente.*Lepus leporis, *Licure.*Mons montis, *Mont, cy*Nox noctis, *Nuit.*Nutrix nutricis, *Nourrice.*Opus operis, *Ouvre.*Pars partis, *Part.*Pes pedis, *Pied.*Pollex pollicis, *Pouce, &**Pouffe.*Pons pontis, *Pont.*Salus salutis, *Salut.*

Montaigne.

A nominibus Latinis habentibus s in medio, auferimus literas quæ sequuntur s, quum Gallica faccre ea volumus: ut,

Ambrosius, *Ambroise.*Augustinus, *Augustin.*Dionysius, *Duns.*Franciscus, *Francois.*Geruasius, *Gervais.*Occius, *Occis.*

Om

Pi

Q

ma

A

Ar

Au

Fe

V

o, ve

Ar

F

red

tur.

rer

bar

vid

Ab

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

Omissum, *Omis.*Prothasius, *Prothais.*Pisum, *Pois.*Valesius, *Valois.*

Quæ desinunt in *evs*, significantia rem factâ ex aliqua materia, facimus Gallica præfigendo *de* corû primitivo: vt,

Æreus, *D'airain.*Plumbeus, *De plomb.*Argenteus, *D'argent.*Stanneus, *D'estain.*Aëreus, *D'air.*Terreus, *De terre.*Ferreus, *De fer.*

Verum si sint Participia præterita, pro atus ponimus, vt in linguam Gallicam transcrât: veluti, Deauratus, *Doré.* Argentatus, *Argenté.* Ferratus, *Ferré.* Plumbatus, *Plombé.*

Aliquando vocales dictionis Latinæ in diphthongum redigimus, interiectam consonantem detrahentes: vt, Sator, *Sial*, vel *Saoul*. Saturare, *Saaler.* Securus, *Seur*: vnde Assensur: Securitas, *Seureré.* Aqua, *Eau.*

De Nominibus Gallicis desinentibus in *agn.*

Multa vocabula habemus deriuata à dictionibus quæ barbaræ sunt, licet terminationem Latinam præ se ferant: videlicet in *gi v m. vt,*

Ab *Aeant* factu ex *Ad ante*, *Aeantoye*: vnde *Aeantoye.*

A *Cor*, *Coeur*, *Conragium*, *Courage.*

A *Damnum*, *Dam*, *Damagium*, *Dammage*, aut potius *Dammage.*

Ab *Homo*, *Homme*: *Homagium*, *Hommage.*

A *Lingua*, *Langue*: *Linguagium*, *Langue.*

A *Passus*, *Par*: *Passagium*, *Passage.*

A *Potus*, *Pot*: *Potagium*, *Potage.*

A *Via*, *Voy*: *Voiagium*, *Voyage.*

A *Villa*, *Ville*: *Villagium*, *Village.*

A *Vilus*, *Veu*: *Vilagium*, *Village.*

Ab *Vltra*, *Outre*: *Vlragium*, *Outrage*. vnde *Outrage.*

De Nominibus Gallicis in *aigne*, aut *inc.*

Quædam sunt præterea facta ex Latinis adiectiuis in feminino genere, tanquam substantiuis: ea autem desinunt in *aigne*, vel *inc*: vt

Ex *Fontana*, *Medica*, *Medicinus*, *Montana*, facta fue-

runt *Fontaine, Medecine, Montaigne*. Ex *Radix, Racine*: ex *Pectus pectoris, Poitrine*: ex *Naris, Naris*: ex *Fames, Famine*: perinde ac si diceretur, *Radicina, Pectorina, Narina*.

De terminatis in *ce*.

Ex Latinis item participiis, tanquam substantivorum nominum significationem habentibus, fecerunt Galli nomina substantiva. Verbi gratia, Ex *Intrata* fecerunt *Entree*. Ex *Armata*, *Armee*.

Ex *Curvus*, aut *Corvus*, *Cornee*, aut *Cournee*: quæ vox significat laborem qui pro alio suscipitur sine ulla mercede.

Ex *Calcata*, *Chaussee*.

Ex *Salita*, *Sallie de maison*.

Ex *Horata*, *Horre*.

Ex *Tostia*, *Tostee*, vel *Rostis*.

Ex *Montata*, *Montee*.

Ex *Vallata*, *Vallee*.

Ex *Pensata*, *Pensee*.

Ex *Vndata*, *Ondee*.

Ex alia innumera, ut *Daree*, *Refec*, *Trasnee*, &c.

De Nominibus Gallicis terminatis in *ce*.

Ex Nominibus Latinis terminatis in *TIA*, facta fuerunt Gallica terminata in *ce*. præsertim ex multis hæc Latinam terminationem habentibus, non Latinis tamē. Exempli causa, *Scientia*, *Science*.

Alligantia, *Alliance*.

Sapientia, *Sapience*.

Cognoscentia, *Cognoissance*.

Seminantia, *Semence*.

Credentia, *Creeance*.

Sperantia, *Esperance*.

Fidentia, *Fiance*.

Subucentia, *Soubuenance*.

Laudantia, *Louange*.

Sufferentia, *Souffrance*.

Recredentia, *Recreance*.

Vacuantia, *Vuidenge*.

Recuperantia, *Recoursance*.

Vindicantia, *Vengeance*.

Verba facta ex Participiis.

Nonnunquam ex Participiis præsentis temporis facimus Verba, ut ex *Gruant*, *Gruantur*, vel *Gruentur*: *Plaisant*, *Plaisantur*: *Puant*, *Empuantur*.

De verbis Latinis terminatis in *DO*.

Vt siant Participia Gallica ex verbis Latinis terminatis in *DO*, relinquitur de: ut

Findo, *Fendu*, *Fendue*.

Pendeo, *Pendu*, *Pendue*.

Fundo, *Fonds*, *Fondue*.

Ter

S

mus

suo

Poe

Mor

e

Me

e

Il

c

Ilha

c

V

re v

Am

Gou

Gra

Ia c

Nal

A

his

pau

pall

Arr

Qui

i

Il n

Ier

Ier

Il n

t

v. si

vi

Tendo, Tende, Tendre, Tendeo, Tende, Tendes.

De Infinitivo loco Nominis.

Sæpe vtimur Infinitiuo vice Nominis, vt quum dicimus. *En son dormir*, ad verbum, *In suo dormire*, id est, in suo somno.

Pour son manger, id est, pro suo cibo.

Mon disner, id est, cibum ad prandendum. vel, quem prandeam. *Ton disner.* *Son soupper.*

Mieux uant sçauoir que grand auoir, pro, Plus valet scientia quam opulencia.

Il est d'un bon sçauoir, pro, Doctrinam habet solidam & certam.

Il ha un bel auoir de brebis, pro, Habet pulchrum gregem ouium.

De negatione Gallica.

Varias insuper habemus voculas, quibus vtimur negare volentes aliquid. vt

Ame, ex Anima.

Pa, ex Passus.

Goutte, ex Gutta.

Personne, ex Persona.

Grain, ex Granum: & *Bria*.

Poinct, ex Punctus.

La, ex lam.

Ren, ex Res.

Nul, *Null*, ex Nihil.

Adiicimus sexnumero sermoni nostro aliquam ex his voculis, ad vehementiorem negationem. vt, *Il n'y est pas*, vel *point*: perinde ac si ita diceremus, Ibi nō est eius ne passus quidem vnus, vel vestigium, aut punctum illius. *As tu du vin? Je n'en ay grain*, vel *goutte*, vel *pas*, vel *poinct*.

Qui est en la chambre? Il n'y a ame, aut *Personne*.

Quod si quando velimus augere negationē, dicimus, *Il n'y a homme du monde*, aut *Personne du monde*.

Je n'en ay grain ne goutte.

Je ne voy ne grain ne goutte: aut, *ne ciel ne terre*.

Il n'y a ne feu ne len: id est, lumen.

Obseruādes est autem diligenter horū vocabulorum vsus, vt videlicet suo vnumquodque ponatur loco: nēpe vt quum vtetur hoc *Ame*, aut *Personne*, sit sermo de ho-

mine: quum *Grain*, vel *Couur*, loquamur de feminibus, aut liquoribus, aliâve re eiusdem generis. *Pas* & *Pain*, licet magis sint generalia, propriè tamen his utimur, quâritatis alicuius mentionem facientes. Quum ponimus *Nul*, vel *Nulle*, geminantes negationem, vehementius negamus. ut quum dicimus, *Il n'y a nulle pomme*.

Le usurpamus sæpe quum irati sumus. ut, *Le n'ay ie*, id est, nunc. Tu n'arreras *id*.

Quod ad *Rien* attinet, omnes ferè falluntur in eius usu, quippe qui existiment significare nullâ rem quâcumque sit, quum contrarium significet. cum hoc enim vocabulo semper coniungimus negationem, aut eam subaudimus. ut si rogem, *Que fais tu? Que dis tu? Qu'as tu?* respondes, *Rien*, sed negatio subauditur, *Je ne say rien. Je ne di rien. Je n'ay rien*. Sæpe utimur his vocabulis, *Je ne say rien, &c.*

De Nominibus Gallicis desinentibus in consonantem.

Si vocabulum Gallicum desinat in cōsonantem, ut fiat fœmininū, geminamus consonantē, & ei addimus *e*. ut,
Bon, *Bonne*. *Iehan*, *Je hanne*.
Diuin, *Dinine*. *Moisson*, *Moissonner*.
Don, *Donner*. *Nom*, *Nommer*.
Facon, *Faconner*. *Quel*, *Quelle*: unde *Laquelle*.
Iehan, *Je hanne*. *Sonnet*, *Sonner*. *Tel*, *Telle*.

Si substantivum Latinum geminam habeat consonantem, geminatur itidem consonans in Gallico quod ab eo deducitur verbo. ut,

Currus, *Char*, *Chariot*, *Chariet*.
Ferrum, *Fer*, *Ferrer*. *Siccus*, *Sec*, *Secher*.
Lassus, *Las*, *Lasser*. *Vannus*, *Van*, *Vanner*.
Mollis, *Mol*, *Mollir*.

* Quamquam ab Omisus dicimus Omis, *Omisé*: à Promissus, Promis, *Promisc*.

De Nominibus Latinis habentibus *A L*.

Nomina Latina quæ habent *A L*, Gallica facientes, vertimus *A L* in *al*, vel *as*: ut

Alli
 Alte
 Gal

I
 quit
 con
 ling
 & v
 Que
 re p
 de C

Allium, *Asul.*Galli, *Gaulos.*Palma, *Palmir.*Alter, *Andre.*Palus, *Pan.*Vallis, *Vau, Vallor.*Gallia, *Gaul.*

Hæc de Gallica nostra lingua dixisse contenti erimus: quibus ea ferè omnia quæ ad Grammaticam pertinent, complexi nobis videmur. Quæ dicenda supersunt de hæc lingua, videlicet vniuscuiusque vocabuli orthographia, & vltatiora loquendi genera, inueniuntur in paruo Dictionario Gallicolarino, à nobis excuso anno superiore proximo M. D. LVI. cui vicissim addi possunt quæ de Grammatica tractata hic fuerunt.

INDEX

A verſum in
 A idiphthon
 gum in formā
 da voce Galli-
 ca 86
 A in ai diuiſu 87
 A in au 87
 A in e 86
 A verſu in ea 86
 A in ou 87
 A in ſine dictio-
 nis non ſcriptū
 10
 A & au articuli
 quid differant
 19
 A propoſitio 82
 A la Francoiſe 72
 A l'Italienne 72
 A tout le moins
 81
 ¶ Abbreger 90
 Abōdāment 79
 ¶ Adiectiua in
 cus Latina, quo-
 modo Galli ver-
 tant 88
 Adonc 73
 Adorer 97
 Aduerbiū pro
 nomine 70
 Aduerbia in mēt
 71. & 79
 ¶ Agile 100. 103

Aiguille 88
 Aguiſer 88
 ¶ Ai diphthog u
 Aigre vnde 86
 & 104
 Aigue 94
 Aigues mortes
 94
 Aiguier 94
 Aile 86
 Ailleurs 74
 Aimāt 69. & 102
 Aimante 103
 Aimer actiūm
 30. 86
 Aimer coniuga-
 tio 40
 On aime imper-
 ſonale 68
 Aimons 95
 Ains 82
 Aincois 78. & 81
 Ainſi 39
 Ainſi que 80
 Aire 86
 Aiſſeuil 96
 ¶ Alaigre 88. 104
 Alemant 13
 In alis, Latina,
 quomodo Gal-
 li verrant 100
 grand Allant 70
 Aller verbū neu-
 trum 30

Aller coniugatiō
 47
 Alliance 106
 Aloys 72
 ¶ Ambitieux 92
 & 100
 Ambroſe 105
 Ame 107
 Amertume 89
 Amiable 100
 Amour 93
 Amoureux 92
 Ample 103
 ¶ Anate 104
 Ange 13
 Angle & Anglet
 99
 Anglois plur. 16
 Annelet 15
 Anſette 91
 Anten 102
 ¶ A part 79
 Apoſtre 91
 Apoſtrophos
 quid 10
 Apoſtume 86
 Appercevoir 53
 Apparoir 52
 Approcher 94
 Apres demain 72
 ¶ Arbres 16
 Arbrifſeau 15
 Ardre, vel Ar-
 doir 53. & 64

In
 qu
 ex
 Ar
 Ar
 In
 qu
 Ca
 Arn
 Arn
 Arn
 Arn
 Art
 Art
 ¶ A
 ſin
 do
 99
 A ſne
 A ſne
 A ſpr
 A ſſe
 A ſſe
 A ſſe
 A ſſe
 A ſſo
 ¶ Au
 Au
 Au p
 Au
 Au
 & A
 Au
 Auc
 Auc
 Auc
 Auc

INDEX

In Arc Latina	Augustin	105	B in v.	88
quomodo Galli	Amourbury	71	¶ Bastir	63
expriment	71		Barre	63
Argent 16.& 102	Aul	108	¶ Beau vnus fyl	
Argenté	Aulx terminatio		labr	12
In Arius Latina	16		Beaucoup	79
quomodo fant	Auoir coniega-		Bel	102.& 103
Gallica	110	36	Belle	15
Armece 70.& 106	Auoir coniega-		Belllement	79
Armoire	tionibus scruiés		Bellique	88
Armurier	35		Beuf	92
Arriere	Auoir vnde	88	Becurre	94
Art	Il ha vng bel a-		¶ Bien	79
Article	uoir de beebis		¶ Blanc	13
¶ Asvel es Latina	107		Blanchet	15
finita, quomo-	Auparauāt 72. &		Blé	12
do veritā Galli	81		¶ Boire	61.& 91
99	Auprime	71	Bois	97
A fine	Auril	94	Bon	102. 108
A fineſſe	Au ſoir	71	Bon, bonne	108
Aſpre	Auſſi	80	Bône	15. 103. 108
Aſſcoir	Autre 87. 104. &		Bonnement	79
Aſſeurer	108		Bonté	14. 86
Aſſez	Autrement con-		Bouche	88. & 95
Aſſommer	iunctio	81	Bouillir	66. & 95
¶ Au diphthōg. n	¶ Ay diphthon-		¶ Braire	61
Au in o	gus	11	Bref	95. & 102
Au prpozitio 81	Aycs, ayant	36	Brieue	95. & 103
Auant	B		Bruire	61
Auant, Auſtage,	B vocabulorū		¶ Buſle	87. 99
& Auſtager	BLarinorum à			
Auanchier	Gallis mutatum			
Aucun	in C.	87		
Auec	B in f.	87		
Aucine	B in g.	87		
Aucuglevnde	B in p.	88		

C

C mutati	in
Ch	88
C in g.	88
C in qu.	88
C int.	88

INDEX.

C prononciatio	5	Champ	107	Cire	89
Gallis	5	Champenois	13	¶ Clef	95
¶ Ca	74	Champetre	103	Cloître	87
Calice	104	Changer	87	Clorre	61.87
Cambre	97	Chapitre	91	Clos	87
Camus	94	Charbon	98	Clouer	87
Car	81	Charnu 93.&	101	¶ Cochon	15
Car	101	Chariot	102.108	Cœur	92
Casus nominum		Chariot	108	Cognoifface	106
non variant Gal		Chascun	16	Cognoiffre	57.88
li	17	Chaste	15	Coingner	95
Caton	98	Chastier	100	Coing	95
¶ Ce & cest quid		Chat	101	Coulumre	93.95
differant	13	Chate	103	Combien, cōiun	
Ceci	14	Chauld	87	Cōio	84
Ceindre	90	Chauldiere	101	Cōien que	81
Ceinturier	101	Chaulme	99	Comble	98
Cela	14	Chaussee	106	Comme	79
Celuy	14	Chausson	15	Comparoir	53
Cens, ou cēse	101	Chaulx	87	Conceu	89
Centenier	14	Chef	94	Concluons	61
Cercle 90.94.99.		Cheminee	88	Concombre	97
103		Cheoir	53	Conduire	95
Cerf, Cerue	95.	Chenté	86	Confession	98
101.103		Cheual	12.88	Constance	15
Cerise	86	Cheuaultz	16	Cōstātinoble	93
Cerisee ibidem		Cheueul	94	Conte	86
Certes	77	Chez	81	Contesse	99
Cessation	98	Chisme	86	Contre 81.&	95
Cesse	98	Cholerer	34	Contredire	34
Cestuy	14	¶ Ci	75	Cophin	101
Cestuy la	24.111	Ciceron	98	Coruice	106
C'est mon	77	Cil	14	Couard	87
Ceulx. Vide Ce-		Cinq	94	Couche, coucher	
ly.		Cinquātenier	14	87 ie Couche	92
¶ Chaloir	53	Cipricimi	71	Coudre	61.91.

'97
Cou
Cou
Cou
Cou
Cou
Cou
rir
Cour
Cour
Cour
Cour
Cour
Cour
Cour
Cour
Cour
Cour
q Cra
Crea
Cred
tabl
Cron
lune
Cron
Croix
q Cue
Cuir
Cuira
Cuire
Cuiss
Cuill

I N D E X

97.98	Cue	94	Defarmer	96	
Coue, coué	87	Cuicel	94	Defcoudre	66
Couieur	93	Cuyure	94	Despeler	88
Couire	95	D	Desus, de fous		
Courage	105	In c, vel ch	88		
Courber	94	D in g	83	D'eflain	105
Courre, vel cou-		D in l	89	De terre	105
rir	62 & 95	D in t	89	Deu	89
Courir	30.62.66	Daim	86	Deuât vnde	96
Court	95	Dam, damage	105	Deuers	83
Couruee	106	Dame	92	Deuis	104
Couffin	94	D'arain	105	il me Deuk	92
Coufter	91	D'argent	105	Deument	89
Couffume	89.91	Dars	16	Dextre	103
Couffurier	101	¶ De cū apoftr.	10	¶ Dicu	12.13
Couteau	95	De, du articuli,		Digeon	90
Couuent	91	quid differât	18	Digne	103
Couuer	88	De prapofitio	82	Diphthongus	
Couuercle	94	Debile	103	quid	11
Couuoiter	94	Debuoir	53	Dire	61
Couuerchef	94	Deca	82	Distraire	61
Courir	66	Deciter	89	Diuin	102.108
¶ Craindre	62	Declinationes nō		Dizenier	14
Creance	106	habēt Gall	17	¶ Docteur	15.91
Credible, vel croy		Dedaus	83	Doigt	91
able	100	Dedens	75	Doloir	54
Croiffante de la		Dehors	75	Domage	105
lune.	70	Dela	82	Don, doner	108
Croiffre	88	Deliure	103	Done	73.81
Croix	95	De fer	105	Donques	81
¶ Cueur	105	De fier	34	Done	75.81.88
Cuir	93	Demain	71.72	Dôt, pro de qui	
Cuiraffe	93	Demure	92	18	
Cuire	93	De plomb	105	D'or	105
Cuifine	93.94	Depuif	93	Doré	105
Cuiffot	93	Derriers	83	Donaire	101
				h.l.	

INGRAMM CALL

[illegible]

Estude	96	Ferré	105	Fraternel	108
Esturgeon	91	Feue	88	Fraude	104
Esueiller	90	Feure	88	Frein	89
¶ Et cōiūctio	80	¶ Fiance	106	Frequētatiua nō	
¶ Eu diphthō-		In Fico Latina,		habēt Galli	34
gus	11	quomodo Galli		Frīre coniugatio	
Eueſque	90	vertant	100	61	
Eulx	15	Fiel	89	Froid	102
Eulx, terminatio		Fienter	34	¶ Fucillu	93
16		Fier	89.97	Fugitif, fugitiue	
¶ Excepter	90	Figue	88	103	
Excluons	61	Figuier	88	Fuir	67
F		Fin	102	Fumier	91
Facon, facon-		¶ Fleuue	95	Fulmes. Vide E-	
ner	98.108	Fleur	92.104	ſtre	
Faillir	66	Fleute	97	Fuſtiger	108
Faim	86	Flourir	93	Futurū indicati-	
Faire	61.86	¶ Forminima à ma		ui pro impera-	
Fais	86	ſculinis	15	tio	32
Falloir	54	Foin	93	G	
Famine	106	Foine ibidem		Quomodo	
Fatiger	100	Fond, fonde	95	¶ pronūtiatur	
Faulx	87	Fondement	101	Gallis	6
¶ Feindre	61.90	Fōdu, fōndue	106	Gmutatum in c	
Femme	91.100	Fondre	61	vel ch	90
Femmelette	15	Fontaine	106	Gin d	90
Fendre coniuga-		Forain	75	Galle	88
tio	61	Forclos	76	Galleux ibidem	
Fēdu, fēndue	106	Ford	102	Garnement	104
Fenouil	95	Fors	75	Garnier	104
Fer, ferret	101	Fortifié	100	Garniſon ibidem	
108		Fouillon	95	Garſon	104
Ferir	66	Four	95	Gaulois	108
Ferme	103	Foy	91	¶ Genciue	90
Fermens, non		¶ Fragile	103	Gendre	98
clouons	61	Frāçois	13.16.105	General	100
				h.ii.	

IN GRAMM GALL.

Genouil	95	¶ Ha interiectio	I
Gentille	15	85	I Consonans 7
Geruileffe	99	Hai ibidem	I verſum in a &
Germer	100	ie Hai 97	in e 90
Geruais	104	Hair 67	I in ei 96
Gerundis nō eſt		Hay auant, hor-	I in eu 90
Gallis opus.	33	tantis 78	I in g 90
Gefir	67	Hau 77.85	I in oi 91
¶ Gile	89	Hault 87	I in u 91
¶ Glād, glāde	104	¶ He appellandi	I in fine dictio-
¶ In Co Latina,	77		nis nō ſcripta 10
quomodo Galli		Hci vocantis 85	¶ la 72
verrant	100	Hclas 85	la quando negat
Gougeon	91	Heureux, heureu	107
Goulu	93	ſe 15.92	lacotin 15
Goutte	107	¶ Hier 72.73.89	ladis 72.73
¶ Grain 102.107		Hiſtorique 88	l'ay eu aimé, cu-
Grand	102	¶ Hoé 85	ius temporis 33
Grande	103	Hoir 90	i'Aille 47
Grandelet	15	Hola 77	laloux, ialouſe 101
Grange	91	Hommage 105	lamais 73
Gré ſing. tantū 16		Hôme 16.92.	lambon 15
Grecizer	34	98.105	laſoir que 81
Gref	95.102	Hommet 15	¶ Iceluy, icelle 15
Grenier 101.104		Honorable 100	lei 76
Grenoble	93	Horee 106	¶ le 22.92
Greſſe	103	Hoſteſſe 99	leveluti diphthō
Greuant, greuan-		¶ Huit 93.	gus 11
ter 106		Huiſtain 14	le apoſtrophū re
Grief, grieue 95.		Huile 93	cipiens 10
102.103		Huis 93	lehan 13
¶ Guere, vel guai		Huiſtre 93	lehanne, lehan-
re 73		Humble 98	nette 92.108
Guilec 106		Huy 73.93	iei triphthōg. 12
H	H	¶ Hyuer 88	leruſalem 13
H Cui vſui ſit 7			ieu triphthōn 12

ieu
¶ i
ira
¶ i
il e
ſe
il f
le
il e
25
Ha
Hee
in l
n
G
10
¶ i
Im,
re
Im,
g
pr
ris
¶ i
Inc
m
G
Inc
Inc
Inc
Inc
p
Int
S
t
Int

ieu aimé	33	nomine	107	Laper	88
¶ Iray, pro ie y		Instruire	96	Larreciner	98
iray	10	¶ loidre	62.90.95	Lard	102
¶ Il respōsiuū	24	louflu	93	Large	103
Il est d'vng bon		le iour d'apres	73	Largeſſe	99
scauoir	107	Iournellemēt	73	Larmier	101
Il fault. Vide Fal		Iouzte	84	Larron, larrōneſ	
loir		¶ Iroye	47	ſe	15.94
Il & luy diſſerūt		¶ Ille	92	Las	102
25		Iſſue	96	Las, laſſer	108
Ila	76	Iſſir	96	Latinizer	34
Ilec	76	¶ Italien	13	L'autrehier	72
in Ilis Latina ſi-		Item	78	¶ Le, vice relati-	
nita quomodo		¶ Iuge	88	ui	20.25
Galli vertant		Iune	96.99	Le, la, articuli	
100		Iurement	101	quid diſſerant	
¶ Image	92.98	Iuſque	84	Le apoſtrophum	
Imperatiuus ca-		L		recipiens	10
ret præterito	31	L Quomodo		Les Eſtiennes	13
Imperatiuus ma-		L pronūtiatur,		Legier	97.103
gis futuri quā-		& vbi ſcribatur		Lendemain	73
præſentis tēpo-		7		Lente	104
ris	51	L in r mutatu	91	In lentus Latina	
¶ In	90	L in t	91	quomodo ſiane	
Inchoatiua quo-		¶ La	75	Gallica	101
modo exprimāt		La relatiuum	25	Lequel	26
Galli	34	La la hortēis	78	Les pronomē	25
Incontinent	73	Labeur	92.93	Lettre	20
Indigne	103	Labourieux	92	Leur	23.25
Inegal	94	Laine	86	Leurier	101
Inſinitiuus reci-		Lame	100	¶ Liberal	100
piēs articulā	20	Lancer	100	Li ens	75
Inſinitiu' eſt ori-		Lange, pro linge		Lieſſe	90.99
go omniū par-		90		Lieu vnus ſylla-	
tium verbi	31	Langue	90.105	labz	12
Inſinitiuus pro		Langueur	91	Licure	104

IN GRAMM. GALL.

Lin	101	Mais conuinctio	Mensonge	91	
Lionnois	13	80.81	Menterresse	99	
Lippu	93	Mail hay	15	in Menu Larina	
Lire	89	Maison	91.98	quomodo Galli	
Lisane	103	Maissonner	98	exprimant	101
Liure	88.96.97	Maistresse	15.99	Mer	86
¶ Loge	88	Mal	101.103	Merle	91
Logis	88	Malheur	16	Merucille	90
Loire	91.99	Malheureusemēt		Mes de table	90
Long	101	71		Mesme	16
Longement	73	Manger	88	Mettre	90.93
Louable	100	Marbre	98	Meud	91
Louange	106	Marchande	15	ic Meur	91
Louer	97	Marchander	89	Meure	103
Loy	90	Marchandise	89	Meurier	101
Loyaulx	16	le Marché	89	M.urs	91.101
¶ Luy. Vide II.		Marge	98	¶ Mien	18
Luymesme	11	Margot	15	Miculx	77.79
¶ Lyfbone	93	Marin	101	Miculx vault sca	
M		Martine	103	uoir que grand	
MA particu-		Maternel	100	auoir	107
la apostro-		Marin	71.101	Miriger	100
phū recipiēs	10	Mauuaisemēt	79	¶ Mobile	100.103
Ma	18	¶ Me	13	Mode	91
Magdelon	15	Me particula a-		Moindre	98
Magnifier	100	postrophū re-		Moins, cōparati-	
Magnitude	98	cipiens	10	us particula	14.
Maigre	86.88	Medicine	106	77	
Main	101	Mege	89	Moisson , mois-	
Main à main	87	Meditatus quo-		sonner	108
Main pro matin		modo exprimāt		Moissonner	98
86		Galli	34	Mol, mollir	108
Main pro de-		Melancholier	34	Mol, molle	101.
main	71	Membru	93.101	103	
Mainenant com		Mendier	100	Mollifier	100
positum	71.72	Menger	88	Moment	101

Mor
 Mor
 Mor
 Mo:
 gne
 Mor
 Mor
 Mo:
 Mo:
 Mou
 Mou
 Mol
 Mol
 Mou
 Moy
 nor
 Moy
 11
 Moy
 tics
 Moy
 ¶ Ma
 Mur

N
 Nin
 N q
 lie
 Nag
 Nag
 Nait
 Nait
 Nait
 Nan.

I N D E X.

Mon	28	Nasquir	88	Nous	93
Monde	94.103	Narine	106	¶ Nuiç	93.104
Mon difner	107	Narif,natiue	103	Nuire	93
Mont & montai		Naturel	100	Nul,nulle	107
gne	104.106	Nauct	94	Nuptial	100
Montaignart	14	¶ Ne	77.78	Nutrimēt	101
Montee	106	Nc cōiunctio	80	O	
Mor	vnde 70	Nc particula	20	○ Interiectio	
Mouldre	61.97	strophum reci-		85	
Moule	93	piens	10	O verfum ina	91
Mourir	67.93	Né	11	O in e	91
Moufche	88	Nerf	95	O in eu	91
Moucher	90	Nette	15	O in oei	91
Mouffe	88.95	Neud	91	O in oeu	91
Mouuoir	55	Neuen	91	O in ou	93
Moy & toy pro-		Neuf	91	O in u	93
nominū vfus	11	Neutro genere		O in ui	93
Moy refpōfium		carēt Galli cum		¶ Obscur	102
11		Hebrais	15	¶ Occis	105
Moyenemēt,quā		¶ Ni ne	77.81	Obfante	91
titatis	79	¶ Noble	103	¶ Odieux	91.97.
Moymelme	111	Nobleffe	99	101	
¶ Muet	97	Noir	102.104	¶ Œ in oi	93
Mur	102	Noifette	95	Oci triphthon-	
N		Noix	95	gus	11
N Mutatū in		Noix mufguette		Œil	91
m	91	88		¶ Ocu triphthon	
N in u	91	Nom, nommer		gus	11
N quibufdā ab-		100.108		Œuf	91.95
iiciunt Galli	91	Nombre	97	Œure	91.104
Nager	94	Nca	77	¶ Oi diphthōg.	11
Nagueres	71	Nos	30	Oindre	90.95
Narif	95	Nofre	30.103	Oife fluuius	91
Nain	87	Notaire	101	Oifcan	87
Nairre	88	Nouriffe	99.104	¶ Omis	105.108
Nani	71.77	Nourris	94.95	¶ Ondee	106

h.iii.

IN GRAMM, GALL.

On die	98	Ouye	94	exprimunt	26	ter
Ongle	99	¶ Oy diphthō. u		Paternel	100	Play
Onguent	101	P		Pauement	90.101	Plei
Onques	74	P Versum in b		Paul	108	Plot
¶ Opiniq.	98	93		Paulme	108	Plot
Opulens	101	P in c, velch	93	Pauvre	94	Plot
¶ Or 16.81.87.89.		P in f	94	Payen	100	Plo
101		P in u cōsonū	94	¶ Peché	88	Plu.
Oraison	98	Pastre	63.18	Peindre	61.90	Plur
Orapime	71	Paix	87	Pēdu, pēdue	107	do
Oratio quid	12	Palleto	91	Pensee	70.106	Plus
Ord, ordir	96.99	Paon	95	Pension	98	uu.
Ordonques.	81	Par	84	Perche	88	Plur
Ordre	98	Parauāt	71.74.81	Perdris plur.	16	¶ Pe
Ordure	99	Parce que	81	Peregrin	101	Poil
Oraille	87	Pareillement	77	Peril	99	Pois
Ores	71.73	Pareille	99	Persona secunda		Pois
Orfure	87	Parfaire	89	plural. pro sin-		107
Orge	88	Parisien	12.14	gulari	35	Poi
Orfus	78	Parquoy	81	Personne	107	Poin
¶ in Orfus Latina		Part	104	Peter	89	Pqui
quomodo Galli		Participia cur in		ic Peu	91	Pois
ca fiant	101	uenta	69	Peu a peu	79	Pois
Osi	78	Participia in rus		¶ Phi interiec.	85	Pois
¶ Ou	76	8dus quomodo		¶ Pied	104	Pois
Ou diphthong.	11	Galli cōuertant		Pierre	12.89.94	Pois
Ou cōiunctio	80	69		Pieca	71.72.74	Pois
qui triphthō.	12	ex Participiis hū		Pierres plurale	16	Pon
Ouir	67.87	nomina substan		Pierrot	15	Pon
Oultre	83.84	tia	70	les Pignons	13	Pon
Oultre, oultrage,		Partir	67	Pin	101	Pois
oultrager	105	Par trop	79	Pincer	90.95	Pois
Ouvert ibidem		Par negatiuū	79	Pis, vel Pire	77	Pois
Ouurier	87	Par, passage	105	¶ Plain	87	Pois
Ouurir	94	Passia quzdam		Plais plurale	16	Poi
¶ Ouy respōsiuū	78	Galli per actiuū		Plaisant, plaisan-		Pou

INDEX.

ter	106	Pouldre	97	Prou	79.93
Playe	97.100	Poullier, poullai		Prouner	93
Plein	89	lier	101	Prouvoir	ibidē
Plomb	16.101	Pour	84.93.104	Prune	103
Plombé	105	Pource	81	Prunier	101
Ploter	89	Poure	13.87	¶ Puant	106
Plourer	93	Pourrie	94	Publicr	100
Plume.	86	Pourrant	81	Pucelle	96
Pluralia quomo-		Pourtraire	61	Puir	67
do sū Gallis	16	de Pourvoyance		Puis	93.96
Plus comparati-		71		Puifer	96
uum	14.77	Pouvoir	55	Puissant	93
Plustost	78	Poyure	91	Pur	102
¶ Poitrine	106	¶ Premier	13.91		
Poil	91	Pres	79		
Poinct	79.95	Presentement			
Poinct negativū		71.74			
107		Presque	79		
Poindre	90	Præteritum per-			
Poine	93	fectum pro fu-			
Paire	91	turo	34		
Poirier	101	Preud vous face			
Pois	91	92			
Poisard	91	Preudhomme	91		
Poïssier	91	Priere	89		
Poisson	91	Princesse	99		
Poix	91	Principal	100		
Pomme	103	Pris	104		
Pommier	101	Profond, profon			
Pondre	61.98	de	101.103		
Pont	104	Promis, promise			
Porte	86	108			
Pottion	96	Pronomina cur			
Possible	15	innenta	10		
Pot, potage	105	Propos plur.	16		
Poulce	93.104	Prothais	105		

Q
V in c, vel
ch 94
Quin g 94
Quand 74
Quād & quād 77
Quartenier 14
Quasi 79
Quasicõme 79
Quatre 13
Quatrieme 14
¶ Que pronomē
omniū generū
16
Que interrogat.
singul. 16
Que particula a-
postrophum re
cipiens 10
Que relatiuū 11
Que cōiūctio 80
Quel 17.86.102
Quecun 16

INGRAMM. GALL.

Quentin	102	Rein	89	re: in fine	16
Quentine	103	Religion	98	Sa particula apo-	
Querir	67	Ressembler	98	strophum reci-	
Question	96	Resouldre	61	piens	10
Questionner	98	Retraire	61	Sachet	13
Queu	88	¶ Rhin	83.102	Sacrifier	100
Queue	87	¶ Riche adiecti-		Sagement	70
¶ Qui relatiuū	21	tum	13	Saillie de maison	
Qui, omnium ge-		Rien	107	106	
nerum	16	Rire verbū neu-		Saillir	67
¶ Quoy responsi-		trum	30.34.61	Sain	87
uum	77	Riue	94	Salubre	103
R		Riuier	ibidem	Salut	104
Quomodo		¶ Roche	93	Sang	16.102
pronitian-		Rochelle	ibide	Sanglant	101
da	8	Roine	15	Sanguinolent	101
R. in f	94	Romain	13.14	Sans	84
Racine	106	Rompre	61	Sans cela	81
Rage	88	Ronce	95	Saoul, vel Saul,	
Raine	87	Ronde	103	Saouler	94.105
Raire cōiugatio		Ronger	89	Sapin	102
61		Roscignol	91	Sauant	89
Raison	13.98	Rosce	106	Saucur	91
Raisonner	98	Rostic	70.106	Sauf	95
Ramu	93	Rostir	97	Saul	97
Rare	103	Rouc	93	Saulge	98
Raue	94	Rouge	88.103	Sault	87
¶ Rebellion	98	Rousse	15	Sauon	98
Reccuoir	94	Roy	90	Saux	87
Reccu	89	Royal	100	Saye	97.100
Recourāce	106	¶ Rudesse	99	¶ Science	106
Recourir	66	S		¶ Se	13
Recreance	106	Quomodo &		Se particula apo-	
Reigle	99	vbi pronun-		strophum reci-	
Regence	15	tietur	8	piens	10
Regrets	16	S adiunctum lite		Se relatiuum	21

Sec, se	
Seco:	
icm	
Secre:	
Sedit	
Sedit.	
Seign:	
Sel	
Selon	
Sébla	
Sébla	
Seme	
Sens	
Seoir	
Separ	
Serf	
Sern	
Sermo	
Serru	
Seruar	
Seul	
Seur	
Seurer	
¶ Si	
Si adu	
milie	
Siecle	
Sifler	
Singe	
Singul	
16	
Sinon	
Sis, fil	
Six	
Sizain	

INDEX.

Sec, fecher	108	¶ Soigle	91	Suyuir	63
Secôd, vel deux-		Soir	74	Syllaba quid	10
ieme	13	Solennel	100	T	
Secrétaire	101	Somme	91.95	T Quomodo	
Secrete	16	Somnolent	101	T pronütietur	
Sedition	98	Son	101	Gallis	9
Seditieux	91	Songe	91	T in g	94
Seigneur	15	Sonnet, sonnette		T in l	94
Sel	86	108		T in r	94
Selon	84	Sont	95	Ta particula apo	
Séblable	98.100	Sortir	67	strophum reci-	
Séblablement	77	Soub	84	piens	10
Semence	106	Soudain, soudai-		Ta	19
Sens	101	nement	71	Tabernacle	99
Séoir	55	Soudars plur.	16	Taillant de fer-	
Separement	79	Souffrance	106	rement	70
Serf	95.97.101	Souffrir	67	Taire cöligatio	
Sermon	98	Souldre	61.97	61	
Sermonner	98	ie Souldray	97	Taire	87
Serrurier	101	Souloir	56	Tandi	74
Servant	103	son Soupper	107	Tant	79
Seul	91	Sourd	95.101	ma Tante	96
Seur	91.101.105	Sourdre	90.103	Tantost	74
Seurcé	105	Soufpecon	98	Tard	101
¶ Si	81	Souvenance	106	Tarde	103
Si adverbium si-		Souvent	74	Tarder	89
militud.	79	Soy, & se	23	Targer	89
Siecle	95	Soye	90	Tauerne	88
Sifler	87	¶ Sterile	100	¶ Te	23
Singe	91	¶ Subie	95	Te particula apo	
Singularia tantū		Subcil	95.101	strophum reci-	
16		Suis	38	piens	10
Sinon	80.81	Supinis non est		Tel, telle	101.108
Sis, sise	56	Gallis opus	33	Teindre	90
Six	13	Ses	84	Tédu, tédue	107
Sizain	14	Sus hortatiū	76	Tendre	98.103

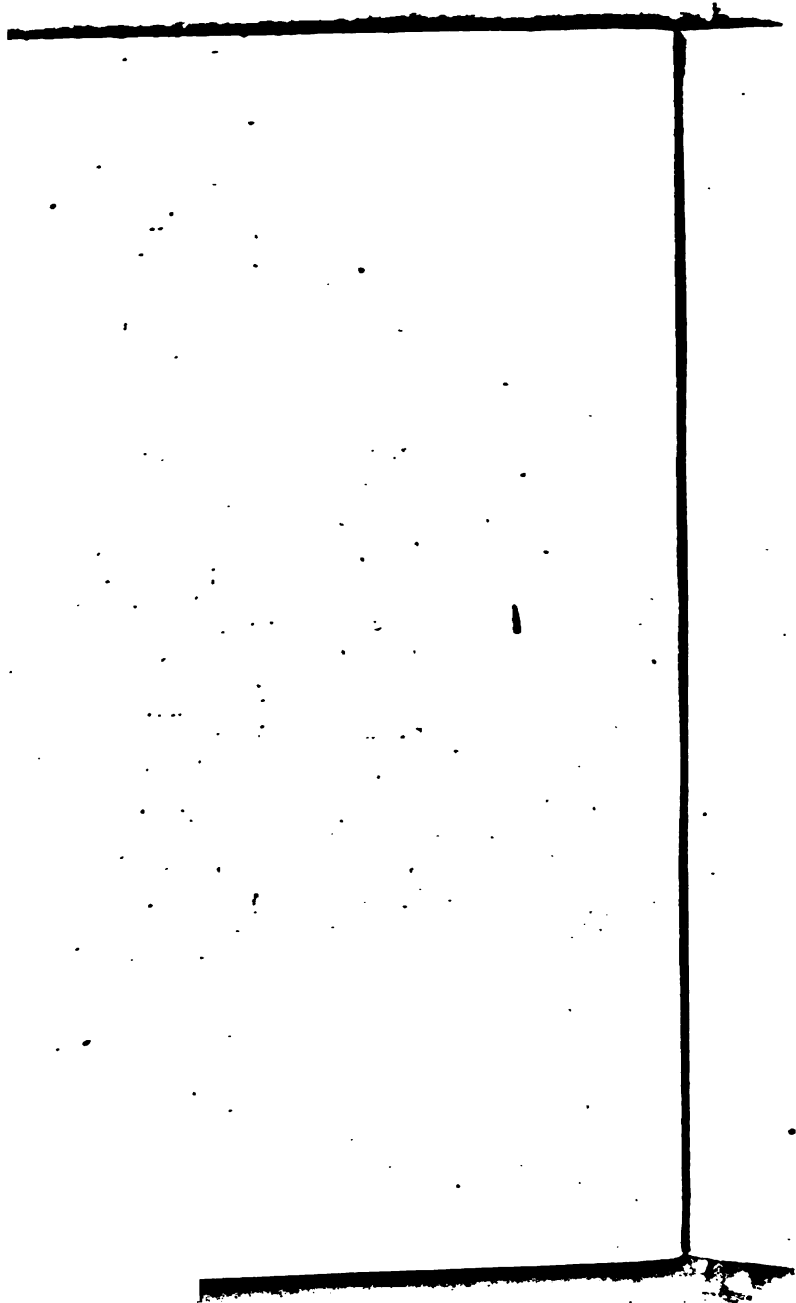
IN GRAMM. GALL.

Tenir	67	Trezain	14	Vaincre	61
Terme	100	Tref	87	Van, vanner	101.
¶ Threfor	87	Tremper	104		108
¶ Tiede	89	Tres fuperlativa		Valce	106.108
Tien	29	particula	1477	Valois	105
ie Tiendroye	98	Triphthongus		Valloir	36
Timon	89	quid	11	Vapeur	91
Tiftre	63	Triftelle	99	Vay, vas, va	46.
Tike, vel tiere	99	Tronche	103		87
¶ Toift	90	Trop	79	Vau	108
Toile	90	Troubler	96	ie Vauldray	97
Tô defumer	107	Troupe	88	¶ Veau	90
Ton	29.101	Troupeau ibidē		uei triphthōg.	11
Tôdu, tôdne	106	Truffe	87	Veille	90
Tonnoirre	94	¶ Tuile	89	Venaifon	98
Toftce	70.106	¶ Tyrânizer imi-		Vendanger	91
Totalement	79	rationem figni-		Védible, ou ven-	
Toucher	86.91	ficat	34	dable	100
Toupie	88			Vendome	91
Toupier ibidem		V		Vendredi	97
Tourbe	95	Quando con		Venerable	100
Toufer	91	fonans	9	Vengeâce	89.106
Toufiours, Tout-		V cōfonās ad re-		Venger	89
iour	73.74	plendū fonū	96	Venir	67
Tout	95	V in b	94	Venim	89
Tout ainfi	79	V in e	94	Vent	102
Tout beau	79	V in eu	95	Venteux	92
Toutefois	80.81	V in f	95	Ventru	95
Toy refpōmū	22	V in i	95	Veoir	49
Toymefme	21	V in n	95	Verd	102
¶ Traim quid &		V in o	95	Verdelet	15
vnde	87	V in oi	95	Vergier	89.91.101
Trainee	106	V in ou	95	Verrieres	94
Traire coniuga-		V in ui feparata		Verrines	94
tio	61	95		Vers	84
Trauil vnde	90	Vache	88	Vers, verfus	76
		Vain vnde	87		

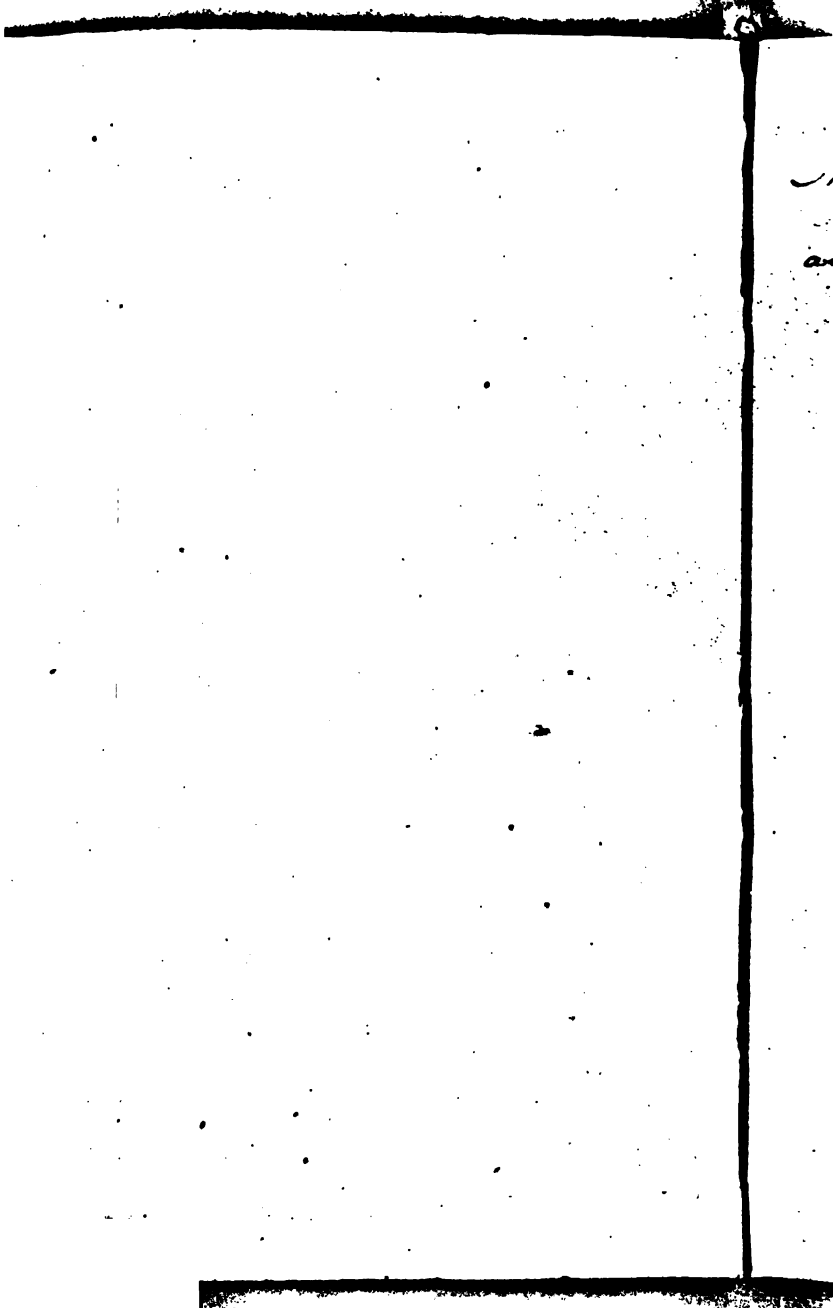
Vertu
Vefpr
Vefti
Vefti
Veu
Veu
gus
Vcue
ie Ve
Qui d
us.
Vieil
Vier
Villai
Ville,
Vin
Vineu
fe
Vingt
me
Vifay
Vifiter
quēt
Vifte
ment
de Vi
vifter.
Viure
¶ Vne

I N D E X.

Vertu	14	Vng	102	Voyant	89.102
Vespre	74.104	Vng an scribedū		Voye, voyage	91.105
Vestemēt	90.101	sur cum g.	9.6	¶ Vray, vraye	104
Vestir	67	Vng & vne vice		¶ Vtile	100
Veu	90	articulorum	18	¶ Vuidenge	106
Veu triphthongus	90	Vng peu moins	79	Vuider	86
Vcue	90.95.105	Vng petit, aduer-		Vulgaire	103
ie Veul	56.92	bium	79	X	
¶ Qui diphthongus.	11	¶ Vocable	99	X Quomodo pronūtietur	
Vieil	89	Voici demōstran		Gallis	9
Vierge	92.98	di	78	X loco ; finalis in singulari	16
Villain vnde	87	Voiſturier	101	Y	
Ville, village	105	Voila	78	Y Quomodo pronūtietur	
Vin	102	Voile	90.95	& cui vñi veteribus Gallis fuerit	9
Vineux, vineuse	92.101	Voir	90	Y relatiuum	27
Vingt & vngieme	13	Voire, aduerbiū affirmandi	77	Y aduer. loci	76
Vifage	105	Voiroye	90	Yuer	88
Vifuer, non frequētatiuum	34	Voirre	91.94	Yuoire	88.95
Viste, pro viftement	71	Voisin	91.102	Yure	88
de Visteſſe, pro viſtement	72	Volontiers deſideratiuū	71.78	Z	
Viure	63	Vostres	30	Z Licet pronūtiatio & vñs	10.16
¶ Vne	103	ie Vouldroye	97		
		Vouloir	56		
		Voulſſe	57		
		Vous	90.95		
		ie Voy	49		

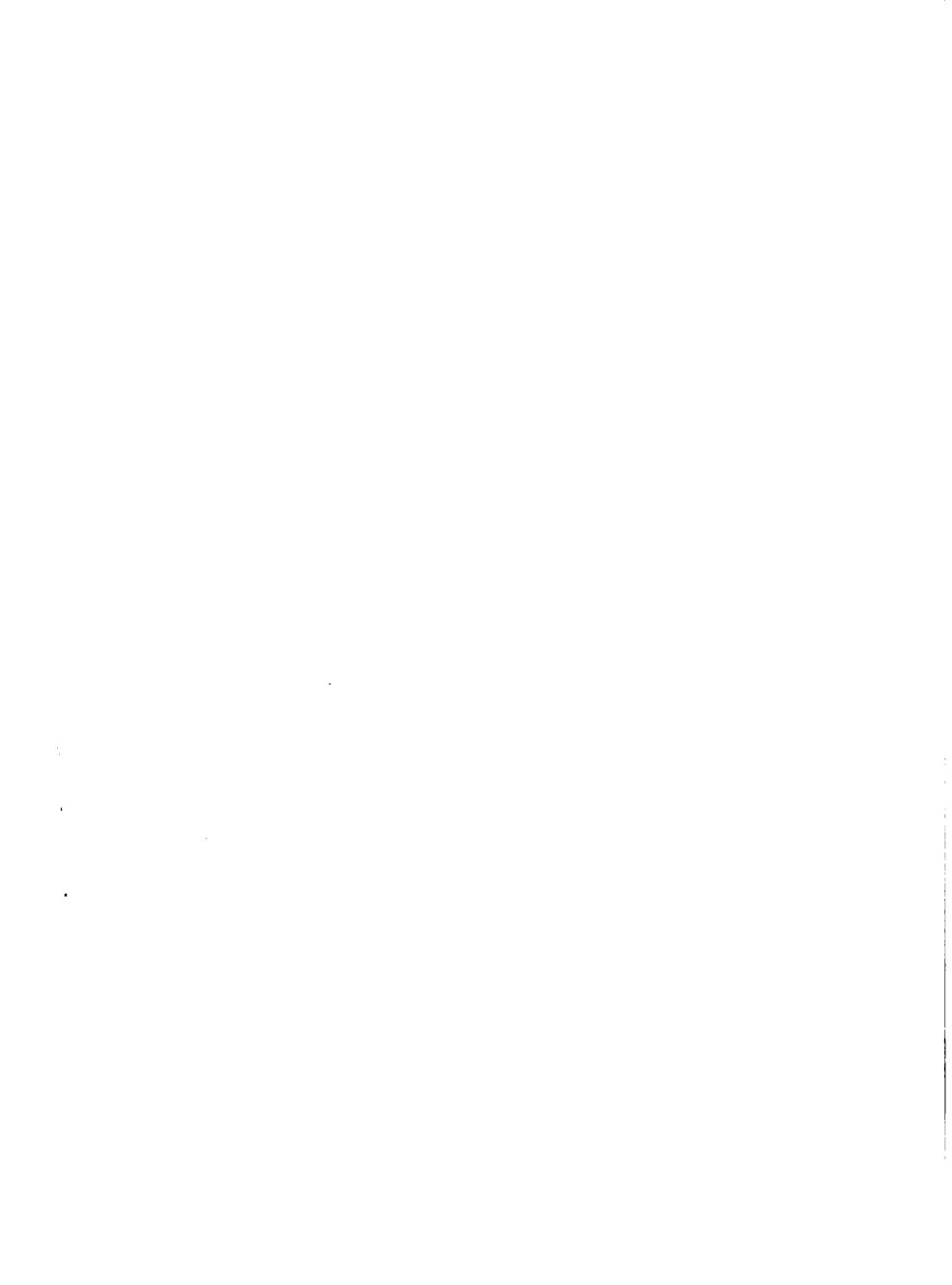

Estienne, Henri

Mots françois tirés du Grec, par
Mr. Lancelot. sur Ménage Dicit. Ety-
m. au mot chomer.

PERMANENT 7 DAY USE
RETURN TO DESK FROM WHICH BORROWED

HUMANITIES GRADUATE

PERMANENT SERVICE

Tel. No. 642-4481

This publication is due on the LAST DATE
stamped below.

JUL 21 1978

28

DEC 11 1978
RETURNED

Aug 4

DEC -4 '78 3 PM

Aug 4
18

HUM. GRAD. SERVICE

25
RETURNED

AUG 25 '78 M

HUM. GRAD. SERVICE

OCT 10 1978

17

24

RETURNED

NOV 20 '78 11 AM

HUM. GRAD. SERVICE

RB 17A-5m-8,'71
(P6575s10)4188-A-32

General Library
University of California
Berkeley

Berkeley

U.C. BERKELEY LIBRARIES

8003010463

